

แนวความคิดในการออกแบบจัดผังโรงเรียนพระปริยัติธรรม

อ. องค์กรักษ์ จ. นครนายก

DESIGN CONCEPT PLANNING OF PHRAPRIYATTIDHAM SCHOOL
ONGKHARAK, NAKHONNAYOK PROVINCE

เมธาสิทธิ์ คงอินทร์
METHATHIS KHONGIN

วิทยาลัยพระรัตนโกสินทร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา

สาขาวิชาสถาปัตยกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ. ๒๕๕๑

KMITL.-2008-ED-M-221-259

แนวความคิดในการออกแบบจัดผังโรงเรียนพระปริยัติธรรม
อ.องครักษ์ จ.นครนายก

DESIGN CONCEPT PLANNING OF PHRAPRIYATTIDHAM SCHOOL
ONGKHARAK, NAKHONNAYOK PROVINCE

เมธาสิทธิ์ คงอินทร์
METHATIS KHONGIN

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน..... 81326
วัน,เดือน,ปี..... 10 ส.ย. 2551

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสถาปัตยกรรม
บัณฑิตวิทยาลัย
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
พ.ศ. 2551

**DESIGN CONCEPT PLANNING OF PHRAPRIYATTIDHAM SCHOOL
ONGKHARAK, NAKHONNAYOK PROVINCE**

METHATIS KHONGIN

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF
MASTER OF INDUSTRIAL EDUCATION IN ARCHITECTURE
SCHOOL OF GRADUATE STUDIES
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG**

2008

KMITL-2008-ED-M-221-259

COPYRIGHT 2008

SCHOOL OF GRADUATE STUDIES

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

หัวข้อวิทยานิพนธ์

แนวความคิดในการออกแบบจัดผังโรงเรียน

พระปริยัติธรรม อ.องครักษ์ จ.นครนายก

นักศึกษา

นายเมธาสิทธิ์ คงอินทร์

รหัสประจำตัว

46064912

ปริญญา

ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต

สาขาวิชา

สถาปัตยกรรม

พ.ศ.

2551

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ สมพล คำรงเสถียร

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวความคิดในการออกแบบจัดผังโรงเรียนพระปริยัติธรรม อ.องครักษ์ จ. นครนายก เป็นการศึกษา ลักษณะทางกายภาพของการจัดผังตามลักษณะพฤติกรรมของผู้ใช้อาคาร ปัญหาและความต้องการทางกายภาพ เพื่อสรุปเสนอแนะแนวความคิดการออกแบบ จัดผังให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและความต้องการของผู้ใช้อาคารต่างๆ

การศึกษาคั้งนี้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสำรวจ สัมภาษณ์ สอบถามโดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดภายีเจริญและพระปริยัติธรรมวัด โกเมศรัตนารามกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์มีเจ้าอาวาส และพระอาจารย์ ทั้งสองวัด จำนวน 10 รูป กลุ่มตัวอย่างในการสอบถามจากพระภิกษุและสามเณรที่กำลังศึกษาอยู่ภายในวัดนั้นๆ ทั้งนี้ได้รูปแบบและเนื้อหาสาระในการสัมภาษณ์และสอบถามถึงปัญหาความต้องการทางด้านกายภาพเป็นหลักเมื่อทำการสำรวจ สัมภาษณ์และสอบถาม จากพระปริยัติธรรม ครบทั้ง 2 แห่ง จึงนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์ หาค่าร้อยละ จากนั้นจึงนำผลที่ได้มาวิเคราะห์กับหลักทฤษฎีในบทที่ 2 เพื่อสรุปและเสนอแนะแนวความคิดในการออกแบบจัดผังพระปริยัติธรรม อ.องครักษ์ จ. นครนายก โดยนำเสนอเป็นโครงร่างในการออกแบบ จากการศึกษาผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

สถานที่ตั้งของโรงเรียนพระปริยัติธรรมควรตั้งอยู่ในชุมชนแถบชานเมือง สามารถนำยานพาหนะเข้าถึงได้ โดยสภาพพื้นที่โดยรอบเป็นที่ว่างโล่งมีความเงียบสงบ สร้างบรรยากาศแก่การเรียนพุทธศาสนา

การจัดวางผังเป็นรูปแบบการแบ่งแยกเขต การใช้พื้นที่คอนข้างชัดเจน ควรจัดวางผังแม่บท มีการจัดรั้วที่คั่นให้ชัดเจน และควรกำหนดประโยชน์ใช้สอยของที่ดินและเรียงลำดับก่อนหลังในการดำเนินการก่อสร้างตามความจำเป็น

รูปแบบของอาคาร ควรเป็นสถาปัตยกรรมทางศาสนาที่แสดงถึงแนวทางและวัตถุประสงค์ของโครงการทางมหาเถรสมาคมก็มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมเป็นแนวทางอยู่แล้ว

องค์ประกอบโรงเรียนพระปริยัติธรรมต้องกำหนดให้สอดคล้องกับความต้องการของพระภิกษุสามเณรภายในโครงการ โดยมีองค์ประกอบหลักๆ คือ กลุ่มลักษณะ กลุ่มบริหาร กลุ่มการศึกษา และกลุ่มสวัสดิการซึ่งในองค์ประกอบหลักก็จะมีส่วนประกอบรองเพิ่มขึ้นตามลำดับ

จากการวิจัยนี้รูปแบบของการประดับตกแต่งจะเน้นรูปแบบสถาปัตยกรรมทางศาสนา โดยเน้นที่องค์ประกอบรูปทรง หน้าตา เช่น ต้องมีช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ เป็นต้น ส่วนการประดับตกแต่งอย่างอื่นแล้วแต่ทุนทรัพย์ ของทางโรงเรียนจะจัดหามาตามกำลังศรัทธา

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรมีจุดบริการข่าวสาร ม้าน้ำหรือสถานที่สำหรับนั่งคอย และจุดบริการน้ำดื่ม เป็นต้น

ผลการวิจัยดังกล่าวนี้สามารถนำไปกำหนดแนวความคิดในการออกแบบจัดผังพระปริยัติธรรม อ.องครักษ์ จ. นครนายก ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของผู้ใช้โครงการต่างๆ ได้

Thesis Title	Design Concept Planning of Phrapariyattidham School Ongkharak, Nakhonnayok Province
Student	Mr. Methatis Khongin
Student ID.	46064912
Degree	Master of Industrial Education
Program	Architecture
Year	2008
Thesis Advisor	Associate Professor Sompol Damrongstien
Thesis Co-Advisor	Assistant Professor Dr. Lertlak Klinhom

ABSTRACT

The purposes of this thesis was to study the design concept of phrapariyattidham School locating in Ongkharak, Nakhonnayok Province. The overall design concept was developed from physical environment study and the needs of the Phrapariyattidhm School. The study of this thesis will assist other architects to design other structures with similar conditions.

The information used in this was collected via surveys and interviews from ten monks who was studying and residing in Wat Komet Rattanaram and Wat paknam phrapariyattidham School. The summary is as follows:

The Phrapariyattidham School should be located in quiet environment nearby the community. Vehicles should be able to reach to the school. Adequate space was also required. The use of all area space should be planned carefully and scheduled well in advance. These will create positive study environment for Buddhism studies.

The structure design should reflect Buddhist significance and be in accordance with objectives of the Sangha Supreme Council.

Every aspect of The Phrapariyattidham School must related to the needs of all monks and novices. The main elements include. Management and administration, education and welfare. These elements contain minor elements

The structures including gable apex, tooth-like ridges (on the sloping edges of the gable) and Phoenix's tail was used to indicate Buddhist importance. The remaining decoration depends on the remaining budget.

Facilities such as information center, waiting facilities and area and drinking water services should be adequately provided.

The research results used to design the phrapariyattidham School in order to meet everybody's needs and satisfaction.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง แนวความคิดในการออกแบบวางผังโรงเรียนพระปริยัติธรรม อ.องครักษ์ จ.นครนายก สำเร็จลุล่วงด้วยดี ก็เพราะได้รับความกรุณาจาก รศ. สมพล คำรังเสถียร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ช่วยเหลือและได้ให้คำแนะนำตลอดจนการปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ จนวิทยานิพนธ์นี้ได้สำเร็จอย่างสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร. เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ช่วยเหลือแก้ไขและให้คำแนะนำในสิ่งที่ผู้วิจัยติดปัญหา ผู้วิจัยได้รู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาที่มีต่อผู้วิจัยจึงกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ รศ. สุรศักดิ์ กังขาว รศ.ดร.ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ อ.สันติ กวินวงศ์ไพบูลย์ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้คำปรึกษาและแนะนำวิธีการ แนวทางการแก้ไขเพื่อให้วิทยานิพนธ์สำเร็จด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่และคุณพ่อ ที่ได้ให้ความรัก ให้กำลังใจ ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือทุกด้านตลอดมา ขอขอบคุณเพื่อนๆ และพี่ๆ ทุกคน ที่ได้คำแนะนำแนวทางแก้ปัญหาในด้านต่างๆ และบุคคลที่ผู้วิจัยไม่ได้กล่าวถึงไว้ในที่นี้ด้วย

เมธาสิทธิ์ คงอินทร์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	III
กิตติกรรมประกาศ.....	V
สารบัญ.....	VI
สารบัญตาราง.....	VIII
สารบัญรูป.....	X
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	2
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	3
1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1 ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม.....	7
2.2 กฎและข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม.....	8
2.3 หลักสูตร การเรียน การสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม.....	14
2.4 ลักษณะทางกายภาพของที่ดิน ที่ใช้ในการก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม อ.องครักษ์ จ.นครนายก.....	25
2.5 เอกลักษณะและงานศิลปะและงานสถาปัตยกรรมวัดไทย.....	38
2.6 แนวคิดและทฤษฎีหลักการออกแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรม.....	72
2.7 เกณฑ์ในการออกแบบสถาปัตยกรรม.....	73
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	77
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	78
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	78
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	79
3.3 การตรวจสอบเครื่องมือ.....	80

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	80
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	81
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	82
4.1 การนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล.....	82
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจ.....	100
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	105
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	105
5.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	109
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	112
บรรณานุกรม.....	113
ภาคผนวก.....	115
ภาคผนวก ก.....	116
ภาคผนวก ข.....	125
ภาคผนวก ค.....	128
ประวัติผู้เขียน.....	171

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 แผนการเรียนรู้หลักสูตร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา.....	15
2.2 แผนการเรียนรู้ที่ 1 หลักสูตรพื้นฐานช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.....	16
2.3 แผนการเรียนรู้ที่ 1 หลักสูตรพื้นฐานช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.....	17
2.4 แผนการเรียนรู้ที่ 1 หลักสูตรพื้นฐานช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6.....	18
2.5 แผนการเรียนรู้ที่ 2 หลักสูตรพื้นฐานช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.....	19
2.6 แผนการเรียนรู้ที่ 2 หลักสูตรพื้นฐานช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.....	20
2.7 แผนการเรียนรู้ที่ 2 หลักสูตรพื้นฐานช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6.....	21
2.8 แผนการเรียนรู้ที่ 3 หลักสูตรพื้นฐานช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.....	22
2.9 แผนการเรียนรู้ที่ 3 หลักสูตรพื้นฐานช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.....	23
2.10 แผนการเรียนรู้ที่ 3 หลักสูตรพื้นฐานช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6.....	24
4.1 แสดงข้อมูลของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม สภาพแวดล้อมและที่ตั้ง.....	83
4.2 แสดงข้อมูลของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม การจัดวางผังบริเวณ.....	84
4.3 แสดงข้อมูลของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม รูปแบบของตัวอาคาร.....	85
4.4 แสดงข้อมูลของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามองค์ประกอบโครงการ.....	87
4.5 แสดงข้อมูลของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนประณีตของอาคาร.....	88
4.6 แสดงข้อมูลการเข้าใช้โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัด โโกเมศรัตนาราม.....	89
4.7 แสดงข้อมูลการเข้าใช้โรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ).....	90
4.8 แสดงข้อมูลความคิดเห็นเห็นความต้องการทางกายภาพของพระภิกษุและสามเณรภายใน โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัด โโกเมศรัตนาราม.....	92
4.9 แสดงข้อมูลความคิดเห็นเห็นความต้องการทางกายภาพของพระภิกษุและสามเณรภายใน โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัด โโกเมศรัตนาราม.....	93
4.10 แสดงข้อมูลความคิดเห็นเห็นความต้องการทางกายภาพของภราวาสภายในโรงเรียน พระปริยัติธรรมวัด โโกเมศรัตนาราม.....	94
4.11 แสดงข้อมูลความคิดเห็นเห็นความต้องการทางกายภาพของภราวาสภายในโรงเรียน พระปริยัติธรรมวัด โโกเมศรัตนาราม.....	95
4.12 แสดงข้อมูลความคิดเห็นเห็นความต้องการทางกายภาพของพระภิกษุและสามเณร โรงเรียน พระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ).....	96

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.13 แสดงข้อมูลความคิดเห็นความต้องการทางกายภาพของพระภิกษุและสามเณรภายใน โรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ).....	97
4.14 แสดงข้อมูลความคิดเห็นความต้องการทางกายภาพของฆราวาสโรงเรียน พระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ).....	98
4.15 แสดงข้อมูลความคิดเห็นความต้องการทางกายภาพของฆราวาสภายในโรงเรียน พระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ).....	99

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
2.1 ศาสนาการเปรียญใต้ถุนสูง.....	9
2.2 ศาลาการเปรียญแบบ 2 ชั้น.....	10
2.3 หอระฆัง (แบบที่ 1).....	10
2.4 หอระฆัง (แบบที่ 2).....	11
2.5 แบบโบสถ์ขนาดเล็ก รุ่น 3 หน้าต่าง.....	11
2.6 แบบโบสถ์ขนาดเล็ก รุ่น 4 หน้าต่าง.....	12
2.7 แบบโบสถ์ขนาดเล็ก รุ่น 5 หน้าต่าง.....	12
2.8 แบบกุฏิพระเรือนแถว 2 ชั้น.....	13
2.9 แบบกุฏิเจ้าอาวาส 2 ชั้น.....	13
2.10 แบบเมรุ.....	14
2.11 แผนที่แสดงเขตพื้นที่ ต.ศรีษะกระบือ.....	26
2.12 แสดงแผนที่ตั้งโครงการ (เข้าทางคลอง 15).....	26
2.13 แสดงแผนที่ตั้งโครงการ (เข้าทางคลอง 23).....	27
2.14 แสดงเส้นทางเดินรถ (รังสิต - องค์กรักษ์).....	27
2.15 ผ่านโรงพยาบาลมูลนิธิมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.....	28
2.16 ป้ายจราจร ก่อนถึงทางแยก นครนายก - องค์กรักษ์.....	28
2.17 แสดงถนนทางเข้าโครงการด้านคลอง 23.....	29
2.18 แสดงถนนทางเข้าโครงการทางด้านคลอง 16.....	29
2.19 แสดงเส้นทางเดินรถ (รังสิต - นครนายก).....	30
2.20 แสดงเส้นทางเดินรถ ทางด้านคลอง 16.....	30
2.21 แสดงทางเข้าหมู่บ้านด้านอ้อมคลอง 23.....	31
2.22 แสดงพื้นที่ว่างโครงการ.....	31
2.23 แสดงถนนหมู่บ้านทางทิศเหนือ.....	32
2.24 แสดงพื้นที่โครงการทางทิศตะวันออก.....	32
2.25 แสดงพื้นที่ปรับดินโครงการทางทิศตะวันออก.....	33
2.26 แสดงพื้นที่โครงการทางทิศใต้.....	33
2.27 แสดงพื้นที่โครงการทางทิศใต้ติดกับทุ่งนา.....	34
2.28 แสดงพื้นที่โครงการทางทิศตะวันตก.....	34

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
2.29 แสดงพื้นที่โครงการ.....	35
2.30 แสดงลักษณะของพืชคลุมดินในพื้นที่.....	36
2.31 แสดงลักษณะของหญ้าคลุมดินในพื้นที่.....	36
2.32 แสดงแผนที่การจราจร.....	37
2.33 สภาพพื้นดินโครงการ.....	38
2.34 องค์ประกอบของแผนผังในเขตสังฆาวาส วัดมหาธาตุ กรุงเทพฯ.....	45
2.35 การแบ่งเขตพื้นที่ระหว่างเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส.....	46
2.36 กุฏิไม้ วัดคูสิด จ.อยุธยา.....	50
2.37 กุฏิไม้วัดยาง เพชรบุรี.....	50
2.38 กุฏิปูนวัดโกเมศรัตนาราม ปทุมธานี.....	51
2.39 หอไตรมณฑลทิศตะวันออกเฉียงเหนือ วัดพระเชตุพนฯ.....	54
2.40 ศาลาการเปรียญแบบทึบ วัดราชาธิวาส กรุงเทพฯ.....	56
2.41 ศาลาการเปรียญวัดปากน้ำภาษีเจริญ.....	56
2.42 องค์ประกอบ พระอุโบสถและพระวิหาร.....	58
2.43 แสดงภาพองค์ประกอบเครื่องถ้วยของและตัวถ้วยของหางหงส์.....	59
2.44 แสดงภาพองค์ประกอบช่อฟ้า.....	59
2.45 แสดงภาพองค์ประกอบใบระกา.....	60
2.46 แสดงภาพองค์ประกอบหางหงส์.....	60
2.47 แสดงภาพองค์ประกอบ คีรี.....	61
2.48 แสดงภาพองค์ประกอบ เเชิงกลอน.....	61
2.49 แสดงภาพองค์ประกอบ เเชิงกลอน.....	61
2.50 แสดงภาพองค์ประกอบ ออกไก่.....	62
2.51 แสดงภาพองค์ประกอบ แปลานและแปงวง.....	62
2.52 แสดงภาพองค์ประกอบ แปหัวเสาและแปปลายใต้.....	62
2.53 แสดงภาพองค์ประกอบ เเชิงแป.....	63
2.54 แสดงภาพองค์ประกอบ บราลี.....	63
2.55 แสดงภาพองค์ประกอบ หน้าบัน.....	63
2.56 แสดงภาพองค์ประกอบ กระจังฐานพระ.....	64

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
2.57 แสดงภาพองค์ประกอบ แผนแรกอสอง.....	64
2.58 แสดงภาพองค์ประกอบ สหราชอาณาจักร.....	64
2.59 แสดงภาพองค์ประกอบ บังนก.....	65
2.60 แสดงภาพองค์ประกอบ หน้าอุคปีกนกและอุคเต้า.....	65
2.61 แสดงภาพองค์ประกอบ บัวหัวเสา.....	65
2.62 แสดงภาพองค์ประกอบ เสาพะไล.....	66
2.63 แสดงภาพองค์ประกอบ คันทวย.....	66
2.64 แสดงภาพองค์ประกอบ ชุ่มประตู่-หน้าต่าง.....	66
2.65 แสดงภาพองค์ประกอบ พนักกระเบียง.....	67
2.66 แสดงภาพองค์ประกอบ เสาหัวเม็ด.....	67
2.67 แสดงภาพองค์ประกอบ พลสิงห์.....	68
2.68 แสดงภาพองค์ประกอบ ฐานอาคาร.....	68
2.69 แสดงภาพ ลายเส้นฐานเจดีย์.....	68
2.70 แสดงภาพลายเส้นเจดีย์แบบไทย.....	69
2.71 แสดงภาพลายเส้นองค์ประกอบพระปรางค์.....	70
2.72 แสดงภาพลายเส้นองค์ประกอบ พระมณฑป.....	71

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันได้มีการส่งเสริมให้มีการศึกษาในทางพุทธศาสนามากขึ้น ประกอบกับมีการส่งเสริมให้ พระภิกษุ และสามเณร ได้มีการพัฒนา รูปแบบของการนำเสนอ หลักธรรมคำสั่งสอนของ พุทธศาสนา เพื่อเผยแพร่ให้ถึงพุทธศาสนิกชนซึ่งมีผลทำให้พระภิกษุ – สามเณร ต้องศึกษาและพัฒนาหลักธรรมคำสั่งสอนของพุทธศาสนาให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น

ประกอบกับปัจจุบันได้มีหน่วยงานราชการเข้ามาส่งเสริมให้มีโรงเรียนสำหรับพระภิกษุ-สามเณร เพิ่มมากขึ้นกว่าแต่ก่อน และปัจจุบันได้มีการขยาย โดยได้จัดสรรพื้นที่ภายในวัดต่างๆ ที่มีความต้องการจะปรับปรุงเพื่อขออนุญาตจัดตั้งเป็น โรงเรียนพระปริยัติธรรม หรือสถานที่สำหรับ ปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน และสามารถเปิดเรียนเป็นหลักสูตรการศึกษาของพระภิกษุ – สามเณร แต่วัดบางวัดยังมีพื้นที่ไม่เพียงพอ กับการก่อสร้างอาคารดังกล่าวมานี้

อาคารต่างๆ ภายในโรงเรียนปริยัติธรรมตามรูปแบบของกรมการศาสนาหรือมหาเถรสมาคมมีรูปแบบค่อนข้างตายตัวไม่ว่าจะเป็น กุฏิ ศาลาการเปรียญ หอฉันท์ เป็นต้น แต่ความแตกต่างจะอยู่ที่ตำแหน่งการจัดวางอาคาร สถานที่จัดวางและความต่อเนื่องของการเข้าใช้อาคาร เพราะจะเริ่มมีองค์ประกอบเพิ่มเติมเพื่อรองรับการศึกษาที่ทันสมัยมากขึ้น

ประโยชน์ใช้สอยกลุ่มอาคารภายในวัดของ พระภิกษุ และสามเณร จะแตกต่างจาก ประชาชนทั่วไปค่อนข้างมาก ดังนั้นกลุ่มอาคารสำหรับพระภิกษุ – สามเณร โดยเฉพาะ หรือ พระภิกษุ – สามเณร กับพุทธศาสนิกชน จะต้องแบ่งแยกกันค่อนข้างชัดเจน ซึ่งรูปแบบการจัดผัง อาคารแบบเดิมๆ จะสร้างไปเรื่อยๆ ตามความจำเป็นและเหมาะสม ขาดการจัดวางผังอาคารภายใน วัดตั้งแต่ต้น จึงทำให้ไม่สามารถอำนวยความสะดวกแก่พระภิกษุ – สามเณร เท่าที่ควรและยังทางวัด ต้องการจะจัดตั้งเป็น โรงเรียนพระปริยัติธรรมจะทำให้มีการเพิ่มเติมอาคารต่างๆ มากยิ่งขึ้นจึงทำให้ พื้นที่ภายในวัดบางวัดไม่เพียงพอต่อความต้องการของทางวัดเอง

ภายในหลักสูตร การเรียนการสอนของทาง โรงเรียนพระปริยัติธรรมจะมีการใช้เทคโนโลยี ที่ทันสมัยและมีองค์ประกอบเกี่ยวกับการศึกษาเพิ่มขึ้นเช่น อาคารห้องสมุด อาคารอำนวยการ อาคารเรียน และอาคารเรียนคอมพิวเตอร์ ซึ่งอาคารต่างๆ เหล่านี้จะถูกก่อสร้างเพิ่มเติมมาใน ภายหลังทั้งนั้น

ถ้ารวมอาคารที่ก่อสร้างทั้งหมดของ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ทำให้เป็น โรงเรียนที่ใช้พื้นที่ ค่อนข้างมากเพราะเนื่องจากรูปแบบอาคารค่อนข้างตายตัวมีเอกลักษณ์เฉพาะจึงทำให้เป็นการยากที่

จะนำมารวมกัน แล้วทำเป็นตึกสูงสี่เหลี่ยมซึ่งจะทำให้เอกลักษณ์ของอาคารทางพุทธศาสนาหายไป จึงเป็นไปได้ยากที่จะรวมองค์ประกอบของโรงเรียนพระปริยัติธรรมเข้าด้วยกันแล้วคงไว้ซึ่งอาคารทางพุทธศาสนาและทำในพื้นที่ของวัดเดิม

ทางวัดต้องจัดหาสถานที่ใหม่มารองรับ พระภิกษุ – สามเณร และอาคารที่มีเพิ่มขึ้นสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมนี้และสถานที่ๆ ใช้ทำการก่อสร้างอาคารต่างๆ เหล่านี้มักจะเป็นที่บริจาคนั้นเป็นส่วนใหญ่ และมักจะห่างไกลจากตัวเมือง จึงทำให้ผู้วิจัยมีแนวคิดในการจัดผังของวัดเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม อย่างถูกต้องเหมาะสมก็จะเอื้อประโยชน์แก่การใช้สอยอาคารอย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพพฤติกรรมและความต้องการใช้พื้นที่ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม อ.องครักษ์ จ.นครนายก

1.2.2 เพื่อเสนอแนะแนวทางการวางผังโรงเรียนพระปริยัติธรรม อ.องครักษ์ จ.นครนายก

1.3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษา การวิจัยเรื่อง แนวความคิดในการออกแบบจัดผังโรงเรียนพระปริยัติธรรม อ. องครักษ์ จ. นครนายก ผู้วิจัยได้นำลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ , พฤติกรรมความและความต้องการใช้พื้นที่ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย (ไพฑูรย์ พรหมสถิตย์. 2546 : 3) มีรายละเอียดดังนี้

1.3.1 ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่

1. การจัดผังของอาคาร
2. ทิศทาง แดด ลม และการระบายอากาศ
3. อาคารเรียนต่างๆ
4. ตำแหน่งความสัมพันธ์ของพื้นที่ใช้สอย
5. ระบบป้องกันเสียงสะท้อน
6. ทางเดินและพื้นที่จอดรถ
7. ส่วนประณีตของอาคาร,จัดสวน
8. พื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ
9. ระบบโครงสร้างและองค์ประกอบ

1.3.2 พฤติกรรมและความต้องการใช้พื้นที่ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม คือ การปฏิบัติและความประสงค์ในการใช้สถานที่ต่างในการประกอบกิจกรรมทางการเรียนและศาสนา กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย (จารุณี อินเฒ่าฉาย. 2533 : 95) มีรายละเอียดดังนี้

1. กุฏิ : อาคารที่ใช้สำหรับอาศัยหลับนอน
2. ห้องสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ
3. ห้องเรียน : เพื่อใช้เป็นห้องเรียนวิชาต่างๆ สำหรับนักเรียนพระปริยัติธรรม
4. หอฉันท์ : อาคารที่ใช้เป็นที่ฉันภัตตาหาร
5. วัจจกุฏิ : อาคารสำหรับใช้ขับถ่าย
6. ศาลาการเปรียญ : อาคารที่ใช้เป็นที่เรียนหนังสือของพระสงฆ์
7. หอไตร : อาคารที่ใช้เก็บรักษาคัมภีร์ทางศาสนา
8. ธรรมศาลา : โรงเทศนาธรรม
9. ห้องสรงน้ำ : ห้องชำระกาย
10. โบสถ์ : สถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนาของพระสงฆ์และสามเณร

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดประเภทประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่จะศึกษาออกเป็น 2 ประเภท คือ กลุ่มตัวอย่างทางด้านสถาปัตยกรรมและกลุ่มตัวอย่างทางด้านบุคคล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.4.1 ประชากร

1.4.1.1 ประชากร

1. ครู – อาจารย์ คือ พระภิกษุ – สงฆ์ ที่ประจำอยู่ที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโกเมศรัตนาราม และโรงเรียนพระปริยัติธรรม ภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ) รวม 47 รูป
2. นักเรียน คือ พระภิกษุและสามเณรที่เข้าศึกษาหลักสูตรแผนกสามัญศึกษา สายพุทธศาสนา ณ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโกเมศรัตนาราม และโรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ)รวม 325 รูป
3. นรवासที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้อง รวม 36 คน

1.4.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ศึกษามี 2 กลุ่มดังนี้

1. ครู – อาจารย์

- 1.1 พระภิกษุ – สงฆ์ ที่ประจำอยู่ที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดโกเมศรัตนาราม จำนวน 5 รูป

- 1.2 พระภิกษุ – สงฆ์ ที่ประจำอยู่ที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาวนานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ) จำนวน 5 รูป

2. นักเรียน

- 2.1 พระภิกษุ – สามเณร ที่เข้าศึกษาประจำอยู่ที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดโกเมศรัตนาราม จำนวน 50 รูป
- 2.2 พระภิกษุ – สามเณร ที่เข้าศึกษาประจำอยู่ที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม ภาวนานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ) จำนวน 50 รูป
- 2.3 นรवासที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน

1.4.2 ตัวอย่างโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่ศึกษาได้แก่

- 1.4.2.1 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัด โกเมศรัตนารามที่เปิดสอนหลักสูตรแผนก สามัญศึกษา สายพุทธศาสนา
- 1.4.2.2 โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาวนานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ)ที่เปิดสอน หลักสูตรแผนกสามัญศึกษา สายพุทธศาสนา

1.4.3 ตัวแปรที่ศึกษา

- 1.4.3.1 ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่
- 1.4.3.2 พฤติกรรมและความต้องการใช้พื้นที่ของผู้ใช้โรงเรียนพระปริยัติธรรม อ.องครักษ์ จ.นครนายก

1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

วัด หมายถึง สถานที่ที่ใช้ประกอบศาสนกิจและกิจกรรมร่วมกัน ทางศาสนาพุทธได้แก่ วัดไทยทั้ง 2 แห่ง คือวัดโกเมศรัตนารามและวัดภาษีเจริญ

แนวความคิดในการออกแบบ หมายถึง ความคิดริเริ่มที่มีความครอบคลุม เป็นความคิดรวบยอด ทำหน้าที่ประสาน หรือองค์ประกอบต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้ผลงานออกแบบที่เป็น การแก้ปัญหาที่ดีที่สุด เพื่อสนองเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการ

ลักษณะทางกายภาพของสถาปัตยกรรม หมายถึง ลักษณะภายนอกของสถาปัตยกรรมที่บุคคลสามารถรับรู้ได้ด้วยสัมผัสทางตาผ่านการมองเห็น ได้แก่ สภาพแวดล้อมและที่ตั้ง การจัดผังอาคาร รูปทรงอาคาร องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม ส่วนประณีตทางสถาปัตยกรรม

การจัดวางผังอาคาร หมายถึง การจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในอาณาเขต พื้นที่ที่เป็นกรรมสิทธิ์ของทางโรงเรียนปริยัติธรรม อ.องครักษ์ จ.นครนายก

รูปทรงอาคาร หมายถึง รูปทรงที่มีลักษณะทางกายภาพ โดยรอบภายนอกของอาคาร ที่มีลักษณะเป็นสามมิติ ประกอบด้วย ส่วนตัวอาคารและหลังคา

องค์ประกอบของสถาปัตยกรรม หมายถึงส่วนต่างๆ ทางกายภาพภายนอกได้แก่ ทางเข้าอาคาร การเจาะช่องเปิด ส่วนปกคลุมที่ว่าง พื้นที่ว่างภายในอาคาร ส่วนประกอบพิธีกรรม รูปทรงของหน้าต่าง

ส่วนประณีตทางสถาปัตยกรรม หมายถึง ลวดลายประดับตกแต่งต่างๆ ได้แก่ ตกแต่งผนัง เสา ช่องว่างต่างๆ ส่วนตกแต่งภายในศาลาการเปรียญ และในส่วนประกอบพิธีกรรม ทางศาสนา

การปฏิบัติธรรม หมายถึง การปฏิบัติสมถกัมมัฏฐานหรือวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตาม หลักมหาสติปัฏฐานสูตร

เจ้าสำนัก หมายถึง เจ้าอาวาสซึ่งเป็นที่ตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งนั้นๆ

อาจารย์ หมายถึง พระภิกษุหรือ ฆราวาสผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมประจำ จังหวัดปทุมธานี จ.นครนายก

ทิศทาง แดด ลม และการระบายอากาศ หมายถึง งานระบบของอาคาร การป้องกัน แสงแดด การป้องกันฝน การระบายน้ำ การให้แสงสว่างกับตัวอาคาร ระบบกำจัดขยะของ โรงเรียนปริยัติธรรม

ความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม หมายถึง สภาพเหมาะสมกับอาคารข้างเคียงการ ควบคุมเสียงมิให้ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม การจัดสวนพักผ่อนของ พระภิกษุ - สามเณร และ บุคคลทั่วไปที่เข้ามาปฏิบัติธรรม

รูปทรงรูปแบบโรงเรียนปริยัติธรรม หมายถึง ความกว้าง ความสูงของอาคารที่มีผล ต่อจำนวน พระภิกษุ - สามเณร ระยะทางการติดต่อใช้สอยอาคาร

ขนาดความเหมาะสมของอาคารและพื้นที่ห้อง หมายถึง ความเหมาะสมเกี่ยวกับพื้นที่ ห้องเรียนและส่วนปฏิบัติธรรม ให้เหมาะสมกับ พระภิกษุ - สามเณร

คลอง 23 หมายถึง สถานที่ที่ใช้ก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม อ. อังครักษ์ จ.นครนายก

ครู - อาจารย์ หมายถึง พระภิกษุ - สงฆ์ ที่ประจำอยู่ที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมและ สอนหลักสูตรแผนกสามัญศึกษา สายพุทธศาสนา

ที่พักสงฆ์ หมายถึง สถานที่ที่พำนักอาศัยชั่วคราว สำหรับพระภิกษุ สามเณร ซึ่งพุทธศาสนิกชนได้สร้างขึ้นแต่ยังไม่ได้รับอนุญาตให้สร้างและตั้งวัดจากทางราชการ

วัดปากน้ำภาษีเจริญ หมายถึง โรงเรียนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาพื้นที่ในการวางผังโรงเรียนปริยัติธรรมที่ใหม่ และเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่เปิดสอนหลักสูตร แผนกสามัญศึกษา

วัดโกเมศรัตนาราม หมายถึง โรงเรียนพระปริยัติธรรมที่ต้องการขยายสถานที่ในการเรียนของพระภิกษุ – สามเณร เพิ่มขึ้นซึ่งทำให้ต้องมีการวางผังใหม่โดยเปิดสอนหลักสูตร แผนกสามัญศึกษา

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม หมายถึง โรงเรียนที่วัดจัดตั้งขึ้นในที่วัดหรือที่ธรณีสงฆ์หรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ตามหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรม แบ่งเป็น 3 ชั้น คือนักธรรมตรี นักธรรมโท นักธรรมเอก

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี หมายถึง โรงเรียนที่วัดจัดตั้งขึ้นในที่วัดหรือที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร ตามหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี แบ่งเป็น 8 ชั้น คือ บาลีประโยค 1-2 บาลีประโยค 3 บาลีประโยค 4 บาลีประโยค 5 บาลีประโยค 6 บาลีประโยค 7 บาลีประโยค 8 บาลีประโยค 9

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่วัดจัดตั้งขึ้นในที่วัดหรือที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้การศึกษาแก่ พระภิกษุสามเณร ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

ผู้เรียน หมายถึง นักเรียน /นักศึกษา เด็ก เยาวชน และประชาชนทุกคนรวมถึงบุคคลที่จะเป็นผู้สอนต่อไป ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย

ผู้สอน หมายถึง ครู/อาจารย์ ในสถานศึกษา หรือสถาบันศาสนา และผู้นำศาสนา ที่ทำหน้าที่สอน ให้ความรู้และให้แนวปฏิบัติ ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย

นักเรียน หมายถึง พระภิกษุหรือสามเณรที่กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ครู-อาจารย์ หมายถึง ผู้ทำหน้าที่สอนประจำอยู่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจะเป็นพระภิกษุ สามเณร หรือคฤหัสถ์ก็ได้ สำหรับคฤหัสถ์ต้องเป็นเพศชายอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี บริบูรณ์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษาทฤษฎี หลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การวิจัย ดังนี้

- 2.1 ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม
- 2.2 กฎและข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม
- 2.3 หลักสูตร การเรียน การสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
- 2.4 ลักษณะทางกายภาพของที่ดิน ที่ใช้ในการก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม อ.องครักษ์

จ.นครนายก

- 2.5 เอกลักษณะและงานศิลปะและงานสถาปัตยกรรมวัดไทย
- 2.6 แนวคิดและทฤษฎีหลักการออกแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรม
- 2.7 เกณฑ์ในการออกแบบสถาปัตยกรรม
- 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม

ระเบียบมหาเถรสมาคม (ออนไลน์). โรงเรียนพระปริยัติธรรม หรือสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัด หมายถึง สำนักปฏิบัติธรรมที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบของมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้ง สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ. 2543 เป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่ทางคณะสงฆ์ โดยมหาเถรสมาคมให้การส่งเสริม สนับสนุนให้วัดทั่วประเทศ จัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับประชาชน พุทธบริษัทที่สนใจโดยปฏิบัติธรรมโดยการฝึกสมาธิ - เจริญวิปัสสนา โดยมุ่งให้แต่ละคณะสงฆ์ จังหวัด ควรมี สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในด้านการฝึกอบรม สมถกัมมัฏฐาน หรือวิปัสสนากัมมัฏฐาน อย่างน้อย 1 แห่ง

ซึ่งโครงการนี้จะได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐ และมหาเถรสมาคมซึ่งจะได้คัดเลือกจากคณะกรรมการการจัดตั้ง สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด เพื่อหาวัดที่เหมาะสม ซึ่งคณะกรรมการได้คัดเลือกวัด วัดโกเมศรัตนาราม เป็นวัด ที่ได้รับคัดเลือกที่เหมาะสม ซึ่ง คณะกรรมการได้คัดเลือกแต่เนื่องจาก พื้นที่ภายในวัด ไม่เพียงพอ ทางเจ้าคณะจังหวัดจึงได้เสนอ ให้จัดหาที่ดินเพื่อมารองรับการขยายตัวของโรงเรียนพระปริยัติธรรมเดิมคือ วัดโกเมศรัตนาราม ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ไปยังบริเวณ ตำบลศรีษะกระบือ

(คลอง 23) อ.องครักษ์ จ.นครนายก โดยได้มีแนวคิดจะจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดและเป็นที่ศึกษาเล่าเรียนภิกษุ – สามเณร ด้วย

2.2 กฎและข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม

ระเบียบการจัดตั้งโรงเรียนปริยัติธรรม หรือ สำนักปฏิบัติธรรม มีกฎบังคับ ที่เป็นระเบียบของมหาเถรสมาคมอยู่แล้ว “ว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัด พ.ศ. 2543 ซึ่งในปัจจุบันใช้ยึดเป็นข้อบังคับในการจัดตั้งอยู่และยังมีขั้นตอนการจัดตั้ง สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ. 2543 อีก ซึ่งจะบังคับไปถึงรูปแบบของตัวอาคารซึ่งจะมีกำหนดไว้คร่าวๆ ด้วย

รูปแบบอาคารต่างๆ ภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม

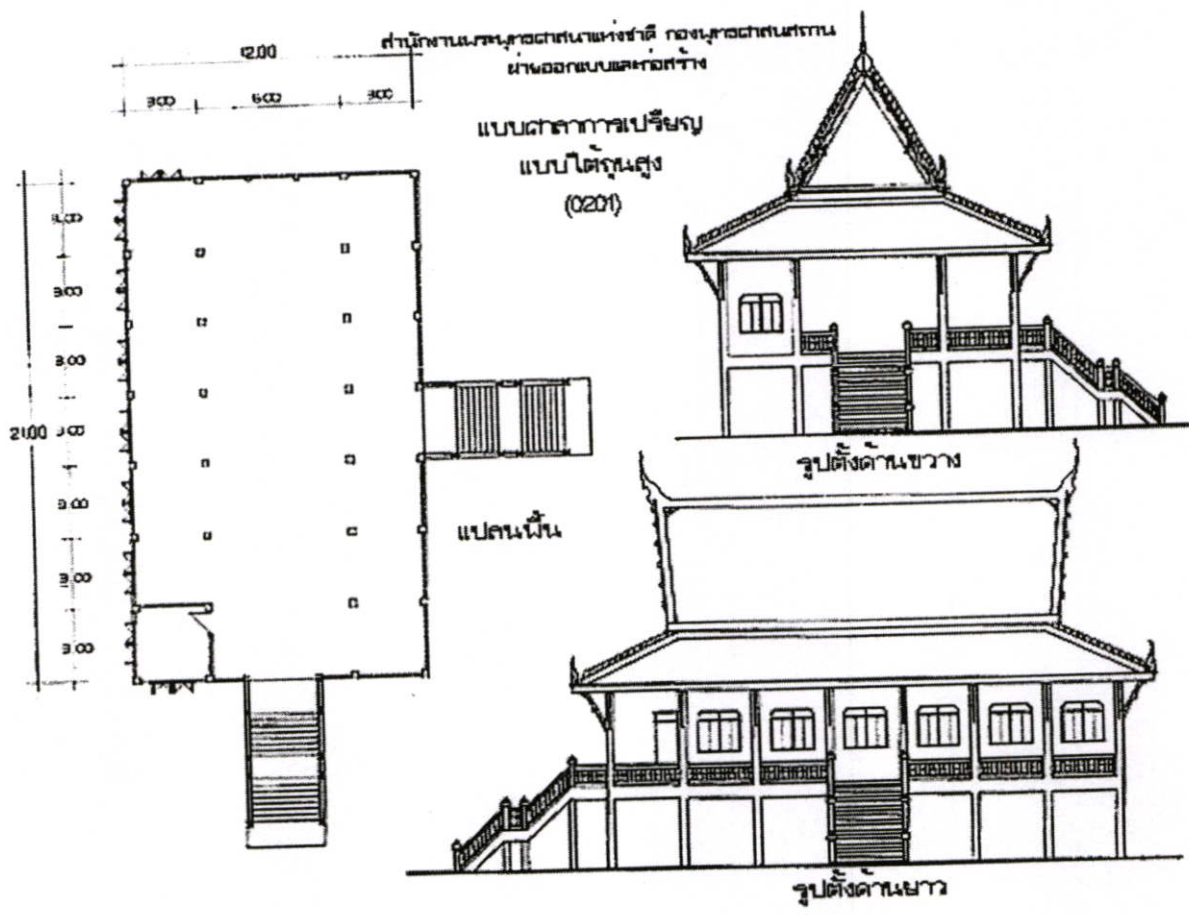
ในการออกแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรม รูปแบบอาคารของทางโรงเรียนปริยัติธรรมจะเป็นรูปแบบของอาคารทางศาสนา และมีการควบคุมรูปทรงในการออกแบบอาคารแห่งชาติ กองพุทธศาสนาสถาน ซึ่งจะมีแบบมาตรฐานของทางสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ บังคับใช้อยู่ และอาคารที่มีข้อบังคับใช้มีดังนี้

ในแบบมาตรฐานจะบังคับแก่รูปทรงของอาคารและบางอาคารจะบังคับองค์ประกอบต่างๆ เช่น โปสต์ จะต้องมี ช่องฟ้า ไบระกา หางหงส์ เป็นต้น ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้มีแฝงอยู่ในหลักการก่อสร้างอาคารทางพุทธศาสนาอยู่แล้ว

ในการออกแบบโรงเรียนปริยัติธรรม จะมีใช้แค่บางอาคาร เช่น ศาลาการเปรียญหอรระฆัง โปสต์ขนาดกลางรุ่น 4 หน้าต่าง และแบบกุฏิพระเรือนแถว 2 ชั้น และกุฏิเจ้าอาวาส แต่เนื่องจากเป็นโรงเรียนปริยัติธรรมจึงไม่มีความจำเป็นต้องใช้ เมรุ จึงได้ยกเลิกและจะต้องมีอาคารเพิ่มเติมขึ้นมาอีกตามประโยชน์ที่เพิ่มขึ้น แต่ต้องคงภาพลักษณะ ของอาคารทางพุทธศาสนาไว้ คือ อาคารที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ อาคารห้องสมุด อาคารเรียนรวม อาคารหอพักอาจารย์ และพุทธศาสนิกชนที่เข้ามาศึกษาภายใน โรงเรียนปริยัติธรรม

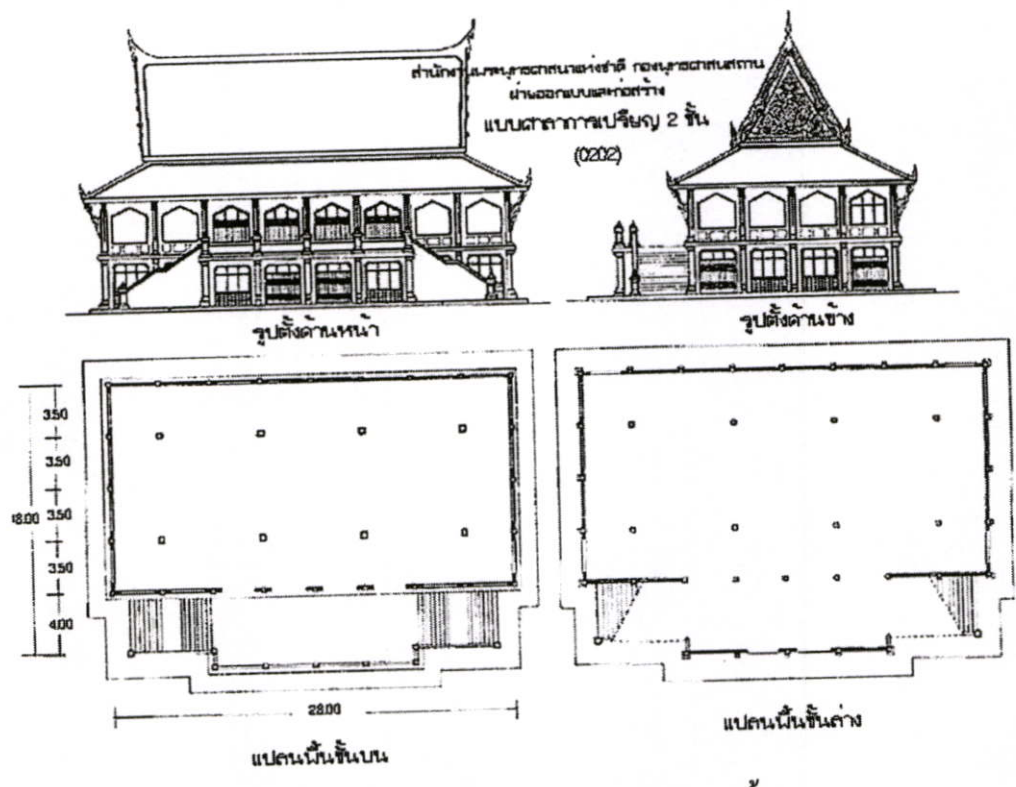
อาคารที่เพิ่มขึ้นจะคงรูปแบบทางอาคารของพุทธศาสนาไว้โดยจะนำอาคารหอพัก มาปรับปรุงสวนอาคารเรียนรวม และอาคารคอมพิวเตอร์ จะใช้ศาลาการเปรียญมาปรับปรุงเพื่อให้คงรูปทรงเดิมไว้ โรงเรียนพระปริยัติธรรมจะมีหอดันท์ กับ โรงอาคารแยกออกจากกันชัดเจนจึงต้องนำอาคารต้นแบบทางพุทธศาสนามาปรับปรุงอีก รูปแบบอาคารต่างๆ ภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีดังนี้

1. ศาสนาการเปรียญใต้ถุนสูง

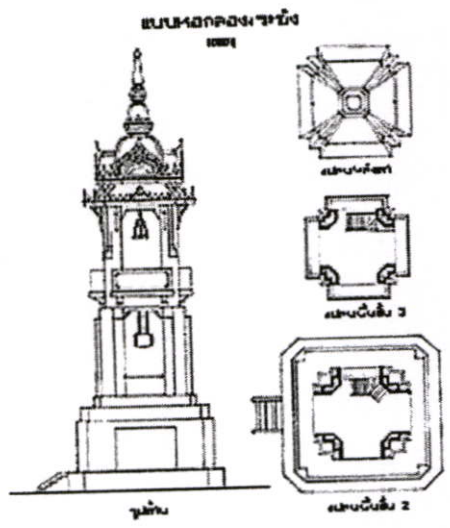
รูปที่ 2.1 แสดงภาพสถาปัตย์การเปรียญใต้ถุนสูง

2. ศาลาการเปรียญแบบ 2 ชั้น

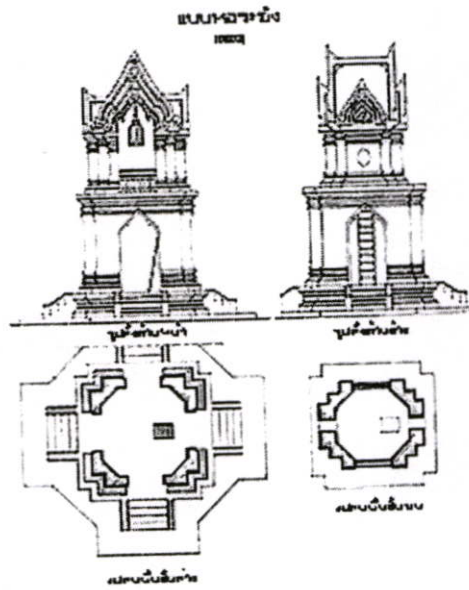
รูปที่ 2.2 แสดงภาพศาลาการเปรียญแบบ 2 ชั้น

3. หอระฆัง (แบบที่ 1)

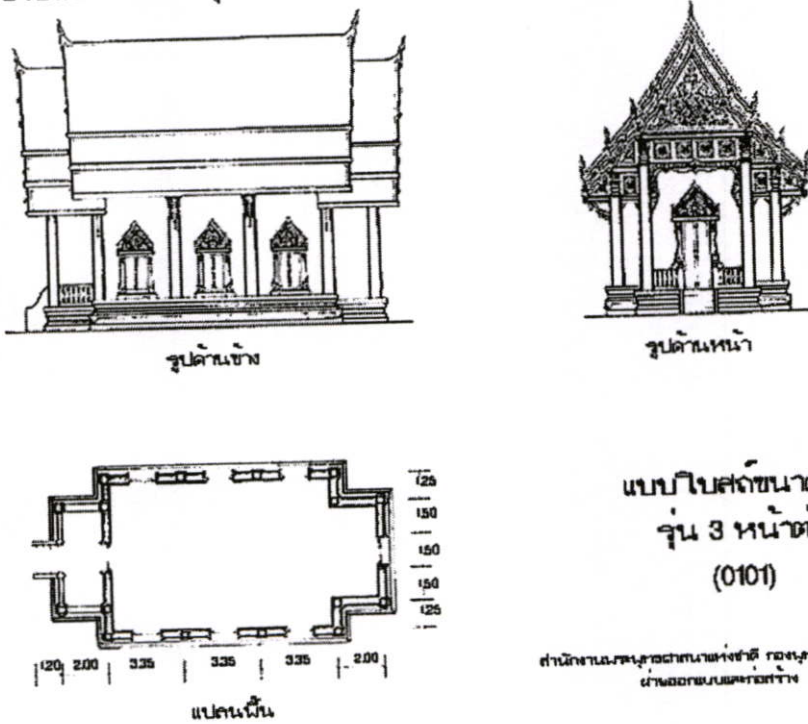
รูปที่ 2.3 แสดงภาพหอระฆัง (แบบที่ 1)

4. หอระฆัง (แบบที่ 2)

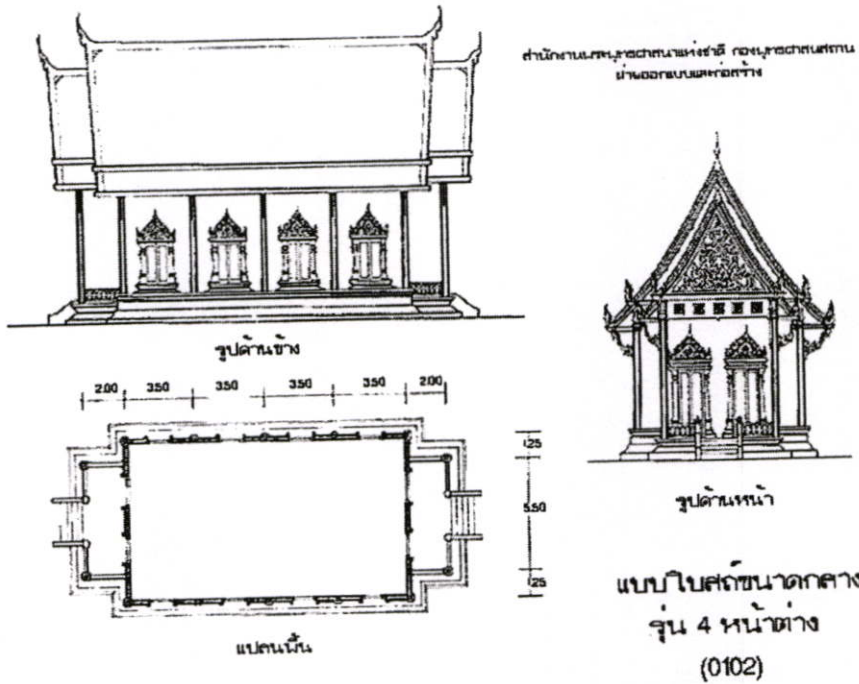
รูปที่ 2.4 แสดงภาพหอระฆัง (แบบที่ 2)

5. แบบโบสถ์ขนาดเล็ก รุ่น 3 หน้าต่าง

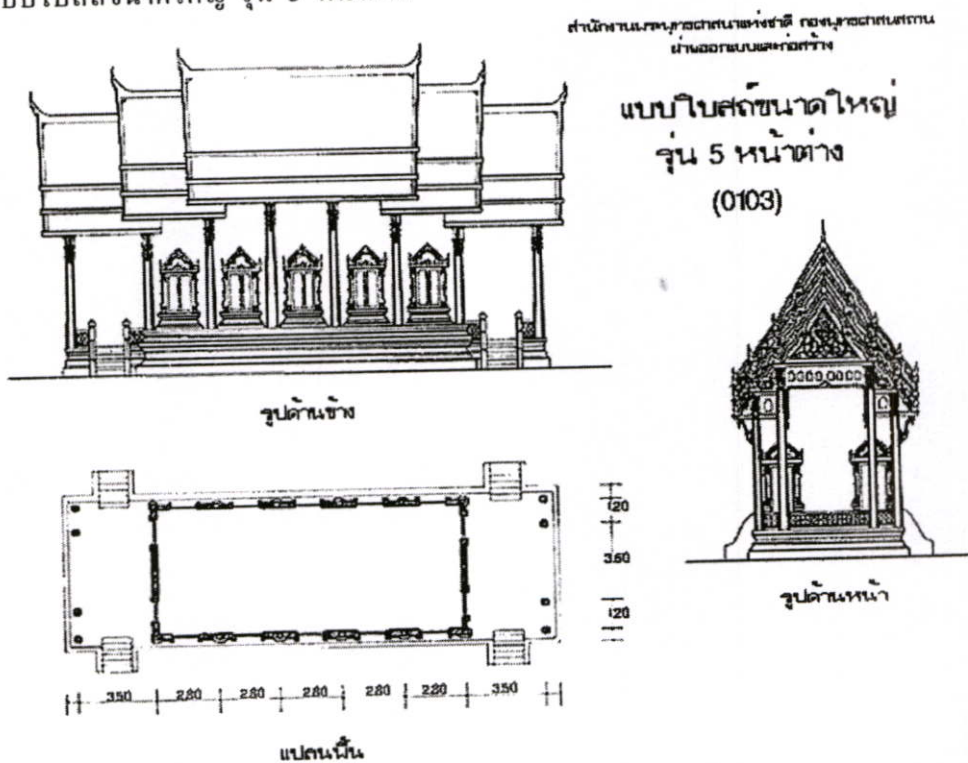
รูปที่ 2.5 แสดงภาพแบบโบสถ์ขนาดเล็ก รุ่น 3 หน้าต่าง

6. แบบโบสถ์ขนาดกลาง รุ่น 4 หน้าต่าง

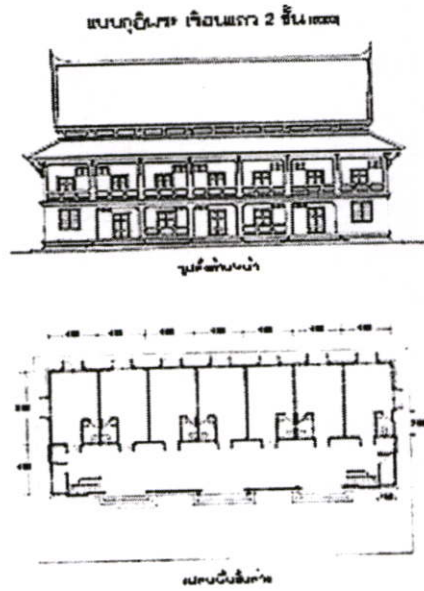
รูปที่ 2.6 แสดงภาพแบบโบสถ์ขนาดเล็ก รุ่น 4 หน้าต่าง

7. แบบโบสถ์ขนาดใหญ่ รุ่น 5 หน้าต่าง

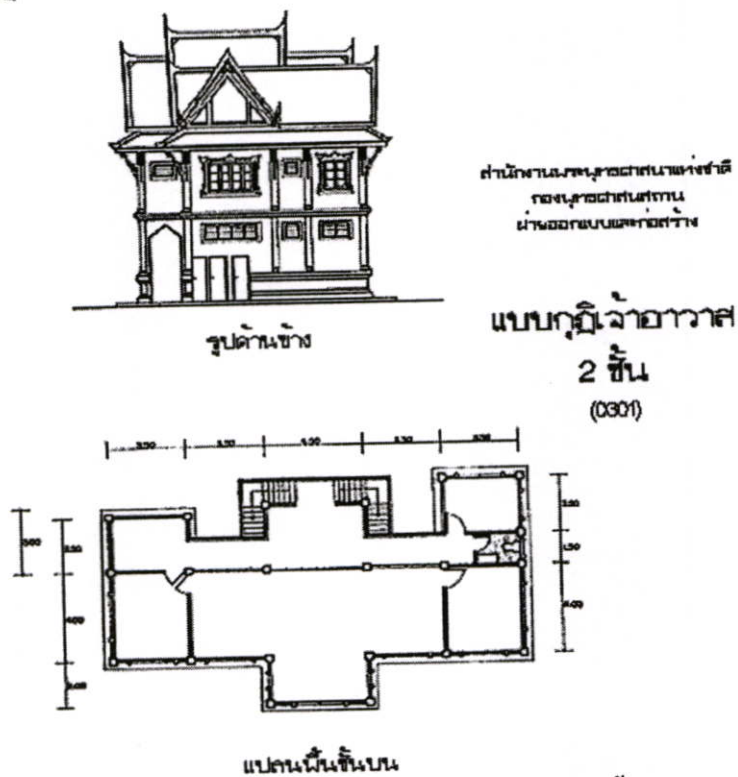
รูปที่ 2.7 แสดงภาพแบบโบสถ์ขนาดเล็ก รุ่น 5 หน้าต่าง

8. แบบกุฏิพระเรือนแถว 2 ชั้น

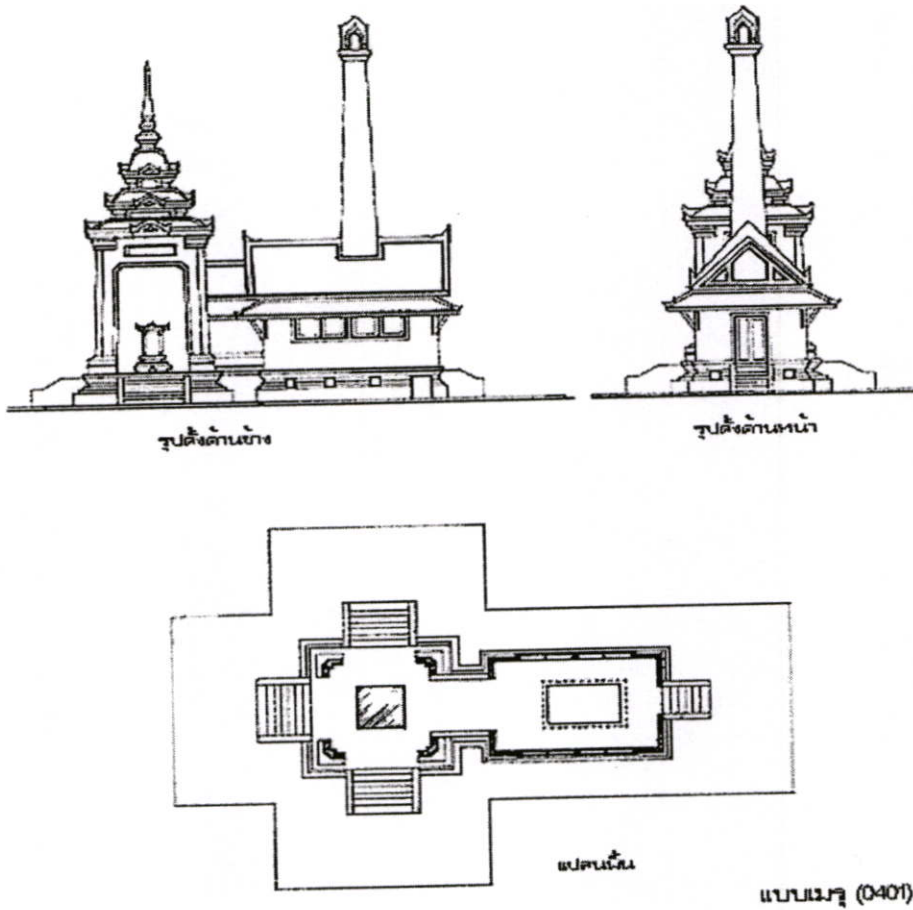
รูปที่ 2.8 แสดงภาพแบบกุฏิพระเรือนแถว 2 ชั้น

9. แบบกุฏิเจ้าอาวาส 2 ชั้น

รูปที่ 2.9 แสดงภาพแบบกุฏิเจ้าอาวาส 2 ชั้น

10. แบบเมรุ

รูปที่ 2.10 แสดงภาพแบบเมรุ

2.3 หลักสูตร การเรียน การสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

รูปแบบการเรียนการสอนตามหลักสูตร แกนกลางของการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ตามที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้มีคำสั่งนั้นมีแผนการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

แผนการเรียนรู้
หลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔
ช่วงชั้นที่ ๓ (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๓)

กลุ่มสาระการเรียนรู้	เวลาเรียนรายปี											
	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑				ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒				ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓			
	รหัส	นก.	ศ.	ชม.	รหัส	นก.	ศ.	ชม.	รหัส	นก.	ศ.	ชม.
สาระการเรียนรู้พื้นฐาน												
๑. ภาษาไทย	ท๑๑๑๐๑	๔.๐	๔๐	๑๖๐	ท๑๒๑๐๑	๔.๐	๔๐	๑๖๐	ท๑๓๑๐๑	๔.๐	๔๐	๑๖๐
๒. คณิตศาสตร์	ค๑๑๑๐๑	๓.๐	๔๐	๑๒๐	ค๑๒๑๐๑	๓.๐	๔๐	๑๒๐	ค๑๓๑๐๑	๓.๐	๔๐	๑๒๐
๓. วิทยาศาสตร์	ว๑๑๑๐๑	๓.๐	๔๐	๑๒๐	ว๑๒๑๐๑	๓.๐	๔๐	๑๒๐	ว๑๓๑๐๑	๓.๐	๔๐	๑๒๐
๔. สังคมศึกษา ศาสนาฯ	ส๑๑๑๐๑	๓.๐	๔๐	๑๒๐	ส๑๒๑๐๑	๓.๐	๔๐	๑๒๐	ส๑๓๑๐๑	๓.๐	๔๐	๑๒๐
๕. สุขศึกษาฯ	พ๑๑๑๐๑	๑.๐	๔๐	๔๐	พ๑๒๑๐๑	๑.๐	๔๐	๔๐	พ๑๓๑๐๑	๑.๐	๔๐	๔๐
๖. ศิลปะ	ศ๑๑๑๐๑	๑.๐	๔๐	๔๐	ศ๑๒๑๐๑	๑.๐	๔๐	๔๐	ศ๑๓๑๐๑	๑.๐	๔๐	๔๐
๗. การงานอาชีพฯ	ง๑๑๑๐๑	๒.๐	๔๐	๘๐	ง๑๒๑๐๑	๒.๐	๔๐	๘๐	ง๑๓๑๐๑	๒.๐	๔๐	๘๐
๘. ภาษาคำต่างประเทศ - ภาษาอังกฤษ	อ๑๑๑๐๑	๒.๐	๔๐	๘๐	อ๑๒๑๐๑	๒.๐	๔๐	๘๐	อ๑๓๑๐๑	๒.๐	๔๐	๘๐
สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม												
๑. สังคมศึกษา ศาสนาฯ												
๑.๑ ศาสนาปฏิบัติ	ส๑๑๒๐๑	๑.๐	๔๐	๔๐	ส๑๑๒๐๑	๑.๐	๔๐	๔๐	ส๑๑๒๐๑	๑.๐	๔๐	๔๐
๑.๒ ธรรมวินัย	ส๑๑๒๐๒	๑.๐	๔๐	๔๐	ส๑๑๒๐๒	๑.๐	๔๐	๔๐	ส๑๑๒๐๒	๑.๐	๔๐	๔๐
๒. ภาษาคำต่างประเทศ - ภาษามาลี	ป๑๑๒๐๑	๒.๐	๔๐	๘๐	ป๑๑๒๐๑	๒.๐	๔๐	๘๐	ป๑๑๒๐๑	๒.๐	๔๐	๘๐
๓. กลุ่มสาระอื่นๆ		๓.๐	๔๐	๑๒๐		๓.๐	๔๐	๑๒๐		๓.๐	๔๐	๑๒๐
รวมพื้นฐาน/เพิ่มเติม	-	๒๖.๐	๔๐	๑,๐๔๐	-	๒๖.๐	๔๐	๑,๐๔๐	-	๒๖.๐	๔๐	๑,๐๔๐
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน												
๑. กิจกรรมแนะแนว	ก๑๑๕๐๑	-	๔๐	๔๐	ก๑๑๕๐๑	-	๔๐	๔๐	ก๑๑๕๐๑	-	๔๐	๔๐
๒. กิจกรรมชุมนุม	ก๑๑๕๐๒	-	๔๐	๔๐	ก๑๑๕๐๒	-	๔๐	๔๐	ก๑๑๕๐๒	-	๔๐	๔๐
๓. กิจกรรมเสริมสร้างฯ	ก๑๑๕๐๓	-	๔๐	๔๐	ก๑๑๕๐๓	-	๔๐	๔๐	ก๑๑๕๐๓	-	๔๐	๔๐
๔. กิจกรรมสงฆ์	ก๑๑๕๐๔	-	๔๐	๔๐	ก๑๑๕๐๔	-	๔๐	๔๐	ก๑๑๕๐๔	-	๔๐	๔๐
รวมเวลาเรียนกิจกรรม	-	-	๑๖๐	๑๖๐	-	-	๑๖๐	๑๖๐	-	-	๑๖๐	๑๖๐
รวมทั้งสิ้น	-	๒๖.๐	-	๑,๒๐๐	-	๒๖.๐	-	๑,๒๐๐	-	๒๖.๐	-	๑,๒๐๐

ตารางที่ 2.1 แผนการเรียนรู้หลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

แผนการเรียนรู้ที่ ๑
หลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔

แผนที่ ๑ (วิทยาศาสตร์- คณิตศาสตร์)

ช่วงชั้นที่ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔					
ภาคเรียนที่ ๑			ภาคเรียนที่ ๒		
รหัสวิชา	หน่วยกิต	ชม./ส.	รหัสวิชา	หน่วยกิต	ชม./ส.
ตารางการเรียนรู้พื้นฐาน			ตารางการเรียนรู้พื้นฐาน		
ท๔๑๑๐๑ ภาษาไทย	๑.๐	๒	ท๔๑๑๐๒ ภาษาไทย	๑.๐	๒
ค๔๑๑๐๑ คณิตศาสตร์	๑.๐	๒	ค๔๑๑๐๒ คณิตศาสตร์	๑.๐	๒
ว๔๑๑๐๑ วิทยาศาสตร์พื้นฐาน	๑.๐	๒	ว๔๑๑๐๒ วิทยาศาสตร์พื้นฐาน	๑.๐	๒
ส๔๑๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนาฯ	๑.๐	๒	ส๔๑๑๐๒ สังคมศึกษา ศาสนาฯ	๑.๐	๒
พ๔๑๑๐๑ สุขศึกษา และพลศึกษา	๑.๐	๒	พ๔๑๑๐๒ สุขศึกษา และพลศึกษา	๑.๐	๒
ศ๔๑๑๐๑ ศิลปะ	๐.๕	๑	ศ๔๑๑๐๒ ศิลปะ	๐.๕	๑
ง๔๑๑๐๑ การงานอาชีพและเทคโนโลยี	๑.๐	๒	ง๔๑๑๐๒ การงานอาชีพและเทคโนโลยี	๑.๐	๒
อ๔๑๑๐๑ ภาษาอังกฤษ	๑.๐	๒	อ๔๑๑๐๒ ภาษาอังกฤษ	๑.๐	๒
ตารางการเรียนรู้เพิ่มเติม			ตารางการเรียนรู้เพิ่มเติม		
ค๔๑๒๐๑ คณิตศาสตร์	๑.๐	๒	ค๔๑๒๐๒ คณิตศาสตร์	๑.๐	๒
ว๔๐๒๐๑ ฟิสิกส์ ๑	๑.๕	๓	ว๔๐๒๐๒ ฟิสิกส์ ๒	๑.๕	๓
ว๔๐๒๒๑ เคมี ๑	๑.๐	๒	ว๔๐๒๒๒ เคมี ๒	๑.๐	๒
ว๔๐๒๔๑ ชีววิทยา ๑	๑.๐	๒	ว๔๐๒๔๒ ชีววิทยา ๒	๑.๐	๒
ว๔๐๒๖๑ โลกและอวกาศ ๑	๐.๕	๑	ว๔๐๒๖๒ โลกและอวกาศ ๒	๐.๕	๑
ส๔๑๒๐๑ ศาสนปฏิบัติ	๑.๐	๒	ส๔๑๒๐๒ ศาสนปฏิบัติ	๑.๐	๒
ส๔๑๒๐๓ ธรรมวินัย	๑.๐	๒	ส๔๑๒๐๔ ธรรมวินัย	๑.๐	๒
บ๔๑๒๐๑ ภาษาบาลี	๑.๐	๒	บ๔๑๒๐๒ ภาษาบาลี	๑.๐	๒
อ๔๐๒๒๑ ภาษาอังกฤษ	๐.๕	๑	อ๔๐๒๒๒ ภาษาอังกฤษ	๐.๕	๑
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน			กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน		
ก๔๑๕๐๑ กิจกรรมแนะแนว	-	๑	ก๔๑๕๐๑ กิจกรรมแนะแนว	-	๑
ก๔๑๕๐๒ กิจกรรมชุมนุม	-	๑	ก๔๑๕๐๒ กิจกรรมชุมนุม	-	๑
ก๔๑๕๐๓ กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมฯ	-	๑	ก๔๑๕๐๓ กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมฯ	-	๑
ก๔๑๕๐๔ กิจกรรมสงฆ์	-	๑	ก๔๑๕๐๔ กิจกรรมสงฆ์	-	๑
รวมเวลาเรียน	๑๖.๐	๓๖	รวมเวลาเรียน	๑๖.๐	๓๖

ตารางที่ 2.2 แผนการเรียนรู้ที่ 1 หลักสูตรพื้นฐานช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ช่วงชั้นที่ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕					
ภาคเรียนที่ ๑			ภาคเรียนที่ ๒		
รหัสวิชา	หน่วยกิต	ชม./ส.	รหัสวิชา	หน่วยกิต	ชม./ส.
สาระการเรียนรู้พื้นฐาน			สาระการเรียนรู้พื้นฐาน		
ท๔๒๑๐๑ ภาษาไทย	๑.๐	๒	ท๔๒๑๐๒ ภาษาไทย	๑.๐	๒
ค๔๒๑๐๑ คณิตศาสตร์	๑.๐	๒	ค๔๒๑๐๒ คณิตศาสตร์	๑.๐	๒
ว๔๒๑๐๑ วิทยาศาสตร์พื้นฐาน	๑.๐	๒	ว๔๒๑๐๒ วิทยาศาสตร์พื้นฐาน	๑.๐	๒
ส๔๒๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนาฯ	๑.๐	๒	ส๔๒๑๐๒ สังคมศึกษา ศาสนาฯ	๑.๐	๒
พ๔๒๑๐๑ สุขศึกษา และพลศึกษา	๑.๐	๒	พ๔๒๑๐๒ สุขศึกษา และพลศึกษา	๑.๐	๒
ศ๔๒๑๐๑ ศิลปะ	๐.๕	๑	ศ๔๒๑๐๒ ศิลปะ	๐.๕	๑
ง๔๒๑๐๑ การงานอาชีพและเทคโนโลยี	๑.๐	๒	ง๔๒๑๐๒ การงานอาชีพและเทคโนโลยี	๑.๐	๒
อ๔๒๑๐๑ ภาษาอังกฤษ	๑.๐	๒	อ๔๒๑๐๒ ภาษาอังกฤษ	๑.๐	๒
สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม			สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม		
ค๔๒๒๐๑ คณิตศาสตร์	๑.๐	๒	ค๔๒๒๐๒ คณิตศาสตร์	๑.๐	๒
ว๔๐๒๐๓ ฟิสิกส์ ๓	๑.๕	๓	ว๔๐๒๐๔ ฟิสิกส์ ๔	๑.๕	๓
ว๔๐๒๒๓ เคมี ๓	๑.๐	๒	ว๔๐๒๒๔ เคมี ๔	๑.๐	๒
ว๔๐๒๔๑๓ ชีววิทยา ๓	๑.๐	๒	ว๔๐๒๔๔ ชีววิทยา ๔	๑.๐	๒
ว๔๐๒๖๓ โลกและอวกาศ ๓	๐.๕	๑	ว๔๐๒๖๔ โลกและอวกาศ ๔	๐.๕	๑
ส๔๒๒๐๑ ศาสนปฏิบัติ	๑.๐	๒	ส๔๒๒๐๒ ศาสนปฏิบัติ	๑.๐	๒
ส๔๒๒๐๓ ธรรมวินัย	๑.๐	๒	ส๔๒๒๐๔ ธรรมวินัย	๑.๐	๒
บ๔๒๒๐๓ ภาษาบาลี	๑.๐	๒	บ๔๒๒๐๔ ภาษาบาลี	๑.๐	๒
อ๔๐๒๒๓ ภาษาอังกฤษ	๐.๕	๑	อ๔๐๒๒๔ ภาษาอังกฤษ	๐.๕	๑
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน			กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน		
ก๔๒๕๐๑ กิจกรรมแนะแนว	-	๑	ก๔๒๕๐๑ กิจกรรมแนะแนว	-	๑
ก๔๒๕๐๒ กิจกรรมชุมนุม	-	๑	ก๔๒๕๐๒ กิจกรรมชุมนุม	-	๑
ก๔๒๕๐๓ กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมฯ	-	๑	ก๔๒๕๐๓ กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมฯ	-	๑
ก๔๒๕๐๔ กิจกรรมสงฆ์	-	๑	ก๔๒๕๐๔ กิจกรรมสงฆ์	-	๑
รวมเวลาเรียน	๑๖.๐	๓๖	รวมเวลาเรียน	๑๖.๐	๓๖

ตารางที่ 2.3 แผนการเรียนรู้ที่ 1 หลักสูตรพื้นฐานช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ช่วงชั้นที่ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖					
ภาคเรียนที่ ๑			ภาคเรียนที่ ๒		
รหัสวิชา	หน่วยกิต	ชม./ส.	รหัสวิชา	หน่วยกิต	ชม./ส.
สาระการเรียนรู้พื้นฐาน			สาระการเรียนรู้พื้นฐาน		
ท๔๓๑๐๑ ภาษาไทย	๑.๐	๒	ท๔๓๑๐๒ ภาษาไทย	๑.๐	๒
ค๔๓๑๐๑ คณิตศาสตร์	๑.๐	๒	ค๔๓๑๐๒ คณิตศาสตร์	๑.๐	๒
ว๔๓๑๐๑ วิทยาศาสตร์พื้นฐาน	๑.๐	๒	ว๔๓๑๐๒ วิทยาศาสตร์พื้นฐาน	๑.๐	๒
ส๔๓๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนาฯ	๑.๐	๒	ส๔๓๑๐๒ สังคมศึกษา ศาสนาฯ	๑.๐	๒
พ๔๓๑๐๑ สุขศึกษา และพลศึกษา	๑.๐	๒	พ๔๓๑๐๒ สุขศึกษา และพลศึกษา	๑.๐	๒
ศ๔๓๑๐๑ ศิลปะ	๐.๕	๑	ศ๔๓๑๐๒ ศิลปะ	๐.๕	๑
ง๔๓๑๐๑ การงานอาชีพและเทคโนโลยี	๑.๐	๒	ง๔๓๑๐๒ การงานอาชีพและเทคโนโลยี	๑.๐	๒
อ๔๓๑๐๑ ภาษาอังกฤษ	๑.๐	๒	อ๔๓๑๐๒ ภาษาอังกฤษ	๑.๐	๒
สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม			สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม		
ค๔๓๒๐๑ คณิตศาสตร์	๑.๐	๒	ค๔๓๒๐๒ คณิตศาสตร์	๑.๐	๒
ว๔๐๒๐๕ ฟิสิกส์ ๕	๑.๕	๓	ว๔๐๒๐๖ ฟิสิกส์ ๖	๑.๕	๓
ว๔๐๒๒๕ เคมี ๕	๑.๐	๒	ว๔๐๒๒๖ เคมี ๖	๑.๐	๒
ว๔๐๒๔๕ ชีววิทยา ๕	๑.๐	๒	ว๔๐๒๔๖ ชีววิทยา ๖	๑.๐	๒
ว๔๐๒๖๕ โลกและอวกาศ ๕	๐.๕	๑	ว๔๐๒๖๖ โลกและอวกาศ ๖	๐.๕	๑
ส๔๓๒๐๑ ศาสนปฏิบัติ	๑.๐	๒	ส๔๓๒๐๖ ศาสนปฏิบัติ	๑.๐	๒
ส๔๓๒๐๑ ธรรมวินัย	๑.๐	๒	ส๔๓๒๐๖ ธรรมวินัย	๑.๐	๒
บ๔๓๒๐๕ ภาษาบาลี	๑.๐	๒	บ๔๓๒๐๖ ภาษาบาลี	๑.๐	๒
อ๔๐๒๒๕ ภาษาอังกฤษ	๐.๕	๑	อ๔๐๒๒๖ ภาษาอังกฤษ	๐.๕	๑
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน			กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน		
ก๔๓๕๐๑ กิจกรรมแนะแนว	-	๑	ก๔๓๕๐๑ กิจกรรมแนะแนว	-	๑
ก๔๓๕๐๒ กิจกรรมชุมนุม	-	๑	ก๔๓๕๐๒ กิจกรรมชุมนุม	-	๑
ก๔๓๕๐๓ กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมฯ	-	๑	ก๔๓๕๐๓ กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมฯ	-	๑
ก๔๓๕๐๔ กิจกรรมสงฆ์	-	๑	ก๔๓๕๐๔ กิจกรรมสงฆ์	-	๑
รวมเวลาเรียน	๑๖.๐	๓๖	รวมเวลาเรียน	๑๖.๐	๓๖

ตารางที่ 2.4 แผนการเรียนรู้ที่ 1 หลักสูตรพื้นฐานช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

แผนการเรียนรู้ที่ ๒

หลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔

แผนที่ ๒ (ศิลป์-ภาษา)

ช่วงชั้นที่ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔					
ภาคเรียนที่ ๑			ภาคเรียนที่ ๒		
รหัสวิชา	หน่วยกิต	ชม./ส.	รหัสวิชา	หน่วยกิต	ชม./ส.
สาระการเรียนรู้พื้นฐาน			สาระการเรียนรู้พื้นฐาน		
ท๔๑๑๐๑ ภาษาไทย	๑.๐	๒	ท๔๑๑๐๒ ภาษาไทย	๑.๐	๒
ค๔๑๑๐๑ คณิตศาสตร์	๑.๐	๒	ค๔๑๑๐๒ คณิตศาสตร์	๑.๐	๒
ว๔๑๑๐๑ วิทยาศาสตร์พื้นฐาน	๑.๐	๒	ว๔๑๑๐๒ วิทยาศาสตร์พื้นฐาน	๑.๐	๒
ส๔๑๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนาฯ	๑.๐	๒	ส๔๑๑๐๒ สังคมศึกษา ศาสนาฯ	๑.๐	๒
พ๔๑๑๐๑ สุขศึกษา และพลศึกษา	๑.๐	๒	พ๔๑๑๐๒ สุขศึกษา และพลศึกษา	๑.๐	๒
ศ๔๑๑๐๑ ศิลปะ	๐.๕	๑	ศ๔๑๑๐๒ ศิลปะ	๐.๕	๑
ง๔๑๑๐๑ การงานอาชีพและเทคโนโลยี	๑.๐	๒	ง๔๑๑๐๒ การงานอาชีพและเทคโนโลยี	๑.๐	๒
อ๔๑๑๐๑ ภาษาอังกฤษ	๑.๐	๒	อ๔๑๑๐๒ ภาษาอังกฤษ	๑.๐	๒
สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม			สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม		
ส๔๑๒๐๑ ศาสนปฏิบัติ	๑.๐	๒	ส๔๑๒๐๒ ศาสนปฏิบัติ	๑.๐	๒
ส๔๑๒๐๓ ธรรมวินัย	๑.๐	๒	ส๔๑๒๐๔ ธรรมวินัย	๑.๐	๒
บ๔๑๒๐๑ ภาษาบาลี	๑.๕	๓	บ๔๑๒๐๒ ภาษาบาลี	๑.๕	๓
กลุ่มสาระอื่น ๆ	๔.๕	๙	กลุ่มสาระอื่น ๆ	๔.๕	๙
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน			กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน		
ก๔๑๕๐๑ กิจกรรมแนะแนว	-	๑	ก๔๑๕๐๑ กิจกรรมแนะแนว	-	๑
ก๔๑๕๐๒ กิจกรรมชุมนุม	-	๑	ก๔๑๕๐๒ กิจกรรมชุมนุม	-	๑
ก๔๑๕๐๓ กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมฯ	-	๑	ก๔๑๕๐๓ กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมฯ	-	๑
ก๔๑๕๐๔ กิจกรรมสงฆ์	-	๑	ก๔๑๕๐๔ กิจกรรมสงฆ์	-	๑
รวมเวลาเรียน	๑๖.๐	๓๖	รวมเวลาเรียน	๑๖.๐	๓๖

ตารางที่ 2.5 แผนการเรียนรู้ที่ 2 หลักสูตรพื้นฐานช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ช่วงชั้นที่ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕					
ภาคเรียนที่ ๑			ภาคเรียนที่ ๒		
รหัสวิชา	หน่วยกิต	ชม./ส.	รหัสวิชา	หน่วยกิต	ชม./ส.
สาระการเรียนรู้พื้นฐาน			สาระการเรียนรู้พื้นฐาน		
ท๔๒๑๐๑ ภาษาไทย	๑.๐	๒	ท๔๒๑๐๒ ภาษาไทย	๑.๐	๒
ค๔๒๑๐๑ คณิตศาสตร์	๑.๐	๒	ค๔๒๑๐๒ คณิตศาสตร์	๑.๐	๒
ว๔๒๑๐๑ วิทยาศาสตร์พื้นฐาน	๑.๐	๒	ว๔๒๑๐๒ วิทยาศาสตร์พื้นฐาน	๑.๐	๒
ส๔๒๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนาฯ	๑.๐	๒	ส๔๒๑๐๒ สังคมศึกษา ศาสนาฯ	๑.๐	๒
พ๔๒๑๐๑ สุขศึกษา และพลศึกษา	๑.๐	๒	พ๔๒๑๐๒ สุขศึกษา และพลศึกษา	๑.๐	๒
ศ๔๒๑๐๑ ศิลปะ	๐.๕	๑	ศ๔๒๑๐๒ ศิลปะ	๐.๕	๑
ง๔๒๑๐๑ การงานอาชีพและเทคโนโลยี	๑.๐	๒	ง๔๒๑๐๒ การงานอาชีพและเทคโนโลยี	๑.๐	๒
อ๔๒๑๐๑ ภาษาอังกฤษ	๑.๐	๒	อ๔๒๑๐๒ ภาษาอังกฤษ	๑.๐	๒
สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม			สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม		
ส๔๒๒๐๑ ศาสนปฏิบัติ	๑.๐	๒	ส๔๒๒๐๒ ศาสนปฏิบัติ	๑.๐	๒
ศ๔๒๒๐๓ ธรรมวินัย	๑.๐	๒	ศ๔๒๒๐๔ ธรรมวินัย	๑.๐	๒
บ๔๒๒๐๓ ภาษาบาลี	๑.๕	๓	บ๔๒๒๐๔ ภาษาบาลี	๑.๕	๓
กลุ่มสาระอื่นๆ	๔.๕	๙	กลุ่มสาระอื่นๆ	๔.๕	๙
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน			กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน		
ก๔๒๕๐๑ กิจกรรมแนะแนว	-	๑	ก๔๒๕๐๑ กิจกรรมแนะแนว	-	๑
ก๔๒๕๐๒ กิจกรรมชุมนุม	-	๑	ก๔๒๕๐๒ กิจกรรมชุมนุม	-	๑
ก๔๒๕๐๓ กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมฯ	-	๑	ก๔๒๕๐๓ กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมฯ	-	๑
ก๔๒๕๐๔ กิจกรรมสงฆ์	-	๑	ก๔๒๕๐๔ กิจกรรมสงฆ์	-	๑
รวมเวลาเรียน	๑๖.๐	๓๖	รวมเวลาเรียน	๑๖.๐	๓๖

ตารางที่ 2.6 แผนการเรียนรู้ที่ 2 หลักสูตรพื้นฐานช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ช่วงชั้นที่ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖					
ภาคเรียนที่ ๑			ภาคเรียนที่ ๒		
รหัสวิชา	หน่วยกิต	ชม./ส.	รหัสวิชา	หน่วยกิต	ชม./ส.
สาระการเรียนรู้พื้นฐาน			สาระการเรียนรู้พื้นฐาน		
ท๔๓๑๐๑ ภาษาไทย	๑.๐	๒	ท๔๓๑๐๒ ภาษาไทย	๑.๐	๒
ค๔๓๑๐๑ คณิตศาสตร์	๑.๐	๒	ค๔๓๑๐๒ คณิตศาสตร์	๑.๐	๒
ว๔๓๑๐๑ วิทยาศาสตร์พื้นฐาน	๑.๐	๒	ว๔๓๑๐๒ วิทยาศาสตร์พื้นฐาน	๑.๐	๒
ส๔๓๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนาฯ	๑.๐	๒	ส๔๓๑๐๒ สังคมศึกษา ศาสนาฯ	๑.๐	๒
พ๔๓๑๐๑ สุขศึกษา และพลศึกษา	๑.๐	๒	พ๔๓๑๐๒ สุขศึกษา และพลศึกษา	๑.๐	๒
ศ๔๓๑๐๑ ศิลปะ	๐.๕	๑	ศ๔๓๑๐๒ ศิลปะ	๐.๕	๑
ง๔๓๑๐๑ การงานอาชีพ และเทคโนโลยี	๑.๐	๒	ง๔๓๑๐๒ การงานอาชีพและเทคโนโลยี	๑.๐	๒
อ๔๓๑๐๑ ภาษาอังกฤษ	๑.๐	๒	อ๔๓๑๐๒ ภาษาอังกฤษ	๑.๐	๒
สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม			สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม		
ส๔๓๒๐๑ ศาสนปฏิบัติ	๑.๐	๒	ส๔๓๒๐๒ ศาสนปฏิบัติ	๑.๐	๒
ส๔๓๒๐๓ ธรรมวินัย	๑.๐	๒	ส๔๓๒๐๔ ธรรมวินัย	๑.๐	๒
บ๔๓๒๐๕ ภาษาบาลี	๑.๕	๓	บ๔๓๒๐๖ ภาษาบาลี	๑.๕	๓
กลุ่มสาระอื่น ๆ	๔.๕	๕	กลุ่มสาระอื่น ๆ	๔.๕	๕
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน			กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน		
ก๔๓๕๐๑ กิจกรรมแนะแนว	-	๑	ก๔๓๕๐๑ กิจกรรมแนะแนว	-	๑
ก๔๓๕๐๒ กิจกรรมชุมนุม	-	๑	ก๔๓๕๐๒ กิจกรรมชุมนุม	-	๑
ก๔๓๕๐๓ กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมฯ	-	๑	ก๔๓๕๐๓ กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมฯ	-	๑
ก๔๓๕๐๔ กิจกรรมสงฆ์	-	๑	ก๔๓๕๐๔ กิจกรรมสงฆ์	-	๑
รวมเวลาเรียน	๑๖.๐	๓๖	รวมเวลาเรียน	๑๖.๐	๓๖

ตารางที่ 2.7 แผนการเรียนรู้ที่ 2 หลักสูตรพื้นฐานช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

แผนการเรียนรู้ที่ ๓
หลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔

แผนที่ ๓ (ศิลป์-พุทธศาสตร์)

ช่วงชั้นที่ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔					
ภาคเรียนที่ ๑			ภาคเรียนที่ ๒		
รหัสวิชา	หน่วยกิต	ชม./ส.	รหัสวิชา	หน่วยกิต	ชม./ส.
สาระการเรียนรู้พื้นฐาน			สาระการเรียนรู้พื้นฐาน		
ท๔๑๑๐๑ ภาษาไทย	๑.๐	๒	ท๔๑๑๐๒ ภาษาไทย	๑.๐	๒
ค๔๑๑๐๑ คณิตศาสตร์	๑.๐	๒	ค๔๑๑๐๒ คณิตศาสตร์	๑.๐	๒
ว๔๑๑๐๑ วิทยาศาสตร์พื้นฐาน	๑.๐	๒	ว๔๑๑๐๒ วิทยาศาสตร์พื้นฐาน	๑.๐	๒
ส๔๑๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนาฯ	๑.๐	๒	ส๔๑๑๐๒ สังคมศึกษา ศาสนาฯ	๑.๐	๒
พ๔๑๑๐๑ สุขศึกษา และพลศึกษา	๑.๐	๒	พ๔๑๑๐๒ สุขศึกษา และพลศึกษา	๑.๐	๒
ศ๔๑๑๐๑ ศิลปะ	๐.๕	๑	ศ๔๑๑๐๒ ศิลปะ	๐.๕	๑
ง๔๑๑๐๑ การงานอาชีพและเทคโนโลยี	๑.๐	๒	ง๔๑๑๐๒ การงานอาชีพและเทคโนโลยี	๑.๐	๒
อ๔๑๑๐๑ ภาษาอังกฤษ	๑.๐	๒	อ๔๑๑๐๒ ภาษาอังกฤษ	๑.๐	๒
สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม			สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม		
ส๔๑๒๐๑ ศาสนปฏิบัติ	๒.๐	๔	ส๔๑๒๐๒ ศาสนปฏิบัติ	๒.๐	๔
ส๔๑๒๐๓ ธรรมวินัย	๒.๐	๔	ส๔๑๒๐๔ ธรรมวินัย	๒.๐	๔
บ๔๑๒๐๑ ภาษาบาลี	๒.๕	๕	บ๔๑๒๐๒ ภาษาบาลี	๒.๕	๕
กลุ่มสาระอื่นๆ	๒.๐	๔	กลุ่มสาระอื่นๆ	๒.๐	๔
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน			กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน		
ก๔๑๕๐๑ กิจกรรมแนะแนว	-	๑	ก๔๑๕๐๑ กิจกรรมแนะแนว	-	๑
ก๔๑๕๐๒ กิจกรรมชุมนุม	-	๑	ก๔๑๕๐๒ กิจกรรมชุมนุม	-	๑
ก๔๑๕๐๓ กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมฯ	-	๑	ก๔๑๕๐๓ กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมฯ	-	๑
ก๔๑๕๐๔ กิจกรรมสงฆ์	-	๑	ก๔๑๕๐๔ กิจกรรมสงฆ์	-	๑
รวมเวลาเรียน	๑๖.๐	๓๖	รวมเวลาเรียน	๑๖.๐	๓๖

ตารางที่ 2.8 แผนการเรียนรู้ที่ 3 หลักสูตรพื้นฐานช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ช่วงชั้นที่ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕					
ภาคเรียนที่ ๑			ภาคเรียนที่ ๒		
รหัสวิชา	หน่วยกิต	ชม./ส.	รหัสวิชา	หน่วยกิต	ชม./ส.
สาระการเรียนรู้พื้นฐาน			สาระการเรียนรู้พื้นฐาน		
ท๔๒๑๐๑ ภาษาไทย	๑.๐	๒	ท๔๒๑๐๒ ภาษาไทย	๑.๐	๒
ค๔๒๑๐๑ คณิตศาสตร์	๑.๐	๒	ค๔๒๑๐๒ คณิตศาสตร์	๑.๐	๒
ว๔๒๑๐๑ วิทยาศาสตร์พื้นฐาน	๑.๐	๒	ว๔๒๑๐๒ วิทยาศาสตร์พื้นฐาน	๑.๐	๒
ส๔๒๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนาฯ	๑.๐	๒	ส๔๒๑๐๒ สังคมศึกษา ศาสนาฯ	๑.๐	๒
พ๔๒๑๐๑ สุขศึกษา และพลศึกษา	๑.๐	๒	พ๔๒๑๐๒ สุขศึกษา และพลศึกษา	๑.๐	๒
ศ๔๒๑๐๑ ศิลปะ	๐.๕	๑	ศ๔๒๑๐๒ ศิลปะ	๐.๕	๑
ง๔๒๑๐๑ การงานอาชีพและเทคโนโลยี	๑.๐	๒	ง๔๒๑๐๒ การงานอาชีพและเทคโนโลยี	๑.๐	๒
อ๔๒๑๐๑ ภาษาอังกฤษ	๑.๐	๒	อ๔๒๑๐๒ ภาษาอังกฤษ	๑.๐	๒
สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม			สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม		
ส๔๒๒๐๑ ศาสนปฏิบัติ	๒.๐	๔	ส๔๒๒๐๒ ศาสนปฏิบัติ	๒.๐	๔
ส๔๒๒๐๓ ธรรมวินัย	๒.๐	๔	ส๔๒๒๐๔ ธรรมวินัย	๒.๐	๔
บ๔๒๒๐๓ ภาษาบาลี	๒.๕	๕	บ๔๒๒๐๔ ภาษาบาลี	๒.๕	๕
กลุ่มสาระอื่น ๆ	๒.๐	๔	กลุ่มสาระอื่น ๆ	๒.๐	๔
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน			กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน		
ก๔๒๕๐๑ กิจกรรมแนะแนว	-	๑	ก๔๒๕๐๑ กิจกรรมแนะแนว	-	๑
ก๔๒๕๐๒ กิจกรรมชุมนุม	-	๑	ก๔๒๕๐๒ กิจกรรมชุมนุม	-	๑
ก๔๒๕๐๓ กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมฯ	-	๑	ก๔๒๕๐๓ กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมฯ	-	๑
ก๔๒๕๐๔ กิจกรรมสงฆ์	-	๑	ก๔๒๕๐๔ กิจกรรมสงฆ์	-	๑
รวมเวลาเรียน	๑๖.๐	๓๖	รวมเวลาเรียน	๑๖.๐	๓๖

ตารางที่ 2.9 แผนการเรียนรู้ที่ 3 หลักสูตรพื้นฐานช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ช่วงชั้นที่ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖					
ภาคเรียนที่ ๑			ภาคเรียนที่ ๒		
รหัสวิชา	หน่วยกิต	ชม./ส.	รหัสวิชา	หน่วยกิต	ชม./ส.
สาระการเรียนรู้พื้นฐาน			สาระการเรียนรู้พื้นฐาน		
ท๔๓๑๐๑ ภาษาไทย	๑.๐	๒	ท๔๓๑๐๒ ภาษาไทย	๑.๐	๒
ค๔๓๑๐๑ คณิตศาสตร์	๑.๐	๒	ค๔๓๑๐๒ คณิตศาสตร์	๑.๐	๒
ว๔๓๑๐๑ วิทยาศาสตร์พื้นฐาน	๑.๐	๒	ว๔๓๑๐๒ วิทยาศาสตร์พื้นฐาน	๑.๐	๒
ส๔๓๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนาฯ	๑.๐	๒	ส๔๓๑๐๒ สังคมศึกษา ศาสนาฯ	๑.๐	๒
พ๔๓๑๐๑ สุขศึกษา และพลศึกษา	๑.๐	๒	พ๔๓๑๐๒ สุขศึกษา และพลศึกษา	๑.๐	๒
ศ๔๓๑๐๑ ศิลปะ	๐.๕	๑	ศ๔๓๑๐๒ ศิลปะ	๐.๕	๑
ง๔๓๑๐๑ การงานอาชีพ และเทคโนโลยี	๑.๐	๒	ง๔๓๑๐๒ การงานอาชีพและเทคโนโลยี	๑.๐	๒
อ๔๓๑๐๑ ภาษาอังกฤษ	๑.๐	๒	อ๔๓๑๐๒ ภาษาอังกฤษ	๑.๐	๒
สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม			สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม		
ส๔๓๒๐๑ ศาสนปฏิบัติ	๒.๐	๔	ส๔๓๒๐๒ ศาสนปฏิบัติ	๒.๐	๔
ส๔๓๒๐๓ ธรรมวินัย	๒.๐	๔	ส๔๓๒๐๔ ธรรมวินัย	๒.๐	๔
บ๔๓๒๐๕ ภาษาบาลี	๒.๕	๕	บ๔๓๒๐๖ ภาษาบาลี	๒.๕	๕
กลุ่มสาระอื่นๆ	๒.๐	๔	กลุ่มสาระอื่นๆ	๒.๐	๔
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน			กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน		
ก๔๓๕๐๑ กิจกรรมแนะแนว	-	๑	ก๔๓๕๐๑ กิจกรรมแนะแนว	-	๑
ก๔๓๕๐๒ กิจกรรมชุมนุม	-	๑	ก๔๓๕๐๒ กิจกรรมชุมนุม	-	๑
ก๔๓๕๐๓ กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมฯ	-	๑	ก๔๓๕๐๓ กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมฯ	-	๑
ก๔๓๕๐๔ กิจกรรมสงฆ์	-	๑	ก๔๓๕๐๔ กิจกรรมสงฆ์	-	๑
รวมเวลาเรียน	๑๖.๐	๓๖	รวมเวลาเรียน	๑๖.๐	๓๖

ตารางที่ 2.10 แผนการเรียนรู้ที่ 3 หลักสูตรพื้นฐานช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ผังแผนการเรียนรู้ หลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พุทธศักราช 2544

จะแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ

1. ช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3
2. ช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6

ซึ่งในช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 จะแบ่งออกเป็น 3 แผนการเรียน คือ

1. แผนการเรียนที่ 1 วิทยาศาสตร์ - คณิตศาสตร์
2. แผนการเรียนที่ 2 ศิลป์ - ภาษา
3. แผนการเรียนที่ 3 ศิลป์ - พุทธศาสตร์

ซึ่งจากจำนวนวิชา กับชั่วโมงเรียน ตามที่แผนการเรียนเปิดสอนใน โรงเรียนปริยัติธรรม คลอง 23 จะเน้น ช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 (แผนการเรียนที่ 1 วิทยาศาสตร์ - คณิตศาสตร์) เนื่องจากแผนการเรียนที่ 1 (วิทยาศาสตร์ - คณิตศาสตร์) จะมีการต่อเนื่องใดในหลักสูตร อุดมศึกษาพุทธศาสตร์ ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้มากกว่า ซึ่งเนื้อหาหลักสูตรจะมี มากกว่าอีก 2 แผนการเรียน

2.4 ลักษณะทางกายภาพของที่ดิน ที่ใช้ในการก่อสร้างโรงเรียนปริยัติธรรม อ. องครักษ์

จ. นครนายก

2.4.1 สภาพพื้นที่ในปัจจุบัน

ที่ตั้งโรงเรียนปริยัติธรรม ที่เป็นสถานที่ตั้งของโรงเรียนปริยัติธรรม คลอง 23 ในส่วนที่ก่อสร้างนี้ เป็นที่ธรณีสงฆ์ซึ่งได้รับบริจาคมาบางส่วนจากพุทธศาสนิกชนและทางวัดจัดซื้อบางส่วน

2.4.2 สถานที่ดำเนินการ

โรงเรียนปริยัติธรรม อ.องครักษ์ จ.นครนายก อยู่ที่ ตำบลศรีษะกระบือ (คลอง 23)

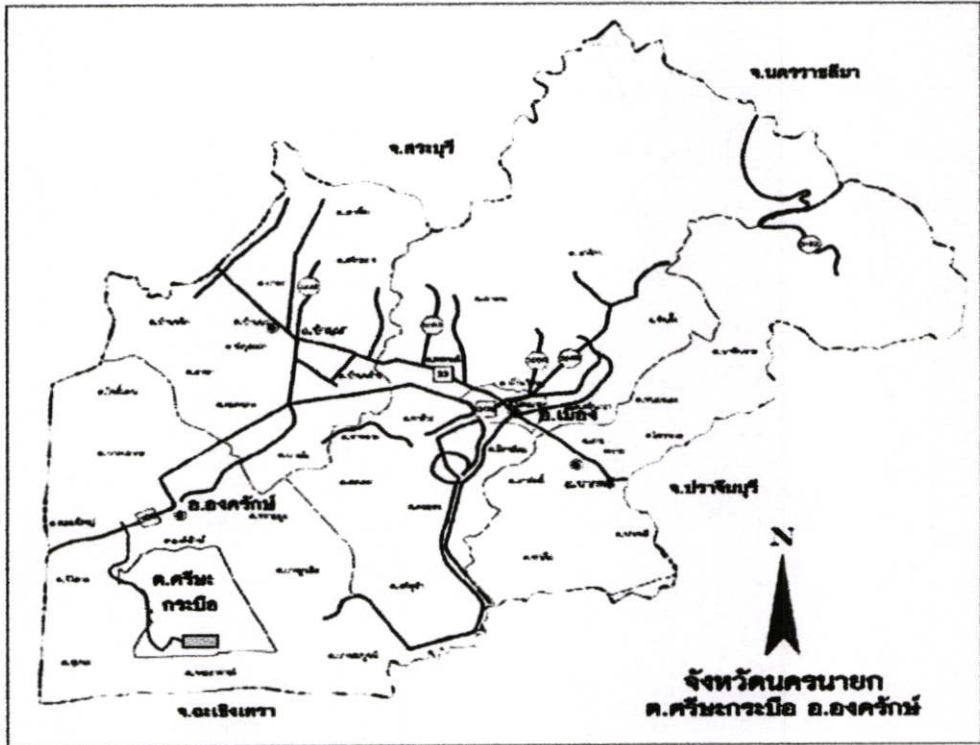
อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก

2.4.3 สภาพโดยรอบและการใช้ที่ดินโดยรอบ

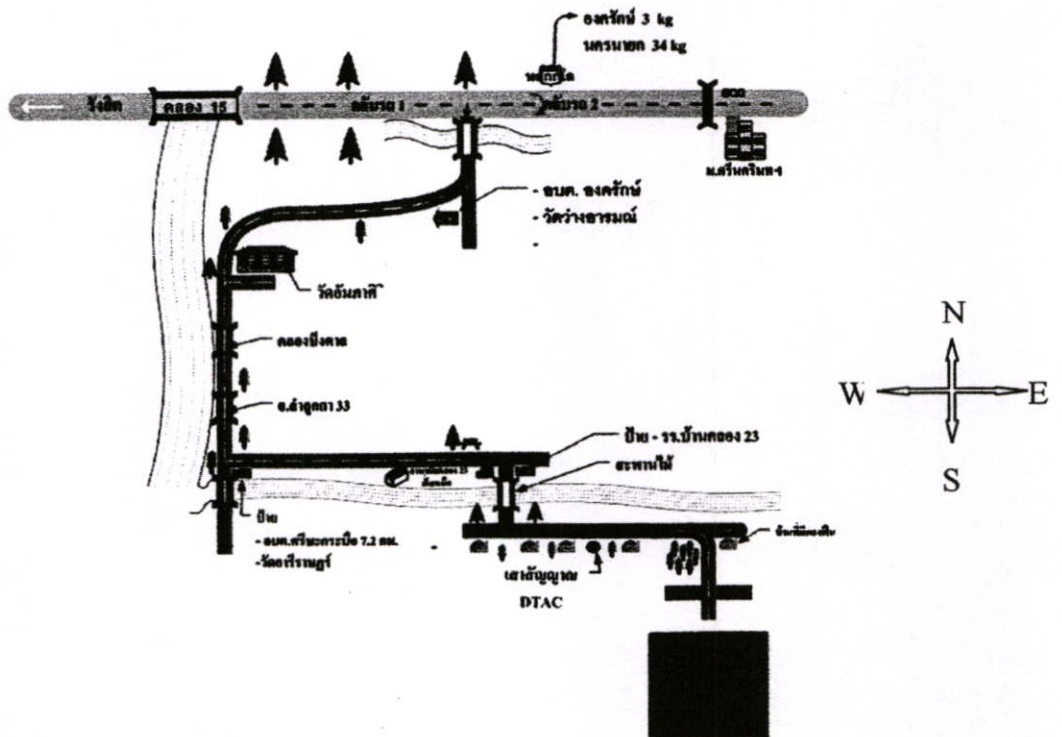
ปัจจุบัน พื้นที่ส่วนมากยังเป็นพื้นที่เพื่อการเกษตร (ทำนาและทำสวน) และที่อยู่อาศัยเบา บางแต่เนื่องจากมีโครงข่ายคมนาคมที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านถนนและทางน้ำ ทำให้เกิดความสะดวก ในการเข้าถึง ซึ่งแสดงถึงแนวโน้มการใช้ที่ดินที่อาจจะเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยและ การค้ามากขึ้น

2.4.4 มุมมอง สภาพ และสิ่งก่อสร้างที่มีอยู่

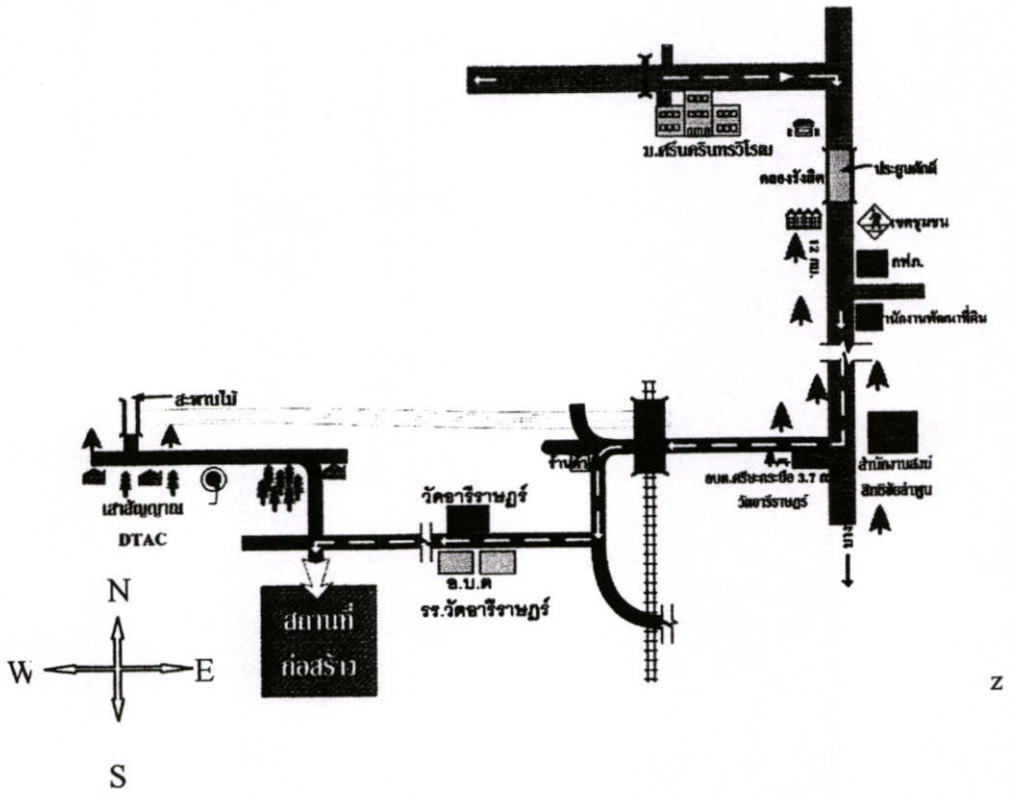
พื้นที่บริเวณนี้มีลักษณะเป็นทุ่งนาและสวนผสม จึงมีความน่าสนใจในลักษณะที่เป็นที่โล่งสีเขียว มีต้นไม้ใหญ่บดบังสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ไม่มากนัก จึงทำให้มองเห็นสิ่งก่อสร้างที่อยู่ไกลออกไป

รูปที่ 2.11 แสดงภาพที่แสดงเขตพื้นที่ ค.ศรีษะกระบือ

รูปที่ 2.12 แสดงภาพแผนที่ตั้งโครงการ (เข้าทางคลอง 15)

รูปที่ 2.13 แสดงภาพแผนที่ที่ตั้งโครงการ (เข้าทางคลอง23)

รูปที่ 2.14 แสดงภาพเส้นทางการเดินทาง (รังสิต - องค์กรักษ์)

รูปที่ 2.15 แสดงภาพผ่านมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รูปที่ 2.16 แสดงภาพป้ายจราจร ก่อนถึงทางแยก นครนายก - องค์กรักษ์

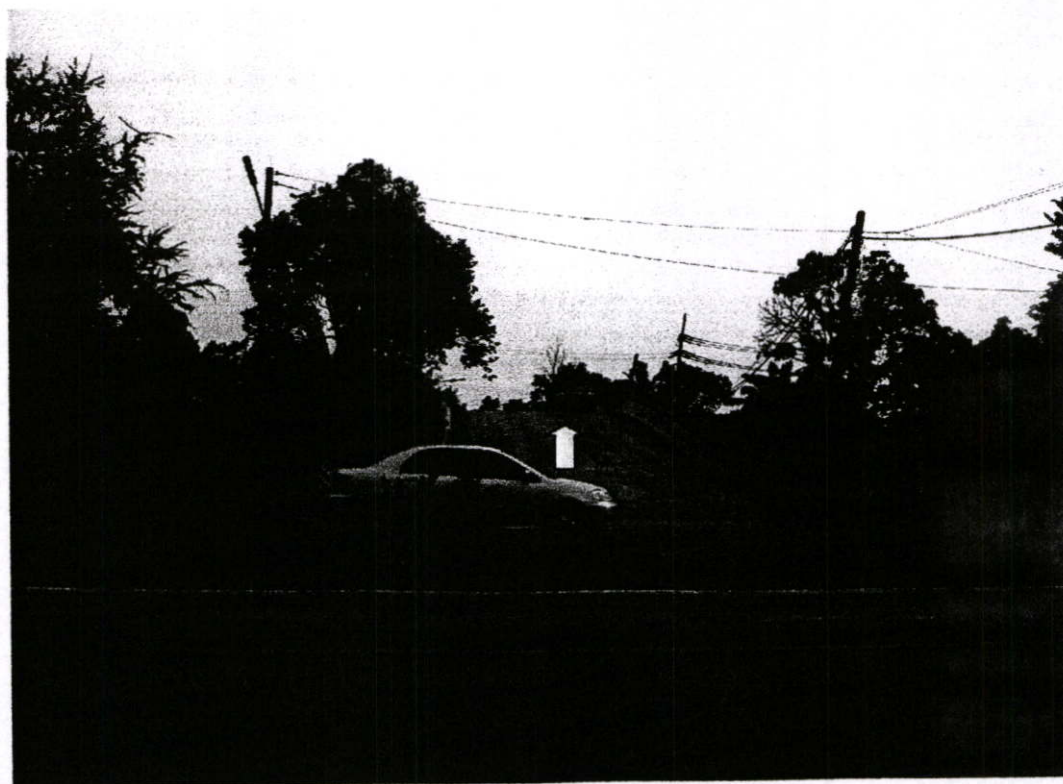
รูปที่ 2.17 แสดงภาพถนนทางเข้าโครงการด้านคลอง 23

รูปที่ 2.18 แสดงภาพถนนทางเข้าโครงการทางด้านคลอง 16

รูปที่ 2.19 แสดงภาพเส้นทางการเดินรถ (รังสิต - นครนายก)

รูปที่ 2.20 แสดงภาพเส้นทางการเดินรถ ทางด้านคลอง 16

รูปที่ 2.21 แสดงภาพทางเข้าหมู่บ้านด้านอนามัชคลอง 23

รูปที่ 2.22 แสดงภาพพื้นที่ว่างโครงการ

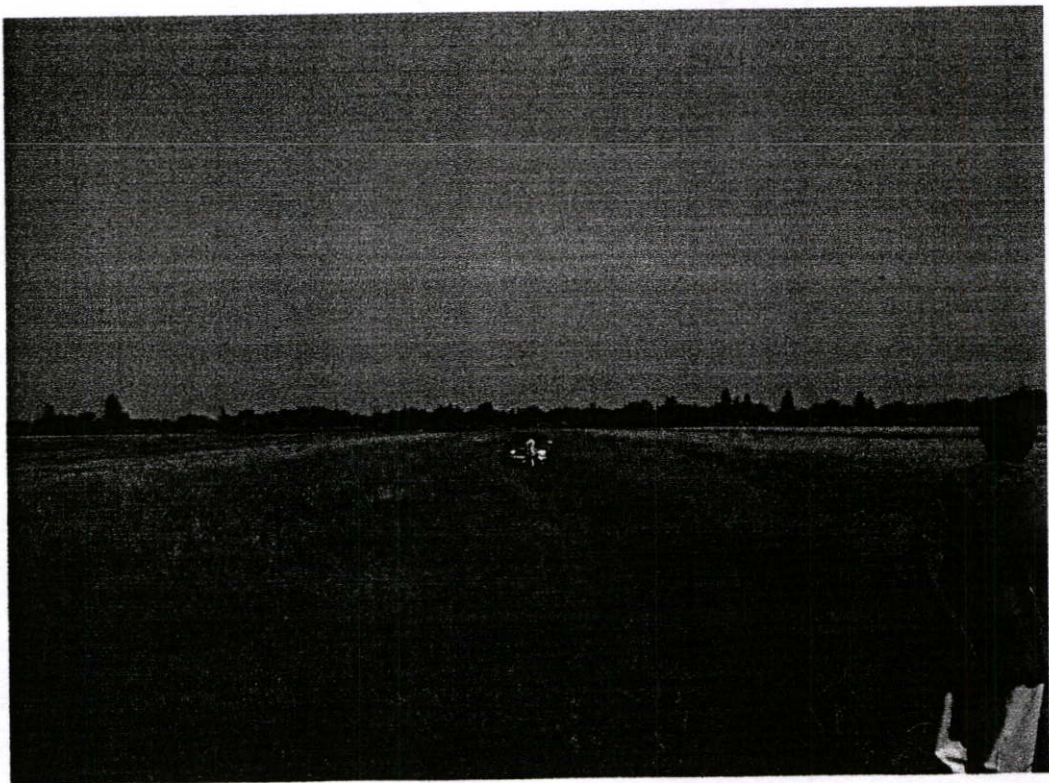
รูปที่ 2.23 แสดงภาพถนนหมู่บ้านทางทิศเหนือ

รูปที่ 2.24 แสดงภาพพื้นที่โครงการทางทิศตะวันออก

รูปที่ 2.25 แสดงภาพพื้นที่ปรับดิน โครงการทางทิศตะวันออก

รูปที่ 2.26 แสดงภาพพื้นที่โครงการทางทิศใต้

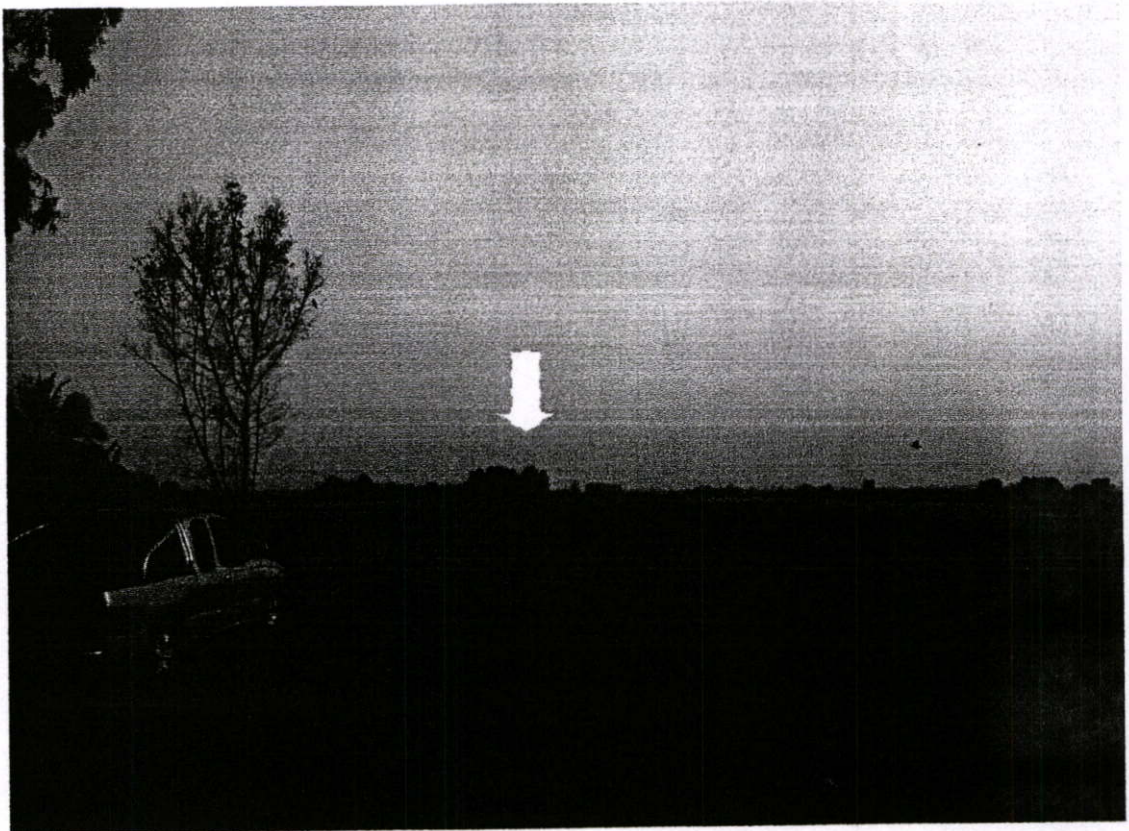
รูปที่ 2.27 แสดงภาพพื้นที่โครงการทางทิศใต้ติดกับทุ่งนา

รูปที่ 2.28 แสดงภาพพื้นที่โครงการทางทิศตะวันตก

แต่เนื่องจากพื้นที่เป็นที่ราบระยะสายตา จึงไม่สามารถมองเห็นได้ไกลนอกจากจะอยู่ในที่สูง ถึงพื้นที่นี้ไม่ได้อยู่ในเขตจำกัดความสูง แต่เมื่อจะสร้างสิ่งก่อสร้างใดภายในโครงการ จะต้องคำนึงถึงความสูงและขนาด เพราะจะสามารถมองเห็นได้จากที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะมุมมองจากถนนทางด้านทิศเหนือ

2.4.5 สภาพพื้นที่ปัจจุบัน ไม่มีสิ่งก่อสร้างถาวร มีเพียงถนนลูกรังขนาดเล็กเข้าไปในพื้นที่ และถนนเลียบริมโครงการทางด้านตะวันตกเพื่อเข้าไปยัง วัดอารีราษฎร์ โรงเรียนอารีราษฎร์ และ อ.บ.ต. ศรีษะกระบือ (คลอง 23)

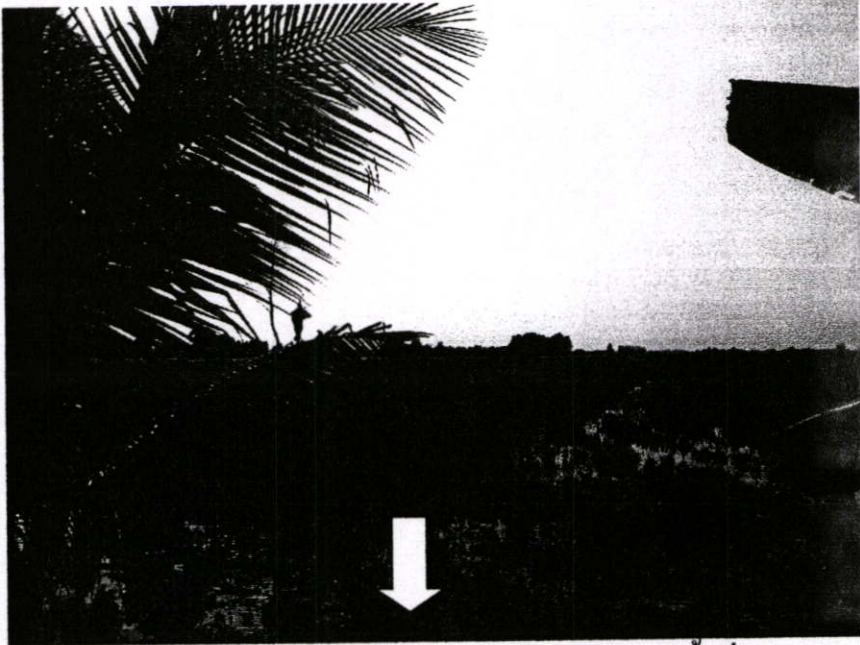

รูปที่ 2.29 แสดงภาพพื้นที่โครงการ

2.4.6 ลักษณะของดินและพืชพันธุ์เดิมที่มีอยู่ในพื้นที่

พื้นที่เดิมมีลักษณะเป็นดินที่ราบภาคกลาง ดินเดิมเคยเป็นที่นาที่ท่วมถึง จึงมีความเป็นกรดสูงกว่าปกติ โครงสร้างของดินค่อนข้างอ่อนแต่ไม่อ่อนมาก จำเป็นต้องมีการบดอัดหรือการทำฐานรากเพื่อรับน้ำหนัก อย่างไรก็ตาม ควรมีการเจาะสำรวจคุณสมบัติและโครงสร้างของดินอย่างละเอียดก่อนการทำการคำนวณออกแบบก่อสร้าง พื้นที่เดิมเป็นที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม จึงไม่มีต้นไม้ใหญ่เดิมอยู่ในพื้นที่ ต้นไม้บางต้นที่พบเป็นจำพวกกระถินซึ่งเป็นไม้โตเร็ว แต่ไม่มีคุณค่านัก

นอกจากนั้นไม้พื้นล่างที่พบได้แก่หญ้าแฝกและวัชพืชบางชนิด แต่สังเกตจากพื้นที่โดยรอบแล้วพบว่า สามารถปลูกพืชและต้นไม้ชนิดต่าง ๆ ได้ดีพอสมควร เพราะไม่มีปัญหาเรื่องคุณสมบัติของดินและน้ำที่รุนแรง พืชที่พบได้แก่ ต้นหางนกยูง สาเก นนทรี พวกกลุ่มผลไม้ เช่น ขนุน มะพร้าว กล้าย มะม่วง เป็นต้น

รูปที่ 2.30 แสดงภาพลักษณะของพืชคลุมดินในพื้นที่

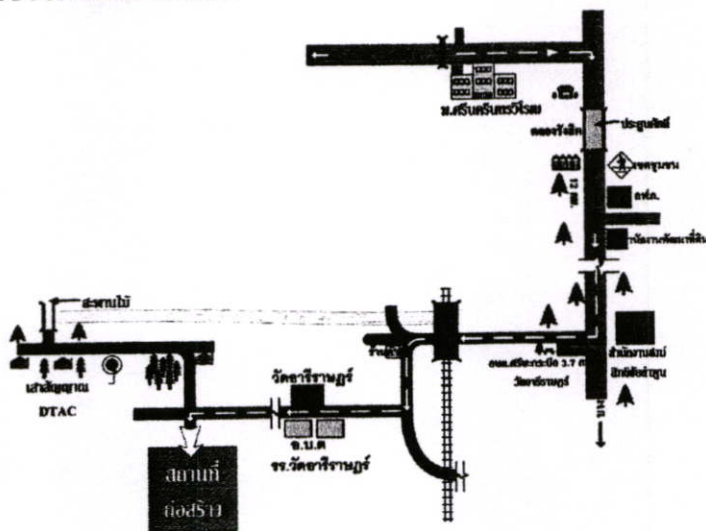

รูปที่ 2.31 แสดงภาพลักษณะของหญ้าคลุมดินในพื้นที่

การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน การวิเคราะห์สภาพทางกายภาพ ในปัจจุบัน ทางด้านประโยชน์ใช้สอยความงามและภาพลักษณ์ที่ดีของโรงเรียนพระปริยัติธรรมและส่วนต่างๆ ดังนี้

การคมนาคม มี 2 เส้นทาง คือ

1. ทางบก เดินทางรถโดยสารไปตามถนนสายรังสิต – องค์กรักษ์ และต่อมอเตอร์ไซด์เข้าไปในซอยคังแผนที่สังเขป

รูปที่ 2.32 แสดงภาพแผนที่การจราจร

2. ทางน้ำ เดินทางโดยทางเรือที่สามารถมาทางคลอง 23 ตัดกับคลองลำลูกกา ด้านหน้าซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นชาวนาและชาวสวนในพื้นที่

สภาพทางภูมิประเทศ เป็นพื้นที่ทำนาโดยรอบต่ำกว่าระดับถนนประมาณ 0.50 ถึง 0.70 ซึ่งรูปแบบของพื้นที่เป็นดินเลน ผสมดินร่วน เป็นที่โล่งโดยรอบ

3. ทิศเหนือ ติดถนนทางเข้าและใกล้คลองส่งน้ำทางการเกษตร
4. ทิศใต้ ติดคลองส่งน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร
5. ทิศตะวันออก ติดพื้นที่ทำนา
6. ทิศตะวันตก ติดพื้นที่ทำนาและพื้นที่ทำสวน

รูปที่ 2.33 แสดงภาพสภาพพื้นดินโครงการ

2.4.7 สาธารณูปโภค

1. ไฟฟ้า โดยจะมีเสาไฟฟ้าค้ำหน้าโครงการ
2. น้ำประปา จะมีท่อน้ำประปาในส่วนของกรสูบจากบ่อน้ำประปาในพื้นที่
3. โทรศัพท์ จะต้องขอให้เดินสายมาเพิ่มกับสายไฟฟ้า
4. การระบายน้ำ จะระบายน้ำที่ใช้ในการบำบัดคลองค้ำหน้า

สังคมวิวัฒนาการ เป็นสังคมแบบคนชนบท นับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่มีศาสนาอิสลาม บ้างส่วนในพื้นที่ใกล้เคียง

2.5 เอกลักษณะและงานศิลปะและงานสถาปัตยกรรม

2.5.1 พุทธศาสนสถาปัตยกรรมไทย (สมคิด จิระทัศนกุล. 2533 : 9-10)

วัด หมายถึง สถานที่ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งปกติมีพระอุโบสถ พระวิหาร พระเจดีย์ รวมทั้งมีพระภิกษุสงฆ์อยู่อาศัย

คำว่า “วัด” เป็นคำเรียกชื่อศาสนสถานแบบคำไทย โดยที่มาของคำว่า “วัด” นี้ ยังไม่มีข้อยุติ ด้วยบางคนอธิบายว่า มาจากคำว่า “วตวา” ในภาษาบาลี แปลว่า เป็นที่สนทนาธรรม บ้างก็ว่ามาจาก “วัตร” อันหมายถึงกิจปฏิบัติหรือหน้าที่ของพระภิกษุที่พึงกระทำ หรือแปลอีกอย่างว่าการจำศีล ซึ่งวัด(วัตร) ตามนัยยะนี้จึงน่าจะหมายถึงสถานที่ซึ่งพระภิกษุสงฆ์ใช้เป็นที่พักผ่อนหรือสถานที่ที่พระภิกษุสงฆ์ใช้ปฏิบัติภาระกิจที่พึงกระทำนั่นเอง แต่ก็มีบางคนสันนิษฐานว่ามาจากคำว่า

“วัดวา” อันหมายถึงการกำหนดขอบเขตของดินแดนที่สร้างเป็นศาสนสถาน เพราะวัดกับวา มีความหมายอย่างเดียวกัน คือการสอบขนาด หรือปริมาณของสิ่งต่างๆ เช่น ความยาว ความกว้าง เป็นต้น วัดในนัยยะอย่างหลังนี้จึงหมายถึง พื้นที่

แต่เดิมครั้งพุทธกาลนั้น มีการใช้คำว่า “อาราม” เป็นคำเรียกชื่อ ศาสนสถานในทางพุทธศาสนาที่ใช้เรียกเสนาสนะที่มีผู้ศรัทธาถวายพระพุทธรองค์ในระยะแรกๆ เช่น “เขตวนาราม” หรือชื่อเต็มว่า “เขตวนอนาถบิณฑิกสสอาราม” ซึ่งมีความหมายว่า “สวนของอนาถบิณฑิกที่ป่าเขต” หรือ “เวฬุวนาราม” หรือ “บุปผาราม” เป็นต้น โดย “อาราม” หรือ “อาราม” ในคำอ่านของไทยแปลว่า สวน นอกจากนี้ในเวลาต่อมายังมีคำที่ใช้เรียกอีกอย่างว่า “วิหาระ” หรือ “วิหาร”

อย่างไรก็ตามก็ยังมีคำที่ให้ความหมายว่าวัดอยู่อีกชื่อหนึ่ง คือ “อาวาส” ดังชื่อเรียกสมภารผู้ครองวัดว่า “เจ้าอาวาส” ซึ่งแปลว่าผู้เป็นใหญ่ในวัด หรือชื่อเรียกวัด เช่น เทพสิรินทราวาส (เทพ+ สิรินทรา+ อาวาส) โดยปกติคำว่าอาวาสไม่เป็นที่นิยมใช้กันในความหมายว่าวัด ทั้งนี้เพราะนิยมนำไปใช้กับความหมายที่แคบกว่าคำว่าอาราม โดยมักให้ความหมายในเชิงที่เป็นตัวเรือนที่อยู่อาศัยมากกว่า อาวาสจึงเสมือนเป็นที่อยู่ส่วนย่อยภายในอารามที่หมายถึงพื้นที่ที่เป็น ศาสนสถานทั้งหมด

2.5.1.1 ชนิดของวัด

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2529 : 43) ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในประเทศไทย พุทธศักราช 2505 กำหนดไว้ว่า วัดมี 2 ชนิด คือ

1. วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา
2. สำนักสงฆ์

วิสุงคามสีมา หมายถึง เขตพื้นที่ที่พระภิกษุสงฆ์ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเพื่อใช้จัดตั้งวัดขึ้น แต่ในทางปฏิบัตินั้นเป็นการขอพระบรมราชานุญาตเฉพาะแต่บริเวณที่ตั้งพระอุโบสถเท่านั้น

สำนักสงฆ์ หมายถึง สถานที่ตั้งสำนักอาศัยของหมู่พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งไม่ได้ขอพระบรมราชานุญาตใช้ผืนที่ดินแห่งนั้นเพื่อจัดตั้งเป็นวัดขึ้น ดังนั้นสำนักสงฆ์จึงไม่มีโรงพระอุโบสถเพื่อใช้เป็นที่ทำสังฆกรรม

วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ถือว่าเป็นวัดที่ถูกต้องและมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย วัดประเภทนี้ยังแยกออกเป็น 2 ประเภท คือ “วัดหลวงหรือพระอารามหลวง” กับ “วัดราษฎร์”

วัดหลวง หมายถึง วัดที่พระมหากษัตริย์หรือพระบรมวงศานุวงศ์ทรงสร้าง หรือ วัดที่รัฐบาลหรือราษฎรทั่วไปสร้างขึ้นแล้วทรงรับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์

วัดราษฎร์ หมายถึง วัดที่ราษฎรทั้งหลายสร้างขึ้นตามศรัทธา

2.5.1.2 การแบ่งระดับของวัดหรือพระอารามหลวง

พระเทพคุณาภรณ์ (2513 : 5) พระอารามหลวงแบ่งออกได้เป็น 3 ชั้น คือ

1. พระอารามหลวงชั้นเอก หมายถึง วัดที่มีเจดีย์สถานสำคัญ เป็นวัดที่บรรจุพระบรมอัฐิหรือวัดที่มีเกียรติอย่างสูง มีเจ้าอาวาสเป็นพระราชกณะผู้ใหญ่ขึ้นไป

2. พระอารามหลวงชั้นโท หมายถึง วัดที่มีเกียรติ มีเจ้าอาวาสเป็นพระราชกณะสามัญขึ้นไป

3. พระอารามหลวงชั้นตรี หมายถึง วัดที่มีเกียรติหรือวัดสามัญ เจ้าอาวาสเป็นพระครูชั้นสูงขึ้นไปซึ่งพระอารามหลวงนั้นยังแบ่งตามฐานันดรศักดิ์ออกได้เป็น 4 ชนิด คือ

3.1 ชนิดราชวรมหาวิหาร หมายถึง พระอารามที่พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินี สมเด็จพระยุพราช ทรงสร้างหรือปฏิสังขรณ์เป็นการส่วนพระองค์ โดยที่สิ่งปลูกสร้างนั้นมีขนาดใหญ่โตสมพระเกียรติ

3.2 ชนิดวรมหาวิหาร ลักษณะเดียวกับชนิดราชวรมหาวิหาร แต่มีความสำคัญน้อยกว่า

3.3 ชนิดราชวรวิหาร หมายถึง พระอารามที่พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินี สมเด็จพระยุพราช ทรงสร้างหรือปฏิสังขรณ์เป็นการส่วนพระองค์

3.4 ชนิดวรวิหาร หมายถึง พระอารามที่พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินี สมเด็จพระยุพราช ทรงสร้างหรือปฏิสังขรณ์แล้วพระราชทานเป็นเกียรติแก่ผู้อื่น

พระอารามหลวงแต่ละชั้นมิได้หมายถึงว่าจะมีชนิดของพระอารามครบทั้ง 4 ประเภท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสำคัญของสถานที่ ขนาดและผู้สร้าง ซึ่งจะเป็นสิ่งกำหนดชนิดของพระอารามดังกล่าว ในปัจจุบันได้มีการจัดแบ่งชนิดของพระอารามตามระดับชั้นดังนี้

1. พระอารามหลวงชั้นเอก แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

1.1 ราชวรมหาวิหาร

1.2 ราชวรวิหาร

1.3 วรมหาวิหาร

2. พระอารามหลวงชั้นโท แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ

2.1 ราชวรมหาวิหาร

2.2 ราชวรวิหาร

2.3 วรมหาวิหาร

2.4 วรวิหาร

3. พระอารามหลวงชั้นตรี แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

3.1 ราชวรวิหาร

3.2 วรวิหาร

3.3 สามัญ ไม่มีสร้อยต่อท้ายชื่อ

2.5.1.3 การสร้างวัดในประเทศไทย

ส. ศิวรักษ์ (2532 : 27) แบบอย่าง การสร้างวัดในสังคมไทยมีแบบอย่างที่เป็นอิทธิพลหลักจากลังกา เนื่องจากคนไทยนับถือพุทธศาสนาในลัทธิเถรวาทหรือหินยานผ่านมาจากสายของลังกา (แบบลังกาวงศ์)

มูลเหตุ คือการสร้างให้เป็นศาสนสถานเพื่อเอื้อต่อการกระทำศาสนพิธี และเหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งคือ เป็นผลสืบเนื่องจากเนื้อหาคำสอนใน “ไตรภูมิ” ที่ทรงนิพนธ์ขึ้นโดยพระยาสิทธิโก กษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัยในราวปี พ.ศ. 1888 ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่จะเน้นในเรื่องของ ปุพเพศตปุญญา อันเป็นเรื่องที่พรรณนาเกี่ยวกับสวรรค์และนรกเป็นอย่างมาก จึงกระตุ้นให้เกิดความกลัวในเรื่องของการทำความชั่ว และเร่งสร้างบุญความดี เพื่อจะได้ขึ้นไปเสวยสุขบนแดนสวรรค์หรือได้เกิดใหม่ในชาติภพหน้าที่เพียบพร้อมด้วยฐานันดรศักดิ์ที่สูงส่ง หรือเพื่อสั่งสมบุญสำหรับไปเกิดในยุคเดียวกับพระศรีอาริยมตตริย์ การทำบุญที่ได้มาซึ่งอันานิสงส์มากที่สุดก็คือการสร้างวัดนั่นเอง เหตุนี้คนไทยจึงนิยมสร้างวัดกันมาโดยตลอดทุกยุคทุกสมัย

2.5.2 การใช้พื้นที่ของวัด เขตพุทธาวาส

สมคิด จิระทัศนกุล (2533 : 27-28) เป็นพื้นที่สำหรับพระสงฆ์ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นเสมือนสัญลักษณ์แห่งสถานที่ประทับขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะคำว่าพุทธาวาส มีความหมายเป็น สถานที่ประทับของพระพุทธเจ้า (พุทธาวาส = พุทธะ+อาวาส) เขตพุทธาวาสมักประกอบด้วยสถาปัตยกรรมหลักสำคัญๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับพระพุทธองค์และพิธีกรรมต่างๆ คือ

1. พระเจดีย์ พระมณฑป พระปราสาท : อาคารที่สร้างเพื่อใช้เป็นศูนย์กลางหลักของวัด
2. พระอุโบสถ : อาคารที่ใช้ประกอบพิธีกรรมในการทำสังฆกรรม
3. พระวิหาร : อาคารที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ระหว่างพระสงฆ์และฆราวาส
4. เจดีย์ (มณฑป, ปราสาท) ราย เจดีย์ (มณฑป, ปราสาท) ทิศ : อาคารที่ใช้บรรจุอัฐิ หรือประกอบเพื่อให้ผังรวมสมบูรณ์
5. หอระฆัง : อาคารที่ใช้เป็นเครื่องตีบอกเวลาสำหรับพระภิกษุสงฆ์
6. ศาลาต่างๆ เช่น
 - 6.1 ศาลาราย : อาคารที่ใช้เป็นที่นั่งพักของผู้มาเยือน
 - 6.2 ศาลาทิศ : อาคารที่ใช้ล้อมอาคารสำคัญสำหรับให้ฤกษ์สัจฉินั่งพัก หรือประกอบเพื่อให้ผังรวมสมบูรณ์
7. พระระเบียง : อาคารที่ล้อมอาคารหลักสำคัญหรือล้อมแสดงขอบเขตแห่งพุทธาวาส
8. พลับพลาเปลื้องเครื่อง : อาคารที่ใช้สำหรับเป็นที่พระมหากษัตริย์เปลื้องชุดฉลองพระองค์ในวาระที่ทรงเสด็จพระราชดำเนินเพื่อบำเพ็ญพระราชกุศล

สมคิด จิระทัศนกุล (2533 : 28) พระเจดีย์ พระปราสาท และพระมณฑปถือเป็นอาคารที่สำคัญที่สุดในฐานะหลักประธานของวัด จึงมักถูกวางตำแหน่งลงในผังตรงส่วนที่สำคัญที่สุดของเขตพุทธาวาส เช่น บริเวณกึ่งกลางหรือศูนย์กลางหรือแกนกลางของผัง อาคารสำคัญรองลงมาคือ พระอุโบสถและพระวิหาร ซึ่งอาคารทั้ง 2 ประเภทนี้มักใช้ประกอบคู่กันกับพระเจดีย์เสมอ หรืออาจใช้ประกอบร่วมกันทั้ง 3 ประเภท คือ พระอุโบสถ พระเจดีย์ และพระวิหาร ทั้งนี้เนื่องเพราะอาคารทั้ง 2 ใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา พระอุโบสถหรือพระวิหารจึงมักวางทางด้านหน้าของพระเจดีย์เสมอในลักษณะของแนวแกนตั้ง เพื่อว่าเวลาประกอบพิธีกรรม ทุกผู้ทุกนาม ณ ที่นั้นจะได้หันหน้าไปยังพระองค์ และถึงแม้ว่าบางครั้งจะมีการใช้ประกอบร่วมกันทั้ง 3 อย่างก็ตาม อาทิเช่น พระวิหารวางด้านหน้าสุด มีพระเจดีย์อยู่กลาง และพระอุโบสถอยู่ด้านหลัง ตัวพระอุโบสถด้านหลังนั้น ก็มักจะหันส่วนหน้าของอาคาร ไปทางด้านหลังด้วย เพื่อว่าเวลาที่เข้าไปทำสังฆกรรม จะยังคงสามารถหันหน้าเข้าสู่องค์พระเจดีย์ได้เช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตามตำแหน่งของอาคารก็ไม่มีข้อกำหนดเป็นกฎเกณฑ์ตายตัวเสมอไป (ยกเว้นพระเจดีย์ ที่ยังคงตั้งอยู่ในตำแหน่งหลัก) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแนวความคิดและคตินิยมของแต่ละสมัยเป็นปัจจัยสำคัญ

สำหรับอาคารประเภทอื่นๆ เช่น พระระเบียง ศาลาราย จะปรากฏร่วมในผังในลักษณะอาคารรองกลุ่มที่ 2 ซึ่งเป็นเพียงองค์ประกอบที่สร้างให้ผังมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะในแง่ของประโยชน์ใช้สอย หรือในเชิงความหมายของสัญลักษณ์ตามคติความเชื่อก็ตาม โดยมักปรากฏในลักษณะที่โอบล้อมกลุ่มอาคารหลักประธานสำคัญเหล่านั้น

2.5.2.1 ลักษณะการวางตำแหน่งอาคารในผังเขตพุทธาวาส

จารุณี อินเดิล (2533 : 95) พื้นฐานพุทธสถาปัตยกรรมของไทยมีแบบแผนและแนวความคิดรวมทั้งคติความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดียและลังกา เนื่องจากศาสนาพุทธในไทยได้รับการเผยแพร่มาจากทั้งอินเดียโดยตรง และผ่านทางลังกา แม้ว่าจะมีเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แต่การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงนั้นยังคงตั้งอยู่บนกรอบของเค้าโครงที่เป็นแม่บทเดิม นั่นคือการสร้างพระเจดีย์ให้เป็นประธานของพระอาราม โดยมีพระวิหารซึ่งเป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรมอยู่เบื้องหน้า ซึ่งได้พัฒนาการมาจากการสร้างพระเจดีย์อยู่ตอนท้ายของ “เจดีย์สถาน” ภายในถ้ำวิหารของพุทธสถานในอินเดีย ก่อนที่จะมีการสร้างอาคารที่เป็นพระวิหารในที่แจ้งขึ้น โดยพระเจดีย์นั้นหลุดออกไปอยู่นอกอาคาร พร้อมกับสร้างรูปพระพุทธรูปไว้ ณ ตำแหน่งที่เคยตั้งพระเจดีย์ภายในห้องพิธีนั้น เพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์แทนองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในฐานะองค์ประธานของการประชุมกิจของสงฆ์ที่จะมีขึ้น

พุทธสถานในประเทศไทยก็อาศัยกฎเกณฑ์ของการวางแผนผังเช่นนี้มาใช้ในวิถีปฏิบัตินับแต่พุทธศตวรรษที่ 11 ตรงกับสมัยทวารวดีเป็นต้นแบบสืบมาจนถึงปัจจุบัน บนความเปลี่ยนแปลง

และคลี่คลาย แบบอย่างของแผนผังที่มีอาคารหลัก คือพระเจดีย์ (พระปรางค์, พระมณฑป) พระวิหาร และพระอุโบสถ ในลักษณะต่างๆกัน 5 แบบ ดังนี้

1. **ผังแบบแนวแกนเดียว** หมายถึง การออกแบบผังพุทธาวาสที่มีพระเจดีย์(พระปรางค์ พระมณฑป) และพระวิหาร หรือพระเจดีย์(พระปรางค์, พระมณฑป) และพระอุโบสถ หรือทั้งพระเจดีย์ (พระปรางค์, พระมณฑป) พระอุโบสถและพระวิหารวางเรียงอยู่บนแนวแกนหลักประธาน เพียงแนวเดียวเช่น วัดราชประดิษฐ์ กรุงเทพฯ (พระวิหารและพระเจดีย์) วัดกุฎีดาว จ.อยุธยา (พระอุโบสถ พระเจดีย์ และพระวิหาร)

2. **ผังแบบแนวแกนคู่** หมายถึง การออกแบบแผนผังพุทธาวาส โดยการสร้างแนวแกนประธาน 2 แนวขนานคู่กัน ทั้งนี้เพื่อหมายให้แนวแกนทั้ง 2 มีความสำคัญเท่าๆกัน แล้วกำหนดวางอาคารหลักสำคัญลงบนแนวแกนทั้ง 2 นั้น เช่น ผังวัดสุวรรณาราม ธนบุรี

3. **ผังแบบแนวขนาน 3 แกน** หมายถึง การออกแบบแผนผังพุทธาวาส โดยการสร้างแกนประธานขึ้น 3 แนวขนานกัน หรือการสร้างแนวแกนหลักประธานขึ้นแกนหนึ่งแล้วสร้างแนวแกนย่อยหรือแกนรองประกบขนานอีก 2 ข้างแนวแกนนั้น ก่อนวางอาคารหลักสำคัญแต่ละแนวแกน เช่น ผังวัดเทพธิดาราม กรุงเทพฯ ผังวัดเฉลิมพระเกียรติ จ.นนทบุรี

4. **ผังแบบแนวแกนฉาก** หมายถึง การออกแบบแผนผังพุทธาวาส โดยการสร้างแนวแกนประธานขึ้นแกนหนึ่งแล้วสร้างแนวแกนย่อยวางขวางในทิศทางที่ตั้งฉากกับแกนประธาน มีพระวิหารอยู่หน้าพระเจดีย์ประธาน พระอุโบสถวางขวางในทิศทางตั้งฉากในคอนท้ายของพระเจดีย์ เช่น ผังวัดนางพญา จ.สุโขทัย ผังวัดมกุฏกษัตริยาราม กรุงเทพฯ

5. **ผังแบบกากบาท** หมายถึง การออกแบบแผนผังพุทธาวาส โดยการสร้างแนวแกนประธานขึ้นแกนหนึ่งแล้วสร้างแนวแกนย่อยอีกแนว วางขวางในทิศทางที่ตั้งฉากตัดกับแกนประธาน ผังลักษณะนี้มักเป็นวัดที่มีพระวิหารหลวง พระวิหารทิศและพระระเบียงชักรเป็นวงล้อมพระเจดีย์หรือพระปรางค์ประธาน เช่น ผังวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม กรุงเทพฯ

2.5.3 การใช้พื้นที่ของวัด เขตสังฆาวาส

สมคิด จิระทัศนกุล (2533 : 32) เขตสังฆาวาส หมายถึง ขอบเขตบริเวณพื้นที่ส่วนหนึ่งของวัด ที่กำหนดไว้ให้เป็นที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสงฆ์ เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจส่วนตัวที่ไม่เกี่ยวข้องกับพิธีการใดทางศาสนาโดยตรง คำว่า สังฆาวาส มาจาก สงฆ์ + อาวาส แปลว่า ที่อยู่แห่งหมู่สงฆ์ พื้นที่บริเวณนี้จึงมักมีขอบเขตที่มิดชิดและประกอบไปด้วยอาคารสถานที่สัมพันธ์เฉพาะกับกิจกรรมและวัตรปฏิบัติที่เป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตของเพศสมณะเท่านั้น อันได้แก่

1. กุฏิ : อาคารที่ใช้สำหรับอาศัยหลับนอน
2. กัปปิยกุฏิ : โรงเก็บอาหาร
3. หอฉัน : อาคารที่ใช้เป็นที่ฉันภัตตาหาร

4. วัจจกฐิ : อาคารสำหรับใช้ขับถ่าย
5. ศาลาการเปรียญ : อาคารที่ใช้เป็นที่เรียนหนังสือของพระสงฆ์
6. หอไตร : อาคารที่ใช้เก็บรักษาคัมภีร์ทางศาสนา
7. ชันดาฆร : โรงรักษาไฟและตม่น้ำ
8. ธรรมศาลา : โรงเทศนาธรรม
9. ห้องสรงน้ำ : ห้องชำระกาย
10. ศาลาท่าน้ำ : อาคารที่ใช้เป็นที่อาบน้ำและทางเข้าสู่วัดทางน้ำ

2.5.3.1 ลักษณะการวางตำแหน่งอาคารในผังเขตสังฆาวาส

สมคิด จิระทัศนกุล (2533 : 32-33) ภูฎิถือเป็นอาคารหลักสำคัญ โดยมีอาคารประเภทอื่นประกอบเพื่อประโยชน์ใช้สอยที่เกี่ยวข้องกัน ส่วนใหญ่ไม่มีกฎเกณฑ์การวางผังมากนัก นอกจากบางประเภทของวัด ชั้นของวัด ที่ตั้ง รวมทั้งขนาดยังมีผลต่อการจัดวางผังของเขตนี้ กล่าวคือหากเป็นวัดราษฎร์ขนาดเล็กอยู่ในแถบถิ่นชนบท นิยมวางตัวภูฎิกระจายตัวเป็นหลังๆ อาคารที่เป็นองค์ประกอบรองหลังอื่นๆ ก็จะจัดวางอยู่ในตำแหน่งที่สะดวกต่อการใช้สอยของพระภิกษุ ส่วนใหญ่จะจัดภูฎิให้อยู่เป็นกลุ่ม โดยอาจแยกเป็นหลังๆ หรือต่อเชื่อมด้วยชานเป็นหมู่หรือคณะฯ มีหอน้ำอยู่ตรงกลางชาน ถัดเลยออกมาจะเป็นเรือนเว็จกฐิ ซึ่งปัจจุบันอาจรวมเข้ากับห้องสรงน้ำและมักสร้างต่อเรียงเป็นแถวๆ

สำหรับกัปปิยกฐิหรือโรงเก็บอาหารก็มักรวมเข้ากับเรือนชันดาฆรเป็นอาคารหลังเดียวกัน โดยอาจมีเพียงจุดเดียวรวมกันสำหรับวัดขนาดเล็ก หรือแยกเฉพาะตามหมู่หรือคณะสำหรับวัดขนาดใหญ่

ส่วนหอไตรก็จะแยกออกไปตั้งเดี่ยวอยู่กลางสระน้ำใหญ่ เช่นเดียวกับศาลาการเปรียญที่มักตั้งอยู่ในตำแหน่งที่พระสงฆ์ทั้งปวงสามารถเข้ามาใช้สอยได้อย่างสะดวกทั่วถึง ขณะเดียวกันก็สามารถเอื้อต่อประชาชนที่เข้ามาใช้ประโยชน์ด้วย มักวางอยู่ด้านหน้าเขตสังฆาวาส หรือบริเวณส่วนที่ติดกับเขตพุทธาวาส หรืออาจอยู่ทางด้านข้างของเขตธรณีสงฆ์ ที่ประชาชนสามารถเข้ามาได้ง่าย ส่วนธรรมศาลา จะมีขึ้นหากวัดนั้น ไม่มีศาลาการเปรียญ

แต่สำหรับวัดขนาดใหญ่ ผังเขตสังฆาวาสค่อนข้างจะมีระเบียบแบบแผนชัดเจน โดยเฉพาะวัดหลวงจะมีการกำหนดตำแหน่งที่ตั้งและระบบของโครงสร้างผังอย่างตั้งใจ ด้วยการแบ่งเป็น “คณะ” โดยแบ่งขนาดตามจำนวนพระสงฆ์และองค์ประกอบย่อย เช่น หอน้ำ หอไตร เว็จกฐิ กัปปิยกฐิ ฯลฯ ของแต่ละคณะ ซึ่งวิธีการจัดแบ่งก็อาศัยการแบ่งซอยออกเป็นลักษณะอย่างช่องพิคัด (Grid) อาทิเช่น เขตสังฆาวาส วัดพระเชตุพน กรุงเทพฯ

รูปที่ 2.34 แสดงภาพองค์ประกอบของแผนผังในเขตสังฆาวาส วัดมหาธาตุ กรุงเทพฯ

2.5.4 การใช้พื้นที่ของวัด เขตธรณีสงฆ์

เขตธรณีสงฆ์ หมายถึง เขตพื้นที่ในพระอารามที่วัดกำหนดพื้นที่บางส่วนที่เหลือจากการจัดแบ่งเขตสำคัญ คือ เขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส ให้เป็นเขตพื้นที่สำหรับเอื้อประโยชน์ใช้สอยในเชิงสาธารณะประโยชน์ในลักษณะต่างๆของวัด เช่น ใช้เป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อสร้างความร่มรื่นให้วัด หรือใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างอาคารอื่นๆ เช่น สร้างเมรุสำหรับฌาปนกิจศพชุมชน ตั้งโรงเรียนเพื่อให้ความศึกษาแก่สังคม แบ่งเป็นพื้นที่ให้คฤหัสถ์เช่าเพื่อใช้เป็นแหล่งทำมาหากิน อาทิ การสร้างตึกแถว หรือทำเป็นตลาด เป็นต้น

การแบ่งพื้นที่วัดออกเป็น 3 ส่วนนี้ ในเชิงการออกแบบทางสถาปัตยกรรมจึงให้หมายถึงส่วนหนึ่งคือเขตพุทธาวาสถูกใช้เป็นที่กึ่งสาธารณะ(Semi-Public Zone) อีกส่วนหนึ่งคือเขตสังฆาวาสที่ใช้เป็นพื้นที่ส่วนตัว (Private Zone) เฉพาะของพระสงฆ์ ส่วนเขตธรณีสงฆ์ก็เป็นเสมือนเขตพื้นที่สาธารณะ (Public Zone) สำหรับคนทั่วไป

2.5.4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างเขตพุทธาวาสและสังฆาวาส

ความสัมพันธ์เฉพาะแต่ระหว่างเขตพุทธาวาสและสังฆาวาสนั้น ในดินแดนของไทยนับแต่สมัยสุโขทัยลงมาจะมีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน ในลักษณะของผัง ซึ่งมีอยู่แบบแต่ที่สำคัญก็คือเขตพุทธาวาส จะถูกกำหนดเอาไว้ว่าต้องอยู่ทางด้านหน้าเสมอ และไม่เคยมีปรากฏว่าจะมีวัดใดที่วางเขตสังฆาวาสเอาไว้ขวางทางเข้าด้านหน้าเขตพุทธาวาส

แบบประกบหน้า หลัง	แบบชิดข้าง	แบบคู่ประกบ	แบบล้อม3ด้าน	แบบโอบหักศอก

รูปที่ 2.35 แสดงภาพการแบ่งเขตพื้นที่ระหว่างเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส

สำหรับ “เขตธรณีสงฆ์” นั้น มักจะอยู่บริเวณส่วนที่เป็นด้านข้างใดด้านหนึ่งหรือบริเวณส่วนด้านหลังของพื้นที่วัดเสมอ เช่น วัดอรุณราชวราราม กรุงเทพฯ มีเขตธรณีสงฆ์ผืนใหญ่อยู่บริเวณส่วนหลังของวัด เป็นต้นดังนั้นโดยนัยนี้แสดงให้เห็นว่า เขตพุทธาวาสเป็นเขตแดนที่สำคัญที่สุดกว่าพื้นที่ส่วนอื่นใดทั้งหมดภายในวัด

2.5.4.2 องค์ประกอบสำคัญในเขตสังฆาวาส : กุฏิ

กุฏิ : ชื่อเรียกอาคารประเภทหนึ่งซึ่งใช้สำหรับเป็นเรือนพักอาศัยของพระภิกษุสามเณรภายในเขตพระอาราม เดิมเรียกว่า “กุฎิ” อาทิ พระคันธกุฎิ อันเป็นชื่อเรียกที่ประทับของพระพุทธเจ้า เช่น พระคันธกุฎิ บนเขาคิชฌกุฎ เมืองราชคฤห์ ในครั้งพุทธกาล

เดิมอาคารที่พักของพระภิกษุไม่เป็นไปอย่างถาวร ด้วยอาศัยโคนต้นไม้เป็นหลัก ต่อมาพระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้อาศัยในที่อื่นควรได้ทั้ง 5 ประเภท ซึ่งในบรรดาเสนาสนะเหล่านั้นทรงอนุญาตให้ใช้เครื่องมุงหลังคาได้จำนวน 5 ชนิด คือ อิฐ ศิลา ปูนขาว หญ้า ใบไม้พร้อมกับทรงประกาศข้อปฏิบัติสำหรับการใช้สอยกุฎิที่จะมี ผู้ศรัทธาสร้างถวายให้อีกในกาลเบื้องหน้าคือ ให้รับไว้และอุทิศถวายต่อเป็น จาคุททิสสงฆ์ อันหมายถึง ให้กุฎินั้นสามารถเอื้อประโยชน์แก่พระภิกษุสงฆ์อื่น ที่อาจมาจากทิศทั้ง4หรือทิศใดทิศหนึ่งใช้เป็นเสนาสนะแห่งนั้นได้ด้วย การที่ทรงกำหนดให้เสนาสนะมีลักษณะเป็นส่วนกลางเช่นนี้ ก็เพื่อไม่ให้เกิดการยึดถือครอบครองไว้เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ใดผู้หนึ่งเฉพาะเจาะจง

ศิริวรรณ แสนमुख (2519 : 29) กล่าวว่ากุฎิที่สร้างถวายในช่วงแรกๆ มีขนาดที่แตกต่างกันตามจิตศรัทธาของแต่ละคน คงมีทั้งอย่างกระท่อมขนาดเล็กจนถึงเรือนขนาดใหญ่ เพราะที่สุดแล้วพระพุทธองค์ก็ต้องทรงกำหนดขนาดของกุฎิขึ้นเพื่อให้เป็นกฎเกณฑ์สำคัญที่พระภิกษุทุกรูปพึงใช้ยึดถือปฏิบัติคือ “ภิกษุจะให้ทำกุฎิ อันหาเจ้าของมิได้เฉพาะตนเอง ด้วยอาการ ขอเอาเอง พึงทำให้ได้ประมาณ โดยยาว 12 คืบ โดยกว้าง 7 คืบ ด้วยคืบสุดคนในรวมใน (ยาวประมาณ 3.00 เมตร กว้างประมาณ 1.75 เมตร) พึงนำภิกษุทั้งหลายไปเพื่อแสดงที่ภิกษุเหล่านั้น พึงแสดงที่อัน ไม่มีผู้จองไว้ อันหาขานรอบมิได้หรือไม่นำภิกษุทั้งหลายไป เพื่อแสดงที่หรือทำให้ล่วงประมาณ เป็นสังฆาทิเสส” โดยความหมายก็คือเมื่อพระภิกษุจะทำกุฎิที่อาศัยขึ้น ห้ามจับจองที่ทับหรือคาบเกี่ยวกับที่ซึ่งมีผู้จองไว้ก่อนหรือมีกรรมสิทธิ์ในที่นั้นอยู่ ต้องเป็นที่ว่างหรือป่า โดยจะต้องมีขานรอบ

(พื้นที่โดยรอบ พอประมาณเพื่อเว้นไว้แสดงเป็นเขต) ทั้งนี้ที่สำคัญคือ จะต้องมีการสงฆ์แสดงที่เสียก่อนการจับจองที่นั้น กล่าวคือ การจะมีกฎเพื่ออยู่อาศัยเอง พระภิกษุรูปนั้นจะต้องประกาศต่อชุมชนถึง 3 ครั้งก่อนว่าจะทำกฎเพื่ออยู่อาศัยในที่นั้น หากมีผู้คัดค้านความเป็นเจ้าของในที่นั้น ณ ที่ดังกล่าว ก็ให้ถือว่าเป็นโมฆะทันทีไม่อาจสร้างขึ้นได้ ต้องหาที่แห่งใหม่ด้วยถือว่าเป็นการล่วงละเมิดที่ดินที่เป็น ทรัพย์สินของผู้อื่น

การกำหนดแบ่งเขตที่เป็นสัดส่วนเฉพาะของพระภิกษุแต่ละรูป อาศัยการปิดผนังล้อมเป็นเครื่องแสดงเรียกว่า เขตการครองผ้าไตรจีวร ซึ่งถ้าไม่มีเครื่องล้อมกำแพงดังกล่าว ให้ถือเอากำหนดที่ระบะหัตถบาตรโดยรอบตัวเป็นเขตกำหนด ใน คัมภีร์วิภังค์ ยังอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการสร้างกฎว่า ให้เป็น “กฎโบก” หมายถึงกฎที่สร้างเป็นโครงไม้ไผ่สานแล้วโบกทับ ผนังด้วยดินหรือปูน พื้นที่อาคารที่กำหนดขึ้นประมาณ 5.25 ตารางเมตรเศษนี้ ทรงมี พระประสงค์ให้พระภิกษุสามารถเข้าอยู่อาศัยหลับนอนได้เพียงรูปเดียว พร้อมกับเครื่องอัฐบริขารทั้ง 8 อย่างเท่านั้น วัดฝ่ายอรัญวาสีหรือวัดป่าที่ยังคงพยายามรักษาข้อกำหนดของขนาดอาคาร ที่กำหนดในพระวินัยอยู่ เช่น วัดป่าบ้านตาด จ.อุดรธานี วัดป่านาโก จ.กาฬสินธุ์ หรือสวนโมกข์ จ.สุราษฎร์ธานี

วัดในเมืองบางวัดที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับวิปัสสนาธุระอย่างเช่น วัดบวรนิเวศฯ กรุงเทพฯ หรือวัดราชสิทธิาราม ธนบุรี ก็มีการสร้างอาคารขนาดเล็กๆ สำหรับให้พระภิกษุรูปเดียวจำวัด เพื่อฝึกปฏิบัติกรรมฐาน โดยเรียกว่า “คณะกฎ” ซึ่งใช้เป็นที่พระภิกษุอยู่บำเพ็ญสมณธรรมเพียงชั่วคราวเท่านั้น ไม่ได้ใช้เป็นที่อยู่อาศัยหลับนอน

กฎพระสงฆ์ในประเทศไทยสร้างขึ้นโดยอาศัยแรงศรัทธาของพุทธศาสนิกชนเป็นหลัก กระทำกัน 2 ลักษณะ คือ

1. สร้างถวายเป็นการสร้างขึ้นใหม่เพื่อถวายเป็นที่อยู่ อาจสร้างขึ้นก่อนสร้างเป็นวัด หรือสร้างขึ้นพร้อมกับสร้างวัด หรือสร้างภายหลังเมื่อกฎเดิมทรุดโทรมหรือรื้อถอนทิ้งไป เพื่อเป็นการอุทิศบุญกุศลให้แก่บรรพบุรุษหรือตนเอง

2. รื้อถวายเป็นการรื้อเรือนที่เคยอยู่อาศัยเดิมมาถวายเป็นอันเนื่องมาจาก

2.1 เรือนนั้นอยู่อาศัยเดิมอยู่แล้วไม่ปกติสุข

2.2 เรือนนั้นอยู่อาศัยเดิมเสียชีวิตไป คตินิยมนี้เกิดขึ้นภายหลังจากมี

ลูกหลานของเจ้าของเรือนเดิมเข้าไปอยู่อาศัยแทนแล้ว อยู่ไม่เป็นสุขไม่มีความสุขเหมือนเจ้าของเดิม ความเชื่อนี้สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมปฏิบัติของสังคมที่ว่า ก่อนปลูกเรือนใหม่เจ้าของเรือนจะต้องเอาดวงชะตาของตนมาผูกหาฤกษ์ยามเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข การประกอบเรือนทุกอย่างเป็นไปตามกระบวนพิธีและเวลาแห่งฤกษ์ยามนั้น จึงถือได้ว่าเรือนแต่ละหลังเกิดขึ้นตามวิถีชะตาของเจ้าของเรือนนั้นๆ ผู้ที่เข้าไปอยู่ภายหลังดวงชะตาอาจไปขัดกับดวงชะตาเดิมที่มีอยู่ก่อนก็ได้ การรื้อถวายเป็นการหลีกเลี่ยงจากการหลีกเลี่ยงความวิตกกังวลแล้ว ยังถือเป็นการอุทิศส่วนบุญกุศลให้แก่เจ้าของเรือนเดิมอีกด้วย

แนวความคิดในเรื่องเรือเรือนเดิมถวายให้พระสงฆ์ใช้เป็นกุฏิที่อยู่อาศัยนี้ เป็นที่นิยมกันมาก โดยเฉพาะในหมู่ของชนระดับสูง ดังจะเห็นจากเรือนหรือพระตำหนักต่างๆของเจ้านายในราชวงศ์สุโขทัยมาถวายวัดมากมาย เช่น

2.2.1 ตำหนักแดงวัดเขมาภิรตาราม จ.นนทบุรี เดิมเป็นพระตำหนักเรือนแฝดของสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี ในรัชกาลที่ 2

2.2.2 ตำหนักเขียววัดอมรินทราราม ธนบุรี เดิมเป็นพระตำหนักเดิมของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาเทพสุขาวดี

2.2.3 หอไตรวัดระฆัง ธนบุรี เดิมเป็นพระนิเวศน์ที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเมื่อครั้งเป็นที่พระราชวรินทร์เจ้ากรมพระตำรวจนอกฝ่ายขวา

2.2.4 ศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม เพชรบุรี เดิมเป็นพระตำหนักที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าเสือ

ตามธรรมเนียมประเพณีโบราณ การสร้างสถาปัตยกรรมประเภทต่างๆ จะมีการกำหนดลักษณะรูปแบบและองค์ประกอบให้เกิดการแบ่งแยกตามฐานานุสัทธิที่แตกต่างกัน เรือนพระตำหนักที่ประทับจึงมีการกำหนดรูปแบบลักษณะ สีของอาคาร และขนาด ให้มีความแตกต่างจากเรือนสามัญชน โดยมักเป็นเรือนเข้าประกอนไม้ขนาดใหญ่ประมาณ 5 ห้องขึ้นไป ตัวอาคารทาสีแดงหรือสีเขียว องค์ประกอบหลังคาประดับด้วยช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ จึงง่ายต่อการสันนิษฐานเมื่อเรือนเหล่านี้ถูกรื้อไปถวายที่วัด และด้วยเหตุผลที่เป็นเรือนของชนชั้นสูง ประกอบกับเป็นเรือนขนาดใหญ่ พระตำหนักเหล่านี้จึงมักใช้เป็นกุฏิของเจ้าอาวาสโดยเฉพาะ หรือใช้เป็นศาลาการเปรียญหรือหอไตรดังกล่าว

1. ลักษณะรูปแบบทางสถาปัตยกรรมและประเภทของกุฏิ

1.1 อรัญวาสีกุฏิ หมายถึง กุฏิของวัดที่ตั้งอยู่ในเขตอรัญวาสี มักมีขนาดเล็กตามพระวินัยลักษณะการก่อสร้างเรียบง่าย ไม่ใช้รูปแบบเรือนทรงไทยแต่อย่างใด เป็นเรือนยกพื้นเพื่อป้องกันแมลงและสัตว์เลื้อยคลานไต่ขึ้นเรือน ขนาดเรือนใช้ 2-3 ห้องเสา มีชานหรือระเบียงขนาดเล็กใช้เป็นที่พักบันได หน้าต่างใช้บานเปิดหรือบานกระทุ้ง หลังคาเป็น โครงเครื่องไม้มุงจากหรือสังกะสี นอกจากนี้บางแห่งยังทำเป็นระเบียงยาวมีหลังคาคลุมเพื่อใช้เป็นที่เดินจงกรม บริเวณที่เดินจงกรมนี้ส่วนใหญ่ทำเป็นทางเดินตรงบนพื้นดิน ยาวประมาณ 20 เมตร กว้างประมาณ 1.00 เมตร กลุ่มอาคารประเภทนี้มักวางผังในลักษณะที่กระจายไปตามสภาพของภูมิประเทศ ไม่มีการจัดเป็นระเบียบที่มีกฎเกณฑ์หรือกำหนดแนวแกนผังที่ชัดเจนเฉพาะ เรือนทุกหลังถูกแยกเป็นหลังเดี่ยวโดดๆ เพื่อให้เกิดความสันโดษและสงบในการทำสมาธิ

1.2 ความวากฎี หมายถึง กฎีของวัดที่ตั้งในเขตคามวาสี มักมีการจัดหรือกำหนดตำแหน่ง ลักษณะรูปแบบและที่ตั้งที่ค่อนข้างเป็นแบบแผน ในวัดขนาดใหญ่มักแยกเป็นหมู่คณะ จัดวางกลุ่ม กฎีออกเป็นลักษณะที่แตกต่างกันไป ภายใต้ขนาดและลักษณะของเรือน 3 ลักษณะ

1.2.1 แบบเรือนมาตรฐาน การสร้างฎีเป็นหลังเดี่ยวโดดๆ ขนาด 3 ช่วงเสา ใช้รูปแบบและลักษณะตามแบบอย่างเรือนไทยพักอาศัยทุกประการ โดยทั่วไปมีความกว้างยาว ประมาณ 4.20 ม. X 7.50 ม. จึงเอื้อให้พระภิกษุอาศัยอยู่ได้เพียง 1-2 รูปเท่านั้น

1.2.2 แบบเรือนแฝด กฎีที่สร้างให้มีลักษณะเป็นอย่าง 2 เรือนติดกัน โดยมีส่วนของ รางน้ำเชื่อมต่อเป็นรางเดียวกันอยู่ตอนกลาง นิยมสร้างกันในบริเวณเขตต่างจังหวัด โดยที่เรือนหลัง ในจะกันเป็นห้องมิดชิด ใช้เป็นที่หลับนอนของพระภิกษุ เรือนแฝดหลังเล็กด้านหน้าจะปล่อยเป็น เรือนโถงไม่มีฝา ใช้เป็นที่นั่งพักผ่อนหรือรับแขก มีชานเชื่อมกับเรือนฎีหลังอื่นๆ

1.2.3 แบบฎีทิมแถว หมายถึง กฎีที่สร้างเป็นเรือนยาวอย่างที่เรียกว่า “โรงแถว” มีการกันเป็นห้องๆ ตามช่วงจังหวะของเสาเรือน ขนาดของเรือนจะมีตั้งแต่ 4 ห้อง 5 ห้อง 7 ห้อง 9 ห้อง หรือฎีทิมแถวแบบ “เขื่อนเพชร” ซึ่งแนวผนังด้านนอกทำเป็นผนังด้านเดียวยาวตลอด ท่างที่ทานองคล้ายอย่างเขื่อนเพชรในพระบรมมหาราชวัง ที่แยกพื้นที่เขตพระราชฐานชั้นนอกกับ ชั้นกลางออกจากกัน เช่นหมู่ฎีด้านทิศใต้ของวัดมหาธาตุฯ กรุงเทพฯ เป็นเรือนก่อแบบตึก 2 ชั้น หลังเดี่ยวยาวตลอดประมาณ 200 เมตร เดิมผนังด้านนอกก่อเป็นกำแพงทึบแต่ต่อมามีการเจาะผนัง เปิดเป็นหน้าต่าง ข้อดีของการออกแบบเช่นนี้ก็คือเป็นการใช้แนวผนังด้านนอกแทนตัวกำแพงวัดไป ในตัว เรือนฎีประเภทนี้มักเป็นเรือนที่ตั้งใจปลูกให้เป็นที่พักอาศัยของพระภิกษุ โดยเฉพาะ เนื่องจากสามารถรองรับจำนวนพระภิกษุสงฆ์ได้ในปริมาณที่มากต่อเรือน 1 หลัง เป็นการประหยัด พื้นที่ โครงสร้างและวัสดุ

2. ชนิดของฎี แบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด คือ

2.1 ฎีไม้ ได้แก่ ฎีที่ก่อสร้างด้วยเครื่องมือไม้ล้วนๆอย่างเรือนไทย นับแต่เสาเรือนถึง โครงหลังคา มุงกระเบื้องดินเผา เว้นแต่บางแห่งก็ใช้เครื่องมุงชนิดตับหรือจาก ประดับป้านลมและ ตัวเหงา ฝาเรือนมีทั้งที่เป็นฝาสำหรับรดและฝาปะกน เรือนฎีชนิดนี้นิยมสร้างขึ้นนับแต่อดีตมา จนถึงปัจจุบัน บางแห่งที่ฝาผนังทำเป็นโครงไม้ไผ่สานแบบขัดแตะ แล้วฉาบปูนทับผิวหน้าอีกชั้น

รูปที่ 2.36 แสดงภาพภูมิไม้ วัดคูสิต จ.อยุธยา

รูปที่ 2.37 แสดงภาพภูมิไม้ วัดคยาง เพชรบุรี

2.2 ภูมิปน ได้แก่ ภูมิที่ส่วนของโครงสร้างนับแต่ฐานอาคารจนถึง โครงผนังเป็นอย่าง เครื่องปูน โดยโครงสร้างหลังคายังคงใช้เครื่องไม้อยู่ ภูมิชนิดนี้เริ่มมีตั้งแต่ยุคสมัย กรุงรัตน โกสินทร์ตอนต้นครั้งรัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา ลักษณะ โดยทั่วไปทำเป็นอาคารทรงไทยมีผัง เป็นรูป 4 เหลี่ยมผืนผ้า ตัวอาคารกันเป็น 3 ห้องเสา โดยมีห้องใหญ่อยู่ตรงกลางสำหรับพระภิกษุ อาศัยอยู่ 1 รูป ส่วนห้องเล็ก 2 ข้างนั้นใช้เป็นที่อยู่ของพระลูกวัดหรือสามเณร หรือบางครั้งก็ใช้ห้อง ใดห้องหนึ่งเป็นกัปปิยะภูมิ ด้านหน้าเรือนทำเป็นระเบียงอย่างเรือนไทยและมีบันไดขึ้นลง ลักษณะ ของเรือนเป็นอาคารยกพื้นสูงประมาณ 1.30-1.50 เมตร พื้นเรือนปูด้วยไม้ ส่วนผนังเรือนนั้นนับแต่ ฐานขึ้นไปสลุปลายผนังก่ออิฐฉาบปูน ผนังก่อหนาประมาณ 0.50-0.80 เมตร ตอนล่างส่วนที่เป็น ใต้ถุนเรือน จะเป็นช่องๆเพื่อระบายความชื้น ส่วนบนเปิดเป็นหน้าต่างห้องละ 1-2 บาน หลังคานั้น ทำเป็นทรงจั่วมีปีกนกคลุมโดยรอบ ภูมิปนนี้ก็เช่นเดียวกับภูมิไม้ ซึ่งมีหลายขนาดตั้งแต่ 3 ห้อง ไป จนถึง 10 ห้อง

รูปที่ 2.38 แสดงภาพภูมิปนวัดโกเมศรัตนาราม ปทุมธานี

2.5.4.2 องค์ประกอบสำคัญในเขตสังฆาวาส : หอดฉัน

สมเด็จพระสังฆราช (2543 : 157-158) หอภัตตาคาร : เรือนหรืออาคารที่พระภิกษุสงฆ์ ใช้สำหรับเป็นที่ฉันอาหารร่วมกัน ตามหลักพระธรรมวินัยแต่ครั้งพุทธกาล พระภิกษุเมื่อรับ บิณฑบาตแล้วจะต้องปลีกตัว เพื่อไปฉันอาหารแต่เพียงลำพัง คติการฉันรวมคองเนื่องด้วยภายหลัง เมื่อพระพุทธศาสนาเผยแพร่ออกไป ก็เริ่มมีประชาชนให้ความเลื่อมใสศรัทธา การนิมนต์พระภิกษุ

สงฆ์เพื่อรับการถวายภัตตาหารจึงเกิดขึ้น นับแต่ครั้งแรกเมื่อ พระเจ้าพิมพิสาร ทรงกราบทูลเชิญ พระพุทธองค์และหมู่พระสาวกให้รับนิมนต์เข้าไปฉันภัตตาหารยังพระราชนิเวศน์ของพระองค์ ภายหลังจากที่ได้รับฟังพระธรรมเทศนาในวันแรกที่พระพุทธองค์ทรงเสด็จมายังกรุงราชคฤห์ และในเวลาต่อมา ก็ทรงรับนิมนต์ในลักษณะนี้อีกหลายครั้ง วิธีการประพาศปฏิบัติแห่งการถวาย ภัตตาหารแก่พระภิกษุเช่นนี้จึงเกิดขึ้นสืบมา

การแบ่งปันอาหารแก่พระภิกษุสงฆ์ในทางพระพุทธศาสนาจึงมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ

1. การตักบาตรถวาย
2. การนิมนต์เพื่อถวายเป็นหมู่คณะ

พระพุทธเจ้าทรงมีพระพุทธานุญาตให้พระภิกษุสงฆ์สามารถฉันอาหารได้เพียงวันละ 2 มื้อ โดยมื้อแรกให้อาศัยด้วยการออกมารับบิณฑบาต ส่วนมื้อเพลให้ฉันอาหารจากผู้ที่นิมนต์ไปยัง เเคะสถานหรือนำมาถวายที่วัด หากภิกษุฉันเพียงมื้อเดียวอาจไม่เพียงพอ อันมีผลกระทบต่อ การนั่งภาวนาจิตแล้วเกิดความทรมาณในความหิวประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งเพื่อเป็นการสนองรับต่อ กุศลบุญของพุทธศาสนิกชนที่มีจิตเลื่อมใสศรัทธา ในการทำบุญกุศลทางศาสนา ส่วนการที่ทรงห้ามมิให้ฉันมากกว่า 2 มื้อขึ้นไป ก็เพราะทรงเห็นว่านอกจากจะเป็นปริมาณที่เกินความจำเป็นแล้ว ยังจะเป็นภาระต่อสังคมด้วย

การฉันอาหาร 2 มื้อ มักนิยมปฏิบัติกันเฉพาะในหมู่พระสงฆ์เขตคามวาสีเท่านั้น สำหรับพระภิกษุในเขตอรัญวาสีแล้ว ส่วนใหญ่ยังคงฝึกปฏิบัติในการฉันเฉพาะมื้อเช้าเพียงมื้อเดียว ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาและตัดความวิตกกังวล ในเรื่องความต้องการปริมาณอาหารให้เพียงพอ กับร่างกายของพระ ภิกษุฝ่ายวิปัสสนาธุระนี้ ก็คืออาศัย “บาตร” ที่รับบิณฑบาตนั้น จะใช้ใบที่มีขนาดค่อนข้างจุกว่าบาตรของฝ่ายวัดในเมือง นอกจากนี้การฉันยังนิยมใช้วิธีการคลุกเคล้าอาหารทุกอย่างเข้าด้วยกันในบาตรก่อน ทั้งนี้เพื่อเป็นการละจิตและกายคือลิ้น ไม่ให้เกิดความยึดติดในรูป กลิ่นและรสของอาหารนั่นเอง

สมคิด จิระทัศนกุล (2543 : 158) หอฉันเกิดขึ้นในหมู่พระสงฆ์ฝ่ายคามวาสีภายหลังจากที่ เกิดเป็นวัดขึ้นแล้ว และมีการถวายภัตตาหารเลี้ยงพระอยู่เป็นเนืองนิจ เนื่องจากหอฉันใช้เป็นอาคาร ร่วมกันระหว่างพระสงฆ์นี้เอง ภายในคณะฯหนึ่งหรือกลุ่มกุฏิหมู่หนึ่งจึงมักตั้งหอฉันเอาไว้ตรง กลางชาน เพื่อว่าพระภิกษุทุกรูปจะสามารถเข้ามาใช้ร่วมกันอย่างสะดวก รองรับพระสงฆ์หลายรูป ในเวลาเดียวกัน หอฉันจึงมีขนาดที่ค่อนข้างใหญ่ ขนาดอาคารขึ้นอยู่กับจำนวนพระภิกษุในหมู่นั้นๆ โดยทำเป็นอาคารโถงรูป 4 เหลี่ยมผืนผ้า ยกพื้นสูงประมาณ 0.40-0.50 เมตร บางแห่งทำเป็นพื้น ราบระดับเดียว บางแห่งยกพื้นตอนกลางให้สูงขึ้น บางแห่งก็ลดพื้นลงด้านใดด้านหนึ่ง การทำเป็นพื้น ต่างระดับนี้ก็เพื่อให้สามารถใช้เป็นอาคารร่วมระหว่างพระภิกษุกับฆราวาสได้ โดยพื้นที่ส่วนที่ลดลง นั้นใช้สำหรับเป็นที่นั่งของฆราวาส ส่วนพื้นที่ยกสูงสุดเป็นที่นั่งของพระ

ภายหลังฉันอาหารแล้วเสร็จทุกครั้ง พระภิกษุทุกรูปต้องสวดบทอนุโมทนาวิธิ ะถา สัพพิ อุตติให้แก่ผู้ถวายอาหารนั้นเสมอ เพื่อเป็นเครื่องเตือนสติให้พึงสังวรณในการรับและฉันอาหาร เพียงเพื่อยังชีพแล้ว ยังเป็นการสวดให้พรเพื่อตอบแทนคุณผู้ให้ทานถวายอาหารสำหรับฉันอีกด้วย ด้วยเหตุที่มีการสวดยะถาสัพพิพร้อมๆกันนี้เอง สำหรับวัดบ้านนอกในบางวัดหรือวัดที่ยังไม่มีพระ อุโบสถหรือพระวิหารสำหรับใช้ร่วมกันสวดมนต์ หอฉันนี้มักจะถูกใช้เป็นที่สวดมนต์ทำวัตรของ พระภิกษุสงฆ์ไปโดยปริยายอีกด้วย จนบางครั้งแม้ชื่อเรียกก็ถูกแปลงกลายเป็น “หอสวด” หรือ “หอ สวดมนต์” เพิ่มขึ้นอีกชื่อหนึ่ง นอกจากนี้วัดบางแห่ง เช่น วัดพระทรง จ.เพชรบุรี หรือวัดราชฎร์ บำรุง จ.อยุธยา หอสวดมนต์นี้มีการตีฝาปิดล้อม 3 ด้าน ด้านที่เปิดโล่งเป็นด้านที่หันวงหนิทางลม ทั้งนี้เพราะในเวลาสวดมนต์ต้องมีการจุกฐูเทียบ จึงต้องกั้นบางส่วนให้ทึบเพื่อกั้นลม เป็นต้น

จากประ โยชน์ใช้สอยที่เอื้ออำนวยในหลายสถานะ ทำให้หอฉันกลายเป็นศาลาอเนก - ประสงค์อีกประเภทหนึ่งคล้ายศาลาการเปรียญ ที่นอกจากจะใช้เป็นหอสวดมนต์แล้ว ยังใช้เป็นที่ ทำบุญเลี้ยงพระ เป็นที่เทศนาอบรมสั่งสอน หรือเป็นที่พบปะเยี่ยมเยียนระหว่างพระภิกษุกับโยม อุฎฐาก เป็นที่ประชุมปรึกษาหารือระหว่างพระภิกษุสงฆ์ มักทายกวัดหรือลูกบ้านด้วย

2.5.4.3 องค์ประกอบสำคัญในเขตสังฆาวาส : หอไตร

หอไตร : ชื่อเรียกอาคารประเภทหนึ่งในงานสถาปัตยกรรมไทย ที่สร้างขึ้นในเขต พุทธสถาน เพื่อใช้เป็นที่เก็บรักษาคัมภีร์ทางศาสนา

หอ หมายถึง เรือนที่ปลูกขึ้นเพื่อยังประโยชน์ในการใช้สอยอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วน ไตร เป็นคำย่อมาจาก “ไตรปิฎก” ซึ่งหมายถึงหมวดธรรมคำสอนทั้ง 3 หมวดของศาสนาพุทธอัน ได้แก่ พระสูตร พระวินัย และพระอภิธรรม

หอไตร จึงหมายถึง เรือนที่ใช้เป็นที่เก็บพระไตรปิฎกนั่นเอง และด้วยเหตุที่ พระไตรปิฎกนั้นได้ถูกเรียกรวมเป็นคำสั้นๆว่า “พระธรรม” ดังนั้นหอพระไตรปิฎกจึงมีชื่อเรียกเป็น อีกอย่างหนึ่งว่า “หอพระธรรม” หรือ “หอธรรม” ซึ่งหอไตรประเภทนี้ไม่ได้สร้างขึ้นเพื่อให้ พระภิกษุเข้าไปใช้สอย หากแต่สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่สักการะเคารพบูชาเท่านั้น เช่น หอไตรวัด ไร่ ล้อม จ.สระบุรี หรือหอไตร 3 เสาวัดใหญ่สุวรรณาราม จ.เพชรบุรี เป็นต้น นอกจากนี้ยังมี “หอพระ มณเฑียรธรรม” อีกอย่างหนึ่ง ซึ่งคำว่า มณเฑียร ตามรูปศัพท์หมายถึงพระราชฐานหรือ พระบรมมหาราชวัง หอพระมณเฑียรธรรม จึงหมายถึงหอธรรมที่ตั้งอยู่ในเขตพระราชฐานนั่นเอง

การที่ต้องมีหอหรือเรือนไว้เก็บพระธรรมคัมภีร์ ก็เพราะภายหลังจากที่พระพุทธองค์ ได้เสด็จนิพพานไปแล้ว พระธรรมวินัยต่างๆล้วนสั่งสอนด้วยวิธีดั้งเดิมแบบ “มุขปาฐะ” ทั้งสิ้น คือ เป็นการอธิบายอย่างปากต่อปากแล้วอาศัยการท่องจำ โดยไม่มีการใช้อักษรบันทึก ซึ่งต่อมาผ่านไป ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อน จนต้องมีการสังคายนาขึ้นหลายครั้งเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และใน ที่สุดก็ถูกจารจารึกเป็นตัวอักษรอย่างสมบูรณ์ลงบนแผ่นใบลานหรือสมุดข่อยอย่างครบถ้วนทั้ง 3 หมวด ทั้งมีการคัดลอกเผยแพร่ออกไปอย่างกว้างขวาง ความสำคัญของอักษรบันทึกดังกล่าวจึง

เปรียบเสมือนหนึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไปโดยปริยาย ด้วยเป็นตัวแทนแห่งพระธรรมทั้งมวล การจัดหาที่เก็บรักษาจึงกลายเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นยิ่ง หอเก็บพระไตรปิฎกถูกสร้างขึ้นจนเป็นส่วนหนึ่งในองค์ประกอบหลักสำหรับวัดที่สำคัญทั่วไปที่ดูจะขาดเสียไม่ได้เลยในวัดๆหนึ่ง เพราะการมีหอไตรแม้จะเป็นเพียงอาคารขนาดเล็กๆหลังเดียว ก็สามารถทำให้วัดนั้นๆมีความครบถ้วนในความหมายแห่งไตรลักษณ์ นั่นคือมีพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ประกอบขึ้นแล้วอย่างสมบูรณ์ ความจริงแล้วในเวลาต่อมาหอไตรมิได้ใช้เก็บเฉพาะแต่พระไตรปิฎกอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่บางแห่งยังใช้เก็บพระฎีกา พระอรรถกถาจารย์และพระธรรมเทศนาต่างๆอีกด้วย

รูปที่ 2.39 แสดงภาพหอไตรมุขทิศตะวันออกเฉียงเหนือ วัดพระเชตุพนฯ

ตำแหน่งที่ตั้งอาคาร

โดยทั่วไปแล้วหอไตรจะตั้งอยู่ในเขตสังฆาวาส ทั้งนี้เนื่องด้วยหอไตรเปรียบเสมือนห้องหนังสือที่มีให้เฉพาะพระภิกษุสงฆ์ใช้เป็นที่ค้นคว้า ทบทวน ศึกษาพระธรรมคำสอน การอยู่ในเขตสังฆาวาสจึงเอื้อให้พระภิกษุสามารถเข้าไปใช้สอยได้อย่างสะดวกยิ่ง วัดทั่วไปในเขตนอกเมืองส่วนใหญ่จะมีหอไตรเพียงหลังเดียว และวางอยู่ในบริเวณโคปริเวณหนึ่งที่ไม่ได้กำหนดเป็นกฎเกณฑ์ตายตัวเฉพาะ เช่น อยู่ด้านหลังหมู่กุฏิ หรือข้างศาลาการเปรียญ หรือบริเวณกลางวัด ซึ่งผิดกับวัดหลวงทั่วไปในเมืองที่ค่อนข้างมีตำแหน่งที่ตั้งที่ชัดเจน รวมทั้งบางแห่งก็มีมากกว่า 1 หลังขึ้นไป ดังเช่นหอไตรวัดเทพธิดาราม หรือวัดระฆังโฆสิตาราม กรุงเทพฯ ซึ่งมีวางตรงมุมฝั่งของเขต

สังฆาวาส โดยเฉพาะวัดพระเชตุพนที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 แล้ว หอไตรถูกสร้างขึ้นพร้อมกันถึง 4 หลัง ทั้งวางลงตรงมุมทั้ง 4 ของเขตคณะเหนือ คณะกลาง และคณะใต้ เลยทีเดียว ทั้งนี้นอกจากจะเอื้อให้สามารถแยกใช้เฉพาะประจำแต่ละคณะแล้ว ยังทำให้ผังอาคารรวมในเขตสังฆาวาสมีความสมบูรณ์และเป็นระบบระเบียบที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.5.4.4 องค์ประกอบสำคัญในเขตสังฆาวาส : ศาลาการเปรียญ

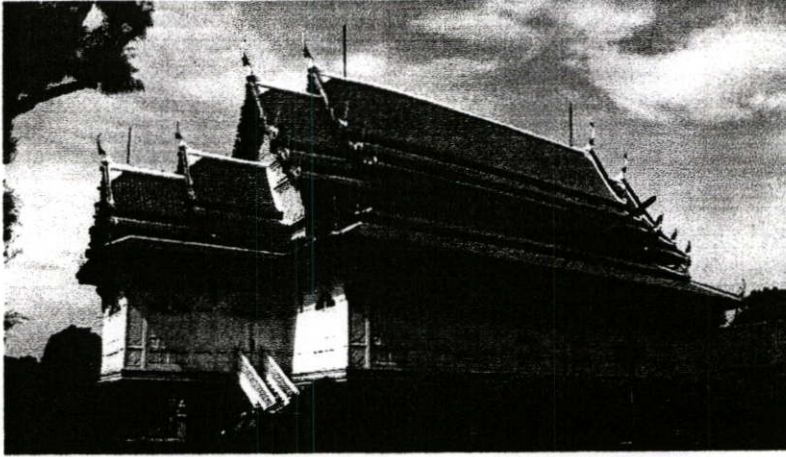
สิริวัฒน์ คำวันสา (2524 : 58) ศาลาการเปรียญ : ชื่อเรียกอาคารในงานสถาปัตยกรรมไทยที่มีประโยชน์ใช้สอยในลักษณะอาคารอเนกประสงค์ เป็นอาคารที่พระภิกษุสงฆ์และฆราวาสใช้ทำกิจกรรมทางศาสนาาร่วมกัน เช่น การทำบุญเลี้ยงพระ การแสดงธรรมเทศนา ฯลฯ

แรกเริ่มนั้นศาลาการเปรียญถูกสร้างขึ้นเพียงเพื่อประโยชน์ใช้สอยเพียงอย่างเดียว คือให้พระภิกษุสงฆ์ใช้เป็นที่พักเรียนหนังสือ เพราะคำว่า “เปรียญ” มาจากภาษาบาลีว่า “บาเรียน” หมายถึง “พระที่ได้เรียน” หรือ “พระนักเรียน” ดังนั้นศาลาการเปรียญจึงหมายถึงศาลาหรืออาคารที่พระภิกษุใช้เป็นที่พักเรียนนั่นเอง

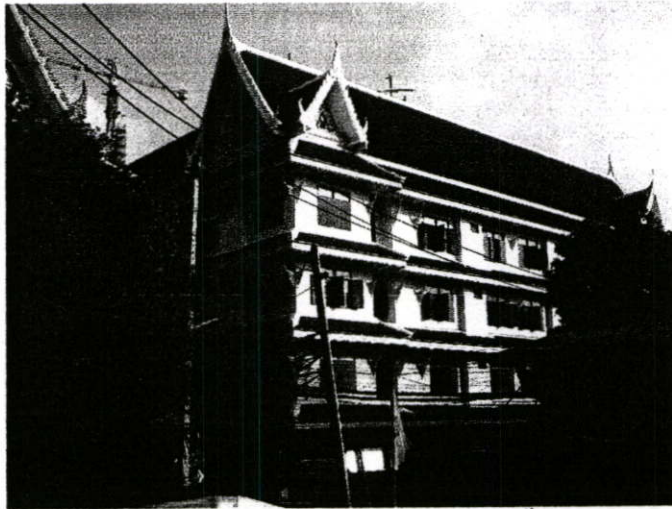
ศาลาการเปรียญจัดว่าเป็นประเภทของศาลาชนิดเดียวที่มีลักษณะและขนาดของอาคารแตกต่างจากศาลาประเภทอื่นๆ คือเป็นอาคารค่อนข้างใหญ่ ทั้งนี้เพราะต้องตอบสนองต่อกิจกรรมต่างๆของผู้มาใช้ที่มีลักษณะเป็นกลุ่มใหญ่ ซึ่งโดยทั่วไปจะมีขนาดกว้างประมาณ 8.00-10.00 เมตร ยาวประมาณ 12.00-15.00 เมตร มีทั้งที่เป็นอาคารเครื่องไม้และอาคารก่ออิฐ

การสร้างศาลาการเปรียญ เริ่มมีขึ้นตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาอย่างน้อยก็ในรัชกาลพระเจ้าทรงธรรมลงมา ดังกล่าวไว้ในบันทึกเมื่อครั้งเสด็จไปนมัสการรอยพระพุทธรบาทที่ จ.สระบุรี ปี พ.ศ. 2149 ว่า

สงวน รอดบุญ (2526 : 49)เนื่องด้วยศาลาการเปรียญเป็นอาคาร โครงขนาดค่อนข้างใหญ่ ต่อมาศาลาประเภทนี้จึงถูกใช้สำหรับสนองตอบต่อประโยชน์ใช้สอยอย่างอื่นๆด้วย เช่น ใช้เป็นที่เทศนาธรรมแก่ฆราวาส หรือใช้เป็นที่ถวายอาหารทำบุญเลี้ยงพระ เป็นที่ประชุมคณะกรรมการวัด ตลอดจนเป็นที่ตั้งศพสำหรับประกอบพิธีสวดพระอภิธรรมเป็นต้น ดังนั้นภายในอาคารจึงมักจะมีธรรมาสน์เทศน์วางอยู่ตรงส่วนท้ายของอาคารเสมอ ในบางแห่งก็มี “ธรรมาสน์สวด” สำหรับพระสงฆ์นั่ง 4 รูปด้วย นอกจากนี้บริเวณซิดแนวผนังด้านซ้ายของอาคาร ก็จะยกเป็นตั่งไม้ยาวสำหรับใช้เป็นอาสนสงฆ์เวลาประกอบพิธีกรรมทางศาสนาหรือทำบุญเลี้ยงพระ

รูปที่ 2.40 แสดงภาพสถาการเปรียญแบบทึบ วัดราชาธิวาส กรุงเทพฯ

รูปที่ 2.41 แสดงภาพสถาการเปรียญวัดปากน้ำภาษีเจริญ

2.5.5 องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

สมคิด จิรทัศน์กุล (2543 : 207-209) องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม หมายถึง อาคารหรือกลุ่มอาคารรวมทั้งส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน นำมาประกอบขึ้นเป็นงานสถาปัตยกรรมประเภทหนึ่งแล้ว สามารถสื่อให้งานสถาปัตยกรรมชิ้นนั้นๆสะท้อนออกมาถึงคุณลักษณะ ในแง่ของประโยชน์ใช้สอย หรือความงาม หรือคติความหมาย หรือทุกอย่างรวมกัน

1. องค์ประกอบแผนผัง หมายถึง ลักษณะทางกายภาพในแนวระนาบทางนอน ที่บ่งบอกถึงที่ตั้ง ขนาดพื้นที่ว่าง ขอบเขต และความสัมพันธ์ ระหว่างส่วนประกอบต่างๆที่ประกอบกันขึ้นในผัง ซึ่งแตกต่างกันตามความต้องการของแนวความคิดในการออกแบบ ในงานพุทธศาสนา สถาปัตยกรรมของไทย มีการแบ่งพื้นที่ภายในออกเป็น เขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส และเขตธรณีสงฆ์ โดยแต่ละเขตก็มี องค์ประกอบแผนผัง ที่มีแบบอย่างลักษณะเฉพาะตัว ตามหน้าที่ของประโยชน์ใช้สอยหรือคติสัญลักษณ์ในทางพุทธศาสนา

2. องค์ประกอบอาคาร หมายถึง ส่วนของอาคารที่ประกอบหรือประดับตกแต่งขึ้นด้วย องค์ประกอบย่อยต่างๆ เพื่อให้อาคารสามารถคงอยู่ได้อย่างมั่นคงแข็งแรง ทั้งมีความประณีตงดงาม และสื่อแสดงออกถึงความหมายหรือคติในทางพุทธปรัชญาได้อย่างสมบูรณ์ องค์ประกอบอาคาร จำแนกออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1 องค์ประกอบโครงสร้าง หมายถึง ชิ้นส่วนของวัสดุต่างๆ ที่นำมาต่อ หรือยึดโยง หรือประกอบรวมกันขึ้นเป็น โครงร่างของอาคาร ตามกรรมวิธีหรือกระบวนการก่อสร้างที่เป็น ระบบ ภายใต้กฎเกณฑ์และระเบียบแบบแผนทางการช่างของกลุ่มชนหรือสังคมนั้นๆ ซึ่ง โครงสร้าง ของอาคารในงานสถาปัตยกรรมไทย จะมีองค์ประกอบสำคัญอยู่ 3 ส่วน ได้แก่

2.1.1 องค์ประกอบโครงสร้างส่วนฐาน ได้แก่ องค์ประกอบของโครงสร้างของอาคาร ที่ประกอบกันขึ้นเป็นส่วนฐานอาคาร เพื่อทำหน้าที่รับน้ำหนักที่ถ่ายจากส่วนบนที่อยู่เหนือพื้นเรือน ขึ้นไป ก่อนถ่ายลงสู่ดิน อาคารทางศาสนาของไทยนั้น นิยมใช้อิฐหรือศิลาแลงก่อเป็นแผงตันแล้ว ประดับตกแต่งให้เป็น ฐาน ที่มีรูปแบบชนิดต่างๆตามคติสัญลักษณ์ เช่น ฐานบัว ฐานสิงห์ ฯลฯ องค์ประกอบที่สำคัญส่วนนี้ คือ พื้น ฐานราก

2.1.2 องค์ประกอบโครงสร้างส่วนเรือน ได้แก่ องค์ประกอบของโครงสร้างอาคารที่ ประกอบกันขึ้นเป็นตัวเรือน เพื่อทำหน้าที่ยึดต่อเป็นผืนผนังสำหรับห่อหุ้มอาคาร รวมทั้งรับน้ำหนัก ที่ถ่ายลงมาจากส่วนหลังคา ก่อนถ่ายผ่านลงไปสู่ส่วนฐานเรือนต่อไป องค์ประกอบที่สำคัญส่วนนี้ คือ เสา ผนัง ประตู-หน้าต่าง

2.1.3 องค์ประกอบโครงสร้างส่วนหลังคา ได้แก่ องค์ประกอบต่างๆของโครงสร้าง อาคารที่อยู่เหนือส่วนเรือนขึ้นไป ประกอบเข้ากันเป็น โครงหลังคา เพื่อทำหน้าที่ปกคลุมพื้นที่ว่าง ส่วนล่างลงมา องค์ประกอบที่สำคัญในส่วนนี้ คือ ช่อ ใบ จันทัน ออกไถ่ คั้ง เต้า คันทวย

2.2 องค์ประกอบตกแต่ง หมายถึง ส่วนประกอบต่างๆที่สร้างขึ้นเพื่อเสริมแต่งให้อาคาร มีความสวยงามยิ่งขึ้น สามารถแยกย่อยออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

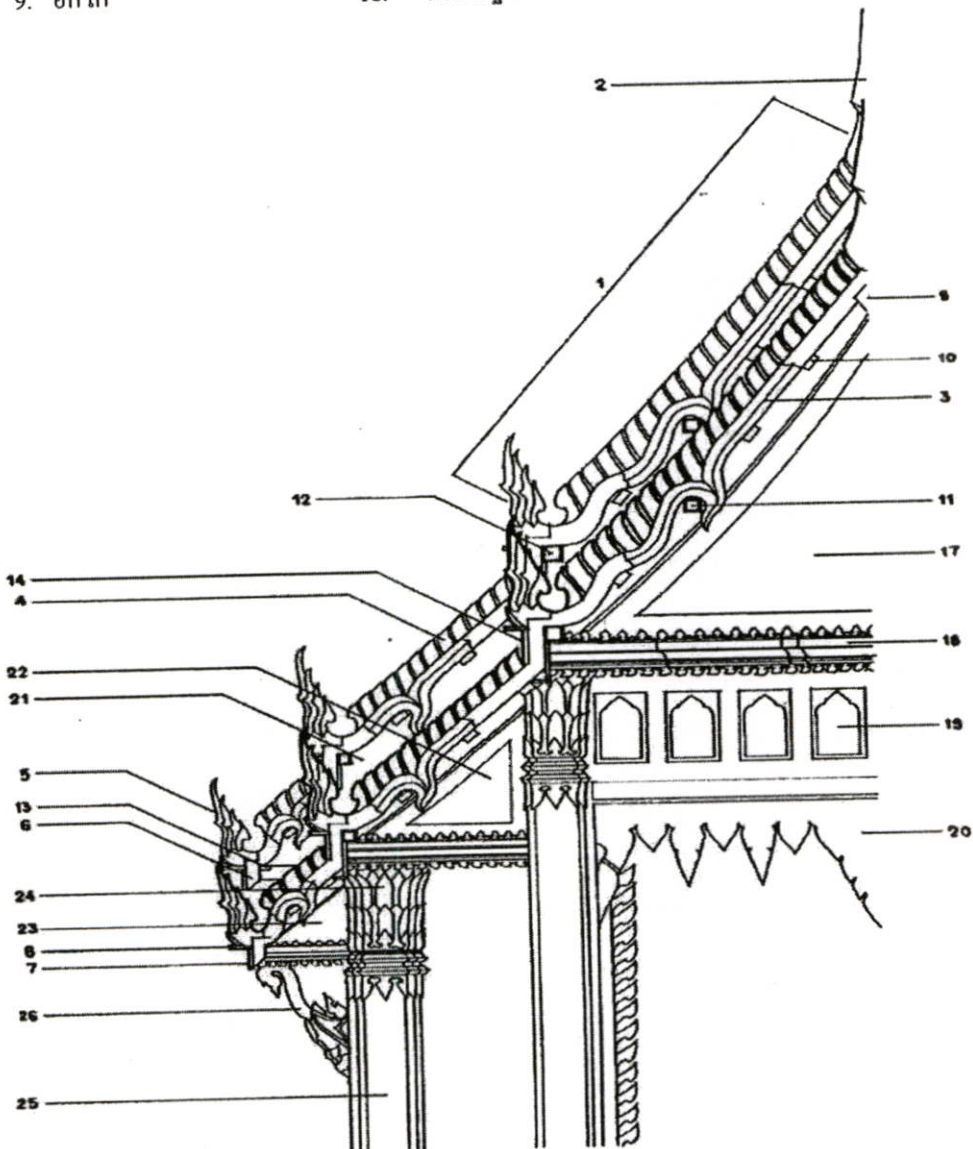
2.2.1 องค์ประกอบตกแต่งจริง หมายถึง การประดับตกแต่งที่สร้างขึ้นบนส่วนต่างๆของ อาคารที่ไม่ใช่เป็นองค์ประกอบโครงสร้างหลักโดยตรง แต่เป็นการประดับแต่งเพิ่มเข้าไปเพื่อให้ อาคารนั้นๆ มีความสมบูรณ์ทั้งในเชิงความงามและความหมายยิ่งขึ้น เช่น จิตรกรรมฝาผนัง ดาว เพดาน ช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ บราลี บัวหัวเสา ฯลฯ องค์ประกอบประเภทนี้หากไม่คำนึงถึงความ ต้องการในเชิง คติความเชื่อ ความหมายหรือมโนปรัชญา สำหรับอาคารแล้ว อาจจะมีหรือไม่มีก็ได้ เพราะไม่ได้มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญต่อความมั่นคงแข็งแรงของอาคาร โดยตรง

2.2.2 องค์ประกอบตกแต่งเสริม หมายถึง การประดับตกแต่งที่ทำเสริมขึ้นบนส่วน ขององค์ประกอบที่เป็น โครงสร้างสำคัญของอาคารนั้นๆ เช่น คันทวย หน้าบัน ตัวลายอง เชิงชาย ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อให้องค์ประกอบย่อยเหล่านั้น นอกจากจะมีความประณีตงดงามขึ้นแล้ว ยังแฝง ความหมายที่เป็นเชิงสัญลักษณ์อีกด้วย เช่น คันทวยที่แกะสลักเป็นรูปนาคหรืออมร เสาที่ทำส่วน

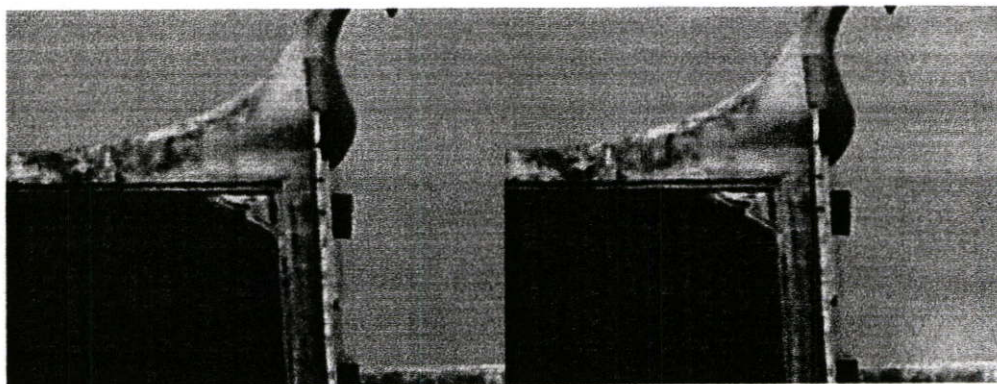
ปลายเสาเป็นรูปบัว อย่างที่เรียกว่า บัวหัวเสา ฯลฯ องค์ประกอบเหล่านี้จึงทำหน้าที่ 2 บทบาทในเวลาเดียวกันคือ เป็นทั้ง องค์ประกอบทางโครงสร้าง และ องค์ประกอบตกแต่งในตัว

2.5.5.1 องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมทางพระอุโบสถและพระวิหาร

1. เครื่องล้าของ	10. แปลาน	19. แผงแตกสอง
2. ซ่อฟ้า	11. แปงวง	20. สาหร่ายรวงผึ้ง
3. ตัวล้าของ	12. แปหัวเสา	21. บังนก
4. ไบระกา	13. แปปลายเด้า	22. หน้าอุดปีกนก
5. หางหงส์	14. เเชิงแป	23. หน้าอุดเด้า
6. ตีนผี	15. บราลี	24. บัวหัวเสา
7. เเชิงกลอน	16. ผีเสื้อ	25. เสาพะไล
8. สะพานหนู	17. หน้าบัน	26. คันทวย
9. ออกไก่	18. กระจังฐานพระ	

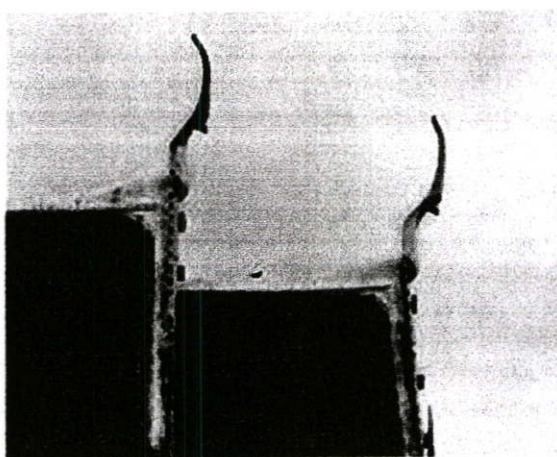
รูปที่ 2.42 แสดงภาพองค์ประกอบ พระอุโบสถและพระวิหาร

รูปที่ 2.43 แสดงภาพองค์ประกอบเครื่องถ่ายองและตัวถ่ายองหางหงส์

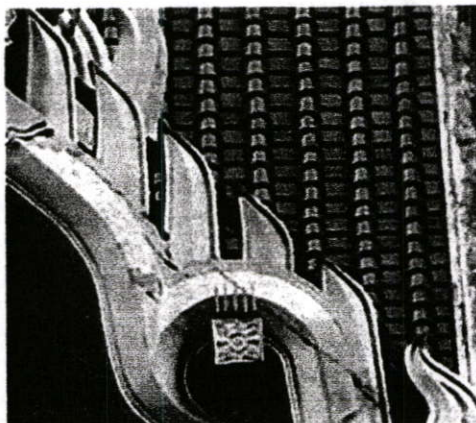
เครื่องถ่ายอง : ชื่อเรียกองค์ประกอบรวมชุดหนึ่งที่ใช้ประดับปิดท้ายขอบหลังคาด้านสกัดของอาคาร ประกอบด้วยข้อฟ้า ไบระกา

ตัวถ่ายอง และหางหงส์ตัวถ่ายอง : ชื่อเรียกส่วนขององค์ประกอบสำคัญของเครื่องถ่ายองที่เป็นตัวยึดข้อฟ้า ไบระกา หางหงส์ โดยพาดอยู่บนหลัง “แป” ทำหน้าที่ปิดเครื่องมุงหลังคาด้านสกัด เพื่อกันไม่ให้ลมตีเครื่องมุงเปิดคล้าย “บ้านลม” ของเรือนไทยภาคกลาง

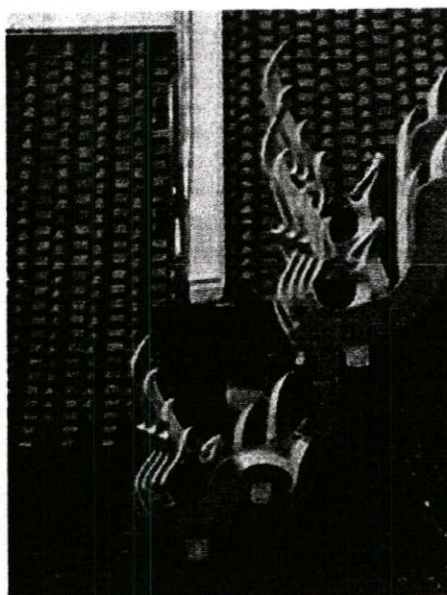
รูปที่ 2.44 แสดงภาพองค์ประกอบข้อฟ้า

ข้อฟ้า : องค์ประกอบประดับตกแต่งส่วนปลายสุดของ สันหลังคาทั้ง 2 ด้านของอาคารในงานสถาปัตยกรรมไทย ประเภทอาคารทางศาสนาและอาคารที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยมีลักษณะคล้ายสัตว์ปีกจำพวกนก คือมีจะงอยปากตรงส่วนกลาง ส่วนปลายทำเป็นรูปเรียวโค้งปลายสะบัด

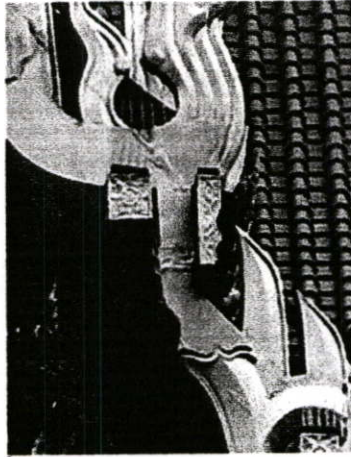
รูปที่ 2.45 แสดงภาพองค์ประกอบใบระกา

ใบระกา : องค์ประกอบส่วนที่มีลักษณะทำเป็นครีบริเวาโค้งแหลมอย่างปลายมีด กลางครีบริวด้านหน้าถาก เป็นสันนูน วางเรียงประดับตกแต่งอยู่ระหว่างซอฟ้าและหางหงส์บนขอบสันบ่าด้านบนตลอดแนวของตัวลำของ

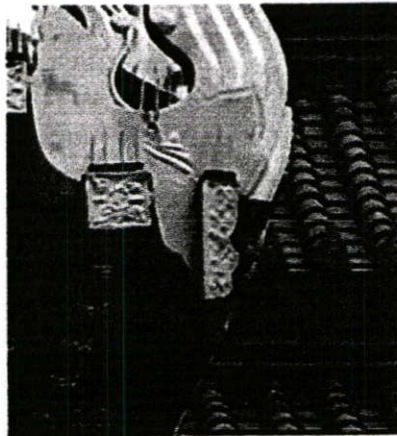
รูปที่ 2.46 แสดงภาพองค์ประกอบหางหงส์

หางหงส์ : องค์ประกอบตกแต่งที่ใช้ประดับส่วนปลายด้านล่างของเครื่องลำของ โดยนั่งอยู่บนบ่าระหว่างแป้นเสากับเชิงกลอน นิยมทำเป็นรูป “นาคเสี้ยว” ที่เป็นโครงรูปของนาค 3 เศียรซ้อนกัน

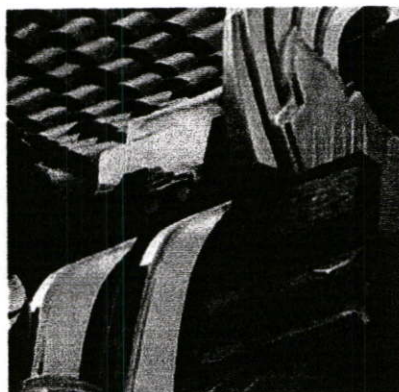
รูปที่ 2.47 แสดงภาพองค์ประกอบ ดีพี

ดีพี : ชื่อเรียกส่วนขององค์ประกอบหนึ่งตรง โคนของ“หางหงส์” ที่ทำคล้ายสลักเคียว สำหรับสอดลงปิดช่องว่างระหว่าง “เชิงกลอน” กับ “แปปลายเต้า”

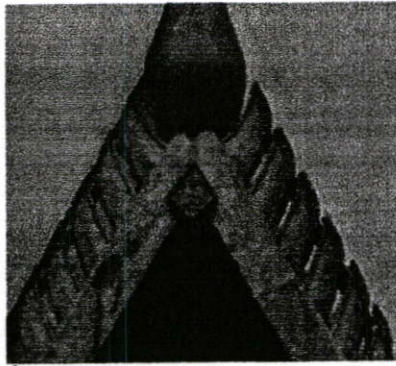
รูปที่ 2.48 แสดงภาพองค์ประกอบ เชิงกลอน

เชิงกลอน : องค์ประกอบของโครงสร้างส่วนที่ยึดติดกับปลาย “เต้า” ทำหน้าที่ปิดปลาย “กลอน” เพื่อไม่ให้ “กลอน” ผุ

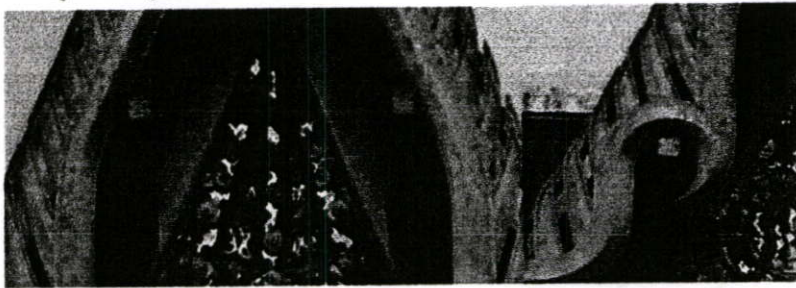
รูปที่ 2.49 แสดงภาพองค์ประกอบ เชิงกลอน

สะพานหนู : องค์ประกอบที่เป็นไม้หรือปูนฉาบขึ้นเล็กน้อยวางทับเหนือ “เชิงกลอน” ทำหน้าที่สอดรับปลายกระเบื้อง แผ่นสุดท้ายของชายคา

รูปที่ 2.50 แสดงภาพองค์ประกอบ ออกไก่

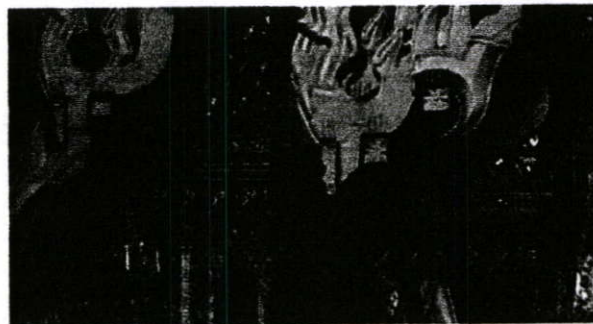
ออกไก่ : องค์ประกอบทางโครงสร้างหลังคา ที่ทำหน้าที่เป็น “แป” ตัวหนึ่งซึ่งใช้ร่วมกันของ ระบายหลังคาทั้ง 2 ข้าง ตั้งอยู่ที่ส่วนปลายสุดของ โครงสร้างหลังคา ทำเป็นไม้ที่มีรูปตัดเป็นรูป 4 เหลี่ยมขนมเปียกปูน นั่งอยู่บนปลาย “คั้ง”

รูปที่ 2.51 แสดงภาพองค์ประกอบ แปลานและแปงวง

แปลาน : ชื่อเรียกองค์ประกอบของ โครงสร้างหลังคา ที่มีหน้าตัดไม้เป็นรูป 4 เหลี่ยม นั่งอยู่บน บาน่า “จันทัน” หรือปลาย “คูกดา”

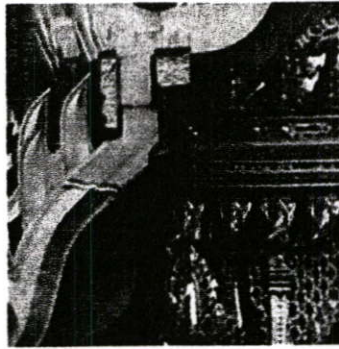
แปงวง : ชื่อเรียก “แปลาน” ตัวที่ให้หางของนาคคล้ายของที่เป็นแบบนาคสะดุ้งยึดเกี่ยวค้ำไว้

รูปที่ 2.52 แสดงภาพองค์ประกอบ แปหัวเสาและแปปลายเด้า

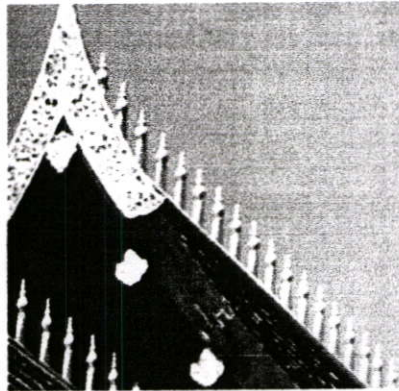
แปหัวเสา : ชื่อเรียก “แป” ของ โครงสร้างหลังคาตัวที่อยู่ตรงส่วนปลายเสาหรือ ปลายผนัง อาคาร ทำหน้าที่ เป็นบาน่าให้ “จ้อเอก” หรือ “จ้อเฉลียง” ยึด

แปปลายเด้า : ชื่อเรียก “แปลาน” ตัวสุดท้ายที่วางอยู่บนปลาย “เด้า” เพื่อทำหน้าที่รับปลาย กลอนของปีกชายคาด้านล่างสุด

รูปที่ 2.53 แสดงภาพองค์ประกอบ เชียงแป

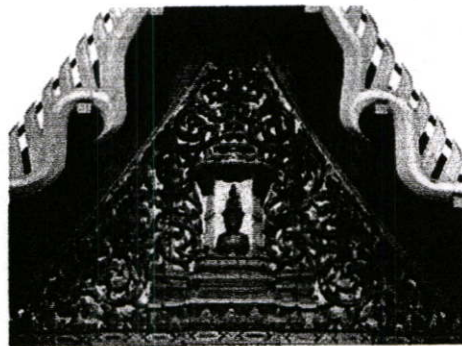
เชียงแป : องค์ประกอบโครงสร้างหลังคา ที่ยึดติดกับเสาหรือ “ตุ๊กตา” อยู่ได้แนวเดียวกับ “แปหัวเสา” โดยทำเป็นแผ่นไม้มีขาที่เชิง ทำหน้าที่รับปลายกลอนของดัดหลังคาชั้นซ้อน

รูปที่ 2.54 แสดงภาพองค์ประกอบ บราลี

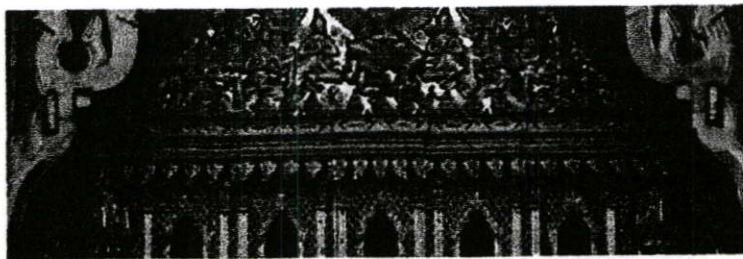
บราลี : องค์ประกอบตกแต่งชนิดหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นแท่งทรงกลมกลิ้งเป็นรูปรีวงแหลม ประดับเรียงเป็นแนวตลอดบนสันหลังคาอาคาร

ผีเสื้อ : ชื่อเรียกปูนปั้นส่วนที่ใช้อุดคอนมูมของฝืนหลังคา บริเวณที่บรรจบกันระหว่าง “ปูนปั้นหลบสันหลังคา” และ “ปูนหลบหลังเครื่องถ้วยของ” ด้วยเหตุที่ปั้นเป็นรูปคล้ายปีกผีเสื้อ จึงเรียกองค์ประกอบส่วนนี้ว่า “ผีเสื้อ”

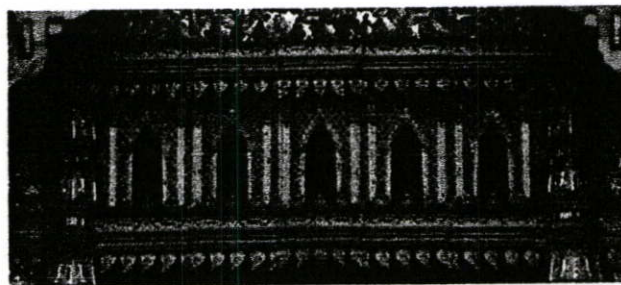
รูปที่ 2.55 แสดงภาพองค์ประกอบ หน้าบัน

หน้าบัน : องค์ประกอบอาคารที่ใช้อิฐหรือไม้ ก่อหรือปิดทับบริเวณส่วนที่เป็นโพรงของโครงจั่วหลังคา เพื่อป้องกันไม่ให้แดดหรือฝนสาดเข้าไปภายในอาคาร นิยมแกะสลักหรือปั้นปูนประดับตกแต่ง

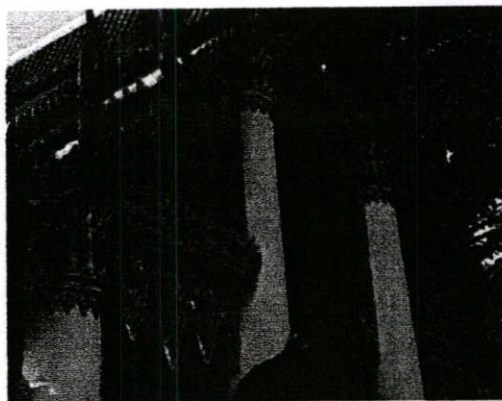
รูปที่ 2.56 แสดงภาพองค์ประกอบ กระจังฐานพระ

กระจังฐานพระ : องค์ประกอบประดับตกแต่งอย่างหนึ่งที่ทำหน้าที่คล้าย “คิ้วไม้” ปิดช่องต่อระหว่าง “หน้าบัน” กับ “รวงผึ้ง” หรือ “หน้าบัน” กับ “แผงแรคอสอง” ขณะเดียวกันก็นิยมยกส่วนกลางออกเป็นกระเปาะ เพื่อให้เป็นฐานรับรูปสลักประธานของหน้าบัน เช่น ครุฑ พระพุทธรูป ฯลฯ

- รูปที่ 2.57 แสดงภาพองค์ประกอบ แผงแรคอสอง

แผงแรคอสอง : องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่ทำเป็นแผงกระดานยาวแกะสลักทวคล้ายติดประดับบริเวณส่วนใต้ของผืนหน้าบันมุขหน้า แทนการประดับด้วย “รวงผึ้ง”

รูปที่ 2.58 แสดงภาพองค์ประกอบ สาทรัาย-รวงผึ้ง

สาทรัาย-รวงผึ้ง : องค์ประกอบตกแต่งส่วนที่ประดับอยู่ใต้กระจังฐานพระ ระหว่าง 2 ข้างของเสาประธานมุขเด็จหรือมุขโถงชนิดที่ไม่มีปีกนก นิยมทำเป็นแผง ไม้แกะสลักหรือปั้นปูนเป็นรวงหรือช่อ คล้ายรวงผึ้งที่ห้อยอยู่บนคอบคาของกิ่งไม้

รูปที่ 2.59 แสดงภาพองค์ประกอบ บังนก

บังนก : ส่วนของผนังด้านสกัดที่ทำหน้าที่อุดช่องว่างระหว่างชั้นลดแต่ละชั้นของหลังคา

รูปที่ 2.60 แสดงภาพองค์ประกอบ หน้าอุดปีกนกและอุดเต้า

หน้าอุดปีกนก : ชื่อเรียกหน้าบันขนาดเล็ก ส่วนที่ปิดช่องโถงระหว่าง “เสาประธานร่วมใน” กับ “เสาประธานร่วมนอก” มีลักษณะเป็นรูป 3 เหลี่ยมมุมฉาก

หน้าอุดเต้า : ชื่อเรียกหน้าบันขนาดเล็กสุด ส่วนที่ปิดหรืออุดโพรงว่างของช่อง 3 เหลี่ยมเหนือเต้าที่รับปีกหลังคาตัดสุดท้าย

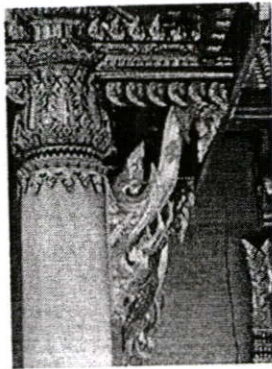
รูปที่ 2.61 แสดงภาพองค์ประกอบ บัวหัวเสา

บัวหัวเสา : องค์ประกอบในเชิงตกแต่งส่วนปลายของหัวเสา ทั้งที่เป็น “เสาลอย” และ “เสาอิง” โดยใช้รูปลักษณะของ “กลีบบัว” มาประดิษฐ์ตกแต่ง มีทั้งแบบ “บัวโถ” และ “บัวแวง”

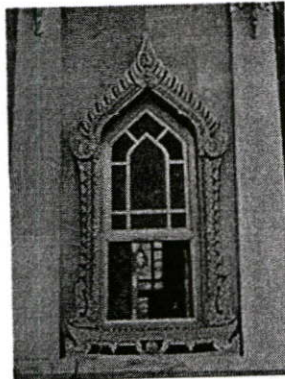
รูปที่ 2.62 แสดงภาพองค์ประกอบ เสาพะไล

เสาพะไล : ชื่อเรียกองค์ประกอบทางโครงสร้าง ที่ตั้งลอยอยู่ภายนอกของด้านข้างอาคาร ทำหน้าที่รับค้ำชายคาผืนสุดท้ายที่ยื่นเลยขอบผนังออกมา

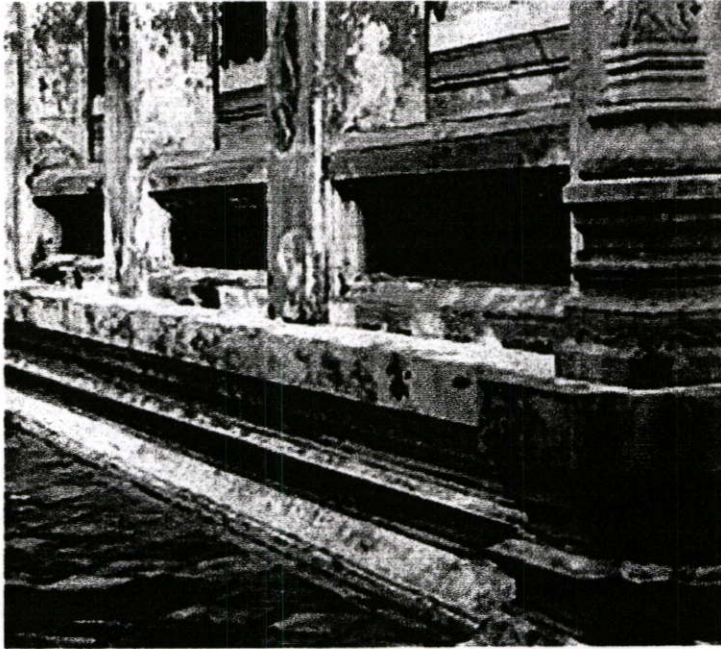
รูปที่ 2.63 แสดงภาพองค์ประกอบ คันทวย

คันทวย : องค์ประกอบโครงสร้างที่ยึดติดกับเสาหรือผนัง ทำหน้าที่รับน้ำหนักของปีกชายคาที่ยื่นเลยจาก แนวผนังอาคารก่อนถ่ายลงเสาหรือผนังเรือน นิยมแกะสลักหรือหล่อปูนให้อ่อนช้อยเป็นรูปนาค ซึ่งถ้าทำเป็นท่อนไม้ตรงๆเรียกว่า “ค้ำยัน” หรือ “ท้าวแขน” คันทวยจึงเป็นทั้งองค์ประกอบโครงสร้าง และองค์ประกอบประดับตกแต่ง

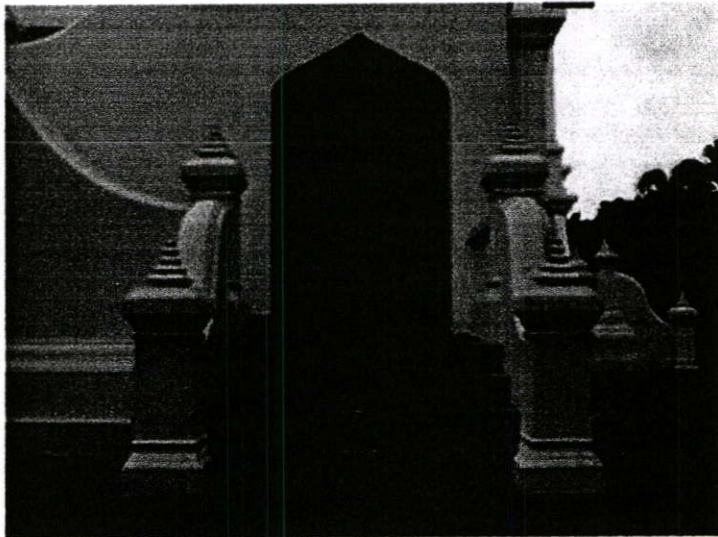
รูปที่ 2.64 แสดงภาพองค์ประกอบ ชุ่มประดู-หน้าต่าง

ชุ่มประดู-หน้าต่าง : องค์ประกอบประดับตกแต่งข้างกรอบของช่องเปิดอาคารที่เป็นประดู-หน้าต่าง เพื่อเน้นความสำคัญของช่องเปิดนั้น นิยมใช้รูปทรงแบบ “ทรงบัณเฑาะ” “ทรงมณฑป” และ “ทรงมงกุฎ”

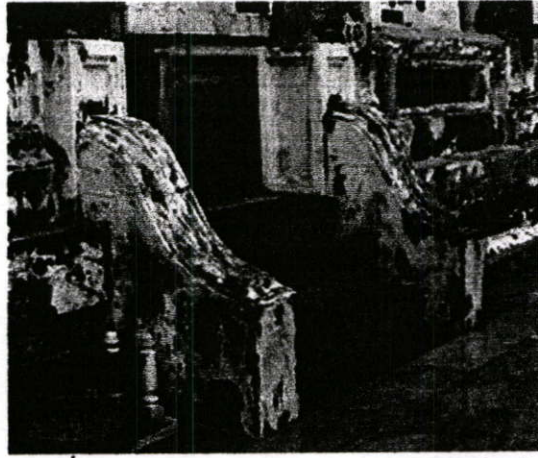
รูปที่ 2.65 แสดงภาพองค์ประกอบ พนักกระเบื้อง

พนักกระเบื้อง : องค์ประกอบส่วนหนึ่งของอาคารที่ก่อเป็นขอบกำแพงเตี้ยๆ เชื่อมต่อระหว่างแนวเสาพะไลหรือเสาระเบียงสำหรับกันคก

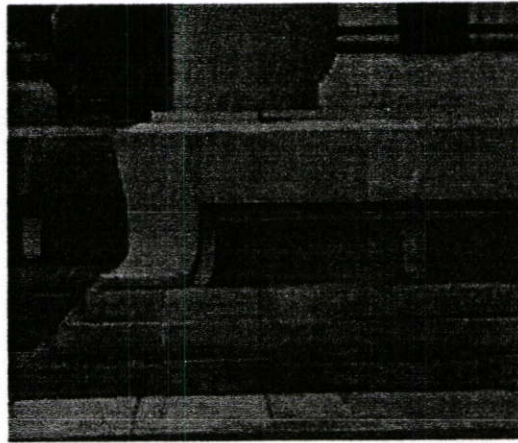
รูปที่ 2.66 แสดงภาพองค์ประกอบ เสาหัวเม็ด

เสาหัวเม็ด : ชื่อเรียกเสาสั้นๆขนาดย่อมประกอบ2ข้างของพนักกระเบื้อง บริเวณทางเข้าหรือทางขึ้นของบันได นิยมตกแต่งส่วนหัวเป็นรูปต่างๆหลายลักษณะ เช่น ทรงมณฑป ทรงมณฑป ฯลฯ

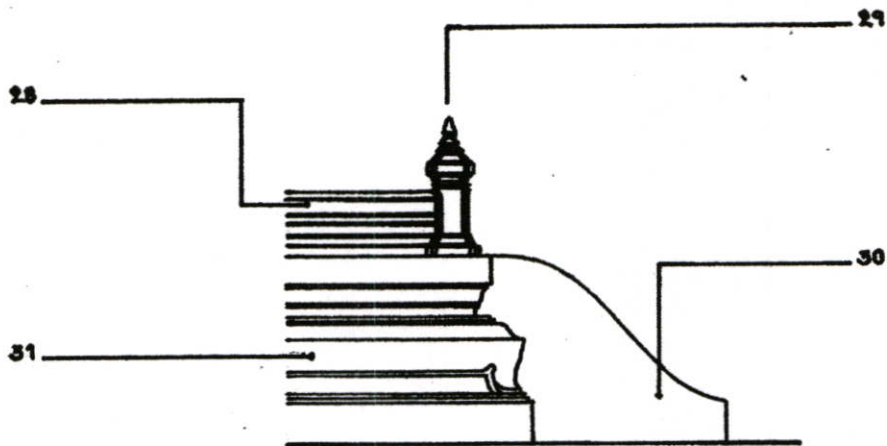
รูปที่ 2.67 แสดงภาพองค์ประกอบ พลสิงห์

พลสิงห์ : ส่วนประกอบที่ทำเป็นขอบผนังเล็กๆขนาด 2 ฟุตของบันไดทางขึ้นลงอาคาร ส่วนใหญ่นิยมก่อที่บ

รูปที่ 2.68 แสดงภาพองค์ประกอบ ฐานอาคาร

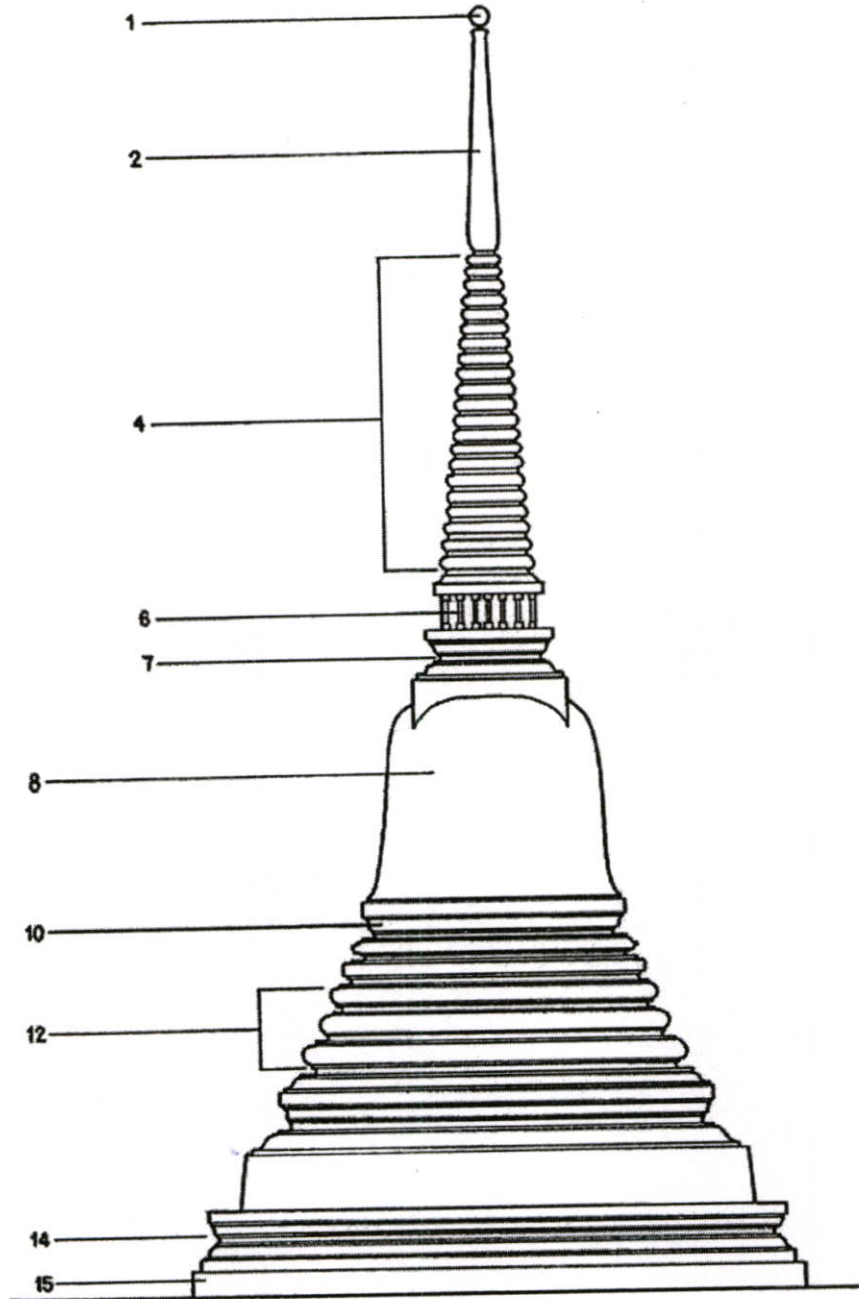
ฐานอาคาร : องค์ประกอบสำคัญทางโครงสร้างส่วนฐานเรือน ที่ทำหน้าที่รับน้ำหนักของอาคารทั้งหมด นิยม ตกแต่งเป็นรูปฐานปัทม์ ฐานบัวฉลา หรือฐานสิงห์ แบบต่างๆ

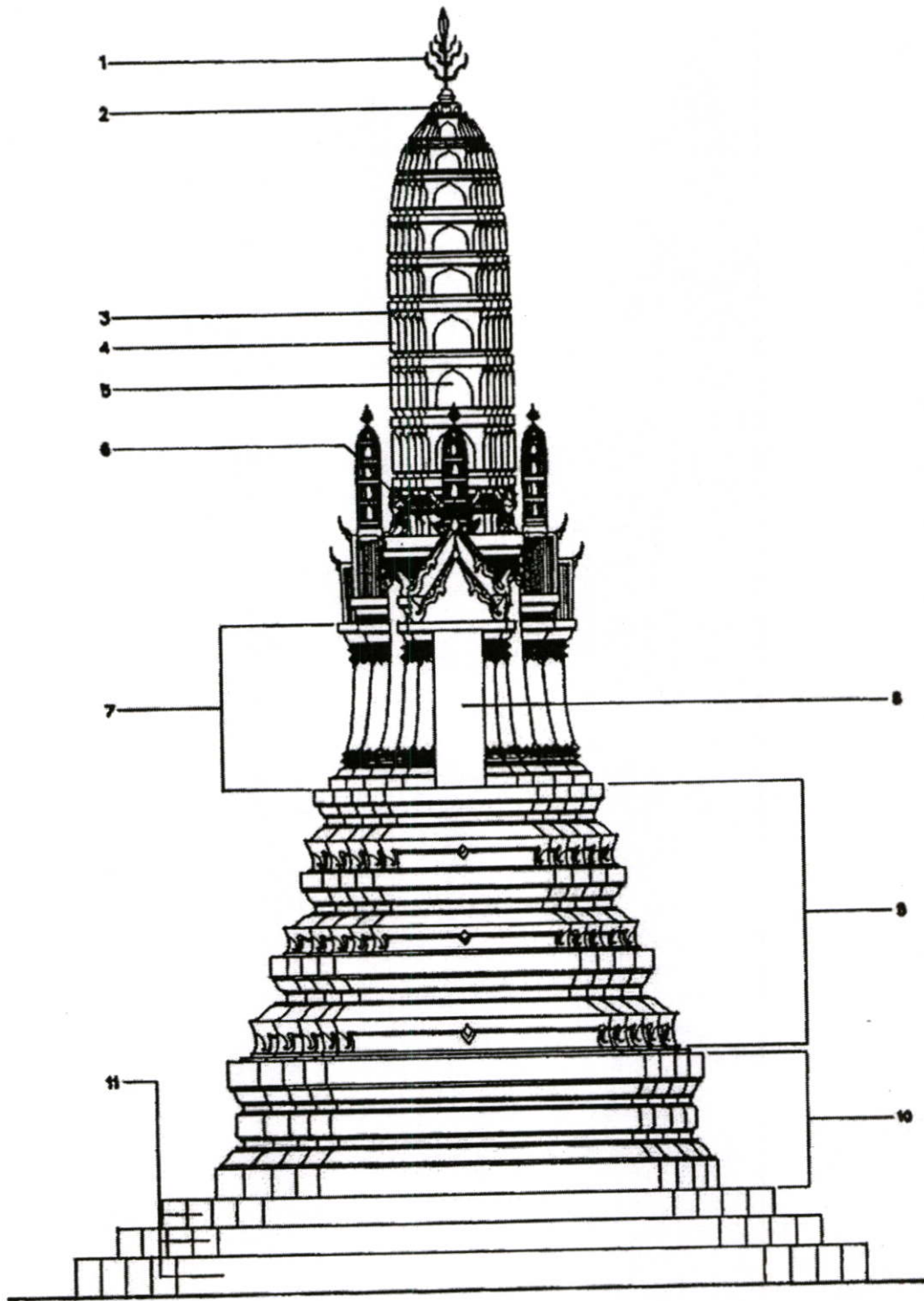
ภาพที่ 2.69 แสดงภาพ ลายเส้นฐานเจดีย์

2.5.5.2 องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมทางพระเจดีย์

1. ลูกแก้ว	2. ปลียอด	3. บัวกลุ่ม	4. ปล้องโฉน	5. ก้านฉัตร
6. เสาหอน	7. บัลลังก์	8. องค์ระฆัง	9. บัวคอเสื้อ	10. บัวปากระฆัง
11. บัวโด	12. มาลัยเถา	13. ชูคฐานสิงห์	14. ฐานปัทม์	15. ฐานเขียง

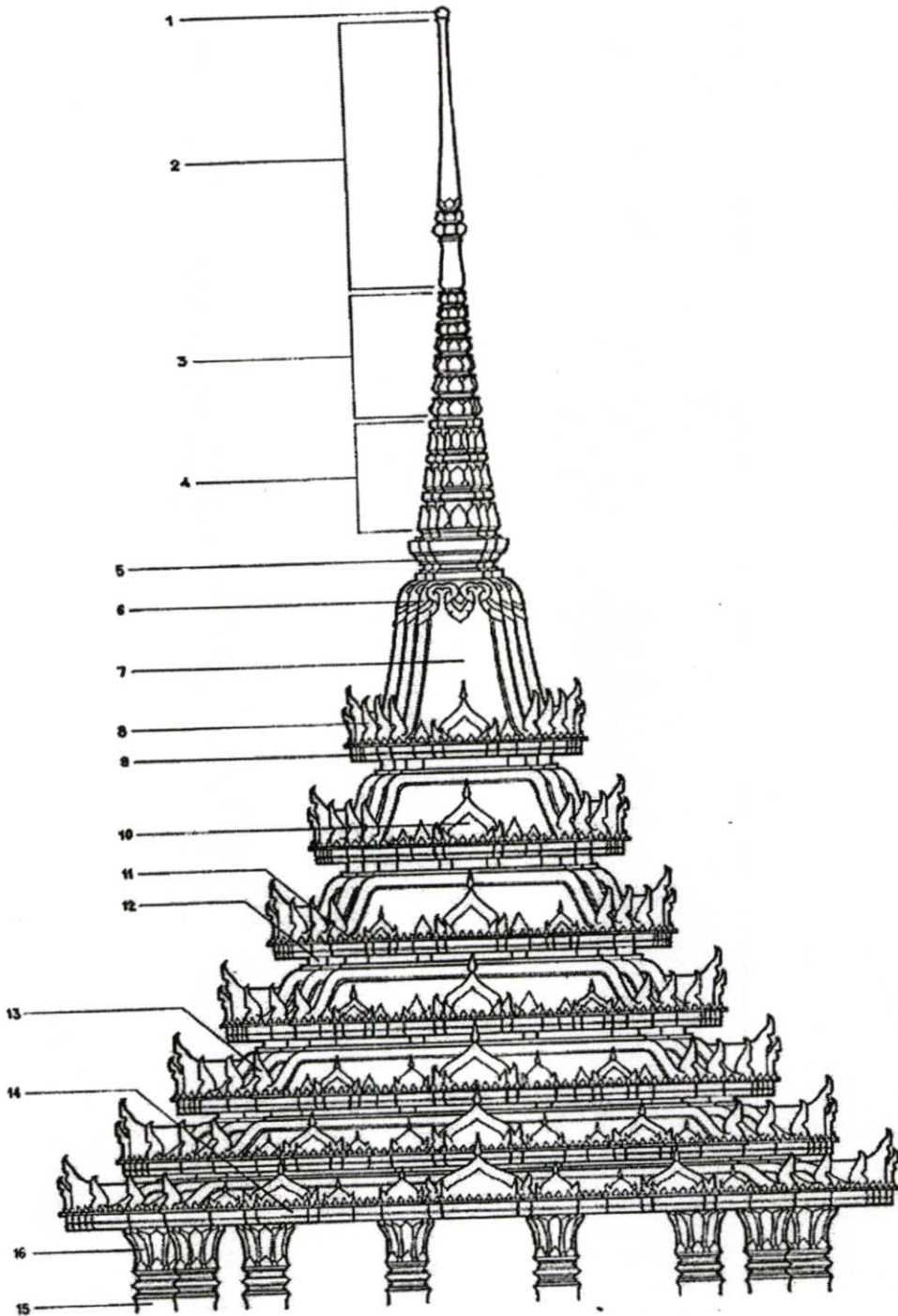
รูปที่ 2.70 แสดงภาพลายเส้นเจดีย์แบบไทย

รูปที่ 2.71 แสดงภาพลายเส้นองค์ประกอบพระปรางค์

2.5.5.3 องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมหาพระมณฑป

1. ลูกแก้ว	2. ปลี	3. บัวกลุ่ม	4. เหม	5. บัลลังก์
6. บัวคอเสื้อ	7. คอระฆัง	8. นาคปัก	9. เริงกลอน	10. บันแถลง
11. กระจังตาอ้อย	12. ท้องไม้	13. ตะเฆ่สั้น	14. ยกเก็จ	15. เสาพะไล
16. บัววง				

รูปที่ 2.72 แสดงภาพลายเส้นองค์ประกอบ พระมณฑป

2.5.6 มาตรฐานที่ใช้ในการจัดทำผังอาคารภายใน โรงเรียนปริยัติธรรม

รูปแบบของการจัดผังที่ใช้เป็นแนวทางจะยึดความต้องการของเจ้าอาวาสเจ้าของโครงการ และใช้การวางผังของทั้งสอง มหาวิทยาลัย จะมีขนาดใหญ่กว่าแต่จะใช้เป็นแนวทางและลดขนาดของโครงการลงให้เหมาะสม โดยในการจัดผังของโครงการจะยึดอิงประกอบที่คล้ายคลึงกันมีดังนี้

แบ่งตามกลุ่มของอาคาร

กลุ่มที่ 1 กลุ่มสัญลักษณ์โครงการ

กลุ่มที่ 2 กลุ่มงานบริหาร

กลุ่มที่ 3 กลุ่มการศึกษา

กลุ่มที่ 4 กลุ่มบริการ

กลุ่มที่ 5 กลุ่มสวัสดิการ

ซึ่งในการละกลุ่มจะแบ่งแยกตามประโยชน์ การใช้สอยโดยการจัดผังแบ่งพื้นที่กันอย่างชัดเจน และเป็นแนวทางต่อไปจนถึงการออกแบบ อาคารแต่รูปแบบก็จะวางองค์ ประกอบจะทำให้รูปทรงใกล้เคียงกับอาคารที่ระบุนี้ใน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

2.6 แนวคิดและทฤษฎีหลักการออกแบบโรงเรียนปริยัติธรรม

เนื่องจากรูปแบบการออกแบบโรงเรียนปริยัติธรรมที่จะก่อสร้างเป็นโครงการจริงและยังไม่มีรูปแบบการออกแบบที่ชัดเจนและทางโรงเรียนปริยัติธรรม จะผลิตนักเรียนสายสามัญทางด้านพุทธศาสนาเพื่อจะได้มีนักเรียนสายตรง และสามารถไปศึกษาต่อทางพุทธศาสนาสวนโรงเรียนปริยัติธรรมส่วนใหญ่ในปัจจุบัน จะใช้พื้นที่วัด ที่เหมาะสมแล้วทำการต่อเติมจนเป็นทำการสอนได้แต่ไม่ได้เริ่มจากพื้นที่โล่งเพียงอย่างเดียว

ในการเสนอแนวความคิดจะเน้นที่การจัดผังอาคารมากกว่าการออกแบบตัวอาคาร เพราะมีมาตรฐานจากสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติอยู่แล้วแต่นำมาปรับเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ตามพื้นที่ซึ่งมีแนวคิดดังนี้

1. ตัวอาคารต่างๆ จะมีการแบ่งพื้นที่และรวมกลุ่มกันอย่างชัดเจน
2. ถนนภายในคงไปมา เพื่อลดความเร็วของรถภายในโครงการเพราะพื้นที่โครงการยาวมาก
3. บริเวณต่างๆ จะเน้นการปลูกต้นไม้เพราะจะทำให้บรรยากาศร่มรื่น และบอกเขตพื้นที่

อย่างชัดเจน

4. ใช้ถนนตัดแบ่งพื้นที่บางส่วนเพื่อจะได้แยกส่วนการศึกษาและส่วนพักอาศัยอย่างชัดเจน
5. จะกันพื้นที่บางส่วนเป็นเขตปลอดภัยและเป็นพื้นที่สงบ
6. ในบริเวณทางเดินจะเน้นทางตรงและมีระยะสั้นๆ เพื่อการสะดวกในการเดินไปมาและรถยนต์ในช่วงเวลาฉุกเฉิน

7. มีประติมากรรมตกแต่งเพื่อเป็นที่หมายเป็นระยะ ๆ
8. สามารถเข้าถึงทุกส่วนของทุกอาคารด้วยรถเข็นและรถนั่งล้อเลื่อน ของคนพิการและคนชรา

2.7 เกณฑ์ในการออกแบบสถาปัตยกรรม

2.7.1 การจัดผังบริเวณที่เหมาะสมและสอดคล้องกับกิจกรรม

เอื้อม อนันตศาสตร์ (2539 : 2-4) ได้กล่าวว่าผังบริเวณทำให้เราสามารถมองเห็นอาคารและกิจกรรมต่างๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกันในรูปสามมิติและผลตกต่างเกิดแต่การจัดวางนั้นก็เป็ปัจจัยสำคัญคือ เรา จะแลเห็นความตกต่างระหว่างสัดส่วน ปริมาตร ความหนาแน่น รูปร่าง พื้นผิว แนวรูปหรือการเชื่อมโยง เป็นต้น

ผลซึ่งปรากฏอยู่ในขั้นสุดท้าย ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับมวลประชากร หรือผู้อยู่อาศัยก็จะต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะทำการเปลี่ยนแปลงสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยไม่เกิดผลเสียหายแก่ส่วนรวมนั้นย่อมเป็นไปได้ สิ่งทีกล่าวมานี้ไม่ได้มีความหมายเฉพาะอาคารและถนนหนทางเท่านั้น แต่หมายถึง ทุก ๆ สิ่งภายในบริเวณพื้นที่นั้นที่เดียว เช่น รูปทรง ธรรมชาติ อากาศ ผิวพื้น และส่วนรายละเอียดส่วนได้พื้นดิน และบนพื้นดินด้วย และความละเอียดอ่อน ซับซ้อนความสัมพันธ์ต่อสิ่งต่างๆ ทำให้เรื่องผังบริเวณของเรานี้ ต้องใช้เวลาไตร่ตรอง ขบคิด กันอย่างถี่ถ้วนพอสมควร ถ้าพิจารณาในแง่ของรูปทรง ในเนื้อที่ว่างแผนผังนั้นจะต้องเริ่มด้วยของสองสิ่ง

1. ความประสงค์ในด้านที่จะอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนผู้อยู่อาศัย

2. สายใยความเป็นอยู่ดั้งเดิมของสิ่งทั้งหลาย ผังแต่ละแห่งถือว่า “พิเศษ” ในตัวของมันเองและทุกๆ ส่วนต่างก็มีความหมายเมื่อเปรียบเทียบกับส่วนรวม จึงจำเป็นต้องรู้คุณค่าของส่วนรวมให้ดี ไม่ใช่แต่เพียงนึกว่า แผนผังนั้นให้ประโยชน์ภายในขอบเขตเนื้อที่แต่อย่างเดียว เพราะแผนผังแห่งใดก็ตาม แม้จะเป็นชนิดพิเศษอย่างไร ก็จะต้องต่อเนื่องกับสิ่งต่าง ๆ ข้างเคียงอยู่ตลอดเวลา

เราไม่ถือว่าแผนผังจะเป็นเครื่องบันทึกทอนทำลายที่ดิน ตรงกันข้าม แผนผังควรจะเป็นเครื่องส่งเสริม ทั้งนี้ไม่จำเป็นว่าแผนผังจะเป็นแบบเก่าโบราณหรือเป็นที่แสดงออกอย่างตรงไปตรงมาอย่างแบบทันสมัยทั่วไป และการที่จะสามารถจะรู้จักมักคุ้นกับสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งก็ตาม ก็จะต้องอาศัยเวลาและความพยายามที่จะสอดเสาะหาความรู้เกี่ยวกับสถานที่แห่งนั้นว่าเป็นอย่างไร

สิ่งสำคัญทำเทียบกันและไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันคือ แผนผังที่เราได้สร้างขึ้นใหม่นั้น สามารถจะสนองประโยชน์ให้เราเพียงพอแล้วหรือ เพราะว่ามันจะปรากฏอยู่บ่อยๆ ว่าความประสงค์ต่างๆ ที่ต้องการให้เกิดมีขึ้นนั้น เป็นไปอย่างลางเลือนไม่ชัดเจนเท่าที่ควร และในขั้นสุดท้ายก็ไม่ให้ประโยชน์แก่ผู้ใช้หรือผู้อยู่อาศัยตามที่มุ่งหวังไว้ ความมุ่งหมายนั้นเพื่อความสงบส่วนตัว หรือเพื่อให้มีการประสานกันในหมู่บ้านใกล้เคียง หรือต้องการให้ได้พร้อมกันทั้ง 2 อย่าง

ก่อนที่จะเริ่มทำงาน ผู้ออกแบบวางผัง จึงควรที่จะคิดวางแผนทางให้ถึถ้วนโดยสามารถเข้าใจเหตุการณ์ได้อย่างลึกซึ้ง เพื่อที่จะผลิตเป็นผลงานที่น่าพึงพอใจต่อไป

การวางผังบริเวณนั้นก็คือ การจัดระบบสิ่งแวดล้อมโดยรอบขึ้นไปจนถึงชั้นวางมาตราส่วนสูงสุด ซึ่งสามารถจะควบคุมและรวมให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอยู่ได้ การวางผังก็คงเกี่ยวข้องกับอาคารต่างๆ ที่ดิน รวมทั้งสิ่งอื่นๆ ที่อยู่เหนือ ใต้ และระดับพื้นดิน จุดประสงค์อันยิ่งใหญ่หรือซึ่งจะเรียกว่าจุดใหญ่ใจความก็คือ การวางจุดต่างๆ และกิจกรรมทั้งหลายให้อยู่ในเนื้อที่ 3 มิติ เริ่มด้วยการวิเคราะห์ที่ดินและวัตถุประสงค์แห่งการใช้ที่ดินอย่างละเอียดถี่ถ้วน ในขั้นสุดท้ายจะสามารถสรุปผลออกมาเป็นแนวรูป ซึ่งกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันบรรดาศูใช้สอยทั้งหมด

2.7.2 การจัดองค์ประกอบพื้นที่ใช้สอยในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ

ผุสดี ทิพทัส (2541 : 60 - 61) กล่าวว่า สิ่งสำคัญที่ผู้ออกแบบจะต้องนำไปพิจารณาประกอบการออกแบบในเรื่องการจัดองค์ประกอบของพื้นที่ใช้สอยเพื่อให้ได้งานสถาปัตยกรรมที่ดีคือขนาดพื้นที่ใช้สอย ขนาดของส่วนใช้สอยแต่ละส่วนควรมีเนื้อที่มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะการใช้สอย และจำนวนผู้ที่จะใช้สอยเนื้อที่นั้น ๆ ตลอดจนความต้องการเฉพาะตัวของส่วนใช้สอยนั้น ๆ ว่าต้องติดตั้งอุปกรณ์พิเศษ หรือติดตั้งเครื่องจักรบางชนิดด้วย เช่น หอประชุม หรือโรงพยาบาล ที่มีลักษณะของการใช้สอยที่จะให้คนจำนวนมากใช้ร่วมกันในเวลาเดียวกัน และขนาดของอาคารชนิดนี้อาจจะใหญ่เล็กต่างกัน ขึ้นอยู่กับความจุหรือจำนวนคนที่จะใช้เนื้อที่นั้นๆ อาคารบางชนิด เช่น อาคารทางศาสนา หรืออาคารสำคัญของชาติมักมีขนาดปริมาตรของเนื้อที่ภายในใหญ่โตเกินกว่าอาคารธรรมดา เพราะนอกจากจะต้องเตรียมไว้ในโอกาสพิเศษที่จะมีผู้คนมาใช้เป็นจำนวนมากแล้วยังต้องการผลทางด้านความศรัทธา ความยิ่งใหญ่ของอาคารด้วย

ความต้องการเฉพาะของเนื้อที่ใช้สอย ผู้ออกแบบต้องศึกษาข้อมูลของการใช้สอยที่มีความต้องการเฉพาะเจาะจงลงไปในแต่ละส่วนของอาคารที่ออกแบบ หมายถึง ต้องทราบความถี่ในการใช้เนื้อที่นั้นๆ เช่น แต่ละส่วนมีการใช้สอยประมาณกี่ครั้งต่อวันหรือต่อสัปดาห์ ต้องทราบประเภทของกิจกรรมใช้สอย นอกจากนั้นต้องทราบช่วงเวลาการใช้สอยที่ต่อเนื่องกันของแต่ละส่วนข้อมูลเหล่านี้จะเป็นแนวทางประกอบการออกแบบเนื้อที่ใช้สอยแต่ละส่วน และสามารถจัดพื้นที่ ๆ เหมาะสมกับกิจกรรมนั้นได้

ลักษณะและพฤติกรรมของผู้ใช้สอย ผู้ออกแบบต้องทราบข้อมูลเกี่ยวกับผู้เข้าใช้สอยเนื้อที่นั้นๆ เพื่อที่จะทราบว่าผู้ใช้สอยแต่ละส่วนมีมากน้อยเพียงใด แต่ละคนมีหน้าที่อะไรทำงานในลักษณะใด มีความถนัดและเคยชินอย่างไร เช่นสถานสงเคราะห์เด็กพิการ โรงเรียนสอนคนตาบอด คนหูหนวก เป็นต้น อาคารเหล่านี้ผู้ออกแบบต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะและพฤติกรรมของผู้ใช้สอย และต้องศึกษาอย่างละเอียดถี่ถ้วน จึงจะช่วยให้การออกแบบได้ผลคุ้มค่าทั้งทางร่างกายและจิตใจ

การติดต่อ การติดต่อระหว่างเนื้อที่ใช้สอยแต่ละส่วน และการติดต่อระหว่างเนื้อที่ภายนอกกับภายในอาจทำได้โดยการจัดเส้นทางการติดต่อซึ่งมีทั้งแนวราบและแนวคิง เช่น ทางเดินติดต่อใช้ติดต่อระหว่างเนื้อที่แต่ละส่วนทางแนวนอน โถงรวมใช้เป็นจุดรวมก่อนที่จะแยกไปยังเนื้อที่ส่วนอื่นๆ เฉลียง ระเบียง ชาน ใช้ติดต่อระหว่างเนื้อที่ภายนอกกับภายใน ทางลาด ใช้กับการติดต่อทางตั้งที่ระดับไม่ต่างกันมากนัก และใช้กับพาหนะ เช่น รถเข็น เป็นต้น บันได บันไดเลื่อน มักใช้กับการติดต่อในแนวตั้ง ระหว่างแต่ละชั้นของอาคาร ส่วนลิฟต์ มักใช้กับการติดต่อทางแนวตั้งที่มีความสูงติดต่อกันมากกว่า 4 ชั้นขึ้นไป เป็นต้น การที่จะเลือกใช้การติดต่อโดยวิธีใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับ การพิจารณาหาวิธีที่จะทำให้การติดต่อของเนื้อที่แต่ละส่วน มีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน ได้มากที่สุด ตลอดจนคำนึงถึงความสะดวก

ความสะดวกคล่องตัวในการใช้สอยภายในเนื้อที่แต่ละส่วน การออกแบบควรคำนึงถึงความสะดวก คล่องตัวในการติดต่อเคลื่อนไหวภายในเนื้อที่นั้น ๆ อาจทำได้โดยใช้วิธีจัดผังพื้นภายในและโดยการใช้อุปกรณ์พิเศษเข้าช่วย โดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้สอยและการใช้สอยอาคาร เพื่อให้สามารถจัดที่ตั้งเครื่องเรือน เครื่องใช้ ตลอดจนอุปกรณ์ต่างๆ ได้ถูกต้อง เช่น ต้องศึกษาขนาดและระยะต่าง ๆ ของร่างกาย ลักษณะการเคลื่อนไหวและกำลังทางกล้ามเนื้อของมนุษย์ ในอายุต่างกัน เพศต่างกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลทำให้เกิดมีขนาดมาตรฐานของระดับความสูงของห้องต่างๆ ขนาดและรูปร่างของช่องประตู หน้าต่าง ฯลฯ

สุสติ ทัททัส (2541 : 60-72) กล่าวว่าในการออกแบบอาคารสถาปนิกควรคำนึงถึงรูปร่างหรือรูปทรงที่แสดงลักษณะอาคารเพราะคุณค่าทางด้านจิตใจที่อาคารนั้นๆ จะให้มนุษย์ใช้สอยหรือผู้เกี่ยวข้อง นอกเหนือไปจากความสะดวกสบายทางกาย และความมั่นคงแข็งแรงของอาคารคุณค่าทางด้านจิตใจมนุษย์จะได้จากอาคารนั้น อาจรับรู้ได้ทั้งทางประสาทตา คือจากการมองเห็นเพียงอย่างเดียว หรืออาจเป็นการรับรู้ทางตา ทางกาย จากการสัมผัสและต้อง รวมทั้งทางความรู้สึก เมื่อมนุษย์ได้เข้าไปใช้สอยหรือเกี่ยวข้องกับอาคาร คุณค่าทางด้านจิตใจที่ได้รับจากอาคาร อาจแตกต่างกันออกไปตามแต่ลักษณะและชนิดของอาคาร และจะรับรู้ได้จากการแสดงออกของอาคารนั้นๆ อันเป็นการถ่ายทอดหรือเชื่อมโยงคุณลักษณะที่ประกอบขึ้นเป็นงานสถาปัตยกรรมโดยใช้รูปทรง และที่ว่าง ตลอดจนบรรยากาศของตัวอาคาร เป็นตัวกลางที่จะสามารถสื่อความหมายเพื่อให้เกิดผลทางด้านจิตใจ อันได้แก่ ความพึงพอใจ ความประทับใจ ความปิติยินดี ความตื่นตัวมีชีวิตชีวา หรือแม้แต่ความสงบเยือกเย็น ความมีแก่นสารสาระ ความศรัทธา ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งได้กล่าวถึงเกณฑ์ในการออกแบบโดยเน้นการแสดงออกในส่วนต่างๆ ของอาคารไว้ดังนี้

เน้นการแสดงออกของการใช้สอย บรรยากาศ และลักษณะประจำตัวของอาคาร ว่าอาคารควรสนองประโยชน์ใช้สอยได้ครบถ้วน และควรถ่ายทอดเนื้อแท้ของการใช้สอยตามประเภทของอาคารให้ปรากฏให้เห็นได้จากรูปทรงและบรรยากาศ และควรให้ผู้พบเห็นอาคาร

สามารถแยกประเภทของอาคารได้โดยเห็นจากรูปทรงภายนอกได้ด้วย และการใช้เนื้อที่ภายในที่ ถ่ายทอดให้เห็นลักษณะของการใช้สอยของอาคารประเภทนั้น

นอกจากนั้น ก็ควรให้รูปทรงภายนอกของอาคารสะท้อนชนิดของการใช้สอยและ ขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละแห่ง เช่น โบสถ์ไทย กับ โบสถ์ฝรั่ง ควรมีการจัดผังพื้นที่ เหมาะสมแก่การใช้สอยตามคตินิยมของแต่ละศาสนา ควรมีลักษณะของรูปทรงภายนอกตลอดจน มีการตกแต่งและมีการประดับประดาที่เป็นสัญลักษณ์เฉพาะตัวที่เป็นสื่อแสดงความหมายได้

รูปร่างของผังพื้นที่มักเกิดขึ้นจากการพิจารณาปัญหาทางด้านการใช้สอยรวมไปกับปัญหา ด้านรูปร่าง การใช้เนื้อที่ว่าง และปริมาตรของอาคาร ตลอดจนความสัมพันธ์ของกันเป็นส่วน สำคัญ ดังนั้น คุณค่าของอาคารที่จะให้แก่ผู้เกี่ยวข้องประการหนึ่งจึงเกิดขึ้นจากการคำนึงถึงการจัดผัง พื้นที่อย่างรอบคอบ ส่วนรูปร่างภายนอกก็เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์กันลักษณะของผังพื้นที่และความ จำเป็นทางกานใช้สอย

เน้นการแสดงออกของลักษณะรูปทรงและเอกลักษณ์ของอาคาร คุณค่าของอาคารที่มนุษย์ จะพึงได้รับ บางครั้งขึ้นอยู่กับลักษณะของรูปทรงที่เปรียบเสมือนงานศิลปะชิ้นหนึ่ง เช่น รูปร่างที่ แสดงเอกลักษณ์ของผู้ออกแบบ หรือเอกลักษณ์ของเชื้อชาติ ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ เป็นต้น ดังเช่น พีรามิดของอียิปต์ สถูปของอินเดีย และสุเหร่าในศาสนาอิสลาม การแสดงออกในลักษณะนี้อาคารบางชนิดต้องการคุณค่าทางด้านจิตใจสูง เช่น อาคารทางศาสนา พระราชวัง หรืออาคารสำคัญของชาติ เพราะนอกจากจะต้องการการใช้สอยเช่นอาคารอื่นๆ แล้ว ยัง ต้องการใช้ตัวอาคารเป็นสัญลักษณ์ของความยิ่งใหญ่ ความเป็นศูนย์รวมจิตใจของชนส่วนใหญ่ ดังนั้น ลักษณะรูปทรงภายนอก การตกแต่งและบรรยากาศภายในที่ต้องการแสดงออกเพื่อให้ได้ผล ดังกว่าข้างต้น จึงมักปรากฏผลออกมาในด้านของการใช้ขนาดของอาคารประเภทนั้นที่ใหญ่โตเป็นพิเศษ การใช้รูปทรงและการตกแต่งประดับประดาที่มีลักษณะแตกต่างไปจากอาคารธรรมดา เพื่อให้เป็นสัญลักษณ์ที่ใครๆ เห็นก็จำได้ง่ายหรือให้เกิดความภาคภูมิใจ ประทับใจ เมื่อเกิดลักษณะ ที่เป็นสัญลักษณ์แล้วก็นำไปใช้ต่อๆ กันในลักษณะที่ซ้ำๆ กันหรืออาจได้รับการปรับปรุงวิวัฒนาการ ขึ้นเรื่อยๆ ก็จะกลายเป็นแบบอย่างของแต่ละเชื้อชาติ วัฒนธรรม ศาสนา ตลอดจนการเวลาด้วย นอกจากนี้ สัญลักษณ์ของรูปทรงอาคารที่แสดงออกมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละยุคสมัย ขึ้นอยู่กับลักษณะสังคม เมือง กลุ่มช่างผู้ออกแบบ ประเพณี และประสบการณ์ที่เห็นจากงาน สถาปัตยกรรมในยุคก่อนด้วย

เน้นการแสดงออกทางด้านการใช้วัสดุและ โครงสร้าง อาคารจะมีคุณค่าในตัวเองก็ ต่อเมื่ออาคารนั้นๆ สามารถแสดงลักษณะและคุณสมบัติของวัสดุก่อสร้างตลอดจน โครงสร้างและ เทคนิคพิเศษต่างๆ ที่ใช้กับอาคารให้แสดงคุณสมบัติอย่างเต็มที่ การแสดงลักษณะอันแท้จริงของ วัสดุก่อสร้างและ โครงสร้าง ตลอดจนวิธีที่ส่วนต่างๆ จะประกอบขึ้นเป็นตัวอาคารนั้น ถือว่าเป็น ความงามอย่างหนึ่งเช่นกัน เป็นการถ่ายทอดความหมายของความคิดสร้างสรรค์ออกมาในทรงของ

โครงสร้างอาคารและวัสดุที่ใช้ประกอบกันเป็นอาคาร ซึ่งจะทำให้เข้าใจเนื้อแท้ และธรรมชาติของงานสถาปัตยกรรมนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัย แนวความคิดในการออกแบบผังโรงเรียนปริยัติธรรมได้นำงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบอาคารทางศาสนาสถานมาศึกษาประกอบการออกแบบจัดผัง ดังนี้

มยุรีย์ อรุณพุทธิชัย (2546 : 47-55) แนวคิดในการออกแบบมัสยิดในประเทศไทย ที่ใช้โครงการนี้เพราะเป็นแนวคิดการออกแบบศาสนาสถาน ที่มีขอบเขตใกล้เคียงกับโครงการออกแบบผังโรงเรียนปริยัติธรรม แต่ขอบเขตของงานวิจัย ในการออกแบบมัสยิดจะกำหนดแค่ตัวอาคาร ที่ใช้ศาสนาพิธีไม่ได้กำหนดถึงผังตัวอาคาร จึงใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์หัตถ์โครงการที่เกี่ยวกับศาสนาสถาน

ไพฑูริย์ พรหมสถิตย์ (2546: 33-69) แนวทางการออกแบบโรงเรียนฝึกงานคณะวิชาช่างก่อสร้าง วิทยาลัยเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในการนำงานวิจัยมาศึกษาเปรียบเทียบกับโครงการของผู้วิจัย โดยจะศึกษาการใช้พื้นที่ในการเรียนการสอนมาเปรียบเทียบกับหลักสูตรที่เปิดสอนของโรงเรียนปริยัติธรรมประกอบกับอาคารทางพุทธศาสนาจะมีรูปแบบบังคับจึงทำให้ไม่สามารถจัดองค์ประกอบต่างๆ ให้รวมอยู่ในอาคารเดียวได้จึงมีการแบ่งสัดส่วนพื้นที่ใช้สอยต่างๆ อย่างชัดเจน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษา แนวทางการออกแบบจัดผังโรงเรียนปริยัติธรรม อ.องครักษ์ จ.นครนายก เป็นโครงการจริงเป็นการวิจัยเชิงพัฒนา โดยผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้ แบบสำรวจ สัมภาษณ์ สอบถาม เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้จัดผังโรงเรียนปริยัติธรรม อ.องครักษ์ จ.นครนายก ดังนั้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยไว้ดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การตรวจสอบเครื่องมือ
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากรคือ

1. ครู – อาจารย์ คือ พระภิกษุ – สงฆ์ ที่ประจำอยู่ที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโกเมศรัตนาราม และโรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ) จำนวน 47 รูป
2. นักเรียน คือ พระภิกษุและสามเณรที่เข้าศึกษาหลักสูตรแผนกสามัญศึกษา สายพุทธศาสนา ณ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโกเมศรัตนาราม และโรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ) จำนวน 325 รูป
3. ชนราวาสที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้อง จำนวน 36 คน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง มี 2 กลุ่มคือ

1. ครู – อาจารย์

- 1.1 พระภิกษุ – สงฆ์ที่ประจำอยู่ที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโกเมศรัตนาราม จำนวน 5 รูป
- 1.2 พระภิกษุ – สงฆ์ ที่ประจำอยู่ที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ) จำนวน 5 รูป

2. นักเรียน

- 2.1 พระภิกษุ – สามเณร ที่เข้าศึกษาประจำอยู่ที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโกเมศรัตนาราม จำนวน 50 รูป

2.2 พระภิกษุ – สามเณร ที่เข้าศึกษาประจำอยู่ที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ) จำนวน 50 รูป

2.3 ชาวราษที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน

3.1.3 กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนพระปริยัติธรรม คือ

1. โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโกเมศรัตนารามที่เปิดสอนหลักสูตรแผนกสามัญศึกษา สายพุทธศาสนา
2. โรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ) ที่เปิดสอนหลักสูตรแผนกสามัญศึกษา สายพุทธศาสนา

3.2 เครื่องมือที่ใช้ทำการวิจัย

3.2.1 ประเภทของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 3

ประเภท

1. แบบสำรวจ ใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องโรงเรียนปริยัติธรรม เพื่อต้องการทราบถึง สภาพแวดล้อม และลักษณะทางกายภาพของโรงเรียนปริยัติธรรม
2. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สถานที่ ใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเจ้าอาวาสและพระอาจารย์โดยใช้การสัมภาษณ์
3. แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมและความต้องการการใช้สถานที่ ใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลจากภิกษุและสามเณรที่เข้าศึกษาในโรงเรียนปริยัติธรรม

3.2.2 การสร้างเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดการศึกษาขอบเขตของเนื้อหาสาระที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดผัง รูปแบบอาคาร และข้อกำหนดของงานสถาปัตยกรรมที่ศาสนาอนุญาต
2. ผู้วิจัยได้แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม โดยสร้างให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และประเด็นที่จะศึกษาโดยมีรายละเอียดดังนี้

2.2 แบบสำรวจ ที่จะศึกษามีดังนี้

1. สภาพสถานที่
2. การจัดวางผัง
3. รูปแบบอาคาร
4. องค์ประกอบอาคาร (กรอบของอาคาร)
 - องค์ประกอบหลัก

- องค์ประกอบรอง

5. ส่วนประณีตของอาคาร

2.3 แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเจ้าอาวาสและพระอาจารย์ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลลักษณะคำถามแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้พื้นที่ ความต้องการ ในการเข้ามาใช้สถานที่
สภาพแวดล้อม ของเจ้าอาวาสและพระอาจารย์

2.4 แบบสอบถาม ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของภิกษุและสามเณรผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลลักษณะคำถามแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้พื้นที่ ความต้องการ ในการเข้ามาใช้สถานที่
สภาพแวดล้อม ของภิกษุและสามเณร

3.3 การตรวจสอบเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยได้นำ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม ที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่
ปริกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์ร่วมเพื่อตรวจสอบเนื้อหา เครื่องมือ
และความเที่ยงตรงก่อนนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบอีกครั้งและเพื่อให้เที่ยงตรงต่อ
วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. ผู้วิจัยได้ดำเนินการแก้ไขเครื่องมือตามที่อาจารย์ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ที่ปริกษา
วิทยานิพนธ์ร่วมได้ตรวจสอบแล้ว จากนั้นผู้วิจัยนำเครื่องมือ ไปขอความอนุเคราะห์
ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบเนื้อหาที่ใช้
3. หลังจากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ทำการแก้ไข เครื่องมือร่วมกับอาจารย์ที่
ปริกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ทำการตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง
เพื่อแก้ไขปรับปรุงก่อนนำเครื่องมือไปใช้ทำการทดลอง

3.4 การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรและกลุ่มตัวอย่างโดยมีขั้นตอนดังนี้

3.4.1 ผู้วิจัยขอให้งานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต สถาบัน
เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บ
รวบรวมข้อมูล งานวิจัย ถึงเจ้าอาวาสโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัด โกเมศรัตนาราม และเจ้าอาวาสซึ่ง
เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.2 เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจ

1. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจ โดยการหาค่าความถี่ร้อยละ บรรยายรายละเอียดต่างๆ ตามหมวดที่กำหนดไว้ พร้อมรูปภาพประกอบคำบรรยายและรายละเอียดทางกายภาพของโรงเรียนปริยัติธรรมแต่ละแห่ง

2. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยการหาค่าความถี่ร้อยละ เสนอเป็นตารางตามหมวดที่กำหนดไว้ พร้อมเสนอเป็นคำบรรยายพร้อมตาราง

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยการหาค่าความถี่ร้อยละ เสนอเป็นตารางตามหมวดที่กำหนดไว้ พร้อมเสนอเป็นคำบรรยายพร้อมตาราง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการออกแบบจัดผังโรงเรียนพระปริยัติธรรม อ.องครักษ์ จ.นครนายก” ผู้วิจัยทำการสำรวจโดยเลือกทำการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมจำนวน 2 แห่งคือ

1. โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโกเมศรัตนาราม
2. โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ)

ผู้วิจัยทำการสำรวจเกี่ยวกับ ลักษณะทางกายภาพ ประเภทการใช้ที่ดิน การเข้าถึง สภาพแวดล้อม อาคารข้างเคียง รูปแบบการจัดวางผัง องค์ประกอบหลักของอาคารและ องค์ประกอบรองของอาคาร และส่วนประณีตของอาคาร

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ สัมภาษณ์และสอบถาม มารวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล และนำผลที่ได้มาเป็นแนวคิดประกอบกับหลักทฤษฎี ทางสถาปัตยกรรม ความเชื่อ และหลักการ ของศาสนาเพื่อนำเสนอเป็นแนวความคิดในการออกแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรมให้สอดคล้องกับการใช้สอยอาคารภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม

4.1 การนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสำรวจ เป็นการศึกษาถึงสภาพแวดล้อม ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้ง 2 แห่ง เพื่อต้องการทราบถึงสภาพแวดล้อมปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้ง 2 แห่ง การใช้ที่ดิน การเข้าถึง การจัดวางผัง องค์ประกอบต่างๆ รวมถึงส่วนประณีตของอาคาร ผู้ทำการวิจัยได้เสนอ ผลจากการสำรวจ เป็นค่าความถี่ร้อยละ พร้อมรายละเอียดต่างๆ ตามหัวข้อที่กำหนดดังนี้

- 1.1 สภาพแวดล้อมที่ตั้ง
- 1.2 การจัดวางผังบริเวณ
- 1.3 รูปแบบทางสถาปัตยกรรม
- 1.4 องค์ประกอบของอาคาร
- 1.5 ส่วนประณีตของอาคาร

2. แบบสัมภาษณ์ เป็นการศึกษาข้อมูลจากเจ้าอาวาสและพระอาจารย์ประจำโรงเรียน พระปริยัติธรรมที่ทำการศึกษาทั้ง 2 แห่ง โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน คือ

- 2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

2.2 ข้อมูลการใช้โรงเรียนพระปริยัติธรรม

2.3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการด้านกายภาพของผู้ตอบ

แบบสอบถามใน โรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้ง 2 แห่ง

3. แบบสอบถาม เป็นการศึกษาข้อมูลจากพระอาจารย์ เจ้าอาวาสใน โรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้ง 2 แห่ง โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

3.1 ข้อมูลการเข้าใช้อาคาร โรงเรียนปริยัติธรรมของผู้ตอบแบบสอบถาม

3.2 ข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการทางกายภาพ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมของผู้เข้าใช้อาคารโรงเรียนพระปริยัติธรรม

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจ

เป็นการสำรวจเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้ง 2 แห่ง จากการสำรวจพบรายละเอียดซึ่งสามารถสรุปข้อมูลต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม สภาพแวดล้อมและที่ตั้ง

รายละเอียด	n = 100	
	จำนวน	ร้อยละ
หมวด สภาพที่ตั้ง		
1. ตำแหน่งที่ตั้งของโรงเรียนปริยัติธรรม ควรอยู่ในบริเวณ		
ประโยชน์การใช้สอยที่ดิน		
- ชุมชนพักอาศัย	47	47
- เขตพาณิชย์กรรม	25	25
- เขตการท่องเที่ยว	22	22
2. ลักษณะการคมนาคมที่เข้าถึง		
- อยู่ติดถนนสามารถมองเห็นได้ชัด	36	36
- อยู่ในชุมชนนำยานพาหนะเข้าถึงได้	45	45
- อยู่ที่โล่งกว้างไม่มีชุมชนโดยรอบ	19	19
3. ลักษณะอาคารข้างเคียงเป็น		
- บ้านพัก	42	42
- อาคารพาณิชย์กรรม	33	33
- ที่ดินว่างเปล่า	35	35

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ที่ตั้งของโรงเรียนพระปริยัติธรรมควรตั้งอยู่บริเวณชุมชนพักอาศัย จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 47 เขตพาณิชย์กรรมจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 25 เขตการท่องเที่ยวจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 22 ลักษณะการคมนาคมเข้าถึง อยากรให้อยู่ติดถนนสามารถมองเห็นได้ชัดเจนจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 36 อยู่ในชุมชนนำยานพาหนะเข้าถึงได้จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 45 อยู่ที่โล่งกว้าง ไม่มีชุมชนโดยรอบจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 19 ลักษณะอาคารข้างเคียงเป็นบ้านพัก จำนวน 42 คิดเป็นร้อยละ 42 อาคารพาณิชย์กรรมจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 33 ที่ดินว่างเปล่าจำนวน 35 คิดเป็นร้อยละ 35

สรุป จากการสำรวจหมวดที่ตั้งของโรงเรียนพระปริยัติธรรมควรตั้งอยู่ย่านชุมชนพักอาศัยอยู่ในที่ชุมชนนำยานพาหนะเข้าถึงได้ ลักษณะอาคารข้างเคียงเป็นที่ว่างโล่ง

ตารางที่ 4.2 แสดงข้อมูลของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม การจัดวางผังบริเวณ

รายละเอียด	n = 100	
	จำนวน	ร้อยละ
หมวด การจัดวางผังบริเวณ		
1. การจัดวางผังบริเวณ		
- รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า	58	58
- รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส	22	22
- รูปตัว ยู	20	20
2. ลักษณะการใช้พื้นที่ของตัวอาคาร		
- ใช้พื้นที่ตัวอาคารในแนวราบ	45	45
- ใช้พื้นที่อาคารในแนวตั้งเกิน 2 ชั้นขึ้นไป	55	55
3. ภาพรวมการจัดวางตัวอาคารหันหน้าไปทางทิศใด		
- ทิศเหนือ	6	6
- ทิศใต้	5	5
- ทิศตะวันออก	80	80
- ทิศตะวันตก	9	9
4. ลักษณะการใช้ที่ว่างโล่งภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม		
- มีพื้นที่ว่างสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้	81	81
- มีพื้นที่คับแคบไม่สามารถประกอบกิจกรรมต่างๆ ได้	19	19

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

รายละเอียด	n = 100	
	จำนวน	ร้อยละ
5. กิจกรรมที่ทำได้แก่		
- การแสดงธรรมเทศนา กลางแจ้ง	35	35
- ลานโล่งใช้สำหรับฝึกนั่งวิปัสสนากรรมฐาน	20	20
- ลานทำบุญสงฆ์วันสำคัญทางศาสนา	25	25
- ลานทำบุญตักบาตรในวันพระใหญ่	20	20

จากตารางที่ 4.2 พบว่า รูปแบบการจัดวางผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า คิดเป็นร้อยละ 58 เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส คิดเป็นร้อยละ 22 เป็นรูปตัว U) คิดเป็นร้อยละ 20 ลักษณะการใช้พื้นที่ของตัวอาคารในแนวราบ คิดเป็นร้อยละ 45 ใช้พื้นที่อาคารในแนวตั้งเกิน 2 ชั้นขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 55 การจัดวางตัวอาคารหันหน้าไปทางทิศเหนือ คิดเป็นร้อยละ 6 ทิศใต้คิดเป็นร้อยละ 5 ทิศตะวันออก คิดเป็นร้อยละ 80 ทิศตะวันตก คิดเป็นร้อยละ 9 ลักษณะการใช้ที่ว่างโล่ง ภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม มีพื้นที่ว่างสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้คิดเป็นร้อยละ 81 มีพื้นที่คับแคบไม่สามารถประกอบกิจกรรมต่างได้จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 19 การแสดงธรรมเทศนา กลางแจ้ง คิดเป็นร้อยละ 35 ลานโล่งใช้สำหรับฝึกนั่งวิปัสสนากรรมฐาน คิดเป็นร้อยละ 20 ลานทำบุญสงฆ์วันสำคัญทางศาสนา คิดเป็นร้อยละ 25 ลานทำบุญตักบาตรในวันพระใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 20

สรุปจากการสำรวจหมวดจัดวางผังบริเวณ ควรเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ลักษณะการใช้พื้นที่ของตัวอาคารเป็นแนวราบ ควรจัดวางตัวอาคารหันไปทางทิศตะวันออก มีพื้นที่ว่างสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยร้อยละของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม รูปแบบของตัวอาคาร

รายละเอียด	n = 100	
	จำนวน	ร้อยละ
หมวด รูปแบบของตัวอาคาร		
1. ลักษณะรูปแบบอาคารต้องสื่อให้เห็นถึงสถาปัตยกรรมทางศาสนา		
- สื่อ	81	81
- ไม่สื่อ	19	19

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

รายละเอียด	n = 100	
	จำนวน	ร้อยละ
2. รูปทรงหลังคาแบบใดที่ควรใช้กับอาคารมากที่สุด		
- หลังคาแบบปั้นหย่า	11	11
- หลังคาแบบจั่ว	75	75
- หลังคาแบบเพิงหมาแหงน	14	14
3. ลักษณะโครงสร้างของตัวอาคาร		
- แบบคอนกรีตเสริมเหล็ก	68	68
- แบบโครงสร้างเหล็ก	20	20
- แบบโครงสร้างไม้	12	12

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ลักษณะรูปแบบของตัวอาคารต้องสื่อให้เห็นถึงทางสถาปัตยกรรมทางศาสนา คิดเป็นร้อยละ 81 ไม่สื่อให้เห็นถึงลักษณะสถาปัตยกรรม คิดเป็นร้อยละ 19 รูปทรงหลังคาแบบปั้นหย่า คิดเป็นร้อยละ 11 หลังคาแบบจั่ว คิดเป็นร้อยละ 75 หลังคาแบบเพิงหมาแหงน คิดเป็นร้อยละ 14 ลักษณะโครงสร้างของตัวอาคารเป็นแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก คิดเป็นร้อยละ 68 แบบโครงสร้างเหล็ก คิดเป็นร้อยละ 20 โครงสร้างไม้คิดเป็นร้อยละ 12

สรุปจากการสำรวจรูปแบบของตัวอาคาร ต้องสื่อให้เห็นถึงสถาปัตยกรรมทางศาสนา รูปทรงหลังคาเป็นแบบจั่วลักษณะโครงสร้างของตัวอาคารเป็นแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยร้อยละของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม องค์ประกอบโครงการ

รายละเอียด	n = 100	
	จำนวน	ร้อยละ
องค์ประกอบของโครงการทางการศึกษา		
- บริเวณที่ใช้ประกอบกิจของสงฆ์	15	15
- บริเวณที่พักของนักเรียน ทั้ง ฆราวาส และภิกษุสามเณร	5	5
- บริเวณหอฉันท์	6	6
- บริเวณห้องโสตทัศน, ห้องคอมพิวเตอร์, ห้องบรรยาย	10	10
- หอเก็บพระไตรปิฎก	13	13
- โบสถ์	7	10
- ตึกอำนวยการ	3	3
- ห้องรับแขก	4	0
- ห้องประชุม	5	5
- ห้องเก็บของ	3	0
- จอครถ	5	5
- ส่วนปฏิบัติธรรมของฆราวาสและภิกษุ - สามเณร	8	14
- หอพักอาจารย์ ทั้ง ฆราวาสและภิกษุ - สามเณร	6	6
- ห้องประชาสัมพันธ์	5	5
- ห้องพยาบาล	3	3

จากตารางที่ 4.4 พบว่า องค์ประกอบของโครงการควรมี บริเวณที่ใช้ประกอบกิจของสงฆ์ คิดเป็นร้อยละ 15 บริเวณที่พักของนักเรียนทั้งฆราวาสและภิกษุสามเณร คิดร้อยละ 5 บริเวณหอฉันท์ คิดเป็นร้อยละ 6 บริเวณโสตทัศน, ห้องบรรยาย คิดเป็นร้อยละ 10 หอเก็บพระไตรปิฎก คิดเป็นร้อยละ 13 โบสถ์ คิดเป็นร้อยละ 7 ตึกอำนวยการ คิดเป็นร้อยละ 3 ห้องรับแขก คิดเป็นร้อยละ 4 ห้องประชุม คิดเป็นร้อยละ 5 ห้องเก็บของ คิดเป็นร้อยละ 3 จอครถ คิดเป็นร้อยละ 5 ส่วนปฏิบัติธรรมของฆราวาสและภิกษุ - สามเณร คิดเป็นร้อยละ 8 หอพักอาจารย์ ทั้ง ฆราวาสและภิกษุ - สามเณร คิดเป็นร้อยละ 6 ห้องประชาสัมพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 5 ห้องพยาบาล คิดเป็นร้อยละ

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยร้อยละของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนประณีตของอาคาร

รายละเอียด	n = 100	
	จำนวน	ร้อยละ
หมวด ส่วนประณีตของอาคาร		
1. การประดับตกแต่งลวดลายต่างๆ ภายในอาคาร		
- มี	93	93
- ไม่มี	7	7
2. รูปแบบลวดลายประดับที่ใช้ในการตกแต่ง		
- ลายไทย	43	43
- รูปเขียนพุทธประวัติ	47	47
- คัมภีร์ ไตรปิฎก	10	10
3. บริเวณที่ควรมีการตกแต่งของตัวอาคาร		
- บริเวณซุ้มประตู - หน้าต่าง	43	43
- บริเวณ ห้วเสา - ฐานเสา	10	10
- บริเวณฝาผนัง	27	27
- บริเวณฝ้า	12	12
- บริเวณรอบๆ อาคาร	8	8
4. การนำกระจกสีและกระเบื้องโมเสคมาใช้งานสถาปัตยกรรม		
- มี	94	94
- ไม่มี	6	6

จากตารางที่ 4.5 พบว่า มีการประดับตกแต่งลวดลายต่างๆ ภายในอาคาร คิดเป็นร้อยละ 93 ไม่มีการประดับตกแต่งลวดลายต่างๆ ภายในอาคาร คิดเป็นร้อยละ 7 ลวดลายประดับลายไทย คิดเป็นร้อยละ 43 รูปเขียนพุทธประวัติ คิดเป็นร้อยละ 47 คัมภีร์ พระไตรปิฎก คิดเป็นร้อยละ 10 บริเวณที่ควรมีการตกแต่งบริเวณซุ้มประตู - หน้าต่าง คิดเป็นร้อยละ 43 บริเวณหัวเสา - ฐานเสา คิดเป็นร้อยละ 10 บริเวณฝาผนัง คิดเป็นร้อยละ 27 บริเวณฝ้า คิดเป็นร้อยละ 12 และบริเวณรอบๆ อาคาร คิดเป็นร้อยละ 8 มีการนำกระจกสีและกระเบื้องโมเสคมาใช้งานสถาปัตยกรรม คิดเป็นร้อยละ 94 และไม่มีมีการนำกระจกสีและกระเบื้องโมเสคมาใช้งานสถาปัตยกรรม คิดเป็นร้อยละ

4.1.2 แบบสัมภาษณ์

เป็นการสัมภาษณ์ข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการทางกายภาพจากเจ้าอาวาสและพระอาจารย์จากกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนพระปริยัติธรรม ทั้ง 2 โรงเรียน มีรายละเอียดดังนี้

1. โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโกเมศรัตนาราม

ในแบบสัมภาษณ์ผู้ทำการวิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เจ้าอาวาสและพระอาจารย์จำนวน 5 รูปโดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

ตารางที่ 4.6 แสดงข้อมูลการเข้าใช้โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโกเมศรัตนาราม

ลำดับ	รายการ	n = 5		
		จำนวน	ร้อยละ (%)	
1	การพักอยู่ในเขตโรงเรียนพระปริยัติธรรม	อยู่	5	100
		ไม่อยู่	0	0
2	วิธีการเดินทางมาโรงเรียนปริยัติธรรม	รถยนต์ส่วนบุคคล	1	0
		รถโดยสารประจำทาง	3	60
		รถจักรยานยนต์	1	40
3	การเดินทางมาโรงเรียนปริยัติธรรม			
	มาตามลำพัง	5	100	
4	ช่วงเวลาเดินทางมาโรงเรียนปริยัติธรรม			
	เวลา 6.00 – 9.00 น.	5	100	
5	ช่วงเวลาใดที่มีคนอยู่ที่โรงเรียนปริยัติธรรมมากที่สุด			
	วันที่มีกิจกรรมทางพุทธศาสนา	5	100	
6	กิจกรรมที่ปฏิบัติในโรงเรียนปริยัติธรรม	ใช้เป็นสถานที่เรียนสำหรับภิกษุ – สามเณร แขนกสามัญและบาลี	2	40
		ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ	2	40
		ใช้เป็นที่ปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน	1	20
7	ห้องที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม	ส่วนอำนวยการ	1	20
		ส่วนการศึกษา	2	40
		ส่วนบริการ	1	20
		ส่วนนันทนาการ	1	20

จากตารางที่ 4.6 พบว่า แบบสัมภาษณ์ เจ้าอาวาสและพระอาจารย์วัดโกเมศรัตนาราม พระอาจารย์จะพักอยู่ในวัดคิดเป็นร้อยละ 100 จะเดินทางมาโดยรถประจำทางคิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมา เดินทางโดยรถจักรยานยนต์ คิดเป็นร้อยละ 20 เดินทางรถส่วนตัวเท่านั้นคิดเป็นร้อยละ 20 เดินทางโรงเรียนพระปริยัติธรรมส่วนใหญ่เดินทางตามลำพังคิดเป็นร้อยละ 100 การสอนซึ่งจะเริ่มหลังจากฉันท์ภัตตาหารเช้า เวลา 6.00 – 9.00 น. คิดเป็นร้อยละ 100 และเป็นวัดที่จะมีคนมาเฉพาะวันที่มีกิจกรรมทางพุทธศาสนาเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 100 กิจกรรมที่ปฏิบัติในโรงเรียนปริยัติธรรมใช้เป็นสถานที่ เรียนสำหรับภิกษุ – สามเณร แผนกสามัญและบาลี คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 40 และใช้เป็นที่ปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน คิดเป็นร้อยละ 20 ห้องที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม ส่วนใหญ่ใช้ในด้านการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาคือส่วนบริการ คิดเป็นร้อยละ 20 ส่วนอำนวยการคิดเป็นร้อยละ 20 และส่วนนันทนาการคิดเป็นร้อยละ 20 ตามลำดับ

2. โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาวนานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ)

ในแบบสัมภาษณ์ผู้ทำการวิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เจ้าอาวาสและพระอาจารย์จำนวน 5 รูปโดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

ตารางที่ 4.7 แสดงข้อมูลการเข้าใช้โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาวนานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ)

ลำดับ	รายการ	n = 5	
		จำนวน	ร้อยละ (%)
1	การพักอยู่ในเขตโรงเรียนพระปริยัติธรรม		
	อยู่	5	100
	ไม่อยู่	0	0
2	วิธีการเดินทางมาโรงเรียนปริยัติธรรม		
	รถยนต์ส่วนบุคคล	1	20
	รถโดยสารประจำทาง	2	40
	รถจักรยานยนต์	1	60
	เดิน	1	40
3	การเดินทางมาโรงเรียนปริยัติธรรม		
	มาตามลำพัง	5	100
4	ช่วงเวลาเดินทางมาโรงเรียนปริยัติธรรม		
	เวลา 6.00 – 9.00 น.	4	80
	เวลา 10.01 – 12.00 น.	1	20

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ลำดับ	รายการ	n = 5	
		จำนวน	ร้อยละ (%)
5	ช่วงเวลาที่มียุคคนอยู่ที่โรงเรียนปริยัติธรรมมากที่สุด		
	วันเสาร์ – อาทิตย์	2	40
	วันหยุดนักขัตฤกษ์	0	0
	วันเวลาราชการ	0	0
	วันที่มีกิจกรรมทางพุทธศาสนา	3	60
6	กิจกรรมที่ปฏิบัติในโรงเรียนปริยัติธรรม		
	ใช้เป็นสถานที่ เรียนสำหรับภิกษุ – สามเณร แผนกสามัญ	2	40
	และบาลี	2	40
	ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ	1	20
	ใช้เป็นที่ปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน		
7	ห้องที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม		
	ส่วนอำนวยความสะดวก	1	20
	ส่วนการศึกษา	1	40
	ส่วนบริการ	2	20
	ส่วนนันทนาการ	1	20

จากตารางที่ 4.7 แบบสัมภาษณ์ เจ้าอาวาสและพระอาจารย์วัดป่าภามณีเจริญ พระอาจารย์ จะพักอยู่ในวัดเป็นส่วนใหญ่เว้นแต่อาจารย์ จะเป็นฆราวาสจึงพักอยู่นอกวัดคิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนมากจะเดินทางมาด้วยรถโดยสารคิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาเดินทางโดยรถยนต์ส่วนบุคคล คิดเป็นร้อยละ 20 จักรยานยนต์ คิดเป็นร้อยละ 20 เดินเพราะบ้านอยู่ใกล้ คิดเป็นร้อยละ 20 และ มักจะมาตามลำพัง คิดเป็นร้อยละ 100 และการเรียนการสอนจะเริ่มหลังจากฉันที่ภัตตราหารเช้า เวลา 6.00 – 9.00 น. คิดเป็นร้อยละ 80 จึงจะเริ่มการสอนรองลงมา เวลา 10.01 – 12.00 น. คิดเป็นร้อยละ 20 อาจารย์ที่เป็น ช่วงเวลาที่มีคนอยู่ที่โรงเรียนปริยัติธรรมมากที่สุด คือ วันที่มีกิจกรรมทาง พุทธศาสนาคิดเป็นร้อยละ 60รองลงมาวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ คิดเป็นร้อยละ 40 กิจกรรมที่ใช้ ปฏิบัติในโรงเรียนปริยัติธรรม ใช้เป็นสถานที่ เรียนสำหรับภิกษุ – สามเณร แผนกสามัญและบาลี คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 40 และใช้เป็น ที่ปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน คิดเป็นร้อยละ 20 ห้องที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม ส่วนใหญ่ใช้ใน ด้านการให้บริการเป็นส่วนที่สำคัญเพราะสถานที่คับแคบ คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาคือส่วน

การศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20 ส่วนอำนาจการ คิดเป็นร้อยละ 40 และส่วนนันทนาการ คิดเป็นร้อยละ 20 ตามลำดับ

4.1.3 แบบสอบถาม

แบบสอบถาม ที่ผู้ทำการวิจัยได้นำแบบสอบถามความคิดเห็นทางกายภาพของภิกษุและสามเณรที่ทำการศึกษาจากกลุ่ม โรงเรียนพระปริยัติธรรมที่เป็นตัวอย่างละ 50 รูป

1. ข้อมูลแบบสอบถามโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโกเมศรัตนาราม

ตารางที่ 4.8 แสดงข้อมูลความคิดเห็นความต้องการทางกายภาพของพระภิกษุและสามเณรภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโกเมศรัตนาราม

ลำดับ	รายการ	จำนวน	ร้อยละ (%)
1	ความเหมาะสมของตำแหน่งที่ตั้งโครงการ		
	เหมาะสม	30	60
	ไม่เหมาะสม	20	40
2	ปัญหาที่พบในการเข้ามาในโรงเรียนปริยัติธรรม		
	สถานที่คับแคบไม่สามารถใช้สอยประกอบกิจกรรมของสงฆ์ได้เต็มที่	21	12.73
	ห้องน้ำและห้องส้วมไม่เพียงพอ	30	18.18
	มีการระบายอากาศไม่ดี	38	23.03
	มีเสียงรบกวน	37	22.42
	มีที่จอดรถไม่สะดวก	39	23.64
3	สิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียนปริยัติธรรมที่ควรมี		
	ม้านั่งพักผ่อน	44	28.39
	บริการน้ำดื่ม	38	24.52
	จุดแจ้งรับข่าวสาร	30	19.35
	โทรศัพท์สาธารณะ	43	27.74
4	การตกแต่งที่ว่างภายในโรงเรียนปริยัติธรรม		
	ชุดบ่อน้ำสร้างความร่มเย็น	27	23.68
	จัดสวนป่าโปร่ง	33	28.95
	ทำลานซีเมนต์โล่งใช้ประโยชน์ต่าง	24	21.05
	ทำสัญลักษณ์หรือจุดหมายตา	30	26.32

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ตำแหน่งที่ตั้งโครงการเหมาะสมเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมา ตำแหน่งไม่เหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 40 ปัญหาพบในการเข้ามาในโรงเรียนปริยัติธรรม ส่วนมากคือปัญหาที่จอดรถไม่สะดวกคิดเป็นร้อยละ 23.64 รองลงมา มีการระบายอากาศไม่ดี คิดเป็นร้อยละ 23.03 มีเสียงรบกวนคิดเป็นร้อยละ 22.42 ห้องน้ำและห้องส้วมไม่เพียงพอคิดเป็น ร้อยละ 18.18 และ สถานที่คับแคบไม่สามารถใช้สอยประกอบกิจกรรมของสงฆ์ได้เต็มที่ คิดเป็น ร้อยละ 12.73 ในโรงเรียนปริยัติธรรมควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกส่วนมาก ควรมีม้านั่งพักผ่อนคิดเป็น ร้อยละ 28.39 รองลงมา โทรศัพท์สาธารณะคิดเป็นร้อยละ 27.74 น้ำดื่มคิดเป็นร้อยละ 24.52 และ จุดแจ้งรับข่าวสารคิดเป็นร้อยละ 19.35 ที่ว่างภายในโรงเรียนปริยัติธรรมส่วนมากควรตกแต่งจัด สวนป่าโปร่งคิดเป็นร้อยละ 28.95 รองลงมาทำสัญลักษณ์หรือจุดหมายตาคิดเป็นร้อยละ 26.32 ขุดบ่อน้ำสร้างความร่วมมือกันคิดเป็นร้อยละ 23.68 และทำลานซีเมนต์โล่งใช้ประโยชน์ต่างๆ คิดเป็น ร้อยละ 21.05 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 แสดงข้อมูลความคิดเห็นความต้องการทางกายภาพของพระภิกษุและสามเณรภายใน โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัด โทเมศรัตนาราม

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ความสำคัญของพื้นที่			
ห้องประชุม	2.56	0.39	มาก
ห้องสมุด	3.00	0.63	มาก
ห้องพระไตรปิฎก	3.00	0.63	มาก
อาคาร โสตศึกษา	2.40	0.31	ปานกลาง
อาคารเรียนบรรยาย	2.74	0.48	มาก
อาคารห้องพัก	2.60	0.31	มาก
อาคารอำนวยการ	2.52	0.37	มาก
ที่พักพิเศษ	2.72	0.47	มาก
อาคารสถานที่ปฏิบัติธรรมและนั่งสมาธิ	2.72	0.47	มาก
สวนสาธารณะที่ใช้ปฏิบัติธรรม	2.64	0.43	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	2.69	0.45	มาก

จากตารางที่ 4.9 พบว่า พื้นที่สำคัญมากที่สุดมี 3 อันดับและได้แก่ ห้องสมุด ($\bar{X} = 3.00$) ห้องพระไตรปิฎก ($\bar{X} = 3.00$) และอาคารเรียนบรรยาย ($\bar{X} = 2.74$) ส่วนพื้นที่ที่มีความสำคัญปานกลาง คือ อาคารโสตศึกษา ($\bar{X} = 2.40$)

ตารางที่ 4.10 แสดงข้อมูลความคิดเห็นความต้องการทางกายภาพของชมรชาวาสภายในโรงเรียน
ปรีดิษธรรมวัด โกเมศร์คณาราม

ลำดับ	รายการ	จำนวน	ร้อยละ (%)
1	ความเหมาะสมของตำแหน่งที่ตั้งโครงการ		
	เหมาะสม	9	90
	ไม่เหมาะสม	1	10
2	ปัญหาที่พบในการเข้ามาในโรงเรียนปรีดิษธรรม		
	สถานที่คับแคบไม่สามารถใช้สอยประกอบกิจกรรมของ สงฆ์ได้เต็มที่	6	18.18
	ห้องน้ำและห้องส้วมไม่เพียงพอ	7	21.21
	มีการระบายอากาศไม่ดี	5	15.15
	มีเสียงรบกวน	5	15.15
	มีที่จอดรถไม่สะดวก	10	30.30
3	สิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียนปรีดิษธรรมที่ควร		
	มีน้ำดื่ม	8	30.77
	บริการน้ำดื่ม	6	23.08
	จุดแจ้งรับข่าวสาร	5	19.23
	โทรศัพท์สาธารณะ	7	26.92
4	การตกแต่งที่ว่างภายในโรงเรียนปรีดิษธรรม		
	จุดบ่อน้ำสร้างควมร่มเย็น	7	23.33
	จัดสวนป่าโปร่ง	9	30.00
	ทำลานซีเมนต์โล่งใช้ประโยชน์ต่าง	6	20.00
	ทำสัญลักษณ์หรือจุดหมายตา	8	26.67

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ตำแหน่งที่ตั้งโครงการเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 90 รองลงมา ตำแหน่งไม่เหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 10 ปัญหาพบในการเข้ามาในโรงเรียนปรีดิษธรรมส่วนมากคือ ปัญหาที่จอดรถไม่สะดวกคิดเป็นร้อยละ 30.30 รองลงมา ห้องน้ำและห้องส้วมไม่เพียงพอคิดเป็น ร้อยละ 21.21 สถานที่คับแคบไม่สามารถใช้สอยประกอบกิจกรรมของสงฆ์ได้เต็มที่ คิดเป็นร้อยละ 18.18 และมีการระบายอากาศไม่ดีคิดเป็นร้อยละ 15.15 มีเสียงรบกวนคิดเป็นร้อยละ 15.15 ใน โรงเรียนปรีดิษธรรมควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกส่วนมาก ควรมีมีน้ำดื่มคิดเป็นร้อยละ 30.77 รองลงมาโทรศัพท์สาธารณะคิดเป็นร้อยละ 26.92 น้ำดื่มคิดเป็นร้อยละ 23.08 และจุดแจ้งรับ

ข่าวสารคิดเป็นร้อยละ 19.23 ที่ว่างภายในโรงเรียนปริยัติธรรมส่วนมากควรตกแต่งจัดสวนป่าโปร่ง คิดเป็นร้อยละ 30.00 รองลงมาทำสัญลักษณ์หรือจุดหมายตาคิดเป็นร้อยละ 26.67 ขุดบ่อน้ำสร้าง ความร่มเย็นคิดเป็นร้อยละ 23.33 และทำลานซีเมนต์โล่งใช้ประโยชน์ต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 20.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 แสดงข้อมูลความคิดเห็นความต้องการทางกายภาพฆราวาสภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโกเมศรัตนาราม

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ความสำคัญของพื้นที่			
ห้องประชุม	2.30	0.29	ปานกลาง
ห้องสมุด	3.00	0.66	มาก
ห้องพระไตรปิฎก	3.00	0.66	มาก
อาคารโสตศึกษา	2.10	0.20	ปานกลาง
อาคารเรียนบรรยาย	2.30	0.29	ปานกลาง
อาคารห้องพัก	2.20	0.25	ปานกลาง
อาคารอำนวยการ	2.40	0.34	ปานกลาง
ที่พักพิเศษ	2.10	0.20	ปานกลาง
อาคารสถานที่ปฏิบัติธรรมและนั่งสมาธิ	2.30	0.29	ปานกลาง
สวนสาธารณะที่ใช้ปฏิบัติธรรม	2.00	0.16	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	2.37	0.32	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.11 พบว่า พื้นที่ตามความต้องการของฆราวาส ที่มากที่สุด คือ ห้องสมุด ($\bar{X} = 3.00$) และ ห้องพระไตรปิฎก ($\bar{X} = 3.00$) ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ สวนสาธารณะที่ใช้ปฏิบัติธรรม ($\bar{X} = 2.00$)

ตารางที่ 4.12 แสดงข้อมูลความคิดเห็นความต้องการทางกายภาพของพระภิกษุและสามเณร
โรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ)

ลำดับ	รายการ	จำนวน	ร้อยละ (%)
1	ความเหมาะสมของตำแหน่งที่ตั้งโครงการ		
	1.1 เหมาะสม	32	64
	1.2 ไม่เหมาะสม	18	36
2	ปัญหาที่พบในการเข้ามาในโรงเรียนปริยัติธรรม		
	2.1 สถานที่คับแคบไม่สามารถใช้สอยประกอบกิจกรรมของสงฆ์ได้เต็มที่	36	23.08
	2.2 ห้องน้ำและห้องส้วมไม่เพียงพอ	26	16.67
	2.3 มีการระบายอากาศไม่ดี	37	23.73
	2.4 มีเสียงรบกวน	29	18.59
2.5 มีที่จอดรถไม่สะดวก	27	17.31	
3	สิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียนปริยัติธรรมที่ควรมี		
	3.1 ม้านั่งพักผ่อน	34	28.81
	3.2 บริการน้ำดื่ม	26	22.03
	3.3 จุดแจ้งรับข่าวสาร	20	16.95
3.4 โทรศัพท์สาธารณะ	38	32.20	
4	การตกแต่งที่ว่างภายในโรงเรียนปริยัติธรรม		
	4.1 ชุดบ่อน้ำสร้างความร่มเย็น	33	26.19
	4.2 จัดสวนป่าโปร่ง	30	23.81
	4.3 ทำลานซีเมนต์โล่งใช้ประโยชน์ต่าง	28	22.22
4.4 ทำสัญลักษณ์หรือจุดหมายตา	35	27.78	

จากตารางที่ 4.12 พบว่าตำแหน่งที่ตั้งโครงการเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 64 ไม่เหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 36 ปัญหาปัญหาที่ท่านพบในการเข้ามาในโรงเรียนปริยัติธรรมของวัดภาษีเจริญมีการระบายอากาศไม่ดี คิดเป็นร้อยละ 23.73 รองลงมาสถานที่คับแคบไม่สามารถใช้สอยประกอบกิจกรรมของสงฆ์ได้เต็มที่ คิดเป็นร้อยละ 23.08 มีเสียงรบกวนคิดเป็นร้อยละ 18.59 มีที่จอดรถไม่สะดวก คิดเป็นร้อยละ 17.31 ห้องน้ำและห้องส้วมไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 16.67 ในโรงเรียนปริยัติธรรมควรมีสิ่งอำนวยความสะดวก ส่วนมากคิดว่าเป็นโทรศัพท์สาธารณะคิดเป็นร้อยละ 32.20 รองลงมา ม้านั่งพักผ่อน คิดเป็นร้อยละ 28.81 บริการน้ำดื่มคิดเป็นร้อยละ 22.03 และจุดแจ้งรับ

ข่าวสารคิดเป็นร้อยละ 16.95 วางภายในโรงเรียนปริยัติธรรมควรตกแต่งส่วนมาคิดว่าทำสัญลักษณ์หรือจุดหมายตาคิดเป็นร้อยละ 27.78 รองลงมา ขุดบ่อน้ำสร้างความร่วมมือกันคิดเป็นร้อยละ 26.19 จัดสวนป่าโปร่งคิดเป็นร้อยละ 23.81 และทำลานซีเมนต์โค้งใช้ประโยชน์ต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 22.22 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.13 แสดงข้อมูลความคิดเห็นความต้องการทางกายภาพของพระภิกษุและสามเณรภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ)

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ความสำคัญของพื้นที่			
ห้องประชุม	3.00	0.63	มาก
ห้องสมุด	3.00	0.63	มาก
ห้องพระไตรปิฎก	3.00	0.63	มาก
อาคารโสตศึกษา	2.83	0.53	มาก
อาคารเรียนบรรยาย	2.52	0.36	มาก
อาคารห้องพัก	2.60	0.40	มาก
อาคารอำนวยการ	2.60	0.40	มาก
ที่พักพิเศษ	2.64	0.42	มาก
อาคารสถานที่ปฏิบัติธรรมและนั่งสมาธิ	2.72	0.46	มาก
สวนสาธารณะที่ใช้ปฏิบัติธรรม	2.60	0.40	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	2.75	0.48	มาก

จากตารางที่ 4.13 พบว่า พื้นที่ตามความต้องการทางกายภาพของพระภิกษุและสามเณรภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรมพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ) มากใน 3 อันดับ และได้แก่ ห้องประชุม ($\bar{X} = 3.00$) ห้องสมุด ($\bar{X} = 3.00$) และห้องพระไตรปิฎก ($\bar{X} = 3.00$) ส่วน อาคารเรียนบรรยายมีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ($\bar{X} = 2.52$)

ตารางที่ 4.14 แสดงข้อมูลความคิดเห็นความต้องการทางกายภาพมรอาวาสโรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ)

ลำดับ	รายการ	จำนวน	ร้อยละ (%)
1	ความเหมาะสมของตำแหน่งที่ตั้งโครงการ		
	เหมาะสม	7	70.00
	ไม่เหมาะสม	3	30.00
2	ปัญหาที่พบในการเข้ามาในโรงเรียนปริยัติธรรม		
	สถานที่คับแคบไม่สามารถใช้สอยประกอบกิจกรรมของสงฆ์ได้เต็มที่	5	18.52
	ห้องน้ำและห้องส้วมไม่เพียงพอ	4	14.81
	ห้องน้ำและห้องส้วมไม่เพียงพอ	8	29.63
	มีการระบายอากาศไม่ดี	6	22.22
	มีเสียงรบกวน	4	14.81
มีที่จอดรถไม่สะดวก			
3	สิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียนปริยัติธรรมที่ควร		
	มีน้ำดื่ม	7	30.43
	บริการน้ำดื่ม	4	17.39
	จุดแจ้งรับข่าวสาร	3	13.04
	โทรศัพท์สาธารณะ	9	39.13
4	การตกแต่งที่ว่างภายในโรงเรียนปริยัติธรรม		
	จัดบ่อน้ำสร้างร่มเย็น	5	26.32
	จัดสวนป่าโปร่ง	4	21.05
	ทำลานซีเมนต์โล่งใช้ประโยชน์ต่าง	3	15.79
ทำสัญลักษณ์หรือจุดหมายตา	7	36.84	

จากตารางที่ 4.14 พบว่าตำแหน่งที่ตั้งโครงการเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 70 ไม่เหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 30 ปัญหาปัญหาที่ท่านพบในการเข้ามาในโรงเรียนปริยัติธรรมของวัดภาษีเจริญมี การระบายอากาศไม่ดี คิดเป็นร้อยละ 29.63 รองลงมาเสียงรบกวน คิดเป็นร้อยละ 22.22 สถานที่ คับแคบไม่สามารถใช้สอยประกอบกิจกรรมของสงฆ์ได้เต็มที่ คิดเป็นร้อยละ 18.51 มีที่จอดรถ ไม่สะดวก คิดเป็นร้อยละ ห้องน้ำและห้องส้วมไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 14.81 ในโรงเรียนปริยัติ ธรรมควรมีสิ่งอำนวยความสะดวก ส่วนมากคิดว่าเป็น โทรศัพท์สาธารณะคิดเป็นร้อยละ 39.13 รองลงมา มีน้ำดื่ม คิดเป็นร้อยละ 30.43 บริการน้ำดื่มคิดเป็นร้อยละ 17.13 และจุดแจ้งรับข่าวสารคิด

เป็นร้อยละ 13.04 ที่ว่างภายในโรงเรียนปริยัติธรรมควรตกแต่งส่วนมาคิดว่าทำสัญลักษณ์หรือจุดหมายตาคิดเป็นร้อยละ 36.84 รองลงมา ขุดบ่อน้ำสร้างความร่วมมือกันคิดเป็นร้อยละ 26.32 จัดส่วนป่าโปร่งคิดเป็นร้อยละ 21.05 และทำลานซีเมนต์โล่งใช้ประโยชน์ต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 15.79 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.15 แสดงข้อมูลความคิดเห็นความต้องการทางกายภาพของฆราวาสภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ)

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ความสำคัญของพื้นที่			
ห้องประชุม	2.70	0.48	มาก
ห้องสมุด	3.00	0.65	มาก
ห้องพระไตรปิฎก	3.00	0.65	มาก
อาคาร โสตศึกษา	2.10	0.19	ปานกลาง
อาคารเรียนบรรยาย	2.30	0.28	ปานกลาง
อาคารห้องพัก	2.10	0.19	ปานกลาง
อาคารอำนวยการ	2.40	0.33	มาก
ที่พักพิเศษ	2.70	0.48	มาก
อาคารสถานที่ปฏิบัติธรรมและนั่งสมาธิ	2.50	0.37	มาก
5.10 สวนสาธารณะที่ใช้ปฏิบัติธรรม	2.30	0.28	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	2.10	0.23	มาก

จากตารางที่ 4.15 พบว่า พบว่า พื้นที่ตามความต้องการทางกายภาพของ ฆราวาส ภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรมพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ) มากใน 3 อันดับ และได้แก่ ห้องสมุด ($\bar{X} = 3.00$) ห้องพระไตรปิฎก ($\bar{X} = 3.00$) และห้องประชุม ($\bar{X} = 2.70$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดได้แก่ อาคารโสตศึกษา ($\bar{X} = 2.10$) และอาคารห้องพัก ($\bar{X} = 2.10$)

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากโครงการตัวอย่าง

ทางผู้ทำการวิจัยได้ศึกษาพื้นที่และแนวทางการจัดผังโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้ง 2 โรงเรียนซึ่งผู้ทำการวิจัยได้ทำการสำรวจพื้นที่และทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเองดังนี้

4.2.1 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโกเมศรัตนาราม

4.2.2 โรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ)

ซึ่งผู้ทำการวิจัยได้ทำการสำรวจพื้นที่และทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

4.2.1 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโกเมศรัตนาราม

1. หลักสูตรที่เปิดสอนมี 2 สาขา คือ

1.1 สาขาการศึกษาของสงฆ์มี 2 หลักสูตรคือ

1.1.1 หลักสูตร แผนกบาลี

1.1.2 หลักสูตร แผนกนักธรรม

1.2 สาขาสามัญ

1.2.1 หลักสูตร แผนกสามัญศึกษา

4.2.1.1 หลักสูตร รูปแบบการเรียนการสอน พระภิกษุ – สามเณร บางรูปจะเรียนอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเลือกเรียนทั้ง 2 อย่างก็ได้แล้วแต่ความสมัครใจ

จำนวนนักเรียนที่ศึกษาภายในวัดโกเมศรัตนารามคือ 212 รูป (เป็นพระภิกษุ – สามเณร)

4.2.1.2 สภาพแวดล้อม เนื่องจากทางโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโกเมศรัตนารามตั้งอยู่ชานเมืองล้อมรอบด้วยทุ่งนาทำให้มีบรรยากาศที่เงียบสงบมีพื้นที่มากพอที่จัดผังให้มีบรรยากาศทางการศึกษามีการใช้ร่องน้ำในสวนเดิม มาทำทางระบายน้ำภายในวัดทำให้รู้สึกว่ามี ความร่มเย็นมากยิ่งขึ้น แล้วปลูกต้นไม้ไว้รอบๆ มีทางเลี้ยวโอบไม่ตรงทำให้รถขับเร็วไม่ได้มีความปลอดภัยและมีการแยกส่วนคนเดินไว้สามารถเดินไปได้ทุกทิศทางไม่ไกลนัก

4.2.1.3 การคมนาคม จากสถานที่ตั้งอยู่นอกเมือง จึงทำให้เดินทางลำบากต้องเดินออกมาที่ถนนใหญ่และรอรถโดยสารประจำทางที่วังต่างจังหวัดอย่างเดียว การเดินทางเข้าออกต้อง ใช้นานพาหนะส่วนตัวเป็นส่วนใหญ่

4.2.1.4 การจัดพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่วัดโกเมศรัตนารามตั้งอยู่ในชุมชนเมืองมีที่ว่าง ล้อมรอบทำให้รู้สึกสงบพร้อมกันได้ตัดแปลงพื้นที่ไร่นาเดิมมาสร้างวัด โดย จะสังเกตได้จากร่อง ระบายน้ำทางวัดไม่ได้กลมบหมดยังคงเป็นทางระบายน้ำและทำให้คงไว้ซึ่งบรรยากาศทางการศึกษา พระธรรมแต่รูปแบบการวางผังจึงจะเน้นบรรยากาศร่มรื่น จึงทำให้ตึกต่างๆภายในวัดไม่แออัดมี พื้นที่โล่งพอสมควร และมีการแบ่งโซน ต่างๆ ไว้ชัดเจนและได้ทำการก่อสร้างตึกทีละหลังตาม กำลังเงินบริจาคซึ่งมีตึกต่างๆ ดังนี้

ผู้ทำการวิจัยได้ทำการศึกษาอาคารที่เกี่ยวข้องกับ โรงเรียนปริยัติธรรมเพื่อใช้เป็นองค์ประกอบ ในการวางตัวอาคารและจัดทำผังโรงเรียนพระปริยัติธรรม อ.องครักษ์ จ.นครนายก ซึ่งองค์ประกอบ ของกลุ่มอาคารโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัด โกเมศม์ดังนี้

1. อาคารเรียนใหญ่

- 1.1 ห้องบรรยาย
- 1.2 ห้องสมุด
- 1.3 ห้องพักครู
- 1.4 ห้องทะเบียน
- 1.5 ภูมิพระ
- 1.6 ห้องน้ำ

2. อาคารเรียนใหม่

- 2.1 ห้องบรรยาย
- 2.2 ห้องเณร
- 2.3 ห้องสมุด
- 2.4 ห้องน้ำ

3. อาคารห้องพักระณ

- 3.1 ห้องเณร
- 3.2 ห้องสมุด

4. ภูมิอาจารย์ และ เจ้าอาวาส

- 4.1 ภูมิอาจารย์ และ เจ้าอาวาส
- 4.2 ห้องสมุด
- 4.3 ห้องเก็บของ
- 4.4 ห้องอำนวยความสะดวก
- 4.5 ห้องน้ำ

5. ห้องสมุดพระไตรปิฎก

- 5.1 ห้องสมุดใหญ่
- 5.2 ห้องเก็บของสงฆ์ – อุปกรณ์การเรียน

6. โรงฉันท์

- 6.1 หอฉันท์
- 6.2 ห้องน้ำ
- 6.3 ห้องเก็บของ

7. ศาลาการเปรียญ

7.1 โถงใหญ่โล่ง

7.2 ห้องน้ำ

สรุป จะสังเกตเห็นการแบ่งพื้นที่และการเข้าถึงได้ชัดเจนส่วนเส้นทางของรถยนต์และกลุ่มอาคารที่เดินเท้าจะอยู่กลุ่มเดียวกัน จะแยกไปต่างหากก็มีโบสถ์อย่างเดียวและภายในวัดยังเป็นทางคดเคี้ยวเพื่อลดความเร็วของรถยนต์และใช้ต้นไม้ทำให้กำหนดของเขตได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น และสังเกตได้อีกอย่างหนึ่งทุกตึกจะมีการศึกษาและกุฏิหอพักมักจะมีส่วนที่เป็นมุมห้องสมุดหรือส่วนของที่อ่านหนังสือเสมอจึงทำให้พระที่เข้ามาศึกษาภายในวัดจะทำการศึกษาได้ตลอดเวลาที่ตึกเรียนและส่วนของหอพัก หรือที่กุฏิส่วนของ โรงทานก็ได้จัดเป็นส่วนที่สามารถเชื่อมต่อพุทธศาสนิกชนที่มาทำบุญตักบาตรเป็นจำนวนมาก โดยจะเข้าถึงได้ง่ายไม่รบกวนพระสงฆ์หรือสามเณรที่ทำการศึกษาอยู่ในช่วงเช้า แต่งเนื่องจากตอนแรกมีนักเรียนน้อยทางท่านเจ้าอาวาสเลยสร้างเพียงตึกเดียวและรวมองค์ประกอบทางการศึกษาทั้งหมด ไว้แต่ปัจจุบันมีนักเรียนเพิ่มมากขึ้นประกอบกับพื้นที่ภายในวัดเองก็เริ่มคับแคบถึงจะก่อสร้างเพิ่มอีก 1 ตึกก็ยังไม่เพียงพออยู่ดีและตึกเรียนที่ก่อสร้างที่หลังไม่ได้อยู่ในแผนการจัดผังจึงทำให้ตึกเรียนตึกใหม่แยกออกมาต่างหากและเข้าไปอยู่ในพื้นที่จำวัดและหอพักของเณรแทนจึงเป็นการจัดวางที่ไม่เหมาะสมเท่าใดนัก

ผังโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโกเมศรัตนาราม (ดูในภาคผนวก ข : 126)

4.2.2 โรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ)

1. ที่ตั้ง
2. มีพื้นที่โดยประมาณ
3. หลักสูตรที่เปิดสอนมี 2 หลักสูตรคือ
 - 3.1 หลักสูตร แผนกบาลี
 - 3.2 หลักสูตร แผนกนักธรรม

และผู้ที่จะจบการศึกษาสามารถไปศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัยซึ่งมีอยู่ 2 แห่งคือ

1. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

นอกจากเปิดทำการสอนถึง ปช.8 แล้วทางวัดยังเป็นหนึ่งใน *แม่กลองธรรมบาลีสถาบลหลวง อีกด้วย(*แม่กลอง หมายถึง ผู้ควบคุมและจัดทำการศึกษาสอบเลื่อนชั้น ปช. ของสงฆ์ทั่วประเทศจำนวนนักเรียนที่เข้าศึกษาทั้งหมด.198 รูป)

4.2.2.1 สภาพแวดล้อม เนื่องจากโรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ)เป็นวัดที่อยู่ในเมืองหลวงและอยู่ในชุมชนจึงทำให้มีความแออัดและใช้พื้นที่ภายในวัดให้ได้ประโยชน์สูงสุดจึงทำให้ยากแก่การจัดผังให้เอื้อต่อการเรียนการสอน และเอื้อประโยชน์ต่อการ

ประกอบกิจของสงฆ์ต่างๆ และมีผู้คนมาทำบุญ ตักบาตร ทุกวัน และมานมัสการ หลวงพ่อสดอยู่ตลอดทั้งวัน ทำให้ความเงียบสงบมีน้อย ไม่สะดวกต่อการศึกษาเท่าใดนัก

4.2.2.2 การคมนาคม สามารถมาทางรถเมล์สาย 175 , 42 ฯลฯ สามารถมาทางเรือโดยมีท่าเรือรองรับผู้โดยสาร การเดินทางเข้าวัดถ้าเดินหรือนั่งรถเมล์จะสะดวกกว่านำรถมาด้วยตนเอง เพราะมีที่จอดรถน้อยและบางที่ก็ใช้ลานจอดรถรองรับผู้มาทำบุญเป็นจำนวนมาก

4.2.2.3 การจัดพื้นที่ เนื่องจากทางโรงเรียนพระปริยัติธรรมภาวนานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ) เป็นวัดในชุมชนจึงมีพื้นที่จำกัดทางวัดมีนักศึกษาเพิ่มขึ้นทุกปีจึงต้องมีการทำกุฏิรองรับพระที่มาทำการศึกษาที่วัดเป็นจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ จึงมีการออกแบบพื้นที่ตามการใช้สอยเฉพาะหน้ามากกว่า และรูปแบบการจัดผังหรือสร้างตึกจะเป็นไปตามกำลังเงินที่ญาติโยมมาทำบุญจึงทำให้การจัดพื้นที่ไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน โดยมีรูปแบบตึกต่างๆ ดังนี้

1. อาคารเรียน

- 1.1 ห้องบรรยาย
- 1.2 ห้องสมุด
- 1.3 ห้องน้ำ
- 1.4 ห้องพักครู
- 1.5 ห้องรับรอง
- 1.6 ห้องทะเบียน + วัดผล
- 1.7 ห้องโสตทัศนศึกษา + ห้องเทคโนโลยีสารสนเทศ

2. อาคารห้องพักรออาจารย์

- 2.1 ห้องพัก + ห้องน้ำ
- 2.2 ห้องสันทนากการ (คล้ายห้องสมุด)
- 2.3 ห้องห้องผู้อำนวยการ

3. กุฏิพระ ที่ทำการศึกษา

- 3.1 ห้องพัก
- 3.2 ห้องสันทนากการ (คล้ายห้องสมุด)
- 3.3 ห้องน้ำรวม + ส่วนซักล้าง
- 3.4 ส่วนบริการน้ำดื่ม

4. อาคารห้องพักรอ

- 4.1 ห้องพักรวม
- 4.2 ห้องสันทนากการ (คล้ายห้องสมุด)
- 4.3 ห้องน้ำรวม + ส่วนซักล้าง

5. อาคารห้องพัก อาจารย์ผู้หญิงและนักเรียนผู้หญิง

5.1 ห้องพัก

5.2 ห้องสันทนาการ (คล้ายห้องสมุด)

5.3 ห้องน้ำรวม + ส่วนซักล้าง

ทางผู้ทำการวิจัยศึกษาเฉพาะอาคารที่เกี่ยวข้องกับ งานวิจัยเป็นหลักเพื่อศึกษารอบพื้นที่ อาคารเพื่อนำมาประกอบกับงานวิจัย

สรุป

จากการศึกษาถึงผังการจัดวางอาคารของโรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ) เนื่องจากทางวัดมีพื้นที่จำกัด จึงทำให้จัดผังได้ยากและแออัดและยังมีการใช้พื้นที่ค่อนข้างสับสนเพราะโครงการสร้างตึกจะสร้างตามเงินที่มาจากบุญประกอบกับไม่มีการวางแผนผังไว้ล่วงหน้าจึงทำให้ไม่มีการจัดโซนที่ทำการสอนและโซนทำกิจกรรมของสงฆ์ การจราจรเวลาที่มีผู้คนมาเป็นจำนวนมากจะวุ่นวายและไม่มีการระบายแต่ที่สังเกตได้ตามตึกที่จัดการเรียนการสอนก็ดี หอพักก็ดี กุฏิก็ดี มักจะมีสวน สันทนาการ และห้องสมุด อยู่ด้วยเสมอเพื่อเอื้อต่อการศึกษาของภิกษุ สามเณร

ผังโรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ วัดปากน้ำภาษีเจริญ (ดูในภาคผนวก ข : 127)

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่อง แนวความคิดในการออกแบบวางผังโรงเรียนพระปริยัติธรรม อ.องครักษ์ จ. นครนายก โดยผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะดังนี้

- 5.1 สรุปผลการวิจัย
- 5.2 อภิปรายผล
- 5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพพฤติกรรมและความต้องการใช้พื้นที่ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม อ.องครักษ์ จ.นครนายก
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการวางผังโรงเรียนพระปริยัติธรรม อ.องครักษ์ จ.นครนายก

5.1.2 กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรคือ

ครู – อาจารย์ คือ พระภิกษุ – สงฆ์ ที่ประจำอยู่ที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโกเมศรัตนาราม และโรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ) จำนวน 47 รูป นักเรียน คือ พระภิกษุและสามเณรที่เข้าศึกษาหลักสูตรแผนกสามัญศึกษาสายพุทธศาสนา ณ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโกเมศรัตนาราม และโรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ) จำนวน 325 รูป ฆราวาสที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้อง จำนวน 36 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 ครู – อาจารย์ พระภิกษุ – สงฆ์ที่ประจำอยู่ที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโกเมศรัตนาราม และ โรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ) รวมจำนวน 10 รูป

2.2 นักเรียน พระภิกษุ – สามเณร ที่เข้าศึกษาประจำอยู่ที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโกเมศและ โรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ) รวมจำนวน 100 รูป

2.3 ฆราวาสที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องทั้งสองโรงเรียน รวม จำนวน 20 คน

3. กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนพระปริยัติธรรม

โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโกเมศรัตนารามที่เปิดสอนหลักสูตรแผนกสามัญศึกษา สายพุทธศาสนา และ โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาวนานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ) ที่เปิดสอนหลักสูตรแผนกสามัญศึกษา สายพุทธศาสนา

5.1.3 เครื่องมือที่ใช้ทำการวิจัย

1. แบบสำรวจ ใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องโรงเรียนปริยัติธรรม เพื่อต้องการทราบถึง สภาพแวดล้อม และลักษณะทางกายภาพของโรงเรียนปริยัติธรรม
2. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สถานที่ ใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเจ้าอาวาสและพระอาจารย์โดยใช้การสัมภาษณ์
3. แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมและความต้องการการใช้สถานที่ ใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลจากภิกษุและสามเณรที่เข้าศึกษาในโรงเรียนปริยัติธรรม

5.1.4 การตรวจสอบเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยได้นำ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม ที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมเพื่อตรวจสอบเนื้อหา เครื่องมือและความเที่ยงตรงก่อนนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบอีกครั้ง และเพื่อให้เที่ยงตรงต่อวัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. ผู้วิจัยได้ดำเนินการแก้ไขเครื่องมือตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมได้ตรวจสอบแล้ว จากนั้นผู้วิจัยนำเครื่องมือไปขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบเนื้อหาที่ใช้
3. หลังจากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ทำการแก้ไข เครื่องมือร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ทำการตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง เพื่อแก้ไขปรับปรุงก่อนนำเครื่องมือไปใช้ทำการทดลอง

5.1.5 การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรและกลุ่มตัวอย่างโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอให้งานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล งานวิจัย ถึงเจ้าอาวาสโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโกเมศรัตนาราม และเจ้าอาวาสซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจ

1. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจ โดยการหาค่าความถี่ร้อยละ บรรยายรายละเอียดต่างๆ ตามหมวดที่กำหนดไว้ พร้อมรูปภาพประกอบคำบรรยายและรายละเอียดทางกายภาพของโรงเรียนปริยัติธรรมแต่ละแห่ง

2. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยการหาค่าความถี่ร้อยละ เสนอเป็นตารางตามหมวดที่กำหนดไว้ พร้อมเสนอเป็นคำบรรยายพร้อมตาราง

5.1.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยการหาค่าความถี่ร้อยละค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เสนอเป็นตารางตามหมวดที่กำหนดไว้ พร้อมเสนอเป็นคำบรรยายพร้อมตาราง

5.1.7 สรุปผลการวิจัย

5.1.7.1 ผลการวิจัยการออกแบบวางผังโรงเรียนพระปริยัติธรรม

1. โรงเรียนพระปริยัติธรรมควรตั้งอยู่บริเวณชุมชนพักอาศัยลักษณะการคมนาคมอย่าให้อยู่ในชุมชนนำยานพาหนะเข้าถึงได้อยู่ในที่โล่งกว้างลักษณะอาคารข้างเคียงเป็นที่ดินว่างเปล่า

2. รูปแบบการจัดผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ลักษณะการใช้พื้นที่ของตัวอาคารเป็นไปในแนวราบหันหน้าอาคารไปทางทิศเหนือและทิศตะวันออก ลักษณะการใช้ที่ว่างโล่งประกอบกิจกรรมต่างๆ ได้

3. รูปแบบตัวอาคารต้องสื่อให้เห็นถึงสถาปัตยกรรมทางศาสนา รูปทรงหลังคาเป็นแบบจั่ว และลักษณะโครงสร้างเป็นแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก

4. องค์ประกอบของโครงการควรมีบริเวณที่ประกอบกิจการของสงฆ์ มีบริเวณที่พักของนักศึกษาทั้งภิกษุและสามเณร มีบริเวณห้องโสตทัศน หอกระจาย ห้องเก็บพระไตรปิฎก ห้องพักครูอาจารย์ ทั้งฆราวาสและภิกษุ มีโบสถ์ไว้ประกอบกิจการของสงฆ์ มีส่วนอำนวยความสะดวกโรงเรียน มีห้องรับแขก ห้องประชุม และส่วนจอดรถ

5. ส่วนประณีต ของอาคารควรมีการประดับตกแต่ง ลวดลาย เป็นลายไทย เป็นรูปพุทธประวัติควรมีบริเวณซุ้มประตู หัวและฐานเสา ฝาผนัง ฝ้าเพดาน ซึ่งทั้งหมดจะสื่อถึงพุทธศาสนาทั้งสิ้น

5.1.7.2 ข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้งสองวัดที่ทำการสำรวจ

ตำแหน่งที่ตั้งโครงการทางโรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ) คอนข้างแออัดแต่ ทางโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโกเมศรัตนาราม จะดีกว่าเพราะมีบรรยากาศเหมาะแก่การศึกษามากกว่า เพราะสถานที่กว้างขวางโปร่ง มีห้องน้ำและห้องส้วมพอเพียง

ไม่มีเสียงรบกวน มีที่จอดรถสะดวกมากกว่า แต่งขาดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น จุดบริการน้ำดื่ม จุดแจ้งรับข่าวสาร โทรศัพท์สาธารณะรูปแบบการตกแต่งที่ว่างทางโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโกเมศรัตนาราม จะดีกว่า ทางโรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ) เพราะมีพื้นที่ในการจัดมากกว่าทั้งการจุดบ่อ จัดสวนโปร่ง ทำงานซีเมนต์โล่ง มีจุดหมายตา ส่วนทางโรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ) จะให้ความสำคัญกับของประกอบที่อยู่ภายในอาคารมีห้องประชุม ห้องสมุด ห้องพระไตรปิฎก ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องบรรยาย ห้องพักและส่วนอำนวยความสะดวก โดยทางผู้วิจัยได้นำส่วนต่างๆมาประกอบการออกแบบวางผัง

5.1.7.3 แบบสัมภาษณ์ ความคิดเห็นพระอาจารย์ และเจ้าอาวาส

1. ความคิดเห็นและสอบถามความต้องการทางกายภาพของพระอาจารย์และเจ้าอาวาส ผู้ทำการสอนพระภิกษุและสามเณรทั้ง 2 โรงเรียน ดังนี้
2. ทางโรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ) ได้เข้าไปสัมภาษณ์พระอาจารย์ที่เป็นพระภิกษุ จำนวน 5 รูป ซึ่งได้ทำการสอนในวิชา บาลี และนักธรรม ปช. 3 ถึง ปช.8 ทางโรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ) เปิดสอนเฉพาะหลักสูตรของสงฆ์เท่านั้น ไม่ได้เปิดสอนหลักสูตร สามัญ พร้อมกันไปด้วย เพราะพื้นที่ไม่พอ
3. โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโกเมศรัตนาราม ได้เข้าไปสัมภาษณ์พระอาจารย์และเจ้าอาวาสผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโกเมศรัตนาราม จำนวน 5 รูป ทางโรงเรียนมีนโยบายเปิดสอนหลักสูตรแผนกสามัญ และสายของสงฆ์คือ บาลี และนักธรรมด้วย จึงต้องใช้พื้นที่และองค์ประกอบมากกว่า ทางโรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ)

5.1.7.4 การจัดผังบริเวณ

1. รูปแบบการจัดผังเป็นรูปแบบการแบ่งแยกเขตการใช้พื้นที่ออกก่อนข้างชัดเจนโดยส่วนที่ฆราวาสเข้าไปถึงได้แก่ส่วนพื้นที่ของสงฆ์ หรือพื้นที่ใช้ร่วมกันทั้งสงฆ์และฆราวาส รวมทั้งพื้นที่จัดกิจกรรมทางศาสนาต่างๆ ควรจะวางผังแม่บทมีการรังวัดที่ดินให้ชัดเจน จะได้ไม่มีปัญหาภายหลัง ควรปรับและออกแบบอาคารไว้ล่วงหน้าจะได้ก่อสร้างตามแบบหรือผังแม่บทที่วางไว้ตามทุนทรัพย์ที่สามารถจัดหาได้ของทางวัดจะได้เรียงลำดับก่อนหลังในการเริ่มทำการก่อสร้างอาคารตามความจำเป็นและเหมาะสมรวมถึงการจัดการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตามความจำเป็นของโครงการ เนื่องจาก พื้นที่ตามชานเมืองที่ทำการก่อสร้างอาจมีสาธารณูปโภคไม่เอื้อต่อโครงการมากนัก

5.2 อภิปรายผล

ในส่วน การสำรวจเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้ง 2 แห่งที่ตั้งของโรงเรียนพระปริยัติธรรมควรตั้งอยู่บริเวณชุมชนพักอาศัย คิดเป็นร้อยละ 47 ลักษณะการคมนาคมเข้าถึง ยากให้อยู่ติดถนนสามารถมองเห็นได้ชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 36 ลักษณะอาคารข้างเคียงเป็นบ้านพัก คิดเป็นร้อยละ 42 จากการสำรวจหมวดที่ตั้งของโรงเรียนพระปริยัติธรรมควรตั้งอยู่ย่านชุมชนพักอาศัยอยู่ในที่ชุมชนนำยานพาหนะเข้าถึงได้ ลักษณะอาคารข้างเคียงเป็นที่ว่างโล่ง

รูปแบบการจัดวางผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า คิดเป็นร้อยละ 58 ลักษณะการใช้พื้นที่ของตัวอาคารในแนวราบ คิดเป็นร้อยละ 45 ลักษณะการใช้ที่ว่างโล่ง ภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม มีพื้นที่ว่างสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้คิดเป็นร้อยละ 81 การสำรวจหมวดจัดวางผังบริเวณ ควรเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ลักษณะการใช้พื้นที่ของตัวอาคารเป็นแนวราบ ควรจัดวางตัวอาคารหันไปทางทิศตะวันออก มีพื้นที่ว่างสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้ ลักษณะรูปแบบของตัวอาคารต้องสื่อให้เห็นถึงทางสถาปัตยกรรมทางศาสนา คิดเป็นร้อยละ 81 รูปทรงหลังคาแบบปั้นหย้า คิดเป็นร้อยละ 11 ลักษณะโครงสร้างของตัวอาคารเป็นแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก คิดเป็นร้อยละ 68 การสำรวจรูปแบบของตัวอาคาร ต้องสื่อให้เห็นถึงสถาปัตยกรรมทางศาสนา รูปทรงหลังคาเป็นแบบจั่วลักษณะโครงสร้างของตัวอาคารเป็นแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก

องค์ประกอบของโครงการควรมี บริเวณที่ใช้ประกอบกิจของสงฆ์ คิดเป็นร้อยละ 15 บริเวณที่พักของนักเรียนทั้งฆราวาสและภิกษุสามเณร คิดร้อยละ 5 บริเวณหอฉันท์ คิดเป็นร้อยละ 6 บริเวณโสตทัศน, ห้องบรรยาย คิดเป็นร้อยละ 10 หอเก็บพระไตรปิฎก คิดเป็นร้อยละ 13 โบสถ์ คิดเป็นร้อยละ 7 ตึกอำนวยการ คิดเป็นร้อยละ 3 ห้องรับแขก คิดเป็นร้อยละ 4 ห้องประชุม คิดเป็นร้อยละ 5 ห้องเก็บของ คิดเป็นร้อยละ 3 จอครด คิดเป็นร้อยละ 5 ส่วนปฏิบัติธรรมของฆราวาสและภิกษุ - สามเณร คิดเป็นร้อยละ 8 หอพักอาจารย์ ทั้ง ฆราวาสและภิกษุ - สามเณร คิดเป็นร้อยละ 6 ห้องประชาสัมพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 5 ห้องพยาบาล คิดเป็นร้อยละ 3 มีการประดับตกแต่งลวดลายต่างๆ ภายในอาคาร คิดเป็นร้อยละ 93 ไม่มีการประดับตกแต่งลวดลายต่างๆ ภายในอาคาร คิดเป็นร้อยละ 7 ลวดลายประดับลายไทย คิดเป็นร้อยละ 43 รูปเขียนพุทธประวัติ คิดเป็นร้อยละ 47 คัมภีร์ พระไตรปิฎก คิดเป็นร้อยละ 10 บริเวณที่ควรมีการตกแต่งบริเวณซุ้มประตู - หน้าต่าง คิดเป็นร้อยละ 43 บริเวณหัวเสา - ฐานเสา คิดเป็นร้อยละ 10 บริเวณฝ้าผนัง คิดเป็นร้อยละ 27 บริเวณฝ้า คิดเป็นร้อยละ 12 และบริเวณรอบๆ อาคาร คิดเป็นร้อยละ 8 มีการนำกระจกสีและกระเบื้องโมเสกมาใช้ในงานสถาปัตยกรรม คิดเป็นร้อยละ 94 และไม่มีการนำกระจกสีและกระเบื้องโมเสกมาใช้ในงานสถาปัตยกรรม คิดเป็นร้อยละ 6

เป็นการสัมภาษณ์ข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการทางกายภาพจากเจ้าอาวาสและพระอาจารย์ แบบสัมภาษณ์ เจ้าอาวาสและพระอาจารย์วัดโกเมศรัตนาราม พระอาจารย์จะพักอยู่ในวัด

คิดเป็นร้อยละ 100 จะเดินทางมาโดยรถประจำทางคิดเป็นร้อยละ 60 การเดินทางโรงเรียนพระปริยัติธรรมส่วนใหญ่เดินทางตามลำพังคิดเป็นร้อยละ 100 การสอนซึ่งจะเริ่มหลังจากฉันท์ภัตราหารเช้า เวลา 6.00 – 9.00 น. คิดเป็นร้อยละ 100 และเป็นวัดที่จะมีคนมาเฉพาะวันที่มีกิจกรรมทางพุทธศาสนาเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 100 กิจกรรมที่ปฏิบัติในโรงเรียนปริยัติธรรมใช้เป็นสถานที่เรียนสำหรับภิกษุ – สามเณร แผนกสามัญและบาลี คิดเป็นร้อยละ 40 ห้องที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม ส่วนใหญ่ใช้ในการด้านการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 40

แบบสัมภาษณ์ เจ้าอาวาสและพระอาจารย์วัดปากภาษีเจริญ พระอาจารย์จะพักอยู่ในวัดเป็นส่วนใหญ่เว้นแต่อาจารย์ จะเป็นฆราวาสจึงพักอยู่นอกวัดคิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนมากจะเดินทางมาด้วยรถโดยสารคิดเป็นร้อยละ 40 มักจะมาตามลำพัง คิดเป็นร้อยละ 100 และการเรียนการสอนจะเริ่มหลังจากฉันท์ภัตราหารเช้า เวลา 6.00 – 9.00 น. คิดเป็นร้อยละ 80 ช่วงเวลาที่มีคนอยู่ที่โรงเรียนปริยัติธรรมมากที่สุด คือ วันที่มีกิจกรรมทางพุทธศาสนาคิดเป็นร้อยละ 60 กิจกรรมที่ใช้ปฏิบัติในโรงเรียนปริยัติธรรม ใช้เป็นสถานที่ เรียนสำหรับภิกษุ – สามเณร แผนกสามัญและบาลีคิดเป็นร้อยละ 40 ห้องที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม ส่วนใหญ่ใช้ในการให้บริการเป็นส่วนที่สำคัญเพราะสถานที่คับแคบ คิดเป็นร้อยละ 40

ตำแหน่งที่ตั้งโครงการเหมาะสมเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 60 ปัญหาพบในการเข้ามาในโรงเรียนปริยัติธรรมส่วนมากคือปัญหาที่จอดรถไม่สะดวกคิดเป็นร้อยละ 23. ในโรงเรียนปริยัติธรรมควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกส่วนมาก ควรมีม้านั่งพักผ่อนคิดเป็นร้อยละ 28.39 ที่ว่างภายในโรงเรียนปริยัติธรรมส่วนมากควรตกแต่งจัดสวนป่าโปร่งคิดเป็นร้อยละ 28.95

จากการวิจัยเรื่อง แนวความคิดในการออกแบบวางผัง โรงเรียนพระปริยัติธรรม อ.องครักษ์ จ.นครนายก สามารถ สรุปแนวทาง สภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียนพระปริยัติธรรม อ.องครักษ์ จ.นครนายก และความต้องการของภิกษุ – สามเณรประกอบกับรูปแบบการวางผังอาคาร ทางศาสนาที่ได้เสนอไปแล้วในตอนต้น ซึ่งจะนำมาเป็นแนวคิดในการออกแบบจัดผังโรงเรียนพระปริยัติธรรมดังนี้

5.2.1 สภาพแวดล้อมที่ตั้ง

จากการศึกษา พบว่า ตำแหน่งที่ตั้ง โรงเรียนพระปริยัติธรรมควรตั้งอยู่ใน ชุมชนแถบชานเมือง สามารถ นำยานพาหนะเข้าถึงได้ โดยสภาพพื้นที่โดยรอบเป็นที่ว่างโล่ง มีความเงียบสงบ สร้างบรรยากาศแก่การเรียนพระพุทธศาสนา

5.2.2 หมวดการจัดวางผังบริเวณ

รูปแบบการจัดผังเป็นรูปแบบการแบ่งแยกเขตการใช้พื้นที่ออกก่อนข้างชัดเจน โดยส่วนที่ฆราวาสเข้าไปถึงได้แก่ส่วนพื้นที่ของสงฆ์ หรือพื้นที่ใช้ร่วมกันทั้งสงฆ์และฆราวาส รวมทั้งพื้นที่จัดกิจกรรมทางศาสนาต่างๆ ควรจะวางผังแม่บทมีการรังวัดที่ดินให้ชัดเจน จะได้ไม่มีปัญหา

ภายหลัง ควรปรับและออกแบบอาคารไว้ล่วงหน้าจะได้ก่อสร้างตามแบบหรือผังแม่บทที่วางไว้ตาม ทุนทรัพย์ที่สามารถจัดหาได้ของทางวัดจะได้เรียงลำดับก่อนหลังในการเริ่มทำการก่อสร้างอาคาร ตามความ จำเป็นและเหมาะสมรวมไปถึงการจัดการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตามความ จำเป็นของโครงการ เนื่องจาก พื้นที่ตามชานเมืองที่ทำการก่อสร้างอาจมีสาธารณูปโภคไม่เอื้อต่อ โครงการมากนัก

5.2.3 รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

จากการศึกษาความคิดเห็นจากพระภิกษุและสามเณร ยังให้ คงรูปแบบทาง สถาปัตยกรรมที่เป็นการแสดงออกถึงสถาปัตยกรรมทางศาสนาไว้เพื่อจะได้แสดงถึงแนวทางและ วัตถุประสงค์ของโครงการและ สะท้อนถึงภาพลักษณ์ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมไปในตัว ซึ่งการ ออกแบบอาคารรูปแบบการจัดองค์ประกอบต่างๆ ต้องระมัดระวังเป็นอย่างมาก ซึ่งทางมหาเถร สมาคมก็มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมเป็นแนวทางในการ ก่อสร้างอยู่แล้ว

5.2.4 องค์ประกอบของอาคาร

จากการศึกษา ความคิดเห็นและแบบสอบถามของพระอาจารย์และเจ้าอาวาสจะสามารถ แบ่งองค์ประกอบหลักได้ดังนี้

1. กลุ่มสัญลักษณ์ อาคารกลุ่มนี้จะแสดงถึงเอกลักษณ์ทางการศึกษาของโรงเรียนพระ ปริยัติธรรม เช่น พระพุทธรูป เจดีย์ หรือหอเก็บพระไตรปิฎก โบสถ์ ซึ่งจะช่วยให้แสดง ถึง วัตถุประสงค์และเอกลักษณ์ที่ชัดเจนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมและใช้ประกอบกิจของสงฆ์ด้วย
2. กลุ่มบริหาร เป็นอาคารในส่วนของกองทะเบียนนักศึกษาและส่วนอำนวยการ ทางการศึกษาของพระภิกษุ และสามเณร ที่เข้ามาศึกษา ภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
3. กลุ่มการศึกษา ในที่นี้จะหมายถึงห้องเรียนที่มีทั้งห้องบรรยาย ห้องเทคโนโลยี ห้อง โสต และห้องสมุด ที่มุ่งเน้นทางการศึกษาโดยตรง ทั้งทางโลกและทางธรรม
4. กลุ่มสวัสดิการที่พักในที่นี้จะแบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้
 - 4.1 ที่พักของภิกษุ และสามเณรที่เข้ามาเรียน (กุฏิ)
 - 4.2 ที่พักของฆราวาส ที่เข้ามาทำการเรียน
 - 4.3 ที่พักของพระอาจารย์ ที่เข้ามาสอน
 - 4.4 ที่พักของครู อาจารย์ ที่เป็นฆราวาสที่เข้ามาสอน
 ซึ่งในส่วนของที่พักจะมีโรงทางและโรงอาหารอยู่ในบริเวณนั้นด้วย

5.2.5 ส่วนประณีตของอาคาร

จากการวิจัยในหัวข้อนี้จะเกี่ยวข้องถึงรูปแบบของสถาปัตยกรรมทางศาสนาเพราะรูปทรง และส่วนประณีตจะต้องมีคล้ายกับวัดหรือ โบสถ์ ทั่วไป จึงมีรูปแบบสถาปัตยกรรมทางศาสนาพุทธ

อย่างชัดเจนทั้งรูปทรง หน้าตา เช่น ซ่อฟ้า ไบระกา หางหงส์ รวมไปถึงรูปแบบของเสาผนังฝ้าและ การออกแบบลวดลาย ผนัง ที่มีความหมายสอดคล้องกับศาสนาพุทธ และเป็นส่วนที่ต้องพิถีพิถัน เป็นพิเศษ ในที่นี้จะรวมถึงประตูทางเข้าและรั้วด้วย

5.3 ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสังเกตเห็นข้อบกพร่องบางอย่าง ซึ่งหากได้รับการปรับปรุงแก้ไข จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการออกแบบจัดผังโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีความสมบูรณ์และตรงวัตถุประสงค์ ในการออกแบบมากยิ่งขึ้น

5.3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ในการออกแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรมควรศึกษาพื้นที่ที่จะทำการออกแบบ จัดผัง โดยเฉพาะวัฒนธรรมทางศาสนาของแต่ละท้องถิ่นเพราะถึงจะเป็นศาสนาเดียวกันแต่รูปแบบ การทำกิจของสงฆ์ก็ดี รูปแบบการทำบุญตักบาตรก็ดี บางท้องถิ่นอาจจะแตกต่างกัน จึงควรจัดผังให้ มีความเหมาะสมตามสถานที่นั้นๆ ด้วย

2. ในการออกแบบจัดผังโรงเรียนพระปริยัติธรรมควรพิจารณาจากทุนทรัพย์ใน การก่อสร้างอาคารเป็นสำคัญเพื่อจะได้จัดผังและเรียงลำดับอาคารในการก่อสร้างตามความจำเป็น ก่อนจะได้พัฒนาและก่อสร้างอย่างมีแบบแผนตามผังแม่บทที่วางไว้

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในอนาคตอาจมีการพัฒนารูปแบบการศึกษาภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ตามเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้ามากขึ้น เช่น การเรียนการสอนผ่านจอมอนิเตอร์รูปแบบการสอบ และการประเมินคะแนนผ่านคอมพิวเตอร์ ดังนั้นอาจต้องเผื่อมีพื้นที่ไว้สำหรับรองรับองค์ประกอบ เหล่านี้

2. ในการออกแบบจัดผังโรงเรียนพระปริยัติธรรมตามหลักสูตรที่วางไว้ได้มีการ วางผังแบบรวม 2 หลักสูตรไว้ด้วยกันมิได้แบ่งแยกเพราะจำนวนนักศึกษามีน้อยแต่หากมีมากขึ้นก็ จะมีการแบ่งแยกแต่ว่าส่วนไหนเป็นของบาลี ส่วนไหนเป็นของสามัญเพื่อจะได้มีความชัดเจนมาก ยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- การศาสนา, กรม. ประวัติวัดสระเกศราชวรมหาวิหารและจดหมายเหตุเรื่องพระสารีริกธาตุเมืองกบิลพัสดุ์. พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2508, เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (อยู่ ญาโณทโย) ณ.พระเมรุวัดเทพศิรินทราวาส 20 พฤศจิกายน 2508),
- ณัฐภักดิ์ จันทวิษ. 2538, สถาปัตยกรรมไทย. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินติ้ง, พิมพ์เนื่องในวันคล้ายวันพระราชสมภพ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีและประกอบการจัดนิทรรศการพิเศษเนื่องในวันอนุรักษ์มรดกไทย 2 เมษายน 2538.
- คำรกราชานุกาพ, สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. ธนบุรี: โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, 2541.
- มยุรี อรุณพลทรัพย์. 2546. แนวคิดในการออกแบบมัลติมีเดียในประเทศไทย. กรุงเทพฯ. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- กติกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. 2537. ธรรมเนียมแห่งอริยะ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สยามรัฐ
- เลอสม สถาปัตตานนท์. 2543. องค์ประกอบสถาปัตยกรรมพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อัลลอยด์พรินเตอร์ส์.
- วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. 2537. การจัดรายละเอียดโครงการเพื่อการออกแบบสถาปัตยกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พินเขนทรนาถ เชาฐรี. 2541. พุทธสถานในอินเดียโบราณ. พระนคร : โรงพิมพ์ประชาชน จำกัด,
- ไพฑูริย์ พรหมสถิตย์. 2546. แนวทางการออกแบบโรงฝึกงานคณะวิชาช่างก่อสร้างวิทยาลัยเทคนิค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- “.....” ประวัติสังคมไทยสมัยโบราณ ก่อนศตวรรษ 25. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อมรรการพิมพ์, 2523.
- โชติ กัลยาณมิตร. 2518. พจนานุกรมสถาปัตยกรรมและศิลปะเกี่ยวเนื่อง. พระนคร:การไฟฟ้าฝ่ายผลิต,
- โชติ กัลยาณมิตร. 2518. สถาปัตยกรรมแบบไทยเดิม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539 พิมพ์ครั้งที่ 2.
- โชติ กัลยาณมิตร. 2518. มูลเหตุแห่งการสร้างวัดในประเทศสยาม. พระนคร : โรงพิมพ์กรมอุทกศาสตร์, 2499, พิมพ์แจกในงานฌาปนกิจศพ นางสอิ่ง หงส์ประสิทธิ์ ณ เมรุวัดระฆังโฆสิตาราม ธนบุรี, 11 กันยายน 2499.

- ธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2539. พระ. **จาริกบุญจาริกธรรม**. กรุงเทพฯ : บริษัทสหธรรมมิก จำกัด,
น. ณ ปากน้ำ. “หอไตรฯ” วารสารวัฒนธรรมไทย. ปีที่ 21 ฉบับที่ 4 เมษายน 2525.
- นริศรานูวัตติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยา และ พระยาอนุমানราชชน. 2521. **บันทึกเรื่องความรู้
ต่างๆ เล่ม 2** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช,
- โบราณราชธานินทร์ (พร เดชะคุปต์), พระยา. **ตำนานกรุงเก่า**. พระนคร : โรงพิมพ์บริษัทสห
อุปกรณ์การพิมพ์, 2502 พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ คุณหญิงจำเริญ โบราณราช
ธานินทร์ ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส 4 เมษายน 2502.
- เปี่ยม บุญยะโชติ, ร.ต.อ. 2513. “การสร้างโบสถ์และอานิสงฆ์การสร้าง”. **ประมวลหลักโหราศาสตร์
กับมูลเหตุของศาสตร์และพิธีกรรมของโหร**. พระนคร : โรงพิมพ์เฟื่องอักษร,
ยอร์ช เซเดส์. นครวัด. 2529. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, แปลโดย
ปรานี วงษ์เทศ.
- ฤทัย ใจจงรัก. 2518. **เรือนไทยเดิม**. เอกสารอัดสำเนา คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
เดือน วรณรัตต์. **พระอารามครั้งพุทธกาล**. พระนคร : โอเดียนการพิมพ์, 2512, พิมพ์ในงาน
พระราชทานเพลิงศพ นางนฤมล จันทเพ็ชร ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม มกราคม 2513.
- ศิริวรรณ แสนมูข. “**กุฏิวัดเฉลิมพระเกียรติ**”. รายงานประกอบการศึกษาวิชาสถาปัตยกรรมไทย
หลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูงสถาปัตยกรรมไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ปีการศึกษา
2519.
- ศิลปากร, กรม. 2533. **วิวัฒนาการพุทธสถานของไทย**. “โบสถ์และวิหารในประเทศไทย”, โดย
จารุณี อินเณตฉาย. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด, 2533 เนื่องในเทศกาลปฐิม
พรรษา
- สมคิด จิระทัศนกุล. “**ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมไทย**” เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 262-
104 ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมไทย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สันติ เล็กสุขุม. **เจดีย์ : ความเป็นมาและคำศัพท์เรียกองค์ประกอบเจดีย์ในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ :
พิมพ์เนศ พริ้นติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด, 2535.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. 2525. **พระไตรปิฎกฉบับประชาชน**. พระนคร : โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย,
พิมพ์ครั้งที่ 6.
- ระเบียบมหาเถรสมาคม . **วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :
<http://www.onab.go.th/DhammaPlace/regulation.pdf>. (วันที่ค้นข้อมูล : 20 ธันวาคม
2549).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก ข้อมูลแบบสำรวจ,แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

ภาคผนวก ข ผังวัดโกเมศรัตนารามและโรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ
(วัดปากน้ำภาษีเจริญ)

ภาคผนวก ค หลักสูตรการเรียน, หนังสือราชการ

ภาคผนวก ง รูปแบบการจัดผัง

ภาคผนวก จ รูปแบบจำลองทัศนียภาพการจัดผัง โครงการ

ภาคผนวก ก

แบบสอบสำรวจ,แบบสอบถาม และ แบบสัมภาษณ์

แบบสำรวจประกอบการวิจัย

เรื่อง

แนวคิดในการออกแบบจัดผังโรงเรียนปริยัติธรรม อ.องครักษ์ จ.นครนายก

แบบสำรวจเพื่อศึกษา สภาพแวดล้อมในสถานที่ก่อสร้าง โรงเรียนปริยัติธรรม จากโรงเรียนตัวอย่าง
ชื่อ โรงเรียนปริยัติธรรม.....

สถานที่ตั้ง.....

แบบสำรวจแบ่งออกเป็น 5 หมวด ดังนี้

1. หมวดสภาพพื้นที่ตั้ง
2. หมวดการจัดวางผัง
3. หมวดรูปแบบตัวอาคาร
4. หมวดองค์ประกอบหลักของโครงการ
5. หมวดส่วนประสมของอาคาร

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่เป็นจริง หรือกรอกข้อความลงในช่องว่าง
ตามความเป็นจริง

1. หมวด สภาพที่ตั้ง

1.1 ตำแหน่งที่ตั้งของโรงเรียนปริยัติธรรม ควรตั้งอยู่ในบริเวณประ โยชน์การใช้สอยที่ดิน

ประเภทใด

- ชุมชนพักอาศัย
- เขตพาณิชย์กรรม
- เขตการท่องเที่ยว
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

1.2 ลักษณะการคมนาคมเข้าถึงเป็นอย่างไร

- อยู่ติดถนนสามารถมองเห็นได้ชัด
- อยู่ในชุมชนนำยานพาหนะเข้าถึงได้
- อยู่ที่โล่งกว้าง ไม่มีชุมชน โดยรอบ
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

1.3 ลักษณะอาคารข้างเคียงเป็นอย่างไร

- บ้านพัก
- อาคารพาณิชย์กรรม
- ที่ดินว่างเปล่า
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

2. หมวด การจัดวางผังบริเวณ

2.1 การจัดวางผังบริเวณเป็นอย่างไร

- รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า
- รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส
- รูปตัว ยู
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

2.2 ลักษณะการใช้พื้นที่ของตัวอาคารเป็นอย่างไร

- ใช้พื้นที่ตัวอาคารในแนวราบ
- ใช้พื้นที่อาคารในแนวตั้งเกิน 2 ชั้นขึ้นไป
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

2.3 ภาพรวมการจัดวางตัวอาคารหันหน้าไปทางทิศใด

- ทิศเหนือ
- ทิศใต้
- ทิศตะวันออก
- ทิศตะวันตก
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

2.4 ลักษณะการใช้ที่ว่างโล่งภายในโรงเรียนปรีดิธรรม

- มีพื้นที่ว่างสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้
- มีพื้นที่คับแคบไม่สามารถประกอบกิจกรรมต่างๆ ได้
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

2.4 กิจกรรมที่ทำได้แก่

- การแสดงธรรมเทศนา กลางแจ้ง
- ลานโล่งใช้สำหรับฝึกนั่งวิปัสสนากรรมฐาน
- ลานทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางศาสนา
- ลานทำบุญตักบาตรในวันพระใหญ่
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

3. หมวด รูปแบบของตัวอาคาร

3.1 ลักษณะรูปแบบอาคารต้องสื่อให้เห็นถึงสถาปัตยกรรมทางศาสนาหรือไม่

- สื่อ
- ไม่สื่อ
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

3.2 รูปทรงหลังคาแบบใดที่ควรใช้กับอาคารมากที่สุด

- หลังคาแบบปั้นหย่า
- หลังคาแบบจั่ว
- หลังคาแบบเพิงหมาแหงน
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

3.3 ลักษณะโครงสร้างของตัวอาคารเป็นแบบใด

- แบบคอนกรีตเสริมเหล็ก
- แบบโครงสร้างเหล็ก
- แบบโครงสร้างไม้
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

4. หมวด องค์ประกอบของโครงการความมีองค์ประกอบอะไรบ้าง

4.1 ทางการศึกษา

- บริเวณที่ใช้ประกอบกิจของสงฆ์
- บริเวณที่พักของนักเรียน ทั้ง นรवास และภิกษุสามเณร
- บริเวณหอฉันท์
- บริเวณห้องโสตทัศน, ห้องคอมพิวเตอร์, ห้องบรรยาย
- หอเก็บพระไตรปิฎก
- โบสถ์
- ตึกอำนวยการ
- ห้องรับแขก
- ห้องประชุม
- ห้องเก็บของ
- จอctrล
- ส่วนปฏิบัติธรรมของนรवासและภิกษุ - สามเณร
- หอพักอาจารย์ ทั้ง นรवासและภิกษุ - สามเณร
- ห้องประชาสัมพันธ์
- ห้องพยาบาล
- อื่นๆ.....

5. หมวด ส่วนประณีตของอาคาร

5.1 มีการประดับตกแต่งลวดลายต่างๆ ภายในอาคารหรือไม่

- มี
- ไม่มี
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

5.2 ลวดลายประดับที่ใช้ในการตกแต่งมีรูปแบบใด

- ลายไทย
- รูปเขียนพุทธประวัติ
- คัมภีร์ ไตรปิฎก
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

5.3 บริเวณใดควรมีการตกแต่งของตัวอาคาร

- บริเวณซุ้มประตู - หน้าต่าง
- บริเวณ หั้ว - ฐานเสา
- บริเวณฝาผนัง
- บริเวณฝ้า
- บริเวณรอบๆ อาคาร
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

5.4 มีการนำกระเบื้องและกระเบื้องโมเสคมาใช้ในงานสถาปัตยกรรมหรือไม่

- มี
- ไม่มี
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

แบบสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย
เรื่อง

แนวคิดในการออกแบบจัดผังโรงเรียนปริยัติธรรม อ.องครักษ์ จ.นครนายก

ตอนที่ 2 ข้อมูลการเข้าใช้โรงเรียนปริยัติธรรม

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่เป็นจริง หรือกรอกข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. ท่านพักอยู่ในเขตโรงเรียนปริยัติธรรมหรือไม่

- อยู่
 ไม่อยู่
 อื่นๆ โปรดระบุ.....

2. ท่านเดินทางมาโรงเรียนปริยัติธรรมโดยวิธีใด

- รถยนต์ส่วนบุคคล
 รถโดยสารประจำทาง
 รถจักรยานยนต์
 เดิน
 อื่นๆ โปรดระบุ.....

3. ท่านเดินทางมาโรงเรียนปริยัติธรรมกับใครเป็นส่วนใหญ่

- มาตามลำพัง
 มากับครอบครัว
 มากับเพื่อน
 อื่นๆ โปรดระบุ.....

4. ท่านเดินทางมาโรงเรียนปริยัติธรรมในช่วงเวลาใด

- 6.00 – 9.00 น.
 9.01 - 10.00 น.
 10.01 – 12.00 น.
 13.00 – 16.00 น.

5. ท่านคิดว่าช่วงเวลาใดที่มีคนอยู่ที่โรงเรียนปริยัติธรรมมากที่สุด

- วันเสาร์ – อาทิตย์
 วันหยุดนักขัตฤกษ์
 วันเวลาราชการ
 วันที่มีกิจกรรมทางพุทธศาสนา

6. กิจกรรมที่ปฏิบัติในโรงเรียนปริยัติธรรม

- ใช้เป็นสถานที่ เรียนสำหรับภิกษุ – สามเณร แผนกสามัญและบาลี
- ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ
- ใช้เป็นที่ปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

7. ห้องที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม

- ส่วนอำนวยการ
- ส่วนการศึกษา
- ส่วนบริการ
- ส่วนนันทนาการ
- ส่วนสวัสดิการ
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

แบบสอบถามประกอบการวิจัย

เรื่อง

แนวคิดในการออกแบบจัดผังโรงเรียนปริยัติธรรม อ.องครักษ์ จ.นครนายก

ตอนที่ 3 ข้อมูลแสดงความคิดเห็นและความต้องการทางกายภาพของเจ้าอาวาสและพระอาจารย์
จากโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่เป็นจริง หรือกรอกข้อความลงใน
ช่องว่างตามความเป็นจริง

1. ท่านคิดว่าตำแหน่งที่ตั้งโครงการเหมาะสมหรือไม่

- เหมาะสม
 ไม่เหมาะสม

2. ท่านคิดว่าปัญหาที่ท่านพบในการเข้ามาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม

- สถานที่คับแคบไม่สามารถใช้สอยประกอบกิจกรรมของสงฆ์ได้เต็มที่
 ห้องน้ำและห้องส้วมไม่เพียงพอ
 มีการระบายอากาศไม่ดี
 มีเสียงรบกวน
 มีที่จอดรถไม่สะดวก
 อื่นๆ โปรดระบุ.....

3. ท่านคิดว่าในโรงเรียนพระปริยัติธรรมควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกชนิดใดบ้าง

- ม้านั่งพักผ่อน
 บริการน้ำดื่ม
 จุดแจ้งรับข่าวสาร
 โทรทัศน์สาธารณะ
 อื่นๆ โปรดระบุ.....

4. ที่ว่างภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรมควรตกแต่งที่ว่างด้วยวิธีใด

- ขุดบ่อน้ำสร้างความร่มเย็น
 จัดสวนป่าโปร่ง
 ทำลานซิเมนต์โค้งใช้ประ โยชน์ต่างๆ
 ทำสัญลักษณ์หรือจุดหมายคา
 อื่นๆ โปรดระบุ.....

5. ท่านคิดว่าพื้นที่ดังต่อไปนี้สำคัญมากน้อยเพียงใดกรุณาใส่เครื่องหมาย✓ ตามระดับ
ความสำคัญดังต่อไปนี้

รายละเอียด	ระดับความสำคัญ			
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. ห้องประชุม				
2. ห้องสมุด				
3. ห้องพระไตรปิฎก				
4. อาคารโสตศึกษา				
5. อาคารเรียนบรรยาย				
6. อาคารห้องพัก				
7. อาคารอำนวยการ				
8. ที่พักพิเศษ				
9. อาคารสถานที่ปฏิบัติธรรมและนั่งสมาธิ				
10. สวนสาธารณะที่ใช้ปฏิบัติธรรม				

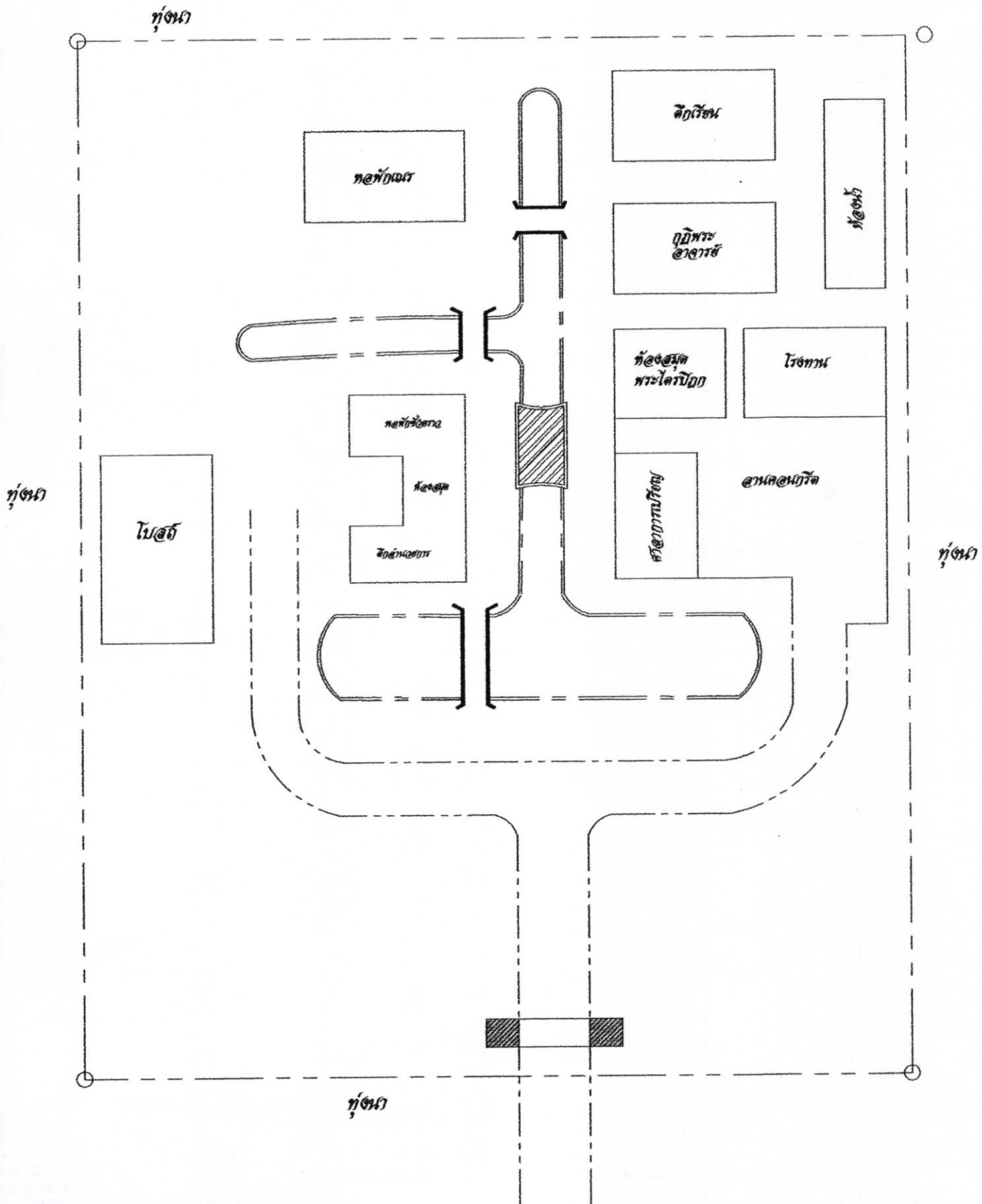
ภาคผนวก ข

ผังโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดโกเมศรัตนาราม

และ

ผังโรงเรียนพระปริยัติธรรมภาวนานุสนธิ์ (วัดปากน้ำภาษีเจริญ)

ผังวัดโกเมศรัตนาราม

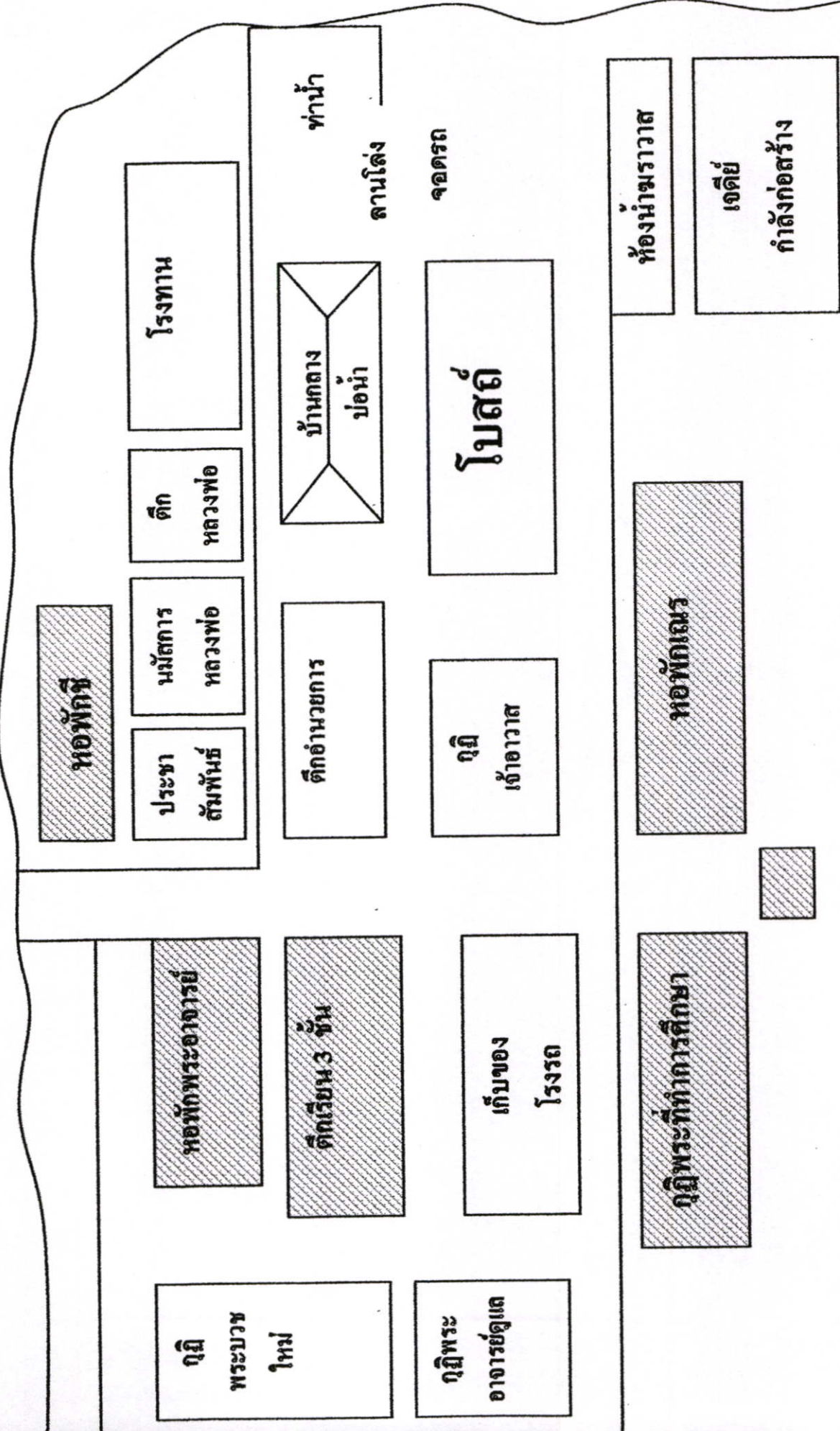

ผังบริเวณวัดปากน้ำภาษีเจริญ

ท่าน้ำ

แม่น้ำ

แม่น้ำ

ภาคผนวก ค

หลักสูตรการเรียน, หนังสือราชการ

ขั้นตอนการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด
ตามระเบียบมหาเถรสมาคม
ว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๓

สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด หมายถึงสำนักปฏิบัติธรรมที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นตาม **ระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๓** เป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่ทางคณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมให้การส่งเสริมสนับสนุนให้วัดทั่วประเทศจัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับประชาชนพุทธบริษัทที่สนใจใคร่ปฏิบัติธรรมด้วยการฝึกสมาธิ-เจริญวิปัสสนา โดยมุ่งให้แต่ละคณะสงฆ์จังหวัดควรมีสถานักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในด้านการฝึกอบรมสมถกัมมัฏฐานหรือวิปัสสนากัมมัฏฐาน อย่างน้อย ๑ แห่ง

การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนั้น ต้องดำเนินการตามความในข้อ ๔ แห่งระเบียบมหาเถรสมาคม **ว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๓** ซึ่งระบุไว้ว่า “การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ให้เจ้าคณะจังหวัด ประธานคณะกรรมการ จัดประชุมคณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด คัดเลือกวัดที่เหมาะสม ให้เจ้าอาวาสวัดที่จัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรม ยื่นหนังสือขอจัดตั้งตามแบบ ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เสนอคณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พิจารณาแล้วให้ประธานคณะกรรมการรายงานเสนอเจ้าคณะภาค และเจ้าคณะใหญ่พิจารณาเสนอมหาเถรสมาคมพิจารณาอนุมัติ เพื่อมีพระบัญชาการตั้งสำนักปฏิบัติธรรม ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติขึ้นทะเบียนเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด” ดังนั้น อาศัยตามความแห่งระเบียบนี้ จึงเป็นการดำเนินการโดยเฉพาะของเจ้าคณะปกครองฝ่ายสงฆ์ ในนามของคณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติประจำจังหวัด ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะจังหวัด เป็นประธานคณะกรรมการ รองเจ้าคณะจังหวัด เป็นรองประธานคณะกรรมการ เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอของจังหวัดนั้น เป็นกรรมการ โดยมีเจ้าคณะใหญ่ เป็นประธานที่ปรึกษา เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เป็นที่ปรึกษา ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ปกครองฝ่ายบ้านเมืองทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่จะพิจารณาให้ความเห็นชอบแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ามหาเถรสมาคมจะออกระเบียบดังกล่าวมานับเป็นเวลา ๖ ปี ตั้งแต่สมัยที่กรมการศาสนาเป็นหน่วยงานของรัฐที่รับสนองงานคณะสงฆ์โดยตรง แต่สถานการณ์การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกลับไม่เพิ่มขึ้น ทั้งยังไม่กระจายครอบคลุมทุกพื้นที่ของจังหวัดตามเจตนารมณ์แห่งระเบียบ มส. ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะขาดการติดตามประสานกระตุ้นส่งเสริมให้ดำเนินการตามระเบียบ มส. ซึ่งมีได้มีมาตรการบังคับ นั่นก็ส่วนหนึ่ง หรืออาจเป็นเพราะปัญหาอุปสรรคต่างๆ จึงก่อให้เกิดความสับสนในการเสนอเรื่องขอจัดตั้งทั้งแก่เจ้าคณะผู้ปกครองฝ่ายสงฆ์และเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่ได้เสนอเรื่องผ่านความเห็นชอบของเจ้าหน้าที่ปกครองฝ่ายบ้านเมืองส่วนภูมิภาค (นายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัด) แล้วส่งเรื่องให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาตินำเสนอมหาเถรสมาคม โดยไม่เสนอเรื่องผ่านความเห็นของเจ้าคณะภาคและเจ้าคณะใหญ่

ดังนั้น เพื่อให้การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดเป็นไปโดยถูกต้องตามระเบียบ และมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงกำหนดขั้นตอนเสนอเรื่องขอจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดไว้เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

- ขั้นตอนที่ ๑ เจ้าคณะจังหวัด จัดประชุมคณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด คัดเลือกวัดที่เหมาะสม แล้วแจ้งเจ้าอาวาสวัดที่ได้รับการคัดเลือกทราบ
- ขั้นตอนที่ ๒ เจ้าอาวาสวัดที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อจัดตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดยื่นหนังสือขอจัดตั้งต่อคณะกรรมการจัดตั้งตามแบบที่กำหนด (แบบ สธจ. ๑)
- ขั้นตอนที่ ๓ เจ้าคณะจังหวัด ประธานคณะกรรมการจัดตั้ง รายงานเสนอเจ้าคณะภาคตามแบบที่กำหนด (แบบ สธจ. ๒)
- ขั้นตอนที่ ๔ เจ้าคณะภาคพิจารณาลงนามเสนอความเห็นและรายงานเสนอเจ้าคณะใหญ่
- ขั้นตอนที่ ๕ เจ้าคณะใหญ่พิจารณาลงนามเสนอความเห็น นำเข้าที่ประชุมมหาเถรสมาคมด้วยตนเองในฐานะกรรมการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่ง หรือส่งเรื่องโดยตรงให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หรือส่งเรื่องคืนให้เจ้าคณะจังหวัดดำเนินการจัดส่งให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ดำเนินการจัดทำวาระเพื่อนำเสนอที่ประชุมมหาเถรสมาคมพิจารณาอนุมัติ

- ขั้นตอนที่ ๖** เลขาธิการมหาเถรสมาคมนำเสนอที่ประชุมมหาเถรสมาคมพิจารณามีมติอนุมัติจัดตั้ง
เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด
- ขั้นตอนที่ ๗** สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จัดทำมติมหาเถรสมาคมแจ้งให้เจ้าคณะจังหวัด
ทราบ และขึ้นทะเบียนเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด
- ขั้นตอนที่ ๘** เจ้าคณะจังหวัดแจ้งเจ้าอาวาสวัดที่เป็นสถานที่จัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด
ทราบเพื่อดำเนินกิจกรรมจัดการศึกษาปฏิบัติธรรมให้แก่พุทธบริษัทต่อไป
- ขั้นตอนที่ ๙** สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยกองพุทธศาสนศึกษา จัดสรรงบประมาณ
อุดหนุนประจำปี ตามโครงการเงินอุดหนุนการดำเนินงานสำนักปฏิบัติธรรม

ฝ่ายการศึกษาสงเคราะห์ กองพุทธศาสนศึกษา

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

โทร. ๐ ๒๔๔๑ ๔๕๕๓

หลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔

ความนำ

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรช่วงชั้นที่ ๓ (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๓) และช่วงชั้นที่ ๔ (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖) โดยใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้ได้กำหนดให้เรียนรายวิชาธรรมวินัย และวิชาภาษาบาลีเป็นกลุ่มสาระเพิ่มเติมเฉพาะ

โดยที่มาตรา ๗๔ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ ในปีการศึกษา ๒๕๔๖ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงได้ปรับปรุงและจัดทำหลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการ ครบทั้ง ๘ กลุ่มสาระ ในช่วงชั้นที่ ๓ และช่วงชั้นที่ ๔ เพื่อให้เหมาะสมกับสมรรถภาพ ธรรมชาติการเรียนรู้ และระดับพัฒนาการของผู้เรียน

การจัดการศึกษาเป็นอุดมการณ์เพื่อปวงชน โดยรัฐต้องจัดให้มีการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาเยาวชนไทยทุกคน ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะที่เป็นพลเมืองไทย และพลเมืองของโลก เพื่อเป็นรากฐานที่พอเพียงสำหรับกรใ้เรียนตลอดชีวิต รวมทั้งเพื่อการพัฒนาหน้าที่การงาน และการพัฒนาคุณภาพชีวิตส่วนตนและครอบครัว เพื่อสร้างเป็นรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการสร้างสรรค์สังคมไทย ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนในอนาคต

วิสัยทัศน์

มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นศาสนทายาทที่ดี เป็นผู้นำด้านศาสนธรรม และศาสนพิธี สืบสานวัฒนธรรมประเพณี สามารถประยุกต์หลักธรรม และองค์ความรู้ มาใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

ภารกิจ

๑. พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการและจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
๒. พัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษา ที่สอดคล้องกับสภาพบริบทท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง เป็นตามศักยภาพ
๓. พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ และการบริหารจัดการ
๔. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ที่เสริมสร้างผู้เรียนให้มี คุณธรรม จริยธรรม และ เป็นศาสนทายาทที่ดี
๕. ประสานสัมพันธ์กับวัด สถานศึกษา ชุมชน ในการจัดการศึกษา ร่วมอนุรักษ์ ศิลปะ วัฒนธรรมท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด
๖. พัฒนาและจัดสภาพแวดล้อม ให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รวมทั้งจัดแหล่งเรียนรู้ ให้เหมาะสมเพียงพอ และหลากหลาย
๗. ส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ ที่เหมาะสมกับผู้เรียน

๘. ส่งเสริมสนับสนุนระบบการประกันคุณภาพภายใน
๙. ส่งเสริมวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย สอดคล้องกับ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของผู้เรียน และเน้นข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล

เป้าหมาย

๑. ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ที่พึงประสงค์ ปฏิบัติคนเหมาะสมกับสมณสาธูป อยู่ร่วมในสังคม อย่างมีความสุข
๒. ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
๓. ผู้เรียนเป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนา และสามารถเผยแผ่หลักธรรม ได้อย่างถูกต้อง

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

๑. ผู้เรียนมีระเบียบวินัย และปฏิบัติคนเหมาะสมกับสมณสาธูป
๒. ผู้เรียนมีความสำรวมกาย วาจา มีบุคลิกภาพที่ดี
๓. ผู้เรียนเห็นคุณค่า ศรัทธาในพระพุทธศาสนา และมีเจตคติที่ดีต่อการเป็นศาสนทายาท
๔. ผู้เรียนมีความสามารถเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
๕. ผู้เรียนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
๖. ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ มีความกตัญญูกตเวที
๗. ผู้เรียนมีความประหยัด รู้จักใช้ทรัพย์สินสิ่งของของตนเอง และส่วนรวมอย่างคุ้มค่าและพอประมาณ
๘. ผู้เรียนมีความอดทนอดกลั้น
๙. ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกที่เห็นประโยชน์แก่ส่วนรวม อนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม พัฒนาสิ่งแวดล้อม และภูมิใจในภูมิปัญญาไทย
๑๐. ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณมีความคิดสร้างสรรค์
๑๑. ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
๑๒. ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี และการเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย ที่เหมาะสมกับสมณะสาธูป
๑๓. ผู้เรียนปลอดจากสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา
๑๔. ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา ในการวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่า ถ่ายทอดความรู้ดี ความคิดต่อคนหรืออย่างอิสระเหมาะสม กับสมณะสาธูป

โครงสร้าง

เพื่อให้หลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ดังนี้

ระดับช่วงชั้น

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดการเรียนการสอน ๒ ช่วงชั้น ดังนี้

ช่วงชั้นที่ ๓ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๓

ช่วงชั้นที่ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖

สาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระ

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยเป็น ๘ กลุ่มสาระ ดังนี้

๑. ภาษาไทย
๒. คณิตศาสตร์
๓. วิทยาศาสตร์
๔. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
๕. สุขศึกษา และพลศึกษา
๖. ศิลปะ
๗. การงานอาชีพ และเทคโนโลยี
๘. ภาษาคำต่างประเทศ

เวลาเรียน

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

ช่วงชั้นที่ ๓	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๓
	มีเวลาเรียนประมาณปีละ ๑,๐๐๐ - ๑,๒๐๐ ชั่วโมง
	โดยเฉลี่ยวันละ ๕ - ๖ ชั่วโมง
ช่วงชั้นที่ ๔	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖
	มีเวลาเรียนปีละ ไม่น้อยกว่า ๑,๒๐๐ ชั่วโมง
	โดยเฉลี่ยวันละ ไม่น้อยกว่า ๖ ชั่วโมง

โครงสร้างหลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔

กลุ่มสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่ม	มัธยมศึกษา	
	ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-๓)	ช่วงชั้นที่ ๔ (ม.๔-๖)
	การศึกษาภาคบังคับ	การศึกษาขั้นพื้นฐาน
สาระการเรียนรู้พื้นฐาน		
ภาษาไทย	○	○
คณิตศาสตร์	○	○
วิทยาศาสตร์	○	○
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	○	○
สุขศึกษาและพลศึกษา	□	□
ศิลปะ	□	□
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	□	□
ภาษาต่างประเทศ	□	□
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	▲	▲
เวลาเรียน	ประมาณปีละ ๑,๐๐๐ - ๑,๒๐๐ ชม.	ไม่น้อยกว่าปีละ ๑,๒๐๐ ชม.

หมายเหตุ

- สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้ และการแก้ปัญหา
- สาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างการเป็นมนุษย์ และศักยภาพพื้นฐานในการคิด และการทำงาน
- ▲ กิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้นอกจากสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่ม และการพัฒนาตนตามศักยภาพ

โครงสร้างหลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔
ช่วงชั้นที่ ๓ (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓)

กลุ่มสาระ	เวลาเรียน (ชั่วโมง) ปี					
	ม. ๑		ม. ๒		ม. ๓	
	พื้นฐาน	สาระเพิ่มเติม	พื้นฐาน	สาระเพิ่มเติม	พื้นฐาน	สาระเพิ่มเติม
๑) สาระการเรียนรู้พื้นฐาน						
๑.๑ ภาษาไทย	๑๖๐		๑๖๐		๑๖๐	
๑.๒ คณิตศาสตร์	๑๒๐		๑๒๐		๑๒๐	
๑.๓ วิทยาศาสตร์	๑๒๐		๑๒๐		๑๒๐	
๑.๔ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	๑๒๐		๑๒๐		๑๒๐	
๑.๕ สุขศึกษา และพลศึกษา	๔๐		๔๐		๔๐	
๑.๖ ศิลปะ	๔๐		๔๐		๔๐	
๑.๗ การงานอาชีพ และเทคโนโลยี	๘๐		๘๐		๘๐	
๑.๘ ภาษาคำต่างประเทศ						
- ภาษาอังกฤษ	๘๐		๘๐		๘๐	
รวม กลุ่มสาระพื้นฐาน						
	๑,๒๐๐		๑,๒๐๐		๑,๒๐๐	
๒) สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม						
๒.๑ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม						
- ศาสนปฏิบัติ		๔๐		๔๐		๔๐
- ธรรมวินัย		๔๐		๔๐		๔๐
๒.๒ กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ						
- ภาษาบาลี		๘๐		๘๐		๘๐
๒.๓ กลุ่มสาระอื่น ๆ		๑๒๐		๑๒๐		๑๒๐
รวม สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม						
		๒๘๐		๒๘๐		๒๘๐
๓) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน						
- กิจกรรมแนะแนว	๔๐		๔๐		๔๐	
- กิจกรรมชุมนุม	๔๐		๔๐		๔๐	
- กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม	๔๐		๔๐		๔๐	
- กิจกรรมส่งเสริม	๔๐		๔๐		๔๐	
รวมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน						
	๑๖๐		๑๖๐		๑๖๐	
รวมเวลาเรียน						
	๑,๒๐๐		๑,๒๐๐		๑,๒๐๐	

คำอธิบายเพิ่มเติม

- โรงเรียนสามารถปรับเวลาเรียนในแต่ละกลุ่มสาระได้ตามความเหมาะสม และบริบทของแต่ละโรงเรียน
- ทุกโรงเรียนต้องจัดสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมรายวิชา ธรรมวินัย ศาสนปฏิบัติและภาษาบาลี ให้กับนักเรียนทุกคนไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้
- โรงเรียนควรจัดการเรียนรู้อีกในกลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมอื่น ๆ โดยเลือกเรียนใน ๘ กลุ่มสาระ ที่เหมาะสมกับสมรรถภาพและสอดคล้องตามสภาพชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ

โครงสร้างหลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ช่วงชั้นที่ ๔ (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖)

แผนที่ ๑ (วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์)

กลุ่มสาระ	เวลาเรียน/หน่วยกิต / ชั่วโมง/ภาคเรียน							
	ภาคเรียนที่ ๑				ภาคเรียนที่ ๒			
	พื้นฐาน		เพิ่มเติม		พื้นฐาน		เพิ่มเติม	
	นท.	ชม.	นท.	ชม.	นท.	ชม.	นท.	ชม.
๑) สาระการเรียนรู้พื้นฐาน								
๑.๑. ภาษาไทย	๑.๐	๔๐			๑.๐	๔๐		
๑.๒. คณิตศาสตร์	๑.๐	๔๐			๑.๐	๔๐		
๑.๓. วิทยาศาสตร์พื้นฐาน	๑.๐	๔๐			๑.๐	๔๐		
๑.๔. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	๑.๐	๔๐			๑.๐	๔๐		
๑.๕. สุขศึกษา และพลศึกษา	๑.๐	๔๐			๑.๐	๔๐		
๑.๖. ศิลปะ	๐.๕	๒๐			๐.๕	๒๐		
๑.๗. การงานอาชีพ และเทคโนโลยี	๑.๐	๔๐			๑.๐	๔๐		
๑.๘. ภาษาคำต่างประเทศ	๑.๐	๔๐			๑.๐	๔๐		
รวมสาระการเรียนรู้พื้นฐาน	๗.๕	๓๐๐			๗.๕	๓๐๐		
๒) สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม								
๒.๑. คณิตศาสตร์			๑.๐	๔๐			๑.๐	๔๐
๒.๒. วิทยาศาสตร์			๔.๐	๑๖๐			๔.๐	๑๖๐
๒.๓. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม								
- ศาสนปฏิบัติ			๑.๐	๔๐			๑.๐	๔๐
- ธรรมวินัย			๑.๐	๔๐			๑.๐	๔๐
๒.๔. ภาษาคำต่างประเทศ								
- ภาษาอังกฤษ			๐.๕	๒๐			๐.๕	๒๐
- ภาษาบาลี			๑.๐	๔๐			๑.๐	๔๐
รวมสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม			๖.๕	๓๔๐			๖.๕	๓๔๐
๓) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน								
- กิจกรรมแนะแนว		๒๐				๒๐		
- กิจกรรมชุมนุม		๒๐				๒๐		
- กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม		๒๐				๒๐		
- กิจกรรมส่งเสริม		๒๐				๒๐		
รวมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน		๘๐				๘๐		
รวมจำนวนหน่วยกิตพื้นฐาน/เพิ่มเติม	๗.๕		๖.๕		๗.๕		๖.๕	
รวมหน่วยกิต			๑๖.๐				๑๖.๐	
รวมเวลาเรียน/ภาคเรียน			๖๒๐				๖๒๐	

คำอธิบายเพิ่มเติม

- โรงเรียนสามารถปรับเวลาเรียนในแต่ละกลุ่มสาระได้ตามความเหมาะสม และบริบทของแต่ละโรงเรียน
- ทุกโรงเรียนต้องจัดสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมกลุ่มสาระ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และวิชาภาษาอังกฤษให้กับนักเรียนทุกรูป
ไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้
- โรงเรียนควรจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมอื่น ๆ โดยเลือกเรียนใน ๘ กลุ่มสาระ ที่เหมาะสมกับสมรรถภาพ
และสอดคล้องตามสภาพชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ

โครงสร้างหลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ช่วงชั้นที่ ๔ (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖)

แผนที่ ๒ (ศิลป์-ภาษา)

กลุ่มสาระ	เวลาเรียน/หน่วยกิต / ชั่วโมง/ภาคเรียน							
	ภาคเรียนที่ ๑				ภาคเรียนที่ ๒			
	พื้นฐาน		เพิ่มเติม		พื้นฐาน		เพิ่มเติม	
	นก.	ชม.	นก.	ชม.	นก.	ชม.	นก.	ชม.
๑) สาระการเรียนรู้พื้นฐาน								
๑.๑. ภาษาไทย	๑.๐	๔๐			๑.๐	๔๐		
๑.๒. คณิตศาสตร์	๑.๐	๔๐			๑.๐	๔๐		
๑.๓. วิทยาศาสตร์พื้นฐาน	๑.๐	๔๐			๑.๐	๔๐		
๑.๔. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	๑.๐	๔๐			๑.๐	๔๐		
๑.๕. สุขศึกษา และพลศึกษา	๑.๐	๔๐			๑.๐	๔๐		
๑.๖. ศิลปะ	๐.๕	๒๐			๐.๕	๒๐		
๑.๗. การงานอาชีพ และเทคโนโลยี	๑.๐	๔๐			๑.๐	๔๐		
๑.๘. ภาษาคำต่างประเทศ	๑.๐	๔๐			๑.๐	๔๐		
รวมสาระการเรียนรู้พื้นฐาน	๗.๕	๓๐๐			๗.๕	๓๐๐		
๒) สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม								
๒.๑ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม								
- ศาสนปฏิบัติ			๑.๐	๔๐			๑.๐	๔๐
- ธรรมวินัย			๑.๐	๔๐			๑.๐	๔๐
๒.๒ กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ								
- ภาษาอังกฤษ			๐.๕	๒๐			๐.๕	๒๐
- ภาษาบาลี			๑.๕	๖๐			๑.๕	๖๐
๒.๓ กลุ่มสาระเพิ่มเติมอื่น ๆ			๔.๕	๑๘๐			๔.๕	๑๘๐
รวมสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม			๘.๕	๓๘๐			๘.๕	๓๘๐
๓) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน								
- กิจกรรมแนะแนว		๒๐				๒๐		
- กิจกรรมชุมนุม		๒๐				๒๐		
- กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม		๒๐				๒๐		
- กิจกรรมส่งเสริม		๒๐				๒๐		
รวมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน		๘๐				๘๐		
รวมจำนวนหน่วยกิตพื้นฐาน/เพิ่มเติม	๗.๕		๘.๕		๗.๕		๘.๕	
รวมหน่วยกิต		๑๖.๐				๑๖.๐		
รวมเวลาเรียน/ภาคเรียน		๖๒๐				๖๒๐		

คำอธิบายเพิ่มเติม

- โรงเรียนสามารถปรับเวลาเรียน ในแต่ละกลุ่มสาระได้ตามความเหมาะสม และบริบทของแต่ละโรงเรียน
- ทุกโรงเรียนต้องจัดสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมกลุ่มสาระ ภาษาต่างประเทศ ให้กับนักเรียนทุกรูปแบบไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้
- โรงเรียนควรจัดการเรียนรู้อื่นในกลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมอื่น ๆ โดยเลือกเรียนใน ๘ กลุ่มสาระ ที่เหมาะสมกับสมรรถภาพ และสอดคล้องสภาพชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ

โครงสร้างหลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ช่วงชั้นที่ ๔ (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖)

แผนที่ ๑ (ศิลป์-พุทธศาสตร์)

กลุ่มสาระ	เวลาเรียน/หน่วยกิต/ชั่วโมง/ภาคเรียน							
	ภาคเรียนที่ ๑				ภาคเรียนที่ ๒			
	พื้นฐาน		เพิ่มเติม		พื้นฐาน		เพิ่มเติม	
	นก.	ชม.	นก.	ชม.	นก.	ชม.	นก.	ชม.
๑) สาระการเรียนรู้พื้นฐาน								
๑.๑. ภาษาไทย	๑.๐	๔๐			๑.๐	๔๐		
๑.๒. คณิตศาสตร์	๑.๐	๔๐			๑.๐	๔๐		
๑.๓. วิทยาศาสตร์พื้นฐาน	๑.๐	๔๐			๑.๐	๔๐		
๑.๔. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	๑.๐	๔๐			๑.๐	๔๐		
๑.๕. สุขศึกษา และพลศึกษา	๑.๐	๔๐			๑.๐	๔๐		
๑.๖. ศิลปะ	๐.๕	๒๐			๐.๕	๒๐		
๑.๗. การงานอาชีพ และเทคโนโลยี	๑.๐	๔๐			๑.๐	๔๐		
๑.๘. ภาษาคำต่างประเทศ	๑.๐	๔๐			๑.๐	๔๐		
รวมสาระการเรียนรู้พื้นฐาน	๗.๕	๓๐๐			๗.๕	๓๐๐		
๒) สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม								
๒.๑ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม								
- ศาสนปฏิบัติ			๒.๐	๘๐			๒.๐	๘๐
- ธรรมวินัย			๒.๐	๘๐			๒.๐	๘๐
๒.๒ กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ								
- ภาษามาลี			๒.๕	๑๐๐			๒.๕	๑๐๐
๒.๓ กลุ่มสาระเพิ่มเติมอื่น ๆ			๒.๐	๘๐			๒.๐	๘๐
รวมสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม			๖.๕	๒๘๐			๖.๕	๒๘๐
๓) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน								
- กิจกรรมแนะแนว		๒๐				๒๐		
- กิจกรรมชุมนุม		๒๐				๒๐		
- กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม		๒๐				๒๐		
- กิจกรรมส่งเสริม		๒๐				๒๐		
รวมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน		๘๐				๘๐		
รวมจำนวนหน่วยกิตพื้นฐาน/เพิ่มเติม	๗.๕		๖.๕		๗.๕		๖.๕	
รวมหน่วยกิต	๑๖.๐				๑๖.๐			
รวมเวลาเรียน/ภาคเรียน	๗๒๐				๗๒๐			

คำอธิบายเพิ่มเติม

- โรงเรียนสามารถปรับเวลาเรียนในแต่ละกลุ่มสาระได้ตามความเหมาะสม และบริบทของแต่ละโรงเรียน
- ทุกโรงเรียนต้องจัดสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมรายวิชา ธรรมวินัย ศาสนปฏิบัติและภาษามาลี ให้กับนักเรียนทุกรูปไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้
- โรงเรียนควรจัดการเรียนรู้อื่นในกลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมอื่น ๆ โดยเลือกเรียนใน ๘ กลุ่มสาระ ที่เหมาะสมกับสมรรถภาพ และสอดคล้องตามสภาพชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกำหนดไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ สำหรับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาสามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรายละเอียดต่อไปนี้

๑. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

สาระที่ ๑ การอ่าน

มาตรฐาน ท ๑.๑ : ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้ และความคิด ไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ ๒ การเขียน

มาตรฐาน ท ๒.๑ : ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่างๆ เขียนรายงานข้อมูล สารสนเทศ และรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ ๓ การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท ๓.๑ : สามารถเลือกฟัง และ ดูอย่างมีวิจารณญาณ และ พูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึก ในโอกาสต่างๆอย่างมีวิจารณญาณ และ สร้างสรรค์

สาระที่ ๔ หลักการใช้ภาษา

มาตรฐาน ท ๔.๑ : เข้าใจธรรมชาติของภาษา และ หลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษา และ พลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และ รักษาภาษาไทยไว้ เป็นสมบัติของชาติ

มาตรฐาน ท ๔.๒ : สามารถใช้ภาษาและสร้างความรู้ เสริมสร้างลักษณะนิสัยบุคลิกภาพ และ ความสัมพันธ์ ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม อาชีพ สังคม และ ชีวิตประจำวัน

สาระที่ ๕ วรรณคดี และวรรณกรรม

มาตรฐาน ท ๕.๑ : เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วรรณคดี และ วรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่า และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

๒. กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

สาระที่ ๑ จำนวนและการดำเนินการ

มาตรฐาน ค ๑.๑ : เข้าใจถึงความหลากหลายของการแสดงจำนวน และการใช้จำนวนในชีวิตจริง

มาตรฐาน ค ๑.๒ : เข้าใจถึงผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของจำนวน และความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินการต่างๆ และสามารถใช้ในการดำเนินการในการแก้ปัญหาได้

มาตรฐาน ค ๑.๓ : ใช้การประมาณค่าในการคำนวณและแก้ปัญหาได้

มาตรฐาน ค ๑.๔ : เข้าใจในระบบจำนวนและสามารถนำสมบัติเกี่ยวกับจำนวนไปใช้ได้

สาระที่ ๒ การวัด

มาตรฐาน ค ๒.๑ : เข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการวัด

มาตรฐาน ค ๒.๒ : วัดและคาดคะเนขนาดของสิ่งที่ต้องการวัดได้

มาตรฐาน ค ๒.๓ : แก้ปัญหาเกี่ยวกับการวัดได้

สาระที่ ๓ เรขาคณิต

มาตรฐาน ค ๓.๑ : อธิบายและวิเคราะห์รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติได้

มาตรฐาน ค ๓.๒ : ใช้การหมึกภาพ (Visualization) ใช้เหตุผลเกี่ยวกับปริภูมิ (Spatial reasoning) และใช้แบบจำลองทางเรขาคณิต (Geometric Model) ในการแก้ปัญหา

สาระที่ ๔ พีชคณิต

มาตรฐาน ค ๔.๑ : อธิบายและวิเคราะห์รูปแบบ (Pattern) ความสัมพันธ์ต่าง ๆ ได้

มาตรฐาน ค ๔.๒ : ใช้นิพจน์สมการ อสมการ กราฟ และแบบจำลองทางคณิตศาสตร์อื่น ๆ แทนสถานการณ์ต่าง ๆ

สาระที่ ๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น

มาตรฐาน ค ๕.๑ : เข้าใจและใช้วิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลได้

มาตรฐาน ค ๕.๒ : ใช้วิธีการทางสถิติและความรู้เกี่ยวกับความน่าจะเป็นในการคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผล

มาตรฐาน ค ๕.๓ : ใช้ความรู้เกี่ยวกับสถิติและความน่าจะเป็นช่วยในการตัดสินใจและแก้ปัญหาได้

สาระที่ ๖ ทักษะ / กระบวนการทางคณิตศาสตร์

มาตรฐาน ค ๖.๑ : มีความสามารถในการแก้ปัญหา

มาตรฐาน ค ๖.๒ : มีความสามารถในการใช้เหตุผล

มาตรฐาน ค ๖.๓ : มีความสามารถในการสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ และการนำเสนอ

มาตรฐาน ค ๖.๔ : มีความสามารถเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์ และเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่น ๆ ได้

มาตรฐาน ค ๖.๕ : มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

๓. กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์**สาระที่ ๑ : สิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต**

มาตรฐาน ว ๑.๑ : เข้าใจหน่วยพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ของโครงสร้าง และหน้าที่ของระบบต่าง ๆ ของสิ่งมีชีวิตที่ทำงานสัมพันธ์กัน มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตของตนเอง และดูแลสิ่งมีชีวิต

มาตรฐาน ว ๑.๒ : เข้าใจกระบวนการและความสำคัญของการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรม วิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต ความหลากหลายทางชีวภาพ การใช้เทคโนโลยีชีวภาพที่มีผลต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ ๒ : ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

มาตรฐาน ว ๒.๑ : เข้าใจสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่างๆ ในระบบนิเวศน์มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว ๒.๒ : เข้าใจความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในระดับท้องถิ่น ประเทศ และ โลก โดยนำความรู้ไปใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

สาระที่ ๓ : สารและสมบัติของสาร

มาตรฐาน ว ๓.๑ : เข้าใจสมบัติของสาร ความสัมพันธ์ระหว่างสมบัติของสารกับโครงสร้างและแรงยึดเหนี่ยวระหว่างอนุภาค มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว ๓.๒ : เข้าใจหลักการและธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงสถานะของสาร การเกิดสารละลาย การเกิดปฏิกิริยาเคมี มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ ๔ : แรงและการเคลื่อนที่

มาตรฐาน ว ๔.๑ : เข้าใจธรรมชาติของแรงแม่เหล็กไฟฟ้า แรงโน้มถ่วง และแรงนิวเคลียร์มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างถูกต้อง และมีคุณธรรม

มาตรฐาน ว ๔.๒ : เข้าใจลักษณะการเคลื่อนที่แบบต่างๆ ของวัตถุในธรรมชาติมีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ ๕ : พลังงาน

มาตรฐาน ว ๕.๑ : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างพลังงานกับการดำรงชีวิต การเปลี่ยนรูปพลังงาน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสารและพลังงาน ผลของการใช้พลังงานต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ ๖ : กระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลก

มาตรฐาน ว ๖.๑ : เข้าใจกระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นบนผิวโลกและภายในโลก ความสัมพันธ์ของกระบวนการต่างๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ภูมิประเทศและสัณฐานของโลก มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์สื่อสารที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ ๗ : คาราศาสตร์และอวกาศ

มาตรฐาน ว ๗.๑ : เข้าใจวิวัฒนาการของสุริยะและกาแล็กซี ปฏิสัมพันธ์ภายในระบบสุริยะและผลต่อสิ่งมีชีวิตบนโลก มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว ๑.๒ : เข้าใจความสำคัญของเทคโนโลยีอวกาศที่นำมาใช้ในการสำรวจอวกาศและ
 ทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการเกษตรและการสื่อสาร สื่อสารสิ่งที่เรารู้และนำไปใช้
 ประโยชน์อย่างมีคุณธรรมคือชีวิตและสิ่งแวดล้อม

สาระที่ ๘ : ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มาตรฐาน ว ๘.๑ : ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ในการสืบเสาะหาความรู้
 การแก้ปัญหา รู้ว่าปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มีรูปแบบที่แน่นอน
 สามารถอธิบายและตรวจสอบได้ภายใต้ข้อมูลและเครื่องมือที่มีอยู่ในช่วงเวลานั้นๆ
 เข้าใจว่าวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีสังคม และสิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

๔. กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐานที่ ศ ๑.๑ : เข้าใจประวัติความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา สามารถนำหลักธรรม
 ของพระพุทธศาสนาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐานที่ ศ ๑.๒ : ยึดมั่นในศีลธรรม การกระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงามและศรัทธา
 ในพระพุทธศาสนา

มาตรฐานที่ ศ ๑.๓ : ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมและศาสนพิธีของพระพุทธศาสนา ค่านิยม
 ที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อ
 สังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกัน ได้อย่างสันติสุข

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ศ ๒.๑ : ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย ประเพณี และวัฒนธรรมไทย
 ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ศ ๒.๒ : เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษาไว้
 ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ศ ๓.๑ : เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้
 ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจ
 หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

มาตรฐาน ศ ๓.๒ : เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระบบของระบบ
 เศรษฐกิจและความจำเป็นของความร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ศ ๔.๑ : เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยประวัติศาสตร์และสามารถใช้
 วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลมาวิเคราะห์
 เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ศ ๔.๒ : เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในแง่ความสัมพันธ์และ
การเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถ
วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ศ ๔.๓ : เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจ
และธำรงความเป็นไทย

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ศ ๕.๑ : เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ ตระหนักถึงความสัมพันธ์ของสรรพสิ่ง
ที่ปรากฏในระวางที่ ซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติใช้แผนที่
และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาข้อมูล ภูมิสารสนเทศ ซึ่งจะนำไปสู่
การใช้และการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ศ ๕.๒ : เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการ
สร้างสรรค์ วัฒนธรรม และมีจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สาระที่ ๖ ธรรมวินัย

มาตรฐาน ศ ๖.๑ : เข้าใจประวัติ ความเป็นมาของพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้า
และประวัติของพระสาวก

มาตรฐาน ศ ๖.๒ : เข้าใจและรู้คุณค่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถนำไปประยุกต์ใช้
ในชีวิตประจำวัน และเผยแผ่แก่พุทธศาสนิกชนได้อย่างแพร่หลาย

มาตรฐาน ศ ๖.๓ : เข้าใจ และประหตุคติคนตามหลักพระวินัย ระเบียบ คำสั่ง กฎมหาเถรสมาคม
และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

สาระที่ ๗ ศาสนปฏิบัติ

มาตรฐาน ศ ๗.๑ : เข้าใจหลักการเจริญสมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน
และหมั่นเจริญกรรมฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง อย่างสม่ำเสมอ

มาตรฐาน ศ ๗.๒ : เข้าใจสังฆกรรมและศาสนพิธีของพระพุทธศาสนา สามารถ
นำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

มาตรฐาน ศ ๗.๓ : เข้าใจความหมายของพระพุทธรูป และบทสวดมนต์ สามารถ
เจริญพระพุทธรูป และบทสวดมนต์ได้อย่างถูกต้อง

๕. กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา

สาระที่ ๑ การเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์

มาตรฐาน พ ๑.๑ : เข้าใจธรรมชาติของการเจริญเติบโต และพัฒนาการของมนุษย์

สาระที่ ๒ ชีวิตและครอบครัว

มาตรฐาน พ ๒.๑ : เข้าใจและเห็นคุณค่าของชีวิต ครอบครัว และมีทักษะในการดำเนินชีวิต

สาระที่ ๓ การเคลื่อนไหวการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับสมณสาธูป

มาตรฐาน พ ๓.๑ : เข้าใจ มีทักษะในการเคลื่อนไหว กิจกรรมทางกาย

มาตรฐาน พ ๓.๒ : ระวังการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับสมณสาธูป ปฏิบัติเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ

สาระที่ ๔ การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพ และการป้องกันโรค

มาตรฐาน พ ๔.๑ : เห็นคุณค่า และมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพการดำรงสุขภาพ การป้องกันโรค

และการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ

สาระที่ ๕ ความปลอดภัยในชีวิต

มาตรฐาน พ ๕.๑ : ป้องกันและหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ อุบัติเหตุ การใช้ยา

สารเสพติด และความรุนแรง

๖. กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ**สาระที่ ๑ ทัศนศิลป์**

มาตรฐาน ศ ๑.๑ : สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์
วิจารณ์ คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างเป็นอิสระ ชื่นชมและ
ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ ๑.๒ : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่า
งานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย
และสากล

สาระที่ ๒ ดนตรี

มาตรฐาน ศ ๒.๑ : เข้าใจดนตรี วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ คุณค่า ถ่ายทอดความรู้สึก

ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ

สาระที่ ๓ วาดศิลป์

มาตรฐาน ศ ๓.๑ : เข้าใจและแสดงออกทางวาดศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์
คุณค่าวาดศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึกความคิดอย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้
ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ ๓.๒ : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวาดศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่า
ของวาดศิลป์ ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น

๗. กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี**สาระที่ ๑ การดำรงชีวิตและครอบครัว**

มาตรฐาน ง ๑.๑ : เข้าใจ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะมีคุณธรรม มีจิตสำนึกในการใช้พลังงาน
ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมในการทำงาน เพื่อการดำรงชีวิต และครอบครัว ที่เกี่ยว
ข้องกับงานบ้าน งานเกษตร งานช่าง งานประดิษฐ์ และงานธุรกิจ

มาตรฐาน ง ๑.๒ : มีทักษะ กระบวนการทำงานและการจัดการ การทำงานเป็นกลุ่ม การแสวงหาความรู้
สามารถแก้ปัญหาในการทำงาน ระวังการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่องาน

สาระที่ ๒ การอาชีพ

มาตรฐาน ง ๒.๑ : เข้าใจ มีทักษะ มีประสบการณ์ในงานอาชีพสุจริต มีคุณธรรม มีเจตคติที่ดีต่อ
งานอาชีพ และเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพสุจริต

สาระที่ ๓ การออกแบบและเทคโนโลยี

มาตรฐาน ง ๓.๑ : เข้าใจธรรมชาติและกระบวนการเทคโนโลยี ใช้ความรู้ ภูมิปัญญา จินตนาการและ
ความคิดอย่างมีระบบในการออกแบบ สร้างสิ่งของ เครื่องใช้ วิธีการเชิงกลยุทธ์
ตามกระบวนการเทคโนโลยี สามารถตัดสินใจเลือกใช้เทคโนโลยีในทางสร้างสรรค์
ต่อชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อมโลกของงาน และอาชีพ

สาระที่ ๔ เทคโนโลยีสารสนเทศ

มาตรฐาน ง ๔.๑ : เข้าใจเห็นคุณค่า และใช้กระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นข้อมูล
การเรียนรู้ การสื่อสาร การแก้ปัญหาการทำงานและอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ
ประสิทธิผล และมีคุณธรรม

สาระที่ ๕ เทคโนโลยีเพื่อการทำงานและอาชีพ

มาตรฐาน ง ๕.๑ : ใช้เทคโนโลยีในการทำงาน การผลิต การออกแบบ การแก้ปัญหา การสร้างงาน
การสร้างอาชีพสุจริตอย่างมีความเข้าใจ มีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ และมีความคิด
สร้างสรรค์

๘. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

ภาษาต่างประเทศ

ภาษาต่างประเทศที่เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ซึ่งกำหนดให้เรียนตลอดหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน
คือ ภาษาอังกฤษ ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น เช่น ภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน จีน ญี่ปุ่น อาหรับ บาลี และภาษากลุ่มประเทศ
เพื่อนบ้าน หรือภาษาอื่น ๆ ให้อยู่ในดุลยพินิจของสถานศึกษาที่จะจัดทำรายวิชาประกอบการจัดการเรียนรู้
ตามความเหมาะสม

สาระที่ ๑ : ภาษาเพื่อการสื่อสาร

มาตรฐาน ค ๑.๑ : เข้าใจกระบวนการฟังและการอ่าน สามารถตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจาก
สื่อประเภทต่าง ๆ และนำความรู้มาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

มาตรฐาน ค ๑.๒ : มีทักษะในการสื่อสารทางภาษา แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร แสดงความรู้สึก
และความคิดเห็นโดยใช้เทคโนโลยี และการจัดการที่เหมาะสมเพื่อการเรียนรู้
ตลอดชีวิต

มาตรฐาน ค ๑.๓ : เข้าใจกระบวนการพูด การเขียน และสื่อสารข้อมูล ความคิดเห็นและความคิด
รวบยอดในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพและมีสุนทรียภาพ

สาระที่ ๒ : ภาษาและวัฒนธรรม

มาตรฐาน ค ๒.๑ : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา และ
นำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ

มาตรฐาน ศ ๒.๒ : เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษาและวัฒนธรรม

ของเจ้าของภาษาและวัฒนธรรมไทย และนำไปใช้อย่างมีวิจารณญาณ

สาระที่ ๓ : ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

มาตรฐาน ศ ๓.๑ : ใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

และเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและเปิดโลกทัศน์ของตน

สาระที่ ๔ : ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนโลก

มาตรฐาน ศ ๔.๑ : สามารถใช้ภาษาต่างประเทศตามสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในสถานศึกษา ชุมชน

และสังคม

มาตรฐาน ศ ๔.๒ : สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การทำงาน

การประกอบอาชีพ การสร้างความร่วมมือ และการอยู่ร่วมกันในสังคม

สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้เพิ่มเติมอีก ๓ สาระ
ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ สพฐ.๕๕๑/๒๕๔๗ ลงวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ ดังนี้

สาระที่ ๑ ภาษาเพื่อการสื่อสาร

มาตรฐาน ศ ๑.๑ : เข้าใจกระบวนการอ่านและการเขียนถูกต้องตามหลักบาลีไวยากรณ์

มาตรฐาน ศ ๑.๒ : มีทักษะในการแปลภาษาบาลีถูกต้องตามหลักการแปล

สาระที่ ๓ ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

มาตรฐาน ศ ๓.๑ : ใช้ภาษาบาลีในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และเป็นพื้นฐาน

ในการพัฒนาและเปิดโลกทัศน์ของตน

สาระที่ ๔ ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก

มาตรฐาน ศ ๔.๑ : สามารถใช้ภาษาบาลีตามสถานการณ์ต่าง ๆ ในสถานศึกษาและชุมชน

มาตรฐาน ศ ๔.๒ : สามารถใช้ภาษาบาลีเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้

**แนวปฏิบัติในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา**

การจัดสาระการเรียนรู้

ช่วงชั้นที่ ๓ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๓ ในแต่ละปีต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้ครบทั้ง ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้งนี้ ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องจัดให้เรียนครบทุกสาระ แต่เมื่อเรียนจบช่วงชั้นผู้เรียนต้องเรียนครบทุกสาระ และมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่หลักสูตรกำหนด

ช่วงชั้นที่ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ ในแต่ละภาคเรียน ไม่จำเป็นต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้ครบทั้ง ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้งนี้ ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องจัดให้เรียนครบทุกสาระ แต่เมื่อเรียนจบช่วงชั้นผู้เรียนต้องเรียนครบทั้ง ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ และครบทุกสาระในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่หลักสูตรกำหนดในการพิจารณาว่ากลุ่มสาระการเรียนรู้ใดจำเป็นต้องจัดให้เรียนครบทุกสาระการเรียนรู้ที่เป็นทักษะ ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ อาจจำเป็นต้องจัดให้เรียนครบทุกสาระในแต่ละปีหรือแต่ละภาคเรียน

การกำหนดหน่วยกิตและเวลาเรียน ช่วงชั้นที่ ๔

๑. กำหนดจำนวนหน่วยกิต สำหรับสาระการเรียนรู้พื้นฐานและเพิ่มเติม ในช่วงชั้นที่ ๔ ไม่น้อยกว่า ๑๕ หน่วยกิต ประกอบด้วย

๑.๑ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน

- กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และภาษาอังกฤษ กำหนดหน่วยกิต กลุ่มละประมาณ ๔-๖ หน่วยกิต

- กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ และการงานอาชีพและเทคโนโลยี กำหนดหน่วยกิต กลุ่มละประมาณ ๑-๔ หน่วยกิต

๑.๒ สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม

- กำหนดจำนวนหน่วยกิตตามความเหมาะสม ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เลือกเรียนตามความถนัดความสนใจ

๒. กำหนดเวลาเรียนสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้สถานศึกษากำหนดสำหรับให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมและปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประมาณ ๔๘๐ ชั่วโมง ตลอดช่วงชั้น โดยไม่กำหนดจำนวนหน่วยกิต

ระบบรหัสวิชา

๑. การกำหนดระบบรหัสวิชากำหนดระบบรหัสวิชา สำหรับสาระการเรียนรู้พื้นฐานและเพิ่มเติม ตามหลักสูตรที่สถานศึกษาจัดทำโดยป3619 ประกอบด้วยตัวอักษรและตัวเลข จำนวน ๖ หลัก ดังนี้

หลักที่ ๑ เป็นหลักตัวอักษรแสดงกลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ

ท หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ค หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

ว หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

ศ หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

พ หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา

ศ หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ง หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศให้ใช้รหัสของแต่ละภาษาตามรายการ

รหัสตัวอักษรของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

หมายเหตุ ๑) รายการรหัสตัวอักษรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่จะนำไปใส่แทนมีดังนี้

ข หมายถึง ภาษาเขมร จ หมายถึง ภาษาจีน

ช หมายถึง ภาษารัสเซีย ฉ หมายถึง ภาษาญี่ปุ่น

ค หมายถึง ภาษาอิตาเลียน น หมายถึง ภาษาลาติน

บ หมายถึง ภาษาบาลี ป หมายถึง ภาษาสเปน

ฝ หมายถึง ภาษาฝรั่งเศส ม หมายถึง ภาษามลายู

ย หมายถึง ภาษาเยอรมัน ร หมายถึง ภาษาอาหรับ

ด หมายถึง ภาษาลาว อ หมายถึง ภาษาอังกฤษ

ส หมายถึง ภาษาฮินดู

๒) กรณีที่มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ใดจัดทำรายวิชาภาษาต่างประเทศอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ให้โรงเรียนทำเรื่องเสนอสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อกำหนดรหัสตัวอักษรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพิ่มเติมและประกาศให้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาทั่วประเทศ ได้รับทราบและใช้ให้ตรงกัน

หลักที่ ๒ เป็นรหัสตัวเลขแสดงช่วงชั้นของรายวิชา ซึ่งสะท้อนระดับความรู้ทักษะในรายวิชาที่กำหนดไว้ในแต่ละช่วงชั้น คือ

๓ หมายถึง รายวิชาช่วงชั้นที่ ๓ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓

๔ หมายถึง รายวิชาช่วงชั้นที่ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖

หลักที่ ๓ เป็นรหัสตัวเลขแสดงปีที่เรียนของรายวิชา ซึ่งสะท้อนระดับความรู้และทักษะในรายวิชาที่กำหนดไว้ในแต่ละปี คือ

๐ หมายถึง รายวิชาที่ไม่กำหนดปีที่เรียน จะเรียนปีใดก็ได้ของช่วงชั้น

- ๑ หมายถึง รายวิชาที่เรียนในปีที่ ๑ ของช่วงชั้น
- ๒ หมายถึง รายวิชาที่เรียนในปีที่ ๒ ของช่วงชั้น
- ๓ หมายถึง รายวิชาที่เรียนในปีที่ ๓ ของช่วงชั้น

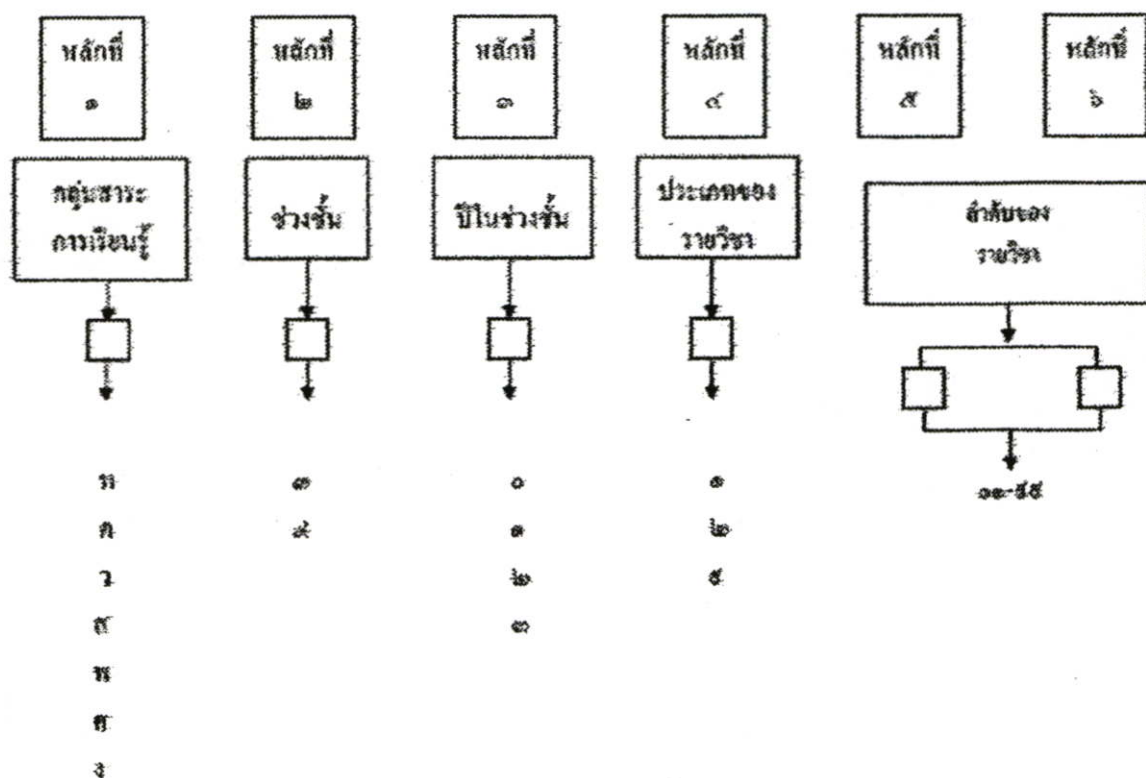
หลักที่ ๔ เป็นรหัสตัวเลขแสดงประเภทของรายวิชา คือ

- ๑ หมายถึง รายวิชาพื้นฐาน
- ๒ หมายถึง รายวิชาเพิ่มเติม

๕ หมายถึง กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ใช้เฉพาะ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา)

หลักที่ ๕ และหลักที่ ๖ เป็นรหัสตัวเลขแสดงลำดับของรายวิชาแต่ละประเภทในปีเดียวกันหรือช่วงชั้นเดียวกัน มีจำนวนตั้งแต่ ๐๑-๕๕ ดังนี้รายวิชาที่กำหนดปีที่เรียน ให้นำรหัสหลักที่ ๕-๖ ต่อเนื่องในปีเดียวกันรายวิชาที่ไม่กำหนดปีที่เรียน ให้นำรหัสหลักที่ ๕-๖ ต่อเนื่องในช่วงชั้นเดียวกัน

๒. โครงสร้างระบบรหัสวิชา

← ใช้รหัสตัวอักษรตามรายการรหัสตัวอักษรกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามผังประเภท

๓. แนวปฏิบัติในการกำหนดรายวิชาการนำรหัสวิชาไปใช้ มีแนวปฏิบัติดังนี้

ขั้นที่ ๑ พิจารณารายวิชาที่กำหนด ว่าเป็นรายวิชาในการสาระการเรียนรู้ใด แล้วนำรหัสตัวอักษรแสดงกลุ่มสาระการเรียนรู้มากำหนดเป็นรหัสหลักที่ ๑ เช่นกำหนดอักษร ท สำหรับรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยกำหนดอักษร ว สำหรับรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์กำหนดอักษร บ สำหรับรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ภาษาบาลี

ขั้นที่ ๒ พิจารณารายวิชาที่กำหนดรหัส ว่าเป็นรายวิชาที่จัดทำขึ้นสำหรับช่วงชั้นใด แล้วนำตัวเลขรหัสแสดงช่วงชั้นมากำหนดเป็นรหัสหลักที่ ๒ ดังนี้

กำหนดเลข ๑ สำหรับรายวิชาช่วงชั้นที่ ๑

กำหนดเลข ๔ สำหรับรายวิชาช่วงชั้นที่ ๔

เมื่อนำไปรวมกับรหัสหลักที่ ๑ จะได้รหัส ๒ หลักดังนี้

ท๑ หมายถึง รายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ช่วงชั้นที่ ๑

ว๔ หมายถึง รายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ช่วงชั้นที่ ๔

บ๔ หมายถึง รายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ภาษาบาลี ช่วงชั้นที่ ๔

ขั้นที่ ๓ พิจารณารายวิชาที่กำหนดรหัส ว่าเป็นรายวิชาที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ เรียนในปีใดของช่วงชั้นแล้วนำตัวเลขรหัสแสดงปีในช่วงชั้นมากำหนดเป็นรหัสหลักที่ ๓ ดังนี้

กำหนดเลข ๐ สำหรับรายวิชาที่ไม่กำหนดปีที่เรียน จะเรียนปีใดก็ได้ของช่วงชั้น

กำหนดเลข ๑ สำหรับรายวิชาที่เรียนในปีที่ ๑ ของช่วงชั้น

กำหนดเลข ๔ สำหรับรายวิชาที่เรียนในปีที่ ๔ ของช่วงชั้น

เมื่อนำไปรวมกับรหัสหลักที่ ๑ และ ๒ แล้ว จะได้รหัสหลักที่ ๓ ดังนี้

ท๑๑ หมายถึง รายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ช่วงชั้นที่ ๑ ปีที่ ๑ (ม.๑)

ว๔๑ หมายถึง รายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ช่วงชั้นที่ ๔ ปีที่ ๑ (ม.๔)

จ๔๐ หมายถึง รายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ภาษาจีน ช่วงชั้นที่ ๔ ปีที่ ๑

เรียนปีใดก็ได้ (ม.๔หรือ ม.๕ หรือ ม.๖)

ขั้นที่ ๔ พิจารณารายวิชาที่กำหนดรหัส ว่าเป็นรายวิชาประเภทใด แล้วนำตัวเลขรหัสแสดงประเภทของรายวิชามากำหนดเป็นรหัสหลักที่ ๔ ดังนี้

กำหนดเลข ๑ สำหรับรายวิชาพื้นฐาน

กำหนดเลข ๒ สำหรับรายวิชาเพิ่มเติม

กำหนดเลข ๕ สำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ใช้เฉพาะ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา)

เมื่อนำไปรวมกับรหัสหลักที่ ๑ , ๒ และ ๓ แล้วจะได้รหัสหลักที่ ๔ ดังนี้

ท๓๑๑ หมายถึง รายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ช่วงชั้นที่ ๓ ปีที่ ๑ (ม.๑) เป็นรายวิชาพื้นฐาน

ว๔๑๑ หมายถึง รายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ช่วงชั้นที่ ๔ ปีที่ ๑ (ม.๔) เป็นรายวิชาพื้นฐาน

จ๔๐๒ หมายถึง รายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ภาษาจีน ช่วงชั้นที่ ๔ เรียนปีใดก็ได้ (ม.๔ หรือ ม.๕ หรือ ม.๖)

ก๔๐๕ หมายถึง รายวิชากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ช่วงชั้นที่ ๔ เรียนปีใดก็ได้ (ม.๔ หรือ ม.๕ หรือ ม.๖)

ขั้นที่ ๕ พิจารณารายวิชาที่กำหนดรหัส ว่าเป็นรายวิชาลำดับที่เท่าไรของกลุ่มสาระการเรียนรู้ในแต่ละประเภทของแต่ละช่วงชั้นหรือในแต่ละชั้นปีที่นับเรียงต่อเนื่องกัน แล้วนำตัวเลขรหัสบอกลำดับมากำหนดเป็นรหัสหลักที่ ๕ - ๖ ดังนี้

กำหนดเลข ๐๑ สำหรับรายวิชาลำดับที่ ๑

กำหนดเลข ๐๒ สำหรับรายวิชาลำดับที่ ๒

กำหนดเลข ๐๓ สำหรับรายวิชาลำดับที่ ๓

กำหนดเลข ๐๔ สำหรับรายวิชาลำดับที่ ๔

เมื่อนำไปรวมกับรหัสหลักที่ ๑, ๒, ๓ และ ๔ แล้ว จะได้รหัส ๖ หลัก ดังนี้

ท๓๑๑๐๑ หมายถึง รายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ช่วงชั้นที่ ๓ ปีที่ ๑ (ม.๑) เป็นรายวิชาพื้นฐาน ลำดับที่ ๑

ว๔๑๑๐๑ หมายถึง รายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ช่วงชั้นที่ ๔ ปีที่ ๑ (ม.๔) เป็นรายวิชาพื้นฐาน ลำดับที่ ๑

จ๔๐๒๐๕ หมายถึง รายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ภาษาจีน ช่วงชั้นที่ ๔ เรียนปีใดก็ได้ (ม.๔ หรือ ม.๕ หรือ ม.๖) เป็นรายวิชาเพิ่มเติมลำดับที่ ๕

ชั้นที่ ๖ นำชื่อรายวิชาที่กำหนดรหัส พร้อมกับจำนวนชั่วโมงหรือหน่วยกิต รวมเข้ากับรหัสที่กำหนดให้จะได้รายวิชาที่แสดงส่วนประกอบที่สมบูรณ์ เช่น

ท๓๑๑๐๑ ภาษาไทย จำนวน ๑๖๐ ชั่วโมง หมายถึง รายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ช่วงชั้นที่ ๓ ปีที่ ๑ (ม.๑) เป็นรายวิชาพื้นฐาน ลำดับที่ ๑ เวลาเรียน ๑๖๐ ชั่วโมง/ปี

ว๔๑๑๐๑ วิทยาศาสตร์ จำนวน ๑ หน่วยกิต หมายถึง รายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้

วิทยาศาสตร์ ช่วงชั้นที่ ๔ ปีที่ ๑ (ม.๔) เป็นรายวิชาพื้นฐาน ลำดับที่ ๑ เวลาเรียน ๔๐ ชั่วโมง/ภาคเรียน

จ๔๐๒๐๕ ภาษต่างประเทศ ภาษาจีน จำนวน ๑ หน่วยกิต หมายถึง รายวิชากลุ่มสาระการ

เรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ภาษาจีน ช่วงชั้นที่ ๔ เรียนปีใดก็ได้ (ม.๔ หรือ ม.๕ หรือ ม.๖) เป็นรายวิชา

เพิ่มเติมลำดับที่ ๕ เวลาเรียน ๔๐ ชั่วโมง/ภาคเรียน

คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ

ที่ สพฐ. ๕๕๑/๒๕๔๖

เรื่อง การเพิ่มเติมและปรับปรุงมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

.....
เพื่อให้การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการ
ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

อาศัยอำนาจตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ วก ๑๑๖๖/๒๖๔๔ ลงวันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๔ เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ และคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ สพฐ. ๒๓๖/๒๕๔๖ ลงวันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๖ เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้เพิ่มเติมและปรับปรุงมาตรฐานการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นในบางสาระและบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ดังปรากฏแนบท้ายคำสั่งนี้ ทั้งนี้ ให้นำมาตรฐานการเรียนรู้ที่เพิ่มเติมและปรับปรุงไปใช้ในการจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๔๖ เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๖

(นายอดิษฐ์ โทธารามิก)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

เอกสารแนบท้ายคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ สพฐ. ๕๕๑/๒๕๔๗

เรื่อง การเพิ่มเติมและปรับปรุงมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔
สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ลงวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๗

มาตรฐานการเรียนรู้ที่เพิ่มเติมและปรับปรุงในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔
สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีดังนี้

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สาระที่ ๓ : ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ เข้าใจประวัติความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา สามารถนำ
หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐาน ส ๑.๒ ยึดมั่นในศีลธรรม การกระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงามและศรัทธาใน
พระพุทธศาสนา

มาตรฐาน ส ๑.๓ ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมและศาสนพิธีของพระพุทธศาสนา ค่านิยมที่ดี
งามและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่าง
สันติสุข

สาระที่ ๖ : ธรรมวินัย

มาตรฐาน ศ ๖.๑ เข้าใจประวัติ ความเป็นมาของพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้า และประวัติของ
พระสาวก

มาตรฐาน ศ ๖.๒ เข้าใจและรู้คุณค่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ใน
ชีวิตประจำวัน และเผยแผ่แก่พุทธศาสนิกชนได้อย่างแพร่หลาย

มาตรฐาน ศ ๖.๓ เข้าใจ และประพฤติตนตามหลักพระวินัย ระเบียบ คำสั่ง กฎมหาเถรสมาคม
และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

สาระที่ ๗ : ศาสนปฏิบัติ

มาตรฐาน ศ ๗.๑ เข้าใจหลักการเจริญสมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน และหมั่นเจริญ
กรรมฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง อย่างสม่ำเสมอ

มาตรฐาน ศ ๗.๒ เข้าใจสังฆกรรมและศาสนพิธีของพระพุทธศาสนา สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่าง
ถูกต้อง

มาตรฐาน ศ๗.๓ เข้าใจความหมายของพระพุทธรูป และบทสวดมนต์ สามารถเจริญพระพุท
ธรูป และบทสวดมนต์ได้อย่างถูกต้อง

สุขศึกษาและพลศึกษา

สาระที่ ๓ : การเคลื่อนไหวการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับสมณสภาวะ

มาตรฐาน พ ๓.๑ เข้าใจ มีทักษะในการเคลื่อนไหว กิจกรรมทางกาย

มาตรฐาน พ ๓.๒ ระวังการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับสมณสภาวะปฏิบัติเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ

ศิลปะ**สาระที่ ๒ : คนตรี**

มาตรฐาน ศ ๒.๑ เข้าใจคนตรี วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ คุณค่า ถ่ายทอดความรู้สึกความคิดต่อคนตรีอย่างอิสระ

สาระที่ ๓ : วาดศิลป์

มาตรฐาน ศ ๓.๑ เข้าใจและแสดงออกทางวาดศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ คุณค่าวาดศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึกความคิดอย่างอิสระชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มาตรฐาน ศ ๓.๒ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวาดศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของวาดศิลป์ ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภาษาต่างประเทศ**สาระที่ ๑ : ภาษาเพื่อการสื่อสาร**

มาตรฐาน ศ ๑.๑ เข้าใจกระบวนการอ่านและการเขียนถูกต้องตามหลักباتิไวยากรณ์

มาตรฐาน ศ ๑.๒ มีทักษะในการแปลภาษาบาติถูกต้องตามหลักการแปล

สาระที่ ๓ : ภาษาด้วยความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

มาตรฐาน ศ ๓.๑ ใช้ภาษาบาติในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและเปิดโลกทัศน์ของคน

สาระที่ ๔ : ภาษาด้วยความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก

มาตรฐาน ศ ๔.๑ สามารถใช้ภาษาบาติตามสถานการณ์ต่างๆ ในสถานศึกษาและชุมชน

มาตรฐาน ศ ๔.๒ สามารถใช้ภาษาบาติเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ ๓-๔ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

สาระที่ ๑ : ภาษาเพื่อการสื่อสาร

มาตรฐาน ศ ๑.๑ เข้าใจกระบวนการอ่านและการเขียนถูกต้องตามหลักباتิไวยากรณ์

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น	
ม. ๑-๓	ม. ๔-๖
๑. เข้าใจประวัติความเป็นมาของภาษาบาติ ๒. อ่านออกเสียง คำ กลุ่มคำ ประโยค ภาษาบาติ และท่องคาถาหรือบทสวดคำฉันท์ด้วยท่วงทำนอง น้ำเสียง และลีลาที่เหมาะสม พร้อมทั้งอธิบายความหมายได้ ๓. เข้าใจและมีทักษะในการเขียนประโยค ภาษาบาติได้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์	๑. เข้าใจประวัติความเป็นมาของภาษาบาติเพิ่มมากขึ้น ๒. อ่านออกเสียง ประโยค ชื่อมความ ภาษาบาติได้อย่างถูกต้องตามอักขรวิธี และท่องคาถาหรือบทสวดคำฉันท์ด้วยท่วงทำนอง น้ำเสียง และลีลาที่เหมาะสม พร้อมทั้งอธิบายความหมายได้ ๓. เข้าใจและมีทักษะในการเขียนข้อความ ภาษาบาติได้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ๔. เขียนคาถาประพันธ์ที่ประทับใจ

มาตรฐาน ต ๑.๒ มีทักษะในการแปลภาษาบาลีถูกต้องตามหลักการแปล

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น	
ม. ๑-๓	ม.๔-๖
๑. เข้าใจหลักของการแปลภาษาบาลีเบื้องต้น ๒. แปลประโยคหรือข้อความภาษาบาลีเป็นภาษาไทย	๑. เข้าใจหลักของการแปลภาษาบาลีที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น ๒. แปลศาสนสุภาษิตหรือนิทานชาดก ภาษาบาลีเป็นภาษาไทยได้อย่างถูกต้องตามอักขรวิธี

สาระที่ ๒ : ภาษาและวัฒนธรรม

มาตรฐาน ต ๒.๑ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาและนำไปใช้
อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น	
ม. ๑-๓	ม.๔-๖
๑. เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม ในธรรมบท ๒. รู้จักขนบธรรมเนียม ประเพณี เทศกาล งานฉลอง ในวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา	๑. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับ วัฒนธรรมในธรรมบท ๒. รู้จักขนบธรรมเนียม ประเพณี เทศกาล งานฉลองในวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ที่หลากหลาย

มาตรฐาน ต ๒.๒ เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของ
เจ้าของภาษากับภาษาและวัฒนธรรมไทย และนำไปใช้อย่างมีวิจารณญาณ

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น	
ม. ๑-๓	ม.๔-๖
๑. เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่าง ภาษาบาลีกับภาษาไทยในเรื่องเสียง สระ พยางค์ คำ วลี ประโยคและข้อความง่าย ๆ และนำไปใช้อย่างถูกต้อง ๒. เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่าง วัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับของไทยที่มีอิทธิพล ต่อการใช้ภาษาไทยและนำไปใช้อย่างเหมาะสม	๑. วิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่าง ระหว่างภาษาบาลีกับภาษาไทยในคำ วลี ส่วนวน ประโยค และข้อความที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น และนำไป ใช้อย่างมีวิจารณญาณ ๒. วิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่าง ระหว่างวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับของไทยที่ มีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาไทยและนำไปใช้อย่างมี วิจารณญาณ

สาระที่ ๓ : ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

มาตรฐาน ค ๓.๑ ใช้ภาษาบาลีในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเปิดโลกทัศน์ของคน

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น	
ม. ๑-๓	ม. ๔-๖
๑. เข้าใจคำและกลุ่มคำภาษาบาลีที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ๒. ใช้ภาษาบาลีในการแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย	๑. วิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาสาระภาษาบาลีที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ๒. ใช้ภาษาบาลีในการแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น เพื่อขยายโลกทัศน์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายในรูปแบบต่าง ๆ

สาระที่ ๔ : ภาษาด้วยความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก

มาตรฐาน ค ๔.๑ สามารถใช้ภาษาบาลีตามสถานการณ์ต่าง ๆ ในสถานศึกษาและชุมชน

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น	
ม. ๑-๓	ม. ๔-๖
๑. ใช้ภาษาบาลีตามสถานการณ์ต่าง ๆ ในสถานศึกษา ๒. ใช้ภาษาบาลีสื่อสารธรรมกับบุคคลภายในสถานศึกษาและชุมชน	๑. ใช้ภาษาบาลีตามสถานการณ์ต่าง ๆ ในสถานศึกษา ด้วยวิธีการและรูปแบบที่หลากหลาย ๒. ใช้ภาษาบาลีสื่อสารธรรมในรูปแบบต่าง ๆ กับบุคคลภายในสถานศึกษาและชุมชน

มาตรฐาน ค ๔.๒ สามารถใช้ภาษาบาลีเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น	
ม. ๑-๓	ม. ๔-๖
๑. ใช้ภาษาบาลีอย่างง่าย ๆ เพื่อเรียนรู้พระไตรปิฎก	๑. ใช้ภาษาบาลีเพื่อการเรียนรู้พระไตรปิฎก และอรรถกถาที่หลากหลาย

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
โดยสถาบันพระพุทธศาสนา

พ.ศ. ๒๕๔๘

.....

หลักการ

กำหนดให้สถาบันพระพุทธศาสนามีสิทธิจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียน สำนักศาสนศึกษา และสำนักเรียน

เหตุผล

โดยที่มาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ บัญญัติให้สถาบันศาสนามีสิทธิในการจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งสถาบันพระพุทธศาสนาถือเป็นสถาบันศาสนา ดังนั้น เพื่อให้สถาบันพระพุทธศาสนาสามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและมหาเถรสมาคมได้ โดยรัฐจะส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถาบันพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนซึ่งเป็นพระภิกษุและสามเณร ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมกับการศึกษาในรูปแบบอื่น จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงนี้

กฎกระทรวง

ว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โดยสถาบันพระพุทธศาสนา

พ.ศ. ๒๕๔๘

.....

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๘ ประกอบกับมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ในกฎกระทรวงนี้

“โรงเรียน” หมายความว่า สถานศึกษาที่วัดจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

“สำนักศาสนศึกษา” หมายความว่า สถานศึกษาที่วัดจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมหรือปริยัติธรรม แผนกบาลี ตามที่มหาเถรสมาคมกำหนด

“สำนักเรียน” หมายความว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมหรือปริยัติธรรม แผนกบาลี ซึ่งเป็นสำนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานครและสำนักเรียนคณะจังหวัด ตามที่มหาเถรสมาคมประกาศกำหนด

ข้อ ๒ ให้สถาบันพระพุทธศาสนามีสิทธิจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่พระภิกษุและสามเณรในโรงเรียน สำนักศาสนศึกษา และสำนักเรียน

การจัดตั้ง ชูบ รวม เลิกและการดำเนินการของโรงเรียน สำนักศาสนศึกษา หรือสำนักเรียน ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่มหาเถรสมาคมประกาศกำหนด

ข้อ ๓ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสถาบันพระพุทธศาสนา แบ่งเป็นระดับดังต่อไปนี้

(๑) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

(๒) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่ได้จัดให้แก่พระภิกษุและสามเณร ซึ่งมีพื้นความรู้ไม่ต่ำกว่าระดับประถมศึกษาปีที่หกหรือเทียบเท่า และได้ศึกษาวิชาสามัญเพิ่มเติมตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดโดยคำแนะนำของมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่แบ่งเป็นระดับ ดังต่อไปนี้

(ก) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เป็นการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

(ข) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ชั้นเปรียญธรรม ๓ ประโยค

เป็นการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ข้อ ๔ ให้โรงเรียน สำนักศาสนศึกษา และสำนักเรียน ได้รับการสนับสนุนในด้านวิชาการและเงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษา

ข้อ ๕ ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่โรงเรียน สำนักศาสนศึกษา หรือสำนักเรียนตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ ส่งเสริม สนับสนุน และให้ข้อเสนอแนะการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พระปริยัติธรรม แผนกธรรม และพระปริยัติธรรม แผนกบาลี

ข้อ ๖ ให้มีคณะกรรมการโรงเรียน คณะกรรมการสำนักศาสนศึกษา และคณะกรรมการสำนักเรียน ที่ทำหน้าที่กำกับดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียน สำนักศาสนศึกษา และสำนักเรียน แล้วแต่กรณี ให้สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและมหาเถรสมาคม รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนระบบการประกันคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

องค์ประกอบ จำนวน คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการได้มา วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นตำแหน่ง ตลอดจนการประชุมและการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน คณะกรรมการสำนักศาสนศึกษา และคณะกรรมการสำนักเรียน ให้เป็นไปตามระเบียบที่มหาเถรสมาคมกำหนด

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๘

(นายอดิษฐ์ โทธารามิก)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
พ.ศ. ๒๕๔๖

ด้วยมีการตราพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๔๕ กำหนดให้มีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติขึ้น และพระราชกฤษฎีกา โอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๑๕๕ กำหนดให้โอนบรรดากิจการ อำนาจหน้าที่ของกรมการศาสนาบางส่วนมาเป็นของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงวางระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากประกาศเป็นต้นไป

ข้อ ๓ บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งอื่นใด ในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

“โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา” หมายถึง โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้น เพื่อให้การศึกษาแก่ผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

“ผู้รับใบอนุญาต” หมายถึง เจ้าอาวาสที่ขอจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

“วัด” หมายถึง วัดในพระพุทธศาสนา

“ผู้จัดการ” หมายถึง เจ้าอาวาสที่รับใบอนุญาตจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หรือพระภิกษุที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นลายลักษณ์อักษร

“ครูใหญ่, อาจารย์ใหญ่, ผู้อำนวยการ,” หมายถึง พระภิกษุผู้ทำหน้าที่หัวหน้าสถานศึกษา

“ครู” หมายถึง บุคลากรวิชาชีพผู้ทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ และให้รวมถึงพระภิกษุผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

“บุคลากรทางการศึกษา” หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา รวมทั้งผู้สนับสนุนการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ให้บริการหรือปฏิบัติงานเกี่ยวเนื่องกับการจัดการเรียนการสอน การนิเทศของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

“นักเรียน” หมายถึง พระภิกษุสามเณรหรือผู้ที่กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ในหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

“กลุ่มโรงเรียน” หมายถึง กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ข้อ ๕ ให้มีคณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นประธานกรรมการ รองผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นรองประธานกรรมการ ผู้แทนแม่กองธรรมสนามหลวง ผู้แทนแม่กองบาลีสนามหลวง ผู้แทนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้แทนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผู้แทนปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผู้แทนกรมวิชาการ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู และผู้แทนกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวนไม่เกิน ๕ รูป/คน เป็นกรรมการ ผู้อำนวยการกองพุทธศาสนศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ กรรมการที่ เป็นผู้แทนกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามวรรคหนึ่งและมาจากภาคคัดเลือกของผู้แทนกลุ่มโรงเรียนให้เป็นกรรมการคราวละ ๕ ปี กรรมการดังกล่าวอาจได้รับการคัดเลือกอีกได้ไม่เกิน ๒ วาระ

ข้อ ๖ การประชุมของคณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะนั้น จึงจะเป็นองค์ประชุม

ถ้าประธานกรรมการ ไม่มาประชุมหรือไม่อยู่ในที่ประชุม ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการและรองประธานกรรมการ ไม่มาประชุมหรือไม่อยู่ในที่ประชุม ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการผู้หนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการผู้หนึ่งมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ ๗ คณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม

แผนกสามัญศึกษา

(๒) กำหนดมาตรฐานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

(๓) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดตั้ง ขยาย หรือยุบเลิกโรงเรียน

พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

(๔) กำหนดหลักเกณฑ์การจัดสรรเงินอุดหนุนให้โรงเรียนพระปริยัติธรรม

แผนกสามัญศึกษา

(๕) กำหนดตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และอัตราครูและบุคลากรทางการศึกษา

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

(๖) ควบคุมดูแล จัดการศึกษาให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นหลัก และป้องกันมิให้มีการเปลี่ยนแปลงพระธรรมวินัยให้ผิดไปจากหลักธรรมวินัยในพระไตรปิฎก

(๗) ให้คำแนะนำส่งเสริมการจัดการศึกษา

(๘) พิจารณาวินิจฉัยคำร้องทุกข์ของผู้รับใบอนุญาต, ผู้จัดการ, ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่, ผู้อำนวยการ, ผู้ช่วยครูใหญ่, ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่, ผู้ช่วยผู้อำนวยการ, ครู และบุคลากรทางการศึกษา

(๙) ตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตลอดจนหลักฐานเอกสารต่าง ๆ ทุกประเภท ถ้าปรากฏมีความบกพร่องให้พิจารณาเสนอสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพื่อขอความเห็นชอบจากประธานสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้วสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีอำนาจสั่งขุบเลิกโรงเรียนได้

(๑๐) วินิจฉัย ชี้ขาด ปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติตามระเบียบนี้

(๑๑) ออกระเบียบ คำสั่ง ประกาศเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

(๑๒) แต่งตั้งคณะกรรมการและประธานกลุ่มโรงเรียนให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่คณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มอบหมาย

ข้อ ๘ ให้กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ข้อ ๙ วัตถุประสงค์จะขออนุญาตจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดทำแผนงานในการบริหารจัดการ ให้รายงานขอรับความเห็นชอบจากเจ้าคณะผู้ปกครองตามลำดับชั้นจนถึงเจ้าคณะจังหวัด และให้เสนอรายงานขอจัดตั้งไปยังสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

เมื่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติพิจารณาเห็นสมควรแล้วให้เสนอขอความเห็นชอบจากประธานสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้ว ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้ออกใบอนุญาต

ข้อ ๑๐ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ต้องจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยมีนักเรียนไม่น้อยกว่า ๔๐ รูป/คน

นักเรียนที่จะเข้าเรียนต้องสำเร็จการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าระดับที่เรียน คือ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ต้องสำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่า ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต้องสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า

การเปิดปิดภาคเรียนให้เป็นไปตามกำหนดวันเปิดปิดภาคเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ

ข้อ ๑๑ การรวบรวมข้อมูลและสถิติทางการศึกษาประจำปีของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้เสนอตามแบบที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนด

ข้อ ๑๒ ให้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ได้รับอนุญาตแล้วเป็นสถานศึกษาจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยมีครูใหญ่, อาจารย์ใหญ่, หรือผู้อำนวยการรูปหนึ่งเป็นหัวหน้าสถานศึกษา และรับผิดชอบในการบริหารงานการศึกษาของโรงเรียน ให้มีผู้ช่วยครูใหญ่, ผู้ช่วย

ให้ผู้บริหาร และผู้ช่วยผู้บริหารทำหน้าที่สอนด้วย สัปดาห์ละไม่น้อยกว่า ๕ ชั่วโมง

ข้อ ๑๓ การกำหนดตำแหน่งผู้บริหารและอัตราครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กำหนด

ข้อ ๑๔ การแต่งตั้งผู้จัดการ,ครูใหญ่,อาจารย์ใหญ่,ผู้อำนวยการ,ผู้ช่วยครูใหญ่,ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่,ผู้ช่วยผู้อำนวยการ,ครู,และบุคลากรทางการศึกษา

ในส่วนกลาง ให้ผู้รับใบอนุญาตพิจารณาเสนอสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแต่งตั้ง

ในส่วนภูมิภาค ให้ผู้รับใบอนุญาตพิจารณาเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งแล้วรายงานให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทราบ

ข้อ ๑๕ คุณสมบัติของผู้จัดการ,ครูใหญ่,อาจารย์ใหญ่,ผู้อำนวยการ,ผู้ช่วยครูใหญ่,ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่,ผู้ช่วยผู้อำนวยการ,ครู,บุคลากรทางการศึกษา, และนักเรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีดังนี้

(๑) ผู้จัดการมีพรรษาพัน ๕

(๒) ครูใหญ่,อาจารย์ใหญ่,ผู้อำนวยการ,ต้องเป็นเปรียญธรรมไม่น้อยกว่า ๓ ประโยค หรือ พุทธศาสตรบัณฑิต หรือ ศาสนศาสตรบัณฑิต หรือปริญญาตรีทางการศึกษาหรือสาขาอื่น แต่ต้องมีวิชาพิเศษ มีพรรษาพัน ๕ อายุไม่เกิน ๖๐ ปี

(๓) ผู้ช่วยครูใหญ่,ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่,ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ต้องมีวุฒิเปรียญธรรมไม่น้อยกว่า ๓ ประโยค หรือพุทธศาสตรบัณฑิต หรือศาสนศาสตรบัณฑิต หรือปริญญาตรีทางการศึกษา หรือสาขาอื่น แต่ต้องมีวิชาพิเศษ จะเป็นพระภิกษุหรือคฤหัสถ์ก็ได้ มีอายุไม่ต่ำกว่า ๒๐ ปี และไม่เกิน ๖๐ ปี

(๔) ครู จะเป็นพระภิกษุหรือคฤหัสถ์ก็ได้ มีอายุไม่ต่ำกว่า ๒๐ ปี และไม่เกิน ๖๐ ปี

ครูสอนวิชาภาษาบาลีสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จะต้องมีวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา หรือสาขาอื่น แต่ต้องมีวิชาพิเศษ และต้องเป็นเปรียญธรรม ๓ ประโยคขึ้นไป

ครูสอนวิชาธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จะต้องมีวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา หรือสาขาอื่น แต่ต้องมีวิชาพิเศษ และจบมัธยมศึกษาชั้นแรก

ครูสอนวิชาสามัญ สำหรับการศึกษาระดับพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ต้องมีวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา หรือสาขาอื่น แต่ต้องมีวิชาพิเศษหรือใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูด้วย

(๕) บุคลากรทางการศึกษาอื่นของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จะต้องมีวุฒิไม่ต่ำกว่าอนุปริญญา

ข้อ ๑๖ ในกรณีตำแหน่งผู้จัดการ,ครูใหญ่,อาจารย์ใหญ่,หรือผู้อำนวยการว่างลง ไม่สามารถแต่งตั้งในเวลาอันสมควร ได้ให้แต่งตั้งผู้รักษาการปฏิบัติหน้าที่ไปก่อน โดยให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ผู้มีอำนาจแต่งตั้งผู้รักษาการตำแหน่งผู้จัดการ, ครูใหญ่, อาจารย์ใหญ่, ผู้อำนวยการ, ในส่วนกลางให้ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในส่วนภูมิภาคให้ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้แต่งตั้ง

(๒) การร้องขอให้แต่งตั้งผู้รักษาการตำแหน่งผู้จัดการ, ครูใหญ่, อาจารย์ใหญ่, หรือผู้อำนวยการ, ให้เจ้าอาวาสหรือผู้รักษาการเจ้าอาวาส เป็นผู้ร้องขอ

(๓) กรณีตำแหน่ง ผู้จัดการโรงเรียนว่าง

๑. ให้เจ้าอาวาสเป็นผู้รักษาการ

๒. ถ้าไม่มีเจ้าอาวาส หรือเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ผู้รักษาการเจ้าอาวาส เป็นผู้รักษาการ

(๔) กรณีตำแหน่งครูใหญ่, อาจารย์ใหญ่, ผู้อำนวยการว่างลง ให้เจ้าอาวาสหรือผู้รักษาการเจ้าอาวาสเสนอขอแต่งตั้งครูใหญ่, อาจารย์ใหญ่, ผู้อำนวยการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ของโรงเรียนหนึ่งตามที่เห็นสมควร หรือให้ประธานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา ที่โรงเรียนตั้งอยู่เป็นผู้รักษาการอีกตำแหน่งหนึ่ง จนกว่าจะมีการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวแล้ว แต่ต้องไม่เกิน ๖ เดือน นับตั้งแต่ตำแหน่งว่างลง แต่อาจจะขยายได้อีกไม่เกินวันเปิดภาคเรียนของปีการศึกษาถัดไป และหากพ้นเวลาที่กำหนดนี้ตำแหน่งครูใหญ่, อาจารย์ใหญ่, ผู้อำนวยการยังว่างอยู่ ให้ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติหรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณี พิจารณาสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งเพื่อแต่งตั้งต่อไป

ข้อ ๑๗ เงินเดือนหรือค่าตอบแทนผู้จัดการ, ครูใหญ่, อาจารย์ใหญ่, ผู้อำนวยการ, ผู้ช่วยครูใหญ่, ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่, ผู้ช่วยผู้อำนวยการ, ครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้เป็นไปตามประกาศของคณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ข้อ ๑๘ ให้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยให้มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๓ โดยอนุโลม

ข้อ ๑๙ ให้มีกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อควบคุมดูแลการบริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยให้เป็นไปตามระเบียบที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กำหนด

ข้อ ๒๐ การดำเนินการวินัยแก่บุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษากำหนด

ข้อ ๒๑ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ให้การอุดหนุนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามเกณฑ์ที่คณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กำหนด

ข้อ ๒๒ ให้ผู้อนุญาตมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนตามข้อ ๕ เมื่อปรากฏว่า

(๑) ผู้รับใบอนุญาตฝ่าฝืน หรือ ไม่ปฏิบัติตามระเบียบทำให้เกิดผลเสียหาย

(๒) ผู้รับใบอนุญาตฝ่าฝืน หรือ ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้อนุญาต ซึ่งสั่งตามระเบียบ และทำให้เกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรง

(๓) ผู้รับใบอนุญาต ไม่ควบคุมดูแลโรงเรียนหรือละเลยให้โรงเรียนดำเนินการโดยฝ่าฝืน หรือ ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ ก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรง

ข้อ ๒๓ ทรัพย์สินที่เป็นสังฆาริมทรัพย์ที่กรมการศาสนาและหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
จัดซื้อให้และลงทะเบียนเป็นทรัพย์สินของโรงเรียนที่ถูกเพิกถอน หรือที่ได้รับอนุญาตให้หยุดกิจการ ในส่วนกลาง
ให้เจ้าอาวาสวัดที่ได้รับใบอนุญาตนำส่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และในส่วนภูมิภาค ให้เจ้าอาวาสวัดที่รับ
ใบอนุญาตนำส่งกลุ่มโรงเรียน พร้อมบัญชีทรัพย์สิน ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันรับทราบคำสั่งให้หยุดกิจการ

ข้อ ๒๔ ให้ถือว่าโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนพระ
ปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มีอยู่ก่อนระเบียบนี้ใช้บังคับ เป็นโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน ผู้บริหาร ครูและบุคลากร
ทางการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามระเบียบนี้

ข้อ ๒๕ ให้ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ รักษาการให้เป็นไปตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๖

(นายสุทธิวงศ์ ตันตยาพิศาดสุทธิ)

ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ที่ ๒๓๔ / ๒๕๕๕

เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานรวบรวมหลักสูตรแกนกลาง ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔
สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ด้วยหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่มีจุดประสงค์จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดีมีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้บนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากล หลักสูตรแกนกลางของประเทศเป็นกรอบทิศทางในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาต้องนำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตร ไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีคำสั่งที่ ศษ๑/๒๕๔๗ ลงวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ เพิ่มเติมและปรับปรุงมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

เพื่อให้การรวบรวมหลักสูตรแกนกลาง สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้อง เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง และสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ จึงแต่งตั้งทำงานรวบรวมหลักสูตรแกนกลาง ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ดังต่อไปนี้

๑. พระกิตติสารมณี ประธานกลุ่มที่ ๑	ที่ปรึกษา
๒. พระครูสุนทรพิมลศีล ประธานกลุ่มที่ ๕	ที่ปรึกษา
๓. พระครูสิริธรรมนิเทศก์ ประธานกลุ่มที่ ๑๑	ที่ปรึกษา
๔. พระครูสุวรรณสรานุกิจ ประธานกลุ่มที่ ๑๐	ที่ปรึกษา
๕. พระปริยัติกิจวิธาน ประธานกลุ่มที่ ๑๒	ที่ปรึกษา
๖. ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	ที่ปรึกษา
๗. รองผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่กำกับดูแลงานของกองพุทธศาสนศึกษา	ที่ปรึกษา
๘. ผู้อำนวยการกองพุทธศาสนศึกษา	ประธานคณะทำงาน
๙. พระมหาธีรศักดิ์ ญาวมวิโร ประธานกลุ่มที่ ๘	คณะทำงาน
๑๐. พระมหาจันทรวิญ ปสุโต เลขานุการกลุ่มที่ ๑	คณะทำงาน
๑๑. ผู้แทนสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	คณะทำงาน

คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ที่ ๓๐๗ / ๒๕๔๕

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการรวบรวมหลักสูตรแกนกลาง ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔
สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (เพิ่มเติม)

.....
ตามที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้มีคำสั่งที่ ๒๗๔ / ๒๕๔๕ ลงวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๔๕
แต่งตั้งคณะกรรมการรวบรวมจัดทำหลักสูตรแกนกลาง ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ สำหรับ
โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา แล้วนั้น

เพื่อให้การรวบรวมหลักสูตรแกนกลาง สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นไป
ด้วยความเรียบร้อยถูกต้อง เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง และสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ จึงแต่งตั้งทำงาน
รวบรวมหลักสูตรแกนกลาง ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา (เพิ่มเติม) ดังต่อไปนี้

๑. นายสมาน แวนแก้ว นักวิชาการกลุ่มที่ ๑	คณะกรรมการ
๒. นายชัยยงค์ ช่วยจันทร์ นักวิชาการกลุ่มที่ ๑	คณะกรรมการ
๓. นายศิริศักดิ์ แสงปาก นักวิชาการกลุ่มที่ ๑	คณะกรรมการ
๔. นายพาคม หอมสลด ครูโรงเรียนปภัศสววิทยา	คณะกรรมการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๕

(นางจุฬารัตน์ บุญยากร)

รองผู้อำนวยการ รักษาราชการแทน

ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล	นายเมธาสิทธิ์ คงอินทร์
วัน เดือน ปีเกิด	30 สิงหาคม 2517
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	219/507 หมู่ 1 ตำบลพิมลราช อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 11110
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	ปีการศึกษา 2542 สำเร็จการศึกษา วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชา สถาปัตยกรรม จากสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา ปีการศึกษา 2551 สำเร็จการศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา สาขาวิชาสถาปัตยกรรม จากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง